

ספר במדבר NUMBERS

Formatting by Nathan Kasimer

With the Targum, 1917 JPS Translation, and Rashi

©Nathan Kasimer, 2021 (5782). This text may be re-used under the terms of the Creative Commons Sharealike 2.0 license (CC-BY-SA), the terms of which are available here: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>. This book includes the following texts:

- Miqra According to the Masora
 - License: CC-BY-SA
 - Source: https://he.wikisource.org/wiki/מקרא_על_פי_מסורה
- Targum Onkelos, vocalized according to the Yemenite Taj
 - License: CC-BY-SA
 - Source: https://he.wikisource.org/wiki/תרגום_אונקלוס
- Rashi Chumash, Metsudah Publications, 2009
 - License: CC-BY

All these texts were retrieved from Sefaria. It was typeset and formatted using L^AT_EX, using the Shlomo font by Shlomo Orbach from <https://sites.google.com/site/orlaeinayim/download> and the EB Garamond font by Georg Duffner from <http://www.georgduffner.at/ebgaramond/index.html>. Both of these were used under the terms of the SIL Open Font License.

תוכן העניינים

v	Introduction
vi	Usage Guide
1	פרשת במדבר
19	פרשת נשא
44	פרשת בהעלתך
65	פרשת שלח לך
82	פרשת קורח
97	פרשת חקת
111	פרשת בלק
129	פרשת פינחס
151	פרשת מטות
166	פרשת מסעי
184	פרשת דברים למנחה בשבת מסעי
184	פרשת דברים
185	הפטרות
185	הפטרת במדבר
187	הפטרת נשא
189	הפטרת בהעלתך
191	הפטרת שלח לך
193	הפטרת קורח
196	הפטרת חקת

199	הפטרת בלק
200	הפטרת פינחס
203	הפטרת מטות
205	הפטרת מסעי
208	הפטרת שבת ראש חודש
210	הפטרת שבת מחר חודש

Introduction

This ḥumash is intended primarily for learning *Shnayim Mikra veEchad Targum*, but to be versatile enough to be usable in a synagogue. To that end, it includes multiple texts used as the “Targum”—Targum Onkelos itself, the commentary of Rashi, and a translation into English. For Haftarot, special Maftir portions, and Shabbat Minḥa readings, only Hebrew and English are printed, since these sections are included for ease of use in synagogues rather than for study use.

The text of the Torah itself is from the *Mikra al pi Masorah* project. The text was selected for its open licensing, extensive source documentation, and accuracy in presenting the masoretic text. The text of Targum is the Wikisource Targum, which is based on Yemenite texts (particularly the 1901 edition of the Tāj). It was selected for its accurate vocalization. The English translation is the 1917 JPS translation, and text of Rashi is from the Metsudah edition. All these texts were retrieved from Sefaria. Data for aliya divisions, haftarot, and lengths of parshiyot was pulled from Hebcal. Information on which special *Maftir* and *Haftarot* can occur on which Sabbaths is from the Koren Shabbat Chumash. Sedarim data was pulled from *Mikra al pi Masorah*.

I hope this text will be helpful to those who use it.

Usage Guide

This text has minimal notations about various textual differences in the Masoretic text of the Torah. For information where this text varies from others, see the notes of the *Mikra al pi Masorah* project, or notes in *Minḥat Shai*. The *Mikra al pi Masorah* project also has information in its notes about variations in customs about where to divide aliyot. Only differences that affect the consonantal text as it appears in a Seder Torah are noted. Kamatz Katan is indicated with a special symbol for the text of the Torah, but not in the text of the Targum. *Paseq* is indicated with a vertical bar with a space on both sides, but the line indicating a *munaḥ legarme* has no space between the line and the preceding word.

To reduce confusion, different numbering systems used for running verse references are numbered differently. Roman numerals are used for chapters, Hindu-Arabic numerals for verses, and Hebrew letters for Sedarim. In verse references in notes, however, chapters are listed in Hindu-Arabic numerals. Where there are attested seder divisions that are not included in the traditional 154-seder count, the number is printed with an asterisk, indicating that it is a seder break but the seder number has not increased. Instances where there are variations in tradition for the start of a seder are in brackets or parentheses.

Names of parshiyot, aliyot, and the number of verses in each parsha are noted in Rashi script. The weekday aliyot can be assumed to end where the second aliya begins. The ending is noted if that is not the case. לוי and ישראל indicate the weekday aliyot. Aliyot for doubled parshiyot are in parentheses.

Parsha breaks are indicated with a פ or ס in parentheses. A petuḥa is a paragraph break that ends a line, a setuma is a break where a blank space is left mid-line. Keri ukhetiv instances are noted with brackets and letters indicating which text is the kerī and which is the ketiv.

Large/small letters are printed in the text. Note that in an actual Seder Torah the large/small letters have the top of the letter aligned with the rest of the text. They are printed aligned with the bottom line here due to typesetting considerations. Other special letters are indicated with parenthetical notes.

I	AND THE LORD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, in the tent of meeting, on the first day of the second month, in the second year after the were come out of the land of Egypt, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינַי בְּאַהֲל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:	צמד א
2	'Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, every male, by their polls;	שָׂאוּ אֶת-רֹאשׁ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל-זָכָר לְגִלְגָּלָתָם:	2
3	from twenty years old and upward, all that are able to go forth to war in Israel: ye shall number them by their hosts, even thou and Aaron.	מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל-יֵצֵא צֵבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאוֹתָם אֹתָהּ וְאֶתְּךָ:	3
4	And with you there shall be a man of every tribe, every one head of his fathers' house.	וְאַתְּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לְמִטָּה אִישׁ רֹאשׁ לְבֵית-אֲבֹתָיו הוּא:	4
5	And these are the names of the men that shall stand with you: of Reuben, Elizur the son of Shedeur.	וְאַלֵּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעֲמְדוּ אִתְּכֶם לְרֹאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל:	ו
6	Of Simeon, Shelumiel the son of Zurishaddai.	לְשִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן-צֻרִישָׁדָי:	6
7	Of Judah, Nahshon the son of Amminadab.	לְיְהוּדָה נַחֲשֹׁן בֶּן-עֲמִינָדָב:	7
8	Of Issachar, Nethanel the son of Zuar.	לְיִשָּׁשָׁכָר נֶתַנְאֵל בֶּן-צֹועֵר:	8
9	Of Zebulun, Eliab the son of Helon.	לְזִבְלוֹן אֱלִיאָב בֶּן-חֶלֶן:	9
10	Of the children of Joseph: of Ephraim, Elishama the son of Ammihud; of Manasseh, Gamaliel the son of Pedahzur.	לְבִנְיָמִן אֶבְיָדָן בֶּן-גִּדְעֹנִי:	10
11	Of Benjamin, Abidan the son of Gideon.	לְבִנְיָמִן אֶבְיָדָן בֶּן-גִּדְעֹנִי:	11

- (1) וידבר. במדבר סיני באחד לחדש. מתוך חיצתן לפניו מונה אותם כל שעה כשיצאו ממזרים מנאן וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנומרים כשצא להשרות שכינתו עליהן מנאן. צאחד בניסן הוקם המשכן וצאחד צאייר מנאס:
- (2) למשפחתם. דע מנין כל שצט ושצט: לבית אבתם. מי שצצו משצט אחד ואמו משצט אחר יקום על שצט אציו (צ"צ קט, צ): לגלגלתם. על ידי שקלים צקע לגלגולת:
- (3) כל יצא צבא. מגיד שאין יוצא צבא פחות מנן עשרים:
- (4) ואתכם יהיו. כשתפקדו אותם יהיו עמכם נשיא כל שצט ושצט:

12	Of Dan, Ahiezer the son of Ammishaddai.	לְדָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדַּי:	לְדָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדַּי:	12
13	Of Asher, Pagiel the son of Ochran.	לְאָשֶׁר פַּגִּיעַל בֶּן־עֹכְרָן:	לְאָשֶׁר פַּגִּיעַל בֶּן־עֹכְרָן:	13
14	Of Gad, Eliasaph the son of Deuel.	לְגָד אֱלִיסָפָה בֶּן־דְּעוּאֵל:	לְגָד אֱלִיסָפָה בֶּן־דְּעוּאֵל:	14
15	Of Naphtali, Ahira the son of Enan.	לְנַפְתָּלִי אַחִירָה בֶּן־עִנָּן:	לְנַפְתָּלִי אַחִירָה בֶּן־עִנָּן:	15
16	These were the elect of the congregation, the princes of the tribes of their fathers; they were the heads of the thousands of Israel.	אֵלֶּה (כ' קריאי) קְרוּאִינִי אֲלֵינִי מְעֲרָעִי כְּנֹשְׁתָּא רִבְרִי הַעֲדָה נְשִׂאֵי מִטּוֹת אֲבוֹתָם שְׂבִטֵי אֲבֹתָהוֹן רִשֵּׁי אֲלִפִּיא רֹאשֵׁי אֲלָפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם:	אֵלֶּה (כ' קריאי) קְרוּאִינִי אֲלֵינִי מְעֲרָעִי כְּנֹשְׁתָּא רִבְרִי הַעֲדָה נְשִׂאֵי מִטּוֹת אֲבוֹתָם שְׂבִטֵי אֲבֹתָהוֹן רִשֵּׁי אֲלִפִּיא רֹאשֵׁי אֲלָפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם:	16
17	And Moses and Aaron took these men that are pointed out by name.	וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמֹת: (בספרי ספרד ואשכנז בשמות)	וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמֹת: (בספרי ספרד ואשכנז בשמות)	ישראל 17
18	And they assembled all the congregation together on the first day of the second month, and they declared their pedigrees after their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, by their polls.	וְאֵת כָּל־הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּתְּנִלְדּוּ עַל־מִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַל־לִגְלֹגְלָתָם:	וְאֵת כָּל־הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּתְּנִלְדּוּ עַל־מִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַל־לִגְלֹגְלָתָם:	18
19	As the LORD commanded Moses, so did he number them in the wilderness of Sinai.	כַּמָּא דְּפַקִּיד יְיָ יְת מֹשֶׁה וּמִנֵּנוֹן בְּמִדְבָּרָא דְּסִינַי:	כַּמָּא דְּפַקִּיד יְיָ יְת מֹשֶׁה וּמִנֵּנוֹן בְּמִדְבָּרָא דְּסִינַי:	19
20	And the children of Reuben, Israel's first-born, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, by their polls, every male from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	וַיְהִי בְּנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגֻלָּתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַל־לִגְלֹגְלָתָם כָּל יֹצֵא צֵבָא:	וַיְהִי בְּנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגֻלָּתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַל־לִגְלֹגְלָתָם כָּל יֹצֵא צֵבָא:	שני 20
21	those that were numbered of them, of the tribe of Reuben, were forty and six thousand and five hundred.	פַּקְדֵיהֶם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁשָׁה וְאַרְבַּעִים אָלֶף וַחֲמִישׁ מֵאוֹת: (פ)	פַּקְדֵיהֶם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁשָׁה וְאַרְבַּעִים אָלֶף וַחֲמִישׁ מֵאוֹת: (פ)	21

(16) אלה קרואי העדה. הנקראים לכל דבר חשיבות שצנעה:
 (17) האנשים האלה. את שנים עשר נשיאים הללו: אשר נקבו. לזכרון צשמות:
 (18) ויתלדו על משפחותם. הציאו ספרי יחוסיהם ועידי חזקת לידתם כל אחד ואחד להתייחס על השצט:

22	Of the children of Simeon, their generations, by their families, by their fathers' houses, those that were numbered thereof, according to the number of names, by their polls, every male from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם פְּקָדֵיו בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגָּלָתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:	לְבִנֵי שִׁמְעוֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם פְּקָדֵיו בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת לְגִלְגָּלָתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:
23	those that were numbered of them, of the tribe of Simeon, were fifty and nine thousand and three hundred.	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה שִׁמְעוֹן תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אָלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: (פ)	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה שִׁמְעוֹן תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אָלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: (פ)
24	Of the children of Gad, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי גָד תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:	לְבִנֵי גָד תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:
25	those that were numbered of them, of the tribe of Gad, were forty and five thousand six hundred and fifty.	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה גָד חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אָלֶף וּשְׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: (פ)	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה גָד חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אָלֶף וּשְׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: (פ)
26	Of the children of Judah, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי יְהוּדָה תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:	לְבִנֵי יְהוּדָה תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:
27	those that were numbered of them, of the tribe of Judah, were threescore and fourteen thousand and six hundred.	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה יְהוּדָה אַרְבָּעַה וּשְׁבַעִים אָלֶף וּשְׁשׁ מֵאוֹת: (פ)	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה יְהוּדָה אַרְבָּעַה וּשְׁבַעִים אָלֶף וּשְׁשׁ מֵאוֹת: (פ)
28	Of the children of Issachar, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי יִשָּׁשְׁכָר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:	לְבִנֵי יִשָּׁשְׁכָר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל יֵצֵא צָבָא:
29	those that were numbered of them, of the tribe of Issachar, were fifty and four thousand and four hundred.	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה יִשָּׁשְׁכָר אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אָלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ)	פְּקָדֵיהֶם לְמִטָּה יִשָּׁשְׁכָר אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אָלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ)

30	Of the children of Zebulun, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי זְבוּלֹן תּוֹלְדֹתָם לְבִנֵי זְבוּלֹן תּוֹלְדֹתָהוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל נָפִיק חֵילָא:	לְבִנֵי זְבוּלֹן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל יֵצֵא צָבָא:	30
31	those that were numbered of them, of the tribe of Zebulun, were fifty and seven thousand and four hundred.	מִנִּיֵּיהוֹן לְשִׁבְטָא דְזְבוּלֹן חֲמִשִּׁין וּשְׁבַעַא אֲלָפִין וָאַרְבַּע מֵאוֹת:	פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה זְבוּלֹן שְׁבַעַה וּחֲמִשִּׁים אֲלָף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ)	31
32	Of the children of Joseph, namely, of the children of Ephraim, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי יוֹסֵף לְבִנֵי יוֹסֵף לְבִנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתָהוֹן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן בְּמִנִּין שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל נָפִיק חֵילָא:	לְבִנֵי יוֹסֵף לְבִנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל יֵצֵא צָבָא:	32
33	those that were numbered of them, of the tribe of Ephraim, were forty thousand and five hundred.	מִנִּיֵּיהוֹן לְשִׁבְטָא דְאֶפְרַיִם אַרְבַּעִין אֲלָפִין וּחֲמִישׁ מֵאוֹת:	פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה אֶפְרַיִם אַרְבַּעִים אֲלָף וּחֲמִשׁ מֵאוֹת: (פ)	33
34	Of the children of Manasseh, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֹתָהוֹן לְבִנֵי מְנַשֶּׁה לְבֵית אֲבֹתָהוֹן בְּמִנִּין שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל נָפִיק חֵילָא:	לְבִנֵי מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל יֵצֵא צָבָא:	34
35	those that were numbered of them, of the tribe of Manasseh, were thirty and two thousand and two hundred.	מִנִּיֵּיהוֹן לְשִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה תְּלָתִין וּתְרִין אֲלָפִין וּמֵאוֹת:	פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה מְנַשֶּׁה שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים אֲלָף וּמֵאוֹתִים: (פ)	35
36	Of the children of Benjamin, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבִנֵי בִנְיָמִן תּוֹלְדֹתָהוֹן לְבִנֵי בִנְיָמִן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן בְּמִנִּין שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל נָפִיק חֵילָא:	לְבִנֵי בִנְיָמִן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֵּילָא כָּל יֵצֵא צָבָא:	36
37	those that were numbered of them, of the tribe of Benjamin, were thirty and five thousand and four hundred.	מִנִּיֵּיהוֹן לְשִׁבְטָא דְבִנְיָמִן תְּלָתִין וּחֲמִשָּׁא אֲלָפִין וָאַרְבַּע מֵאוֹת:	פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה בִנְיָמִן חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֲלָף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ)	37

38	Of the children of Dan, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבְנֵי דָן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל יָצֵא צָבָא	לְבְנֵי דָן תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל יָצֵא צָבָא	38
39	those that were numbered of them, of the tribe of Dan, were threescore and two thousand and seven hundred.	מִנִּיחֵיהֶן לְשִׁבְטָא דְדָן שְׁתֵּין וְתַרְוֵין אַלְפִין וּשְׁבַע מֵאוֹת:	מִנִּיחֵיהֶן לְשִׁבְטָא דְדָן שְׁתֵּין וְתַרְוֵין אַלְפִין וּשְׁבַע מֵאוֹת: (פ)	39
40	Of the children of Asher, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	לְבְנֵי אָשֶׁר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל יָצֵא צָבָא	לְבְנֵי אָשֶׁר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל יָצֵא צָבָא	40
41	those that were numbered of them, of the tribe of Asher, were forty and one thousand and five hundred.	מִנִּיחֵיהֶן לְשִׁבְטָא דְאָשֶׁר אַרְבָּעִין וְחָד אַלְפִין וְחֲמִישׁ מֵאוֹת:	מִנִּיחֵיהֶן לְשִׁבְטָא דְאָשֶׁר אַרְבָּעִין וְחָד אַלְפִין וְחֲמִישׁ מֵאוֹת: (פ)	41
42	Of the children of Naphtali, their generations, by their families, by their fathers' houses, according to the number of names, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war;	בְּנֵי נַפְתָּלִי תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל יָצֵא צָבָא	בְּנֵי נַפְתָּלִי תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמֹת מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל יָצֵא צָבָא	42
43	those that were numbered of them, of the tribe of Naphtali, were fifty and three thousand and four hundred.	מִנִּיחֵיהֶן לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי חֲמִשִּׁין וְתַלְתָּא אַלְפִין וְאַרְבַּע מֵאוֹת:	מִנִּיחֵיהֶן לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי חֲמִשִּׁין וְתַלְתָּא אַלְפִין וְאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ)	43
44	These are those that were numbered, which Moses and Aaron numbered, and the princes of Israel, being twelve men; they were each one for his fathers' house.	אֵלֶּין מִנִּינֵי דְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל תְּרֵי עֶשֶׂר גּוֹבְרִין גּוֹבְרָא חֵד לְבֵית אֲבֹתֵיהֶן הֵּן:	אֵלֶּה הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנָשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עֶשֶׂר אִישׁ אִישׁ-אֶחָד לְבֵית-אֲבֹתָיו הֵּיוּ:	44
45	And all those that were numbered of the children of Israel by their fathers' houses, from twenty years old and upward, all that were able to go forth to war in Israel;	וְהָיוּ כָּל מִנִּינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתֵיהֶן מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל נָפִיק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל:	וְהָיוּ כָּל-בְּנוֹתֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַלֹּה כָּל-יָצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל:	45
46	even all those that were numbered were six hundred thousand and three thousand and five hundred and fifty.	וְהָיוּ כָּל מִנִּינֵי שֵׁית מֵאוֹת וְתַלְתָּא אַלְפִין וְחֲמִישׁ מֵאוֹת:	וְהָיוּ כָּל-הַפְּקָדִים שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אַלְפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים:	46

47	But the Levites after the tribe of their fathers were not numbered among them.	וְהַלְוִיִּם לְמִטָּה אֲבֹתָם לֹא וְלִיֻּאֵי לְשִׁבְטָא דְאַבְהֵתָהוֹן הִתְּפַקְדּוּ בְּתוֹכָם: (פ)	47
48	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:	48
49	'Howbeit the tribe of Levi thou shalt not number, neither shalt thou take the sum of them among the children of Israel;	אֲךְ אֶת־מִטָּה לֹוִי לֹא תִּפְקֹד וְאֶת־רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	49
50	but appoint thou the Levites over the tabernacle of the testimony, and over all the furniture thereof, and over all that belongeth to it; they shall bear the tabernacle, and all the furniture thereof; and they shall minister unto it, and shall encamp round about the tabernacle.	וְאִתָּה תִּפְקֹד אֶת־הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל־כֵּלָיו וְעַל כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ הַמָּוָה וְשָׂאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָם יִשְׁרְתֻהוּ וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן יִחָגּוּ:	50
51	And when the tabernacle setteth forward, the Levites shall take it down; and when the tabernacle is to be pitched, the Levites shall set it up; and the common man that draweth nigh shall be put to death.	וּבְנִסְעַ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחִנְתֹּת הַמִּשְׁכָּן יִקְיִמוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהָזֶר הַקָּרֵב יוּמָת: וּבְמַטֵּל מִשְׁכָּנָא יִפְרְקוּן יִתִּיָּה לִיֻּאֵי וּבְמִשְׁרֵי מִשְׁכָּנָא יִקְיִמוּן יִתִּיָּה לִיֻּאֵי וְחִילּוּנֵי דִיקָרֵב יִתְקַטִּיל:	51
52	And the children of Israel shall pitch their tents, every man with his own camp, and every man with his own standard, according to their hosts.	וְחָגּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־דָּגְלוֹ לְצַבָּאתָם:	52
53	But the Levites shall pitch round about the tabernacle of the testimony, that there be no wrath upon the congregation of the children of Israel; and the Levites shall keep the charge of the tabernacle of the testimony.'	וְהַלְוִיִּם יִחָגּוּ סָבִיב לַמִּשְׁכָּן הָעֵדֻת וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף עַל־עֵדֻת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדֻת:	53
54	Thus did the children of Israel; according to all that the LORD commanded Moses, so did they.	וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צֻוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ: (פ)	54

(49) אך את מטה לוי לא תפקד. כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לזדו. דבר אחר נפח הקצ"ה שעתידה לעמוד גזירה על כל הנמנין מן עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר אחר אל יהיו אלו בכלל לפי שהם שלי שלא טעו בעגל:
(50) ואתה תפקד את הלוויים. כמרגומו מני לשון מוני שררה על דבר שהוא ממונה עליו כמו (אסתר ג, א) ויפקד המלך פקידים:
(51) יורידו אותו. כמרגומו יפרקו כשצאין ליסע במדבר ממסע למסע היו מפרקין אותו מהקמתו ונושאים אותו עד מקום אשר ישכון שם הענין ויחננו שם ומקימין אותו: והזר הקרב. לעבודתם זו: יומת. בידי שמים (סנהדרין פד, א):
(52) ואיש על דגלו. כמו שהדגלים סדורים בספר זה שלשה שבטים לכל דגל:
(53) ולא יהיה קצף. אם תעשה כמנתי לא יהיה קצף ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהיה קצף כמו שמצינו במעשה קרח (במדבר יז, יא) כי ילא הקצף וגו':

II	And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:	שלישי ב
2	'The children of Israel shall pitch by their fathers' houses; every man with his own standard, according to the ensigns; a good way off shall they pitch round about the tent of meeting.	אִישׁ עַל-דִּגְלוֹ בְּאֵתֶת לְבֵית אָבִתָּם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאַהֲל־מוֹעֵד יַחֲנוּ:	2
3	Now those that pitch on the east side toward the sunrising shall be they of the standard of the camp of Judah, according to their hosts; the prince of the children of Judah being Nahshon the son of Amminadab,	וְהַחֲנִימִים קִדְמָה מִזְרְחָה דָּגֹל מַחֲנֶה יְהוּדָה לְצַבְאָתָם וְנָשִׂא לְבָנָי יְהוּדָה נַחֲשֹׁן בֶּן-עַמִּינָדָב:	3
4	and his host, and those that were numbered of them, threescore and fourteen thousand and six hundred;	וַצַּבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבַּעַה וּשְׁבַעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:	4
5	and those that pitch next unto him shall be the tribe of Issachar; the prince of the children of Issachar being Nethanel the son of Zuar,	וְהַחֲנִימִים עָלָיו מִטָּה יִשָּׁשְׁכָר וְנָשִׂא לְבָנָי יִשָּׁשְׁכָר נֹתָנָאֵל בֶּן-צוּעָר:	5
6	and his host, even those that were numbered thereof, fifty and four thousand and four hundred;	וַצַּבָּאוֹ וּפְקֻדָּיו אַרְבַּעַה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:	6
7	and the tribe of Zebulun; the prince of the children of Zebulun being Eliab the son of Helon,	מִטָּה זְבוּלֹן וְנָשִׂא לְבָנָי זְבוּלֹן אֵלִיאָב בֶּן-חֵלֹן:	7
8	and his host, and those that were numbered thereof, fifty and seven thousand and four hundred;	וַצַּבָּאוֹ וּפְקֻדָּיו שְׁבַעַה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:	8
9	all that were numbered of the camp of Judah being a hundred thousand and fourscore thousand and six thousand and four hundred, according to their hosts; they shall set forth first.	כָּל-הַפְּקָדִים לְמַחֲנֶה יְהוּדָה מֵאָת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וּשְׁשָׁת-אַלְפִים וְאַרְבַּע-מֵאוֹת לְצַבְאָתָם רִאשֹׁנָה יֵסְעוּ: (ס)	9

(2) באחת. כל דגל יהיה לו אות מפה צבועה חלוייה צו צבעו של זה לא כצבעו של זה אצבע כל אחד כגוון אצבעו הקבועה בחשן ומתוך כך יכיר כל אחד את דגלו (תנחומא במדבר יצ). דבר אחר באותות לבית אבותם באות שמסר להם יעקב אביהם כשנשאוהו ממזרים שנאמר (בראשית ג, יצ) ויעשו בניו לו כן כאשר צוה יהודה ויששכר וזבולן ישאוהו מן המזרח וראובן ושמעון וגד מן הדרום וכו' כדאיתא בתנחומא בפרשה זו: מנגד. מרחוק מיל כמו שנאמר ביהושע (יהושע ג, ד) אך רחוק יהיה ציניכם וציניו כללפים אמה שיוכלו לזאב בשבת משה ואהרן וצניו והלויים חוגים בסמוך לו (תנחומא שם ט):

(3) קדמה. לפנים הקרויה קדם ואילו זו רוח מזרחית והמערב קרוי אחר:

10	On the south side shall be the standard of the camp of Reuben according to their hosts; the prince of the children of Reuben being Elizur the son of Shedeur,	דָּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תִּמְנָה טִקֵּס מִשְׁרִית רְאוּבֵן דְּרֹמָא לְצַבְאָתָם וְנָשִׂא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֶלְיָזֹר בֶּן־שִׁדְיָאוּר:	10
11	and his host, and those that were numbered thereof, forty and six thousand and five hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקָדָיו שְׁשָׁה וָאַרְבָּעִים וַחֲלִילָהּ וּמִנִּיחֵיהִי אַרְבָּעִין וְשֵׁשׁ אֲלָפִין וַחֲמִישׁ מֵאָה:	11
12	and those that pitch next unto him shall be the tribe of Simeon; the prince of the children of Simeon being Shelumiel the son of Zurishaddai,	וְהַחֹנֶם עָלָיו מִטָּה שְׁמֵעוֹן וְנָשִׂא לִבְנֵי שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צֹרִישָׁדָי:	12
13	and his host, and those that were numbered of them, fifty and nine thousand and three hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקָדֵיהֶם תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת:	13
14	and the tribe of Gad; the prince of the children of Gad being Eliasaph the son of Reuel,	וּמִטָּה גָד וְנָשִׂא לִבְנֵי גָד אֱלִיסָפָה בֶּן־רְעוּאֵל:	14
15	and his host, even those that were numbered of them, forty and five thousand and six hundred and fifty;	וּצְבָאוֹ וּפְקָדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אֲלָף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים:	15
16	all that were numbered of the camp of Reuben being a hundred thousand and fifty and one thousand and four hundred and fifty, according to their hosts; and they shall set forth second.	כָּל־הַפְּקָדִים לַמַּחֲנֶה רְאוּבֵן מֵאָה וָאַלְף וְאַחַד וַחֲמִשִּׁים וְאַרְבַּע מֵאָה וַחֲמִשִּׁין לְצַבְאָתָם וּשְׁנָיִם יָסֻעוּ: (ס)	16
17	Then the tent of meeting, with the camp of the Levites, shall set forward in the midst of the camps; as they encamp, so shall they set forward, every man in his place, by their standards.	וְנָסַע אֹהֶל־מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֵת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵן יֵסְעוּ אִישׁ עַל־יָדוֹ לְדֹגְלֵיהֶם: (ס)	17
18	On the west side shall be the standard of the camp of Ephraim according to their hosts; the prince of the children of Ephraim being Elishama the son of Ammihud,	דָּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצַבְאָתָם יִמָּה וְנָשִׂא לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָה בֶּן־עַמִּיהוּד:	18

(9) ראשונה יסעו. כשרואין העין מסתלק תוקעין הכהנים צלצורות ונוסע מחנה יהודה תחלה וכשהולכין הולכין כדרך חנייתן הלויים והעגלות באמצע דגל יהודה במזרח ושל ראובן בדרום ושל אפרים במערב ושל דן בצפון:
(17) ונסע אהל מועד. לאחר שני דגלים הללו: כאשר יחנו בן יסעו. כמו שפירשתי הליכתן כחנייתן כל דגל מהלך לרוח הקדושה לו (ס יצ): על ידו. על מקומו ואין לשון יד זו ממשמעו רוח של ידו קרוי על ידו הסמוכה לו לכל הושטת ידו. חנייתן איש"א בלע"ז:

19	and his host, and those that were numbered of them, forty thousand and five hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: וְחִילִיָּהּ וּמִנְיַהוֹן אַרְבָּעִין אֶלְפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה:	19
20	and next unto him shall be the tribe of Manasseh; the prince of the children of Manasseh being Gamaliel the son of Pedahzur,	וְעֲלָיו מַטֵּה מְנַשֶּׁה וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצֹר: וְדִסְמִיכִין עֲלוּהִי שִׁבְטֵא דְמְנַשֶּׁה וְרָבָא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּר פְּדָהצֹר:	20
21	and his host, and those that were numbered of them, thirty and two thousand and two hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמֵאוֹת: וְחִילִיָּהּ וּמִנְיַהוֹן תִּלְתִּין וּתְרִין אֶלְפִין וּמֵאוֹת:	21
22	and the tribe of Benjamin; the prince of the children of Benjamin being Abidan the son of Gideon,	וּמַטֵּה בִנְיָמִן וְנָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי: וּשִׁבְטֵא דְבִנְיָמִן וְרָבָא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּר גִּדְעֹנִי:	22
23	and his host, and those that were numbered of them, thirty and five thousand and four hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: וְחִילִיָּהּ וּמִנְיַהוֹן תִּלְתִּין וְחֲמִשָּׁא אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה:	23
24	all that were numbered of the camp of Ephraim being a hundred thousand and eight thousand and a hundred, according to their hosts; and they shall set forth third.	כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֶה אֶפְרַיִם מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁמֹנֶת־אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאָתָם וּשְׁלֹשִׁים יָסֻעוּ: (ס) כָּל מִנְיָא לְמַשְׁרֵית אֶפְרַיִם מֵאָה וּתְמַנָּא אֶלְפִין וּמֵאָה לְחִילִיָּהּ בְּתִלְתִּיתָא נָטְלִין:	24
25	On the north side shall be the standard of the camp of Dan according to their hosts; the prince of the children of Dan being Ahiezer the son of Ammishaddai,	דָּגֹל מַחֲנֶה דָן צִפְנָה לְצִבְאָתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי דָן אַחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדַּי: טִיקֶס מַשְׁרֵית דָן צִפְנָא לְחִילִיָּהּ וְרָבָא לִבְנֵי דָן אַחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּישַׁדַּי:	25
26	and his host, and those that were numbered of them, threescore and two thousand and seven hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת: וְחִילִיָּהּ וּמִנְיַהוֹן שְׁתֵּין וּתְרִין אֶלְפִין וּשְׁבַע מֵאָה:	26
27	and those that pitch next unto him shall be the tribe of Asher; the prince of the children of Asher being Pagiel the son of Ochran,	וְהַחֲנִים עֲלָיו מַטֵּה אָשֶׁר וְנָשִׂיא לִבְנֵי אָשֶׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עֶכְרָן: וְדָשָׁרֹן סְמִיכִין עֲלוּהִי שִׁבְטֵא דָאָשֶׁר וְרָבָא לִבְנֵי אָשֶׁר פַּגְעִיאֵל בֶּר עֶכְרָן:	27
28	and his host, and those that were numbered of them, forty and one thousand and five hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַחַד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: וְחִילִיָּהּ וּמִנְיַהוֹן אַרְבָּעִין וְחַד אֶלְפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה:	28
29	and the tribe of Naphtali; the prince of the children of Naphtali being Ahira the son of Enan,	וּמַטֵּה נַפְתָּלִי וְנָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירָע בֶּן־עֵינָן: וּשִׁבְטֵא דְנַפְתָּלִי וְרָבָא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירָע בֶּר עֵינָן:	29
30	and his host, and those that were numbered of them, fifty and three thousand and four hundred;	וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: וְחִילִיָּהּ וּמִנְיַהוֹן חֲמִשִּׁין וְתֵלְתָא אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה:	30

(20) ועליו. כתרומו ודסמיכין עלוהי:

31	all that were numbered of the camp of Dan being a hundred thousand and fifty and seven thousand and six hundred; they shall set forth hindmost by their standards.'	כָּל־הַפָּקָדִים לְמַחֲנֵה דָן מֵאַתּ כָּל מִנִּינֵי לְמִשְׁרֵית דָּן אֵלֶּה וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֵלֶּה וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁין וְשִׁבְעָה אֲלֶפֶין וְשֵׁשׁ מֵאוֹת לְאַחֲרֹנָה יִסְעוּ לְדַגְלֵיהֶם: (פ)	31
32	These are they that were numbered of the children of Israel by their fathers' houses; all that were numbered of the camps according to their hosts were six hundred thousand and three thousand and five hundred and fifty.	אֵלֶּה פָּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־פָּקוּדֵי הַמַּחֲנֵה לְצִבְאוֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֵלֶּה וְשָׁלֹשׁ אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: (פ)	32
33	But the Levites were not numbered among the children of Israel; as the LORD commanded Moses.	וְהַלְוִיִּם לֹא הִתְּפַקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּמָּא דְּפָקִיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה: (פ)	33
34	Thus did the children of Israel: according to all that the LORD commanded Moses, so they pitched by their standards, and so they set forward, each one according to its families, and according to its fathers' houses.	וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כִּן־חָנּוּ לְדַגְלֵיהֶם וְכִן נָסְעוּ אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל־בֵּית אֲבֹתָיו: (פ)	34
III	Now these are the generations of Aaron and Moses in the day that the LORD spoke with Moses in mount Sinai.	וְאַלֶּה תוֹלְדֹת אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי: (פ)	רביעי ג
2	And these are the names of the sons of Aaron: Nadab the first-born, and Abihu, Eleazar, and Ithamar.	וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אַהֲרֹן הַבְּכֹר נָדָב וְאַבִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: (פ)	2
3	These are the names of the sons of Aaron, the priests that were anointed, whom he consecrated to minister in the priest's office.	אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשָׁחִים אֲשֶׁר־מָלֵא יָדָם לַכֹּהֵן: (פ)	3

(1) ואלה תולדות אהרן ומשה. ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה למלמד שכל המלמד את בן חזירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו (סנהדרין יט, ז): ביום דבר ה' את משה. נעשו אלו התולדות שלו שלמדן מה שלמד מפי הגבורה:

<p>4 And Nadab and Abihu died before the LORD, when they offered strange fire before the LORD, in the wilderness of Sinai, and they had no children; and Eleazar and Ithamar ministered in the priest's office in the presence of Aaron their father.</p>	<p>וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּדְבָּר סִינַי וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיִּכְהֶן אֶלְעָזָר וַאֲיִתְמָר עַל־פְּנֵי אֶהֱרֹן אֲבִיהֶם: (פ)</p> <p>וּמִית נָדָב וַאֲבִיהוּא קֹדֶם יְיָ בְּקִרְבֵּיהֶן אִשְׁתָּא נִזְכְּרִיתָא קֹדֶם יְיָ בַּמִּדְבָּרָא דְסִינַי וּבָנִין לֹא הָיוּ לָהֶן וְשְׁמִישׁ אֶלְעָזָר וַאֲיִתְמָר עַל אִפִּי אֶהֱרֹן אֲבִיהֶן:</p>
<p>5 And the LORD spoke unto Moses, saying:</p>	<p>5 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:</p>
<p>6 'Bring the tribe of Levi near, and set them before Aaron the priest, that they may minister unto him.</p>	<p>6 הִקְרַב אֶת־מִטֵּה לֵוִי וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְשִׁרְתוּ אִתּוֹ:</p> <p>קָרִיב יֵת שְׁבִטָא דְלֵוִי וְתַקִּים יְתִיהָ קֹדֶם אֶהֱרֹן כְּהֵנָא וַיִּשְׁמְשׁוּן יְתִיהָ:</p>
<p>7 And they shall keep his charge, and the charge of the whole congregation before the tent of meeting, to do the service of the tabernacle.</p>	<p>7 וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרְתּוֹ וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת כָּל־הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן:</p> <p>וַיִּטְרוּן יֵת מִטְרֵיתֶיהָ וְיֵת מִטְרֵת כָּל כְּנֻשָׁתָא קֹדֶם מִשְׁכָּן זְמָנָא לְמַפְלַח יֵת פּוֹלְחֵן מִשְׁכָּנָא:</p>
<p>8 And they shall keep all the furniture of the tent of meeting, and the charge of the children of Israel, to do the service of the tabernacle.</p>	<p>8 וְשָׁמְרוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן:</p> <p>וַיִּטְרוּן יֵת כָּל מְנֵי מִשְׁכָּן זְמָנָא וְיֵת מִטְרֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַפְלַח יֵת פּוֹלְחֵן מִשְׁכָּנָא:</p>
<p>9 And thou shalt give the Levites unto Aaron and to his sons; they are wholly given unto him from the children of Israel.</p>	<p>9 וְנָתַתָּה אֶת־הַלְוִיִּם לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים הָמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p> <p>וְתַתִּין יֵת לִינְאִי לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו מִסִּירִין יְהִיבִין אֲנָן לִיה מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>
<p>10 And thou shalt appoint Aaron and his sons, that they may keep their priesthood; and the common man that draweth nigh shall be put to death.'</p>	<p>10 וְאֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנָּתָם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: (פ)</p> <p>וְיֵת אֶהֱרֹן וְיֵת בָּנָיו תִּמְנֵי וַיִּטְרוּן יֵת כְּהוּנָתָהֶן וְחִילוּנֵי דִיקְרָב יִתְקַטִּיל:</p>
<p>11 And the LORD spoke unto Moses, saying:</p>	<p>11 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:</p>

- (4) על פני אהרן. צחייז (צמ"ד, כו):
- (6) ושרתו אתו. ומהו השירות ושמו את משמרתו לפי ששמירת המקדש עליו שלא יקרב זר כמו שנאמר (במדבר יח, א) אתה ובניך ובית אבך אתך תשאו את עון המקדש והלוים הללו מסייעין אותם זו היא השירות:
- (7) ושמו את משמרתו. כל מנוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת ככל המקרא ובלשון משנה כמו שאמרו צנצנת ותרש והלא אין משמרת ומשמרת שיה (מגילה יג, ז) וכן משמרות כהונה ולויה:
- (8) ואת משמרת בני ישראל. שכולן היו זקוקין לזרכי המקדש אלא שהלוים צאים תחתיהם צליחותם לפיכך לוקחים מהם המעשרות צשכרן שנאמר (להלן יח, לא) כי שר הוא לכם חלף עבודתכם:
- (9) נתונם המה לו. לעזרה: מאת בני ישראל. כמו מתוך בני ישראל כלומר משאר כל העדה נבדלו לכך צגזרת המקום והוא נתנם לו שנאמר (שם ח, יט) ואמנה את הלוים נתונים וגו':
- (10) ואת אהרן ואת בניו תפקד. לשון פקידות ואינו לשון מניין: ושמו את כהנתם. קבלת דמים וזריקה והקטרה ועבודות המסורות לכהנים:

12	'And I, behold, I have taken the Levites from among the children of Israel instead of every first-born that openeth the womb among the children of Israel; and the Levites shall be Mine;	וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:	וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:
13	for all the first-born are Mine: on the day that I smote all the first-born in the land of Egypt I hallowed unto Me all the first-born in Israel, both man and beast, Mine they shall be: I am the LORD.'	כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיוֹם הַפְּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה: (פ)	כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיוֹם הַפְּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה: (פ)
14	And the LORD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינַי לֵאמֹר:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינַי לֵאמֹר:
15	'Number the children of Levi by their fathers' houses, by their families; every male from a month old and upward shalt thou number them.'	פָּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וְעֹלָה תִפְקְדֵם:	פָּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וְעֹלָה תִפְקְדֵם:
16	And Moses numbered them according to the word of the LORD, as he was commanded.	וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה:	וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה:
17	And these were the sons of Levi by their names: Gershon, and Kohath, and Merari.	וַיְהִיו־אֵלֶּה בְּנֵי־לֵוִי בְשֵׁמֹתָם גֶּרְשֹׁן וְקָהָת וּמֶרָרִי:	וַיְהִיו־אֵלֶּה בְּנֵי־לֵוִי בְשֵׁמֹתָם גֶּרְשֹׁן וְקָהָת וּמֶרָרִי:
18	And these are the names of the sons of Gershon by their families: Libni and Shimei.	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־גֶרְשֹׁן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבִנֵי וְשִׁמְעִי:	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־גֶרְשֹׁן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבִנֵי וְשִׁמְעִי:
19	And the sons of Kohath by their families: Amram and Izhar, Hebron and Uzziel.	וּבְנֵי קָהָת לְמִשְׁפַּחְתָּם עַמְרָם וִיצְחָר חֶבְרֹן וְעֻזִּיאֵל:	וּבְנֵי קָהָת לְמִשְׁפַּחְתָּם עַמְרָם וִיצְחָר חֶבְרֹן וְעֻזִּיאֵל:

(12) ואני הנה לקחתי. ואני מהיכן זכיתי בהן: מתוך בני ישראל. שיהיו ישראל שוכרין אותן לשירות שלי על ידי הזכורות זכיתי בהם ולקחתים תמורתם לפי שהיתה העבודה בזכורות וכשחטאו בעגל נפסלו והלוים שלא עבדו עבודת אלילים נצחרו תחתיהם (מדרש אגדה):

(15) מבין חדש ומעלה. משינא מכלל נפלים הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקדש. אמר רבי יהודה ברבי שלום למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן שנאמר (להלן כו, נט) אשר ילדה אותה ללוי במצרים עם כניסתה צפתה מצרים ילדה אותה ונמנית בשבעים נפשות שכשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת והיא השלימה את המנין (תנחומא במדבר טז):

(16) על פי ה'. אמר משה לפני הקב"ה היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מניין יונקיהם אמר לו הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי הלך משה ועמד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו וצת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש צאהל זה לך נאמר על פי ה' (שם):

20	And the sons of Merari by their families: Mahli and Mushi. These are the families of the Levites according to their fathers' houses.	וּבְנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַלֵּוִי לְבֵית אֲבֹתָם:	20
21	Of Gershon was the family of the Libnites, and the family of the Shimeites; these are the families of the Gershonites.	לְגֵרְשֹׁן מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֹׁנִי:	21
22	Those that were numbered of them, according to the number of all the males, from a month old and upward, even those that were numbered of them were seven thousand and five hundred.	פָּקְדֵיהֶם בַּמִּסְפָּר כָּל-זָכָר מִבֶּן-חֹדֶשׁ וּמַעְלָה פָּקְדֵיהֶם שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת:	22
23	The families of the Gershonites were to pitch behind the tabernacle westward;	מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֹׁנִי אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן יַחְנוּ יָמָה:	23
24	the prince of the fathers' house of the Gershonites being Eliasaph the son of Lael,	וְנָשִׂיא בֵּית-אָב לַגֵּרְשֹׁנִי אֱלִיָּסָפ בֶּן-לֹאֵל:	24
25	and the charge of the sons of Gershon in the tent of meeting the tabernacle, and the Tent, the covering thereof, and the screen for the door of the tent of meeting,	וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי-גֵרְשֹׁן בְּאֹהֶל מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן וְהָאֹהֶל מְכֻסָּהוּ וּמִסְךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:	25
26	and the hangings of the court, and the screen for the door of the court—which is by the tabernacle, and by the altar, round about—and the cords of it, even whatsoever pertaineth to the service thereof.	וּקְלָעֵי הַחֹצֵר וְאֶת-מִסְךְ פֶּתַח הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל-הַמִּשְׁכָּן וְעַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת מִיתָרָיו לְכָל עֲבֹדָתוֹ: (ס)	26
27	And of Kohath was the family of the Amramites, and the family of the Izharites, and the family of the Hebronites, and the family of the Uzzielites; these are the families of the Kohathites:	וּלְקַהַת מִשְׁפַּחַת הָעֲמֶרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הִיִּצְהָרִי וּמִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעֲזִיֵּאלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי:	27
28	according to the number of all the males, from a month old and upward, eight thousand and six hundred, keepers of the charge of the sanctuary.	בַּמִּסְפָּר כָּל-זָכָר מִבֶּן-חֹדֶשׁ וּמַעְלָה שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וּשְׁשׁ מֵאוֹת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ:	28

- (21) לגרשון משפחת הלבני. כלומר לגרשון היו הפקודים משפחת הלזני ומשפחת השמעני פקודיהם כך וכך:
 (25) המשכן. יריעות הממנונות: והאהל. יריעות עזים העשויות לגג: מכסהו. עורות אילים ומחשים: ומסך פתח. הוא הוילון:
 (26) ואת מיתריו. של משכן והאהל ולא של חצר:

29	The families of the sons of Kohath were to pitch on the side of the tabernacle southward;	מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־קָהָת יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן תִּימָנָה:	זֶרְעֵית בְּנֵי קָהָת יִשְׁרוּן עַל שָׂדֵא דְּמִשְׁכָּנָא דְּרוּמָא:
30	the prince of the fathers' house of the families of the Kohathites being Elizaphan the son of Uzziel,	וְנָשִׂיא בֵּית־אָב לְמִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי אֱלִיזָפָן בֶּן־עֲזִיזָאֵל:	וְרַב בֵּית בָּא לְזֶרְעֵית קָהָת אֱלִיזָפָן בֶּר עֲזִיזָאֵל:
31	and their charge the ark, and the table, and the candlestick, and the altars, and the vessels of the sanctuary wherewith the priests minister, and the screen, and all that pertaineth to the service thereof;	וּמִשְׁמֶרְתָּם הָאָרֶן וְהַשְּׁלֶחָן וְהַמִּנְרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת וְכָל־ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָּהֶם וְהַמָּסֶךְ וְכָל־עֲבֹדָתוֹ:	וּמִטְרֵהוּן אֲרוֹנָא וּפְתִירָא וּמִנְרָתָא וּמִדְּבַחֵיָא וּמִנֵּי קוּדְשָׁא דִּישְׁמִשׁוּן בְּהוּן וּפְרָסָא וְכָל פּוֹלְחָנִיָּה:
32	Eleazar the son of Aaron the priest being prince of the princes of the Levites, and having the oversight of them that keep the charge of the sanctuary.	וְנָשִׂיא נְשִׂאֵי הַלְוִי אֶלְעָזָר בֶּן־ אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן פֹּקֶדֶת שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ:	וְאַמְרָכָלָא דְּמִנְנָא עַל רַבְרָבֵי לִנְיָא אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כְּהֵנָא מִתְחַזְּת יְדוּהִי מְמוּנֵן נְטָרֵי מִטְרָתָא דְּקוּדְשָׁא:
33	Of Merari was the family of the Mahlites, and the family of the Mushites; these are the families of Merari.	לְמֶרָרִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת מֶרָרִי:	לְמֶרְרִי זֶרְעִית מַחֲלִי וְזֶרְעִית מוּשִׁי אֵלִין אֲנֹן זֶרְעִית מֶרְרִי:
34	And those that were numbered of them, according to the number of all the males, from a month old and upward, were six thousand and two hundred;	וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאָתָיִם:	וּמִנִּיָּהוּן בְּמִנְנֵן כָּל דְּכוּרָא מִבֶּר יֶרְחָא וְלַעִילָא שְׁתָּא אַלְפִין וּמֵאָתָן:
35	the prince of the fathers' house of the families of Merari being Zurriel the son of Abihail; they were to pitch on the side of the tabernacle northward;	וְנָשִׂיא בֵּית־אָב לְמִשְׁפַּחַת מֶרָרִי זוּרִיאֵל בֶּן־אֲבִיחַיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ צָפֹנָה:	וְרַב בֵּית בָּא לְזֶרְעֵית מֶרְרִי זוּרִיאֵל בֶּר אֲבִיחַיִל עַל שָׂדֵא דְּמִשְׁכָּנָא יִשְׁרוּן צָפֹנָא:
36	the appointed charge of the sons of Merari being the boards of the tabernacle, and the bars thereof, and the pillars thereof, and the sockets thereof, and all the instruments thereof, and all that pertaineth to the service thereof;	וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מֶרָרִי קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאַדָּנָיו וְכָל־כֵּלָיו וְכָל־עֲבֹדָתוֹ:	וּדְמָסִיר לְמִטָּר לְבְנֵי מֶרְרִי דְּפִי מִשְׁכָּנָא וְעֲבָרוּהִי וְעַמֻּדוּהִי וְסִמְכוּהִי וְכָל מְנוּהִי וְכָל פּוֹלְחָנִיָּה:
37	and the pillars of the court round about, and their sockets, and their pins, and their cords.	וְעַמֻּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאַדָּנֵיהֶם וְיִתְדֵתָם וּמִיתְרֵיהֶם:	וְעַמֻּדֵי דְרִתָּא סָחוּר סָחוּר וְסִמְכוּהוֹן וְסִפִּיָּהוֹן וְאַטְוִיָּהוֹן:

(29) משפחת בני קהת יחנו וגר תימנה. וסמוכין להם דגל ראובן החונים תימנה (לעיל 3, י) אוי לרשע ואוי לשכנו לכך לקו מהם דתן ואזירים ומאמסים וחמשים איש עם קרח ועדתו שנמשכו עמהם במחלוקתם (תנחומא במדבר יב):
(31) והמסך. היא הפרכת שאף היא קרויה (שמות מ, כא) (פרכת) המסך:
(32) ונשיא נשיא הלוי. ממונה על כלם ועל מה היא נשיאומה: פקודת שומרי משמרת הקודש. על ידו היה פקודת כולם:

And those that were to pitch before the tabernacle eastward, before the tent of meeting toward the sunrising, were Moses, and Aaron and his sons, keeping the charge of the sanctuary, even the charge for the children of Israel; and the common man that drew nigh was to be put to death.

והחננים לפני המשכן קדמה
לפני אהל-מועד | מזרח
משה ואהרן ובניו שמרים
משמרת המקדש למשמרת בני
ישראל והזר הקרב יומת:

All that were numbered of the Levites, whom Moses and Aaron numbered at the commandment of the LORD, by their families, all the males from a month old and upward, were twenty and two thousand.

כל-פקודי הלויים אשר פקד
משה ואהרן על-פי יהוה
למשפחתם כל-זכר מבן-
חדש ומעלה שנים ועשרים
אלף: (ס)

And the LORD said unto Moses: 'Number all the first-born males of the children of Israel from a month old and upward, and take the number of their names.

ויאמר יהוה אל-משה פקד
כל-בכר זכר לבני ישראל
מבן-חדש ומעלה ושא את
מספר שמותם:

And thou shalt take the Levites for Me, even the LORD, instead of all the first-born among the children of Israel; and the cattle of the Levites instead of all the firstlings among the cattle of the children of Israel.'

ולקחת את-הלויים לי אני יהוה
תחת כל-בכר בבני ישראל
ואת בהמות הלויים תחת כל-
בכור בבהמת בני ישראל:

And Moses numbered, as the LORD commanded him, all the first-born among the children of Israel.

ויפקד משה כאשר צוה
יהוה אתו את-כל-בכור בבני
ישראל:

And all the first-born males according to the number of names, from a month old and upward, of those that were numbered of them, were twenty and two thousand two hundred and threescore and thirteen.

והיו כל בכוריא בכוריא
במנין שמותן מבר ירחא
ולעילא למניניהון עשרין
ותרין אלפין ומאתן ושבעין
ותלתא:

(38) משה ואהרן ובניו. וסמוכין להם דגל מחנה יהודה והחונים עליו ישכרו וזבולן מוז לזדיק מוז לשכנו לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה שנאמר (תהלים ס, ט) יהודה מחוקקי (דה"א יב, לג) ומצני ישכר יודעי צינה וגו' מאתים ראשי סנהדראות ומזבולן (שופטים ה, ד) מושכים בשצט סופר (תנחומא שס):
(39) אשר פקד משה ואהרן. נקוד על ואהרן לומר שלא היה צמנין הלויים (זכורות ד, ח): שנים ועשרים אלף. ובפרטן אחת מואל שלש מאות יתרים בני גרשון שצעת אלפים וחמש מאות. בני קהת שמונת אלפים ושש מאות. בני מררי שש אלפים ומאתים. ולמה לא כללן עם השאר ויפדו את הזכורות ולא יהיו זקוקים השלשה ושבעים ומאתים זכורות העודפים על המנין לפדיון אמרו רבותינו במסכת זכורות (ה, ח) אותן שלש מאות לויים זכורים היו ודים שפיקעו עצמם מן הפדיון:
(40) פקד כל בכור זכר וגו' מבן חדש ומעלה. משיא מכלל ספק נפלים:

44	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:	44
45	'Take the Levites instead of all the first-born among the children of Israel, and the cattle of the Levites instead of their cattle; and the Levites shall be Mine, even the LORD's.	קַח אֶת-הַלְוִיִּים תַּחַת כָּל-בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת-בְּהֵמַת הַלְוִיִּים תַּחַת בְּהֵמָתָם וְהָיוּ-לִי הַלְוִיִּים אֲנִי יְהוָה:	45
46	And as for the redemption of the two hundred and three score and thirteen of the first-born of the children of Israel, that are over and above the number of the Levites,	וְאֵת פְּדוּיֵי הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשְּׁבַעִים וְהַמֵּאָתַיִם הָעֶדְפִים עַל-הַלְוִיִּים מִבְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְיָת וְיָת פְּדוּתָם מֵאֲתָן וְשִׁבְעִין וְחֵלְתָא דִּיתִירִין עַל לִינְאִי מִבְּכוֹרִיא דְבִנֵי יִשְׂרָאֵל:	46
47	thou shalt take five shekels apiece by the poll; after the shekel of the sanctuary shalt thou take them—the shekel is twenty gerahs.	וְלָקַחְתָּ חֲמִשָּׁת חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים לְגִלְגֵּלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל: וְחֵסֵב חֲמִישׁ חֲמִישׁ סֶלְעִין לְגִלְגֵּלֶת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים עֶשְׂרִין מַעֲיִן סֶלְעָא:	47
48	And thou shalt give the money wherewith they that remain over of them are redeemed unto Aaron and to his sons.'	וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֶדְפִים בָּהֶם: וְחֵתִין כֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָהִי פְדוּתָם דִּיתִירִין בָּהוֹן:	48
49	And Moses took the redemption-money from them that were over and above them that were redeemed by the Levites;	וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת כֶּסֶף הַפְּדִיּוֹם מֵאֵת הָעֶדְפִים עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּים: וַיְנַסֵּב מֹשֶׁה יָת כֶּסֶף פְּדוּתָם מִן דִּיתִירִין עַל פְּרִינִי לִינְאִי:	49
50	from the first-born of the children of Israel took he the money: a thousand three hundred and threescore and five shekels, after the shekel of the sanctuary.	מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַח אֶת-הַכֶּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְאַלְף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: מִן בְּכוֹרִיא דְבִנֵי יִשְׂרָאֵל נָסִיב יָת כֶּסֶף אֶלְף וְחֵתִין וְחֵמִישׁ סֶלְעִין בְּסֶלְעִי קוּדְשָׁא:	50
51	And Moses gave the redemption-money unto Aaron and to his sons, according to the word of the LORD, as the LORD commanded Moses.	וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת-כֶּסֶף הַפְּדִיּוֹם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל-פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוְּהָ יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (פ)	51

(45) ואת בהמת הלויים וגו'. לא פדו זהמות הלויים את זכורי זהמה טהורה של ישראל אלא את פטרי חמוריהם ושה אחד של זן לוי פטר כמה פטרי חמורים של ישראל מדע שהרי מנה העודפים צאדם ולא מנה העודפים צזהמה (שם 3, ד):

(46) ואת פדויי השלשה וגו'. ואת הזכורות הנריכין להפדות צהם אלו השלשה ושצעים ומאחיס העודפים צהם ויתריס על הלויים מהם חקח חמשת שקלים לגלגלת כך היתה מכירתו של יוסף עשרים כסף שהיה זכורה של רחל (צ"ר פד, יח):

(49) העדפים על פדויי הלויים. על אותן שפדו הלויים צגופן:

(50) חמשה וששים ושלוש מאות ואלף. כך סכום החשצון חמשת שקלים לגלגלת למאחיס זכורות אלף שקל לשצעים זכורות שלש מאות וחמשים שקל לשלש זכורות חמשה עשר שקל אמר כיצד אעשה זכור שאומר לו תן חמשת שקלים יאמר לי אני מפדויי הלויים מה עשה הזיא שנים ועשרין אלף פתקין וכחצ עליהן זן לוי ומאחיס ושצעים ושלשה פתקין כחצ עליהן ה' שקלים צללן ונתנן צקלפי אמר להן זואו ועלו פתקיסם לפי הגורל (צמדדש רצה ד, י. סנהדרין יז, א):

IV	And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְמִימֶר:	שביעי
2	'Take the sum of the sons of Kohath from among the sons of Levi, by their families, by their fathers' houses,	נָשָׂא אֶת-רֹאשׁ בְּנֵי קֹהַת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי לְמַשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם: קָבִילוּ יֵת חֹשֶׁבֶן בְּנֵי קֹהַת מִגֹּו בְּנֵי לֵוִי לְזִרְעֵיהֶן לְבֵית אֲבֹתָהֶן:	2
3	from thirty years old and upward even until fifty years old, all that enter upon the service, to do work in the tent of meeting.	מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִין וְלַעֲלָא וְעַד בֶּן-חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל-בָּא לַעֲבֹד לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִין וְלַעֲלָא וְעַד בֶּן-חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל-בָּא לַעֲבֹד לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:	3
4	This is the service of the sons of Kohath in the tent of meeting, about the most holy things:	זֹאת עֲבֹדַת בְּנֵי-קֹהַת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ הַקֹּדָשִׁים: דִּין פּוֹלְחֵן בְּנֵי קֹהַת בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא קוֹדֶשׁ קוֹדֶשׁ:	4
5	when the camp setteth forward, Aaron shall go in, and his sons, and they shall take down the veil of the screen, and cover the ark of the testimony with it;	וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בְּנִסְעַת הַמַּחֲנֶה וְהוֹרְדוּ אֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָךְ וַיְכַסּוּ-בָהּ אֶת אֲרֹן הָעֵדֻת: וַיַּעֲלֵם אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת אֹהֶל אֲהֲרֹן וּבְנָיו מִשְׁרִיתָא וַיַּפְּקוּן יֵת פְּרוּכָתָא דְּפָרְסָא וַיְכַסּוּן בָּהּ יֵת אֲרוֹנָא דְּסִידְרוּתָא:	5
6	and shall put thereon a covering of sealskin, and shall spread over it a cloth all of blue, and shall set the staves thereof.	וַיִּתְּנוּ עָלָיו חֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ סִסְגוֹנָא וַיַּפְּרִסוּן לְבוּשׁ גְּמִיר תַּכְלָא מְלַעֲלָא וַיַּשְׁוִין אֲרִיחֹהֵי: וַיִּתְּנוּ עָלָיו חֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ וַיַּפְּרִסוּן לְבוּשׁ גְּמִיר תַּכְלָא מְלַעֲלָא וַיַּשְׁוִין אֲרִיחֹהֵי:	6
7	And upon the table of showbread they shall spread a cloth of blue, and put thereon the dishes, and the pans, and the bowls, and the jars wherewith to pour out; and the continual bread shall remain thereon.	וְעַל שְׁלֹחַן הַפָּנִים יַפְרִשׁוּ בִגְד תַּכְלָת וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת-הַקְּעָרֹת וְאֶת-הַכַּפֹּת וְאֶת-הַמְּנַקִּיֹּת וְאֶת קִשּׁוֹת הַנֶּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה: וְעַל שְׁלֹחַן הַפָּנִים יַפְרִשׁוּ בִגְד תַּכְלָת וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת-הַקְּעָרֹת וְאֶת-הַכַּפֹּת וְאֶת-הַמְּנַקִּיֹּת וְאֶת קִשּׁוֹת הַנֶּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה:	7
8	And they shall spread upon them a cloth of scarlet, and cover the same with a covering of sealskin, and shall set the staves thereof.	וַיַּפְּרִסוּ עֲלֵיהֶן לְבוּשׁ צָבַע זָהָב וַיְכַסּוּן יִתִּיה בְּחֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ סִסְגוֹנָא וַיַּשְׁוִין יֵת אֲרִיחֹהֵי: וַיַּפְּרִסוּ עֲלֵיהֶן לְבוּשׁ צָבַע זָהָב וַיְכַסּוּן יִתִּיה בְּחֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ סִסְגוֹנָא וַיַּשְׁוִין יֵת אֲרִיחֹהֵי:	8

- (2) נשא את ראש וגו'. מנה מהם את הראויין לעבודת משא והן מזן שלשים ועד בן חמשים שנה והפחות משלשים לא נתמלא כחו מכאן אמרו (אבות ה, כא) בן שלשים לכח והיותר על בן חמשים כחו מכחיש מעתה:
- (4) קדש הקדשים. המקדש שכולל הארון והשלחן והמזבח והפירות וכלי שרת:
- (5) ובא אהרן ובניו וגו'. כינסו כל כלי וכלי לנרמקו המפורש לו בפרשה זו ולא יאמרו הלויים בני קהת אלא לשאת: בבסוע המחנה. כשהענין מסתלק הם יודעין שיעשו:
- (7) קערות וכפות קשות ומנקיות. כזר פירשתי צמלכת המשכן (שמות כה, כט): הנכר. הכמוי לשון מסך. (שם) אשר יוסף צהם:

9	And they shall take a cloth of blue, and cover the candlestick of the light, and its lamps, and its tongs, and its snuffdishes, and all the oil vessels thereof, wherewith they minister unto it.	וַיִּסְבּוּן לְבוֹשׁ תְּכֵלֵא וַיְכַסּוּן יֵת מִנְרֵתָא דְאֶנְהוּרֵי וַיִּתְּ בּוֹצִינְהָא וַיִּתְּ צִיבְתָּהָא וַיִּתְּ מַחְתֵּיתָהָא וַיִּתְּ כָּל מְנֵי שְׁמוּשָׁה דִּישְׁמֻשׁוֹן לָהּ בְּהוֹן:	וְלִקְחֻוּ בִּגְד תְּכֵלֵת וְכֹסֻי אֶת־מִנְרֵת הַמָּאֹר וְאֶת־נֵרֹתֶיהָ וְאֶת־מִלְקָחֶיהָ וְאֶת־מַחְתֵּיתֶיהָ וְאֶת־כָּל־כְּלֵי שְׁמֹנֶה אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ־לָהּ בָּהֶם:
10	And they shall put it and all the vessels thereof within a covering of sealskin, and shall put it upon a bar.	וַיִּתְּנוּן יֵתָהּ וַיִּתְּ כָּל מְנָהָא לְחֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ סָגוּנָא וַיִּתְּנוּן עַל אַרְיָחָא:	וַנִּתְּנוּ אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־כְּלֵיהָ אֶל־מַכְסָּה עוֹר תַּחֲשׁ וַנִּתְּנוּ עַל־הַמּוֹט:
11	And upon the golden altar they shall spread a cloth of blue, and cover it with a covering of sealskin, and shall set the staves thereof.	וְעַל מִזְבֵּחַ הַזָּהָב יִפְרֹסוּן לְבוֹשׁ תְּכֵלֵא וַיְכַסּוּן יֵתָהּ בְּחֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ סָגוּנָא וַיִּשּׁוּן יֵת אַרְיָחוּהִי:	וְעַל מִזְבֵּחַ הַזָּהָב יִפְרֹשׁוּ בִּגְד תְּכֵלֵת וְכֹסֻי אֹתוֹ בְּמַכְסָּה עוֹר תַּחֲשׁ וְשָׂמוּ אֶת־בְּדָיו:
12	And they shall take all the vessels of ministry, wherewith they minister in the sanctuary, and put them in a cloth of blue, and cover them with a covering of sealskin, and shall put them on a bar.	וַיִּסְבּוּן יֵת כָּל מְנֵי שְׁמוּשָׁה דִּישְׁמֻשׁוֹן בְּהוֹן בְּקוּדְשָׁא וַיִּתְּנוּן לְלְבוֹשׁ תְּכֵלֵא וַיְכַסּוּן יֵתָהּ בְּחֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ סָגוּנָא וַיִּתְּנוּן עַל אַרְיָחָא:	וְלִקְחוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַשְּׁרָת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ־בָּם בְּקֹדֶשׁ וַנִּתְּנוּ אֶל־בִּגְד תְּכֵלֵת וְכֹסֻי אוֹתָם בְּמַכְסָּה עוֹר תַּחֲשׁ וַנִּתְּנוּ עַל־הַמּוֹט:
13	And they shall take away the ashes from the altar, and spread a purple cloth thereon.	וַיִּסְבּוּן יֵת קִטְמָא דְּמִדְּבָחָא וַיִּפְרֹסוּן עָלוּהִי לְבוֹשׁ אַרְגָּמָן:	וַדְּשֻׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וּפְרֹשׁוּ עָלָיו בִּגְד אַרְגָּמָן:
14	And they shall put upon it all the vessels thereof, wherewith they minister about it, the fire-pans, the flesh-hooks, and the shovels, and the basins, all the vessels of the altar; and they shall spread upon it a covering of sealskin, and set the staves thereof.	וַיִּתְּנוּן עָלוּהִי יֵת כָּל מְנֹהִי דִישְׁמֻשׁוֹן עָלוּהִי בְּהוֹן יֵת מַחְתֵּיתָא וַיִּתְּ צִנּוּרֵיתָא וַיִּתְּ מִגְרֹפֵיתָא וַיִּתְּ מִזְרָקָא כָּל מְנֵי מִדְּבָחָא וַיִּפְרֹסוּן עָלוּהִי חֹפֶאָה דְּמִשְׁךְ סָגוּנָא וַיִּשּׁוּן אַרְיָחוּהִי:	וַנִּתְּנוּ עָלָיו אֶת־כָּל־כְּלָיו אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ עָלָיו בָּהֶם אֶת־הַמַּחְתֹּת אֶת־הַמְּזֻלְגֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמְּזֻרְקֹת כָּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפְרֹשׁוּ עָלָיו כֹּסֻי עוֹר תַּחֲשׁ וְשָׂמוּ בְּדָיו:

(9) מִלְקָחֶיהָ. כַּמִּין צִנְת שְׁמוּשָׁךְ זֶה אֵת הַפְּתִילָה לְכָל זֶד שִׁירָה: מַחְתֵּיתָהּ. כַּמִּין כֶּף קִטְנָה וְשׁוּלִיָּה פְּשׁוּטִין וְלֹא סָגֻלְגִּלִּים וְאִין לֹה מַחֲיִנָּה לִפְנִים אֵלֹא מִזְדִּיה וְחוּתָה זֶה אֵת דֶּשֶׁן הַנִּרְוֹת כְּשֶׁמֵּטִיבִין: נֵרֹתֶיהָ. לֹזִי"ש צִלְע"ש שְׁנוֹתִים צֶהן הַשְּׁמֵן וְהַפְּתִילֹת: (10) אֵל מַכְסָּה עוֹר תַּחֲשׁ. כַּמִּין מִרְנוֹף (כִּלִּים לִצ): (12) אֵת כָּל כְּלֵי הַשְּׁרָת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָּם בְּקֹדֶשׁ. צִמּוֹךְ הַמִּשְׁכָּן שְׁהוּא קִדֵּשׁ וְהֵן כְּלֵי הַקְּטָרֹת שֶׁמִּשְׁרָתִין צֶהם צִמּוּצָה הַפְּנִימִי: (13) וַדְּשֻׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ. מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת: וַדְּשֻׁנוּ. יִטְלוּ אֵת הַדֶּשֶׁן מֵעָלָיו: וּפְרֹשׁוּ עָלָיו בִּגְד אַרְגָּמָן. וְאֵשׁ שִׁירָדָה מִן הַשְּׁמִים רִצּוֹנָה חֲתַם הַצִּגְד כֹּאדִי צִשַׁעַת הַמַּסְעוֹת (יוֹמָא כֹא, צ) וְאִינָה שׁוֹרְפָתוּ שְׁהוּי כּוֹפִין עָלֶיהָ פִּסְכָּתָר שֶׁל נַחֲשֶׁת (עִירֻצִין ק): (14) מַחְתֵּיתָהּ. שֶׁצֶהן חוּתִים גַּחֲלִים לְתִרְוֹמַת הַדֶּשֶׁן שֶׁעֲשׂוּיָה כַּמִּין מַחְצָת שֶׁאִין לָהּ אֵלֹא שֶׁלֶשׁ מַחֲיִנֹת וּמִלְפָּנֶיהָ שׁוֹאֲצָת אֵת הַגַּחֲלִים: מִזְלָגוֹת. לְנִירְוֹת שֶׁל נַחֲשֶׁת צֶהן מִכִּין צֹאצְרִים שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ לְהַפְכֵן כְּדִי שִׁיתְּכַלּוּ יָפָה וְהִמָּה: יָעִים. הֵם מִגְרֹפּוֹת וְצִלְע"ש וַיִּדְלִילוּ וְהֵן שֶׁל נַחֲשֶׁת וְצֶהן מַכְּבִּדִין אֵת הַדֶּשֶׁן מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ:

15 And when Aaron and his sons have made an end of covering the holy furniture, and all the holy vessels, as the camp is to set forward—after that, the sons of Kohath shall come to bear them; but they shall not touch the holy things, lest they die. These things are the burden of the sons of Kohath in the tent of meeting.

וַיִּשְׁיֹא אֶהָרֶן וּבָנוּהוּ לְכֹסֶאֶה
יָת קֹדֶשָׁא וַיֵּת כָּל מְנֵי קֹדֶשָׁא
בְּמַטְל מִשְׁרִיתָא וּבִתְר כֵּן
יַעֲלוּן בְּנֵי קָהָת לְמַטְל וְלֹא
יִקְרְבוּן לְקֹדֶשָׁא וְלֹא יָמוּתוּן
דִּין מַטְוִל בְּנֵי קָהָת בְּמַשְׁכָּן
זִמְנָא:

וּכְלָהּ אַחֲרֵן וַיָּבִיאוּ לְכַסֵּת אֶת־
הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ
בַּנֶּסֶע הַמִּחֲנֶה וְאֶחָד־יָכֵן וַיָּבֹאוּ
בְנֵי־קֹהֵל לִשְׂאֵת וְלֹא־יָגִעוּ אֶל־
הַקֹּדֶשׁ וּמִתּוֹ אֵלֶּה מִשָּׂא בְנֵי־
קֹהֵל בְּאֵהָל מוֹעֵד:

16 And the charge of Eleazar the son of Aaron the priest shall be the oil for the light, and the sweet incense, and the continual meal-offering, and the anointing oil: he shall have the charge of all the tabernacle, and of all that therein is, whether it be the sanctuary, or the furniture thereof.’

וּמִסִּיר לְאַלְעֹזֶר בֶּר אֶהְרֹן
כִּהְנָא מִשְׁחָא דְאַנְהֶרִיתָא
וּקְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא וּמִנְחָתָא
תְּדִירָא וּמִשְׁחָא דְרִבּוּתָא
מִסֶּרֶת כָּל מִשְׁכָּנָא וְכָל דְּבִיָּה
בְּקוֹדֶשָׁא וּבְמִנְהִי :

וּפְקֻדַּת אֱלֹהֵינוּ בְּנֵי־הָרֶן
הַכֹּהֵן שֶׁמֶן הַמָּאֹר וְקִטְרֶת
הַסַּמִּים וּמִנְחַת הַתָּמִיד
וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה פְּקֻדַּת כָּל־
הַמִּשְׁכָּן וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ בְּקֹדֶשׁ
וּבְכָל־יוֹ: (פ)

17 And the LORD spoke unto Moses
and unto Aaron, saying:

וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְלֹא־הָרָן
לְמִימָר:

וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲהֲלֵן לָאָמָר:

18 ‘Cut ye not off the tribe of the families of the Kohathites from among the Levites;

לֹא תִשְׁצִוֶן יְתָ שִׁיבֹט זֶרַעֲיָת
קָהָת מִגֹּו לְיוֹנָי:

אֶל־תִּכְרִיתוֹ אֶת־שִׁבְט מְשִׁפָּחַת
תִּקְחֶתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם:

19 but thus do unto them, that they
may live, and not die, when they
approach unto the most holy things:
Aaron and his sons shall go in, and
appoint them every one to his
service and to his burden;

וְדָא עֲבִידוּ לְהוֹן וַיִּיחֹן וְלֹא
יָמוּתוּן בְּמִקְרָבָהוֹן לְקוּדְשׁ
קוּדְשִׁיא אֲתָרָן וּבְנוֹהֵי יִיעֲלוּן
וַיִּמְזוּן יִתְהוֹן גָּבֵר גָּבֵר עַל
פּוֹלְחָנֵיהּ וּלְמִטּוּלֵיהּ:

וְנָתַתָּה עֲשׂוֹ לָהֶם וַחֲיוֹ וְלֹא יִמְתּוּ
בְּגִשְׁתָּם אֶת־קֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים
אֲחֵרֶן וּבְנָיו יִבְאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם
אִישׁ אִישׁ עַל־עַבְדָּתוֹ וְאֵל־
מִשְׁאֹן :

20 but they shall not go in to see the
holy things as they are being
covered, lest they die.’

וְלֹא יִיעָלוּן לְמַחְזֵי כַּד מְכַסֵּן
יֵת מִנִּי קוֹדֶשָׁא וְלֹא יִמּוּתוּן:

וְלֹא־יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבֹלֶעַ אֶת־
הַקֹּדֶשׁ וּמִתּוֹ: (פ)

The Haftarah is Hosea 2:1 – 2:22 on page 185. On Erev Rosh Hodesh, read the Haftara on page 210.

(15) לכבד את הקדש. הארון והמזבח: ואת כל כלי הקדש. המנורה וכלי שרת: ומתו. שאם יגעו חייבין מיתה צדי שמים:

(16) ובקדת אלעזר. שהוא ממונה עליהם לשאת אותם שמן וקטרת ושמן המשחה ומנחת התמיד עליו מוטל לזוות ולזרז ויולקריצ צעת חנייתן: בקדת כל המשכן. ועוד היה ממונה על משא בני קהת לזוות איש איש על עבודתו ועל משאו והוא המשכן וכל אשר בו כל הסדורים למעלה צפרשה זו אבל משא בני גרשון ומררי שאינן מקדש הקדשים על פי איתמר היה כמו שכתוב צפרשת נשא (להלן פסוק כח):

(18) אל תכריתו. אל תגרמו להם שימותו:

(20) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש. למוך נרמק שלו כמו שפירשתי למעלה בפרשה זו ופרשו עליו בגד פלוני וכסו אומן במכסה פלונים ובלוע שלו הוא כסויו:

21	And the LORD spoke unto Moses saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יַיַּעַם מֹשֶׁה לְמִימֹר:	נשא וידבר יהוה אל-משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר:
22	'Take the sum of the sons of Gershon also, by their fathers' houses, by their families;	קָבִיל יֵת חֹשֶׁבֶן בְּנֵי גֶרְשׁוֹן אַף אֲנִיו לְבֵית אֲבֹתָהֶן לְזִרְעֹתָהֶן:	נשא את-ראש בני גרשון גם-הם לבית אבתם למשפחתם: קביל ית חושבן בני גרשון אף אניו לבית אבותיהן לזרעותיהן:
23	from thirty years old and upward until fifty years old shalt thou number them: all that enter in to wait upon the service, to do service in the tent of meeting.	מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִין וְלַעֲלָא עַד בֶּן חֲמִשִּׁין שָׁנִין תִּמְנִי יִתְּהוּן כָּל דָּאֲתִי לְחִילָא חִילָא לְמַפְלַח פּוֹלְחָנָא בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא:	מבן שלשים שנה ומעלה עד בן-חמשים שנה תפקד אותם כל-הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד:
24	This is the service of the families of the Gershonites, in serving and in bearing burdens:	זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגֶּרְשֹׁנִי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא:	זאת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא:
25	they shall bear the curtains of the tabernacle, and the tent of meeting, its covering, and the covering of sealskin that is above upon it, and the screen for the door of the tent of meeting;	וַיִּשְׁלוּן יֵת יְרִיעֵת מִשְׁכָּנָא וְיֵת מִשְׁכָּן זְמָנָא חוּפְאִיָּה וְחוּפְאָה דְסִסְגוֹנָא דְעִלּוּהִי מְלַעֲלָא וְיֵת פְּרָסָא דְתִרְעָה מִשְׁכָּן זְמָנָא:	וַיִּשְׁאוּ אֶת־יְרִיעֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכְסֵּהוּ וּמִכְסֵּה הַתֵּחָשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְמַעְלָה וְאֶת־מִסְךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
26	and the hangings of the court, and the screen for the door of the gate of the court, which is by the tabernacle and by the altar round about, and their cords, and all the instruments of their service, and whatsoever there may be to do with them, therein shall they serve.	וְיֵת סָרְדֵי דִּרְתָּא וְיֵת פְּרָסָא דְמַעְלָנָא דְתִרְעָה דִּרְתָּא דְעַל מִשְׁכָּנָא וְעַל מִדְבַּחָא סְחוּר סְחוּר וְיֵת אֲטוּנִיָּהוּן וְיֵת כָּל מְנִי פּוֹלְחָנְהוּן וְיֵת כָּל דִּיתְמָסָר לְהוּן וְיִפְלָחוּן:	וְאֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֶת־מִסְךְו פֶּתַחו שְׁעַר הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעָבְדוּ:
27	At the commandment of Aaron and his sons shall be all the service of the sons of the Gershonites, in all their burden, and in all their service; and ye shall appoint unto them in charge all their burden.	עַל מִימֹר אֶהְרֹן וּבְנוֹהֵי יְהִי כָּל פּוֹלְחָן בְּנֵי גֶרְשׁוֹן לְכָל מְטוֹלָהוּן וּלְכָל פּוֹלְחָנְהוּן וְתִמְנִין עֲלֵיהֶן בְּמִטְרָא יֵת כָּל מְטוֹלָהוּן:	עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבְנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֶּרְשֹׁנִי לְכָל־מִשְׁאֵם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עַל־הֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מִשְׁאֵם:

(22) נשא את ראש בני גרשון גם הם. כמו שצויתך על בני קהת לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה:

(25) את יריעת המשכן. עשר התמונות: ואת אהל מועד. יריעות עזים העשויות לאהל עליו: מכסהו. עורות אילים מאדמים: מסך פתח. וילון המזרחי:

(26) אשר על המשכן. כלומר הקלעים והמסך של חצר הסוככים ומגינים על המשכן ועל מזבח הנחשת סביב: ואת כל אשר יעשה להם. כתרומתו וית כל דיתמסר להון לבני גרשון:

(27) על פי אהרן ובניו. ואיזה מהזנים ממונה עליהם ציד אימור בן אהרן הכהן:

28	This is the service of the families of the sons of the Gershonites in the tent of meeting; and their charge shall be under the hand of Ithamar the son of Aaron the priest.	זאת עבדת משפחת בני הגרשני באהל מועד ומשמרתם ביד איתמר בן-אחרן הכהן: (ס)	28
29	As for the sons of Merari, thou shalt number them by their families, by their fathers' houses;	בני מררי לזרעיתיהן לבית אבהתיהן תמני יתהיו:	ישראל
30	from thirty years old and upward even unto fifty years old shalt thou number them, every one that entereth upon the service, to do the work of the tent of meeting.	מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנים תמנינן כל דאיתי לחילא למפלח ית פולחן משכן זמנא:	30
31	And this is the charge of their burden, according to all their service in the tent of meeting: the boards of the tabernacle, and the bars thereof, and the pillars thereof, and the sockets thereof;	וזאת משמרת משאם לכל-עבדתם באהל מועד קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו:	31
32	and the pillars of the court round about, and their sockets, and their pins, and their cords, even all their appurtenance, and all that pertaineth to their service; and by name ye shall appoint the instruments of the charge of their burden.	ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם לכל-כליהם ולכל עבדתם ובשמות תפקדו את-כלי משמרת משאם:	32
33	This is the service of the families of the sons of Merari, according to all their service, in the tent of meeting, under the hand of Ithamar the son of Aaron the priest.'	זאת עבדת משפחת בני מררי לכל-עבדתם באהל מועד ביד איתמר בן-אחרן הכהן:	ע"כ צחול
34	And Moses and Aaron and the princes of the congregation numbered the sons of the Kohathites by their families, and by their fathers' houses,	ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה את-בני הקהתי למשפחתם ולבית אבתם:	34
35	from thirty years old and upward even unto fifty years old, every one that entered upon the service, for service in the tent of meeting.	מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל-הבא לצבא לעבדה באהל מועד:	35

(32) ויתדתם ומיתריהם. של עמודים שהרי יתדות ומיתרי הקלעים צמשא בני גרשון היו ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה שלא תגזיזה הרוח ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות צהם הקלעים צשפתם העליונה צכלונסות וקונדסין כמו ששנויה צמלאכת המשכן (פ"ה):

36	And those that were numbered of them by their families were two thousand seven hundred and fifty.	וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפִים שֶׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: וְהָיוּ מִנִּיחֵהוּן לְזִרְעֵיתָהוּן תָּרִין אֲלָפִין שֶׁבַע מֵאָה וַחֲמִשִּׁין:	36
37	These are they that were numbered of the families of the Kohathites, of all that did serve in the tent of meeting, whom Moses and Aaron numbered according to the commandment of the LORD by the hand of Moses. .	אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: (ס)	37
38	And those that were numbered of the sons of Gershon, by their families, and by their fathers' houses,	וּפְקוּדֵי בְנֵי גֶרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם: וּמִנִּי בְנֵי גֶרְשׁוֹן לְזִרְעֵיתָהוּן וּלְבֵית אֲבֹתָהוּן:	שני
39	from thirty years old and upward even unto fifty years old, every one that entered upon the service, for service in the tent of meeting,	מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִים וְלַעֲלֹא וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לְצִבְאָה לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִים וְלַעֲלֹא וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁין שָׁנִין כָּל דָּאֲתִי לְחִילָא לְפֻלְחָנָא בְּמִשְׁכָּן זְמָנָא:	39
40	even those that were numbered of them, by their families, by their fathers' houses, were two thousand and six hundred and thirty.	וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם אֲלָפִים וָשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: וְהָיוּ מִנִּיחֵהוּן לְזִרְעֵיתָהוּן לְבֵית אֲבֹתָהוּן תָּרִין אֲלָפִין וָשִׁית מֵאָה וּתְלָתִין:	40
41	These are they that were numbered of the families of the sons of Gershon, of all that did serve in the tent of meeting, whom Moses and Aaron numbered according to the commandment of the LORD.	אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גֶרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה: אֵלִין מִנִּי זִרְעֵית בְּנֵי גֶרְשׁוֹן כָּל דְּפֻלַּח בְּמִשְׁכָּן זְמָנָא דְּמָנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מִימְרָא דִּי:	41
42	And those that were numbered of the families of the sons of Merari, by their families, by their fathers' houses,	וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם: וּמִנִּי זִרְעֵית בְּנֵי מֶרָרִי לְזִרְעֵיתָהוּן לְבֵית אֲבֹתָהוּן:	42
43	from thirty years old and upward even unto fifty years old, every one that entered upon the service, for service in the tent of meeting,	מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִים וְלַעֲלֹא וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לְצִבְאָה לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִים וְלַעֲלֹא וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁין שָׁנִין כָּל דָּאֲתִי לְחִילָא לְפֻלְחָנָא בְּמִשְׁכָּן זְמָנָא:	43
44	even those that were numbered of them by their families, were three thousand and two hundred.	וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאוֹתָיִם: וְהָיוּ מִנִּיחֵהוּן לְזִרְעֵיתָהוּן תְּלָתָא אֲלָפִין וּמֵאוֹתָן:	44

45	These are they that were numbered of the families of the sons of Merari, whom Moses and Aaron numbered according to the commandment of the LORD by the hand of Moses.	אלֵּין מִנִּינֵי זִרְעֵית בְּנֵי מֶרָרִי דְּמִנָּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מִימְרָא דִּי בִידָא דְּמֹשֶׁה:	אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה:	45
46	All those that were numbered of the Levites, whom Moses and Aaron and the princes of Israel numbered, by their families, and by their fathers' houses,	כָּל מִנִּינֵי דְּמִנָּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּרְבָרְבֵי יִשְׂרָאֵל יִת לִינְאֵי לְזִרְעֵיתָהוֹן וּלְבֵית אֲבֹתָהוֹן:	כָּל־הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשֵׂאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־ הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחָתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:	46
47	from thirty years old and upward even unto fifty years old, every one that entered in to do the work of service, and the work of bearing burdens in the tent of meeting,	מִבֶּר תִּלְתִּין שָׁנִין וְלַעֲלָא עַד בֶּר חֲמִשִּׁין שָׁנִין כָּל דְּאִתִּי לְמַפְלַח פּוֹלְחֵן פּוֹלְחָנָא וּפּוֹלְחֵן מִטּוֹל בְּמִשְׁכָּן זְמָנָא:	מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְלַמַּעֲלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבָדָה וְעֲבָדַת מִשָּׁא בְּאֹהֶל מוֹעֵד:	47
48	even those that were numbered of them, were eight thousand and five hundred and fourscore.	וְהָיוּ מִנִּינֵיהוֹן חֲמִנְיָא אֶלְפִין וּחֲמִישׁ מֵאָה וְתַמְנָן:	וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וּחֲמִשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים:	48
49	According to the commandment of the LORD they were appointed by the hand of Moses, every one to his service, and to his burden; they were also numbered, as the LORD commanded Moses.	עַל מִימְרָא דִּי מֹנָא יְתָהוֹן בִּידָא דְּמֹשֶׁה גְּבֵר גְּבֵר עַל פּוֹלְחָנִיה וְעַל מִטּוֹלִיה וּמִנִּינֵיהִי דְּפָקִיד יִי יִת מֹשֶׁה:	עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־ מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מִשָּׁאוֹ וּפְקָדָיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (פ)	49
V	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	שלישי
2	'Command the children of Israel, that they put out of the camp every leper, and every one that hath an issue, and whosoever is unclean by the dead;	פָּקִיד יִת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַחוּן מִן מִשְׁרִיתָא כָּל דְּסָגִיר וְכָל דְּדָאִיב וְכָל דְּמִסָּאב לְטָמִי נַפְשָׁא:	צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַחוּ מִן־ הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ:	2

(47) עבודת עבודה. הוא השיר במלטים וכנורות שהיא עבודה לעבודה אחרת (ערכין יא, א): ועבודת משא. כמשמעו:

(49) ופקדיו אשר צוה ה' את משה. ואותן הפקודים היו במצוה מן שלשים שנה ועד בן חמשים:
(2) צו את בני ישראל וגו'. פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן ושמנה פרשיות נאמרו בו ביום כדאיתא במסכת גיטין בפרק הנוקין (ס, א-ב): וישלחו מן המחנה. שלש מחנות היו שם בשעת חנייתן. תוך הקלעים היא מחנה שכינה. חניית הלויים סביב כמו שמפורש בפרשת במדבר סיני (לעיל א, ג) היא מחנה לוי. ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע הרוחות היא מחנה ישראל. הצו מותר במחנה ישראל ומשולח מן השמים. וטמא לנפש מותר אף בשל לוי וחינו משולח אלא משל שכינה. וכל זה דרשו רבותינו מן המקראות במסכת פסחים (סז, א-ב): טמא לנפש. דמסאז לטמי נפשא דאנשא אומר אני שהוא לשון עצמות אדם בלשון ארמי והרצה ש' בצראשית רצה (י, א. כח, ב. עח, א. ועוד) אדריאנוס שחיק טמא שחיק עצמות:

<p>3 both male and female shall ye put out, without the camp shall ye put them; that they defile not their camp, in the midst whereof I dwell.'</p>	<p>מִזְכָּר עַד-נִקְבָּה תִשְׁלְחוּ אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תִשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת-מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:</p> <p>מִדְּבַר עַד נִקְבָּא תִשְׁלְחוּן לְמִפְּרָא תִשְׁלְחוּנְהוֹן וְלֹא יִטְמְאוּ יֵת מִשְׁרָתָהוֹן דְּשְׁכִינְתִּי שְׁרִיָא בִּינְיָהוֹן:</p>	<p>3 מִזְכָּר עַד-נִקְבָּה תִשְׁלְחוּ אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תִשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת-מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:</p>
<p>4 And the children of Israel did so, and put them out without the camp; as the LORD spoke unto Moses, so did the children of Israel.</p>	<p>וַיַּעֲשׂוּ-בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)</p> <p>וַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ יִתְהוֹן לְמִפְּרָא לְמִשְׁרִיתָא כְּמָא דְּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה בֶּן עֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	<p>4 וַיַּעֲשׂוּ-בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)</p>
<p>5 And the LORD spoke unto Moses, saying:</p>	<p>וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:</p>	<p>5 וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:</p>
<p>6 Speak unto the children of Israel: When a man or woman shall commit any sin that men commit, to commit a trespass against the LORD, and that soul be guilty;</p>	<p>דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אִשׁ אוֹשֶׁה כִּי יַעֲשֶׂה מִכָּל-חַטָּאת הָאָדָם לְמַעַל מַעַל בִּיהוָה וְאִשְׁמָה הִנֵּפֶשׁ הֵהוּא:</p> <p>מַלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּבֵּר אוֹ אִתָּא אַרְי יַעֲבֹדוּן מִכָּל חוֹבֵי אִנְשָׁא לְשִׁקְרָא שְׁמַר קָדָם יִי וַיְחֹב אִנְשָׁא הֵהוּא:</p>	<p>6 דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אִשׁ אוֹשֶׁה כִּי יַעֲשֶׂה מִכָּל-חַטָּאת הָאָדָם לְמַעַל מַעַל בִּיהוָה וְאִשְׁמָה הִנֵּפֶשׁ הֵהוּא:</p>
<p>7 then they shall confess their sin which they have done; and he shall make restitution for his guilt in full, and add unto it the fifth part thereof, and give it unto him in respect of whom he hath been guilty.</p>	<p>וְהִתְנָדּוּ אֶת-חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב אֶת-אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישְׁתּוֹ יִסֵּף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ:</p> <p>וַיְנַדְּוּ יֵת חוֹבֵיָהוֹן דְּעֲבָדוּ וַיְתִיב יֵת חוֹבְתֵיהָ בְּרִישֵׁיהָ וַחֲמִישֵׁיהָ יוֹסִיף עָלֵיהָ וַיִּתֵּן לְדַחֲיָב לֵיהָ:</p>	<p>7 וְהִתְנָדּוּ אֶת-חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב אֶת-אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישְׁתּוֹ יִסֵּף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ:</p>
<p>8 But if the man have no kinsman to whom restitution may be made for the guilt, the restitution for guilt which is made shall be the LORD's, even the priest's; besides the ram of the atonement, whereby atonement shall be made for him.</p>	<p>וְאִם אֵין לְאִישׁ גָּאֵל לְהָשִׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו הָאֲשָׁם הַמּוֹשֵׁב לִיְהוָה לַפֶּהן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר-בּוֹ עָלָיו:</p> <p>וְאִם אֵין לְגִבֵּר פְּרִיק לְאִתְּבָא חוֹבְתָא לֵיהָ חוֹבְתָא דְּמַתִּיב קָדָם יִי לְכַהֲנָא בְּרִ מִדְּבַר כְּפִירִיא דִּיכְפֹּר בֵּיהָ עָלֵיהָ:</p>	<p>8 וְאִם אֵין לְאִישׁ גָּאֵל לְהָשִׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו הָאֲשָׁם הַמּוֹשֵׁב לִיְהוָה לַפֶּהן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר-בּוֹ עָלָיו:</p>
<p>9 And every heave-offering of all the holy things of the children of Israel, which they present unto the priest, shall be his.</p>	<p>וְכָל-תְּרוּמָה לְכָל-קֹדֶשִׁי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לַפֶּהן לוֹ יִהְיֶה:</p> <p>וְכָל אִפְרָשִׁיתָא לְכָל קוֹדֶשִׁיא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּיקְרִיבוּן לְכַהֲנָא דִּילֵיהָ יִהְיֶה:</p>	<p>9 וְכָל-תְּרוּמָה לְכָל-קֹדֶשִׁי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לַפֶּהן לוֹ יִהְיֶה:</p>

(6) למעל מעל בה. הריחור וכתב כאן פרשת גזול ונשבע על שקר היא האמורה צרפת ויקרא (ה, כא) ומעלה מעל צה' וכחש צעמיתו וגו' ונשנית כאן בשביל שני דברים שנחשדו בה האחד שכתב והמודו לומר שאינו חייב חומש ואשם על פי עדים עד שידע דצבר והשני על גזל הגר שהוא ניתן לכהנים (ספרי נשא 3):

(7) את אשמו בראשו. הוא הקרן שנשבע עליו (צ"ק קי, א): לאשר אשם לו. למי שנתחייב לו (כתובות יט):

(8) ואם אין לאיש גאל. שמת המוצע שהשבעו ואין לו יורשים: להשיב האשם אליו. כשנמלך זה להמודות על עונו ואמרו רבותינו (ספרי נשא 7. צ"ק קט, א) וכי יש לך אדם שישראל שאין לו גואלים או צן או צת או אח או שאר בשר הקרוב ממספחת אביו למעלה עד יעקב אלא זה הגר שמת ואין לו יורשים: האשם המושב. זה הקרן והחומש (צ"ק קי, א): לה' הכהן. קנאו השם ונתנו לכהן שצאמו משמר (ספרי נשא 7. צ"ק קט, ב): מלבד איל הכפרים. האמור צווקרא (ה, כה) שהוא זריק להצא:

10	And every man's hallowed things shall be his: whatsoever any man giveth the priest, it shall be his.	וְגֵבֶר יֵת מִעֹשֶׁר קֹדֶשׁוֹ הִי דִילִיָּה יְהִי גֵבֶר דִּיתִין לְכַהֵן דִּילִיָּה יְהִי:	וְאִישׁ אֶת־קֹדְשׁוֹ לֹא יִהְיֶה אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לֹא יִהְיֶה: (פ)	10
11	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:	וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֹר:	רצעי ה
12	Speak unto the children of Israel, and say unto them: If any man's wife go aside, and act unfaithfully against him,	דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִשָּׁה כִּי־תִשָּׁטֵה אִשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל:	מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן גֵּבֶר גֵּבֶר אֲרִי תִסְטִי אֶתְתִּיה וּתִשְׁקַר בֵּיה שָׁקַר:	12
13	and a man lie with her carnally, and it be hid from the eyes of her husband, she being defiled secretly, and there be no witness against her, neither she be taken in the act;	וְיִשְׁכַּב גֵּבֶר יְתָהּ שִׁכְבַּת זָרָע וְיִהְיֶה מְכֻסָּא מְעִינִי בַעֲלָהּ וּמִשְׁמָרָא וְהִיא מְסֻבָּא וְסִידִיד לִית בָּהּ וְהִיא לֹא אֶתְאַחַדֶּת:	וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְהָ שִׁכְבַּת־זָרָע וְנִעְלָם מְעִינֵי אִשְׁתּוֹ וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעַד אֵין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה:	13
14	and the spirit of jealousy come upon him, and he warned his wife, and she be defiled; or if the spirit of jealousy come upon him, and he warned his wife, and she be not defiled;	וְעֵבֶר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וּקְנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ־עֵבֶר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וּקְנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה:	וְעֵבֶר עָלֹהִי רוּחַ קִנְאָה וְיִקְנִי יֵת אֶתְתִּיה וְהִיא מְסֻבָּא אוֹ־עֵבֶר עָלֹהִי רוּחַ קִנְאָה וְיִקְנִי יֵת אֶתְתִּיה וְהִיא לֹא מְסֻבָּא:	14

(9) וכל תרומה וגו'. אמר רבי ישמעאל וכי תרומה מקריצין לכהן והלא הוא המחזור אחריה לבית הגרנות ומה תלמוד לומר אשר יקריצו לכהן אלו הזכורים שנאמר בהם (שמות כג, יט) תצא צית ה' אלהיך ואני יודע מה יעשה בהם תלמוד לומר לכהן לו יהיה כל הכחז ולימד על הזכורים שיהיו נתנין לכהן (ספרי נשא ה):

(10) ואיש את קדשיו לו יהיו. לפי שנאמרו מתנות כהונה ולויה יכול יצואו ויטלו בזרוע תלמוד לומר ואיש את קדשיו לו יהיו מגיד שטובת הנאתן לבעלים (שם ו) ועוד מדרשים הרבה דרשו זו צסקרי. ומדרש אגדה (תנחומא ראה י) ואיש את קדשיו לו יהיו מי שמעבד מעשרותיו ואינו נותן לו יהיו המעשרות סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשר שהיתה למודה לעשות: איש אשר יתן לכהן. מתנות הראויות לו: לו יהיה. ממון הרבה (זרכות סג, א):

(12) איש איש כי תשטה אשתו. מה כחז למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו אם אתה מעבד מתנות הכהן חייך שתצטרך לצא אכלו להביא לו את הסוטה (שם): איש איש. ללמדך שמועלת בשמים באיש מלחמה של מעלה ואישה מלמטה (תנחומא נשא ה): כי תשטה אשתו. שנו רבותינו (שם) אין המנאפין נואפין עד שתכנס בהן רוח שטות דכתיב כי תשטה וכתיב זו (משלי ו, לב) נואף אשה חסר לב. ופשוטו של מקרא כי תשטה חט מדרכי צניעות ותחשד בעיניו כמו (שם ד, טו) שטה מעליו ועבור (שם ז, כה) אל ישט אל דרכיה לנך: ומעלה בו מעל. ומהו המעל:

(13) ושכב איש אתה. איש פרט לקטן ומי שאינו איש (סוטה כח. תנחומא נשא ו. ספרי ז): אתה שכבת זרע. שכיבתה פוסלת אותה ואין שכיבת אחותה פוסלת אותה כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו (יצמות זח. תנחומא שם): ונעלם מעיני אישה. פרט לקומא הא אם היה רואה ומעמס (ס"א ומעלים) אין המיס צודקין אותה (סוטה כז. ספרי ז. תנחומא ז): ונסתרה. שיעור שמראה לטומאת ציאה: ועד אין בה. הא אם יש בה אפילו עד אחד שאמר נטמאת לא היתה שוטה (סוטה ז, ג. לא, ג): ועד אין בה. בטומאה אצל יש עדים לסתירה (שם ז, ג): נתפשטה. נאנסה כמו (דברים כז, כח) ותפשטה ושכב עמה (ספרי ז):

(14) ועבר עליו. קודם לסתירה: רוח קנאה וקנא. פירשו רבותינו (סוטה ג, א) לשון התראה שמתרה זה אל תסתרי עם איש פלוני: והיא נטמאה או עבר עליו וגו'. כלומר הוא התרה זה ועצרה על התראתו ואין ידוע אם נטמאה אם לאו:

15

וַיְהִי גִּבּוֹרָא יְת אַתְתִּיה
לְוֹת כְּהֵנָּא וַיְהִי יְת מוֹרְבְּנָה
עַלְהָ חֹד מִן עֶשְׂרָא בִּתְלֹת
סָאִין קֻמַּח שְׁעָרִין לֹא יָרִיק
עַלְוְהִי מִשְׁחָא וְלֹא יִתֵּין עַלְוְהִי
לְבוֹנָתָא אֲרִי מְנַחַת קִנְאָתָא
הוּא מְנַחַת דְּיוֹכְרָנָא מְדַכְרָת
חֹבְבִין:

15

16

וַיִּקְרִיב יְתֵהּ כִּהְנָא וַיְקִימֶנָּה
קִדְם יי:

16

17

וַיִּסַּב כְּהֵנָּה מִי כִיּוֹר בְּמֵאן
דְּחִסְסָּהּ וּמֵן עֶפְרָא דִּיהִי
בְּאִיסוּרֵי מִשְׁכָּנָא יִסַּב כְּהֵנָּה
וַיִּתֵּן לְמִיָּא:

17

18

וַיִּקְרָא יְהוָה אֶת־שְׁמִי וַיִּפְרֹעַ יְתֵי־רִישָׁא דְאַתְתָּא וַיִּתֵּן עַל־יְדֵהָ יְתֵי־מִנְחָת דְּכִרְנָא מִנְחָת קִנְאָתָא הִיא וּבִדְרָא דְכִכְנָא יְהוֹן מִיָּא מְרִירָא מִלְטָא:

18

(15) קמח. שלא יהא מסלת (ספרי נשא ח): שעורים. ולא חטים היא עשמה מעשה זהמה וקרצנה מאכל זהמה (סוטה טו, ב. ספרי שם): לא יצק עליו שמן. שלא יהא קרצנה מהודר שהשמן קרוי אור והיא עשמה בהשך (סוטה טו, א. תנחומא נשא ג): ולא יתן עליו לבנה. שהאמהות נקראות לבונה שנאמר (שיר ד, ו) אלג צבעת הלבונה והיא פירשה מדרכיהן (סוטה ה. תנחומא שם): כי מנחת קנאת הוא. הקמח הזה. קמח לשון זכר: מנחת קנאת. מעוררת עליה שמי קנאות קנאת המקום וקנאת הצעל (ספרי ח):

(17) מִים קְדוֹשִׁים. שְׁקֵדְשׁוּ בְּכִיּוֹר (שם י. כְּמוֹצוֹת עֶבֶר. סוּטָה טו, 3) לְפִי שְׁנֵעֶשֶׂה הַכִּיּוֹר מִנַּחֲשֵׁת מִרְאֹת הַזֹּבָבוֹת וְזוּ פִירְשָׁה מִדְרַכִּיהֶן שֶׁהֵיוּ נִבְעָלוֹת לִבְעֻלָּיהֶן בְּצִמְרִים תַּחַת הַחִפּוֹחַ וְזוּ קִלְקֵלָה לְאַחַר תִּצְדָּק צוֹ (תַּנְחוּמָא פְּקוּדֵי ט): בְּבֹלִי חֲרָשׁ. הִיא הַשְׁקָתָה אֶת הַנוֹאֵף יֵין מְשׁוּבָח בְּכוֹסוֹת מְשׁוּבָחִים לְפִיכָךְ תַּשְׁתֶּה מִים הַמְרִים בְּמִקְדָּה צְזוּיָה שֶׁל חֶרֶם (סוּטָה ז):

(18) וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן וְגֵר. וְהֵלֵךְ כֹּזֵר נֹאמֵר וְהַעֲמִידָה לְפָנֶי ה' אֲלֵךְ מִסִּיעִין הֵיוּ אוֹתָהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם כְּדִי לִיגְעָה וְתַטְרֹף דַּעְתָּה וְתוֹדָה (שם ח, א): וּפְרַע. סוֹתֵר אֶת קְלִיעַת שַׁעֲרָה כְּדִי לִבְזוּתָהּ מִכֶּאֱן לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁגִלּוֹי הָרָאשׁ גְּנָאִי לִכֶּן (שם יד. כְּמוֹצוֹת עֶבֶר, א. סְפָרִי): לְפָנֵי ה'. בְּשַׁעֲרֵי נִקְוֹר הוּא שַׁעֲרֵי הָעוֹזֶרֶת הַמְזוּחִי דֶּרֶךְ כָּל הַנִּכְנָסִים (סְפָרִי. סוּטָה ז, א): וְנָתַן עַל כַּפִּיָּה. לִיגְעָה אוֹלֵי תַטְרֹף דַּעְתָּה וְתוֹדָה וְלֹא יִמָּחֶה שֶׁם הַמִּיּוֹחֵד עַל הַמִּים (שם יד, א): הַמְרִים. עַל שֶׁם סוֹפֵן שֶׁהֵם מְרִים לָהּ (סְפָרִי נֶשֶׁא יא): הַמְאֲדָרִים. הַמַּחֲסֵרִים אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם לְשׁוֹן (יִחְזָקָל כח, כד) סִילּוֹן מִמֶּאֱדִיר וְלֹא יִתְכַּן לְפָרֶשׁ מִים אֲרוּרִים שֶׁהֵרִי קְדוּשִׁים הֵן וְלֹא אֲרוּרִים כִּתְּבַת הַכְּתוּב אֲלֵךְ מִאֲרָרִים אֶת אֲחֵרִים וְאֵף אֲנִיקְלִים לֹא תִרְגַּם לִיטִיָּא אֲלֵךְ מִלְטִיָּא שֶׁמִּרְאֹת קִלְלָה בְּגוֹפָה שֶׁל זוֹ:

<p>19 And the priest shall cause her to swear, and shall say unto the woman: 'If no man have lain with thee, and if thou hast not gone aside to uncleanness, being under thy husband, be thou free from this water of bitterness that causeth the curse;</p>	<p>וְהַשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל-הָאִשָּׁה אִם-לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם-לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ הִנֵּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאַרְרִים הָאֵלֶּה:</p>	<p>19 והשביע אותה הכהן ואמר אל-האשה אם-לא שכב איש איתך ואם-לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאזרים האלה:</p>
<p>20 but if thou hast gone aside, being under thy husband, and if thou be defiled, and some man have lain with thee besides thy husband—</p>	<p>וְאִתְּ כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נִטְמָאת וַיִּתֵּן אִישׁ בְּךָ אֶת-שִׁכְבְּתוֹ מִבְּלַעַדִּי אִישׁךָ:</p>	<p>20 ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את-שכבתו מבלעדי אישך:</p>
<p>21 then the priest shall cause the woman to swear with the oath of cursing, and the priest shall say unto the woman—the LORD make thee a curse and an oath among thy people, when the LORD doth make thy thigh to fall away, and thy belly to swell;</p>	<p>וַיֹּמַר כֹּהֵנָּה יְת אֶתְתָּא בְּמוֹתָתָּא דְּלֹנְטָא וַיִּימַר כֹּהֵנָּה לְאֶתְתָּא יִתֵּן יְיָ יִתְיָד לְלֹט וּלְמוֹמִי בְּגוֹ עַמִּיד בְּדִיתֵין יְיָ יִת יִרְכִּי מְסִיא וְיִת מְעַכִּי נְפִיחִין:</p>	<p>21 והשביע הכהן את-האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן יהוה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת יהוה את-ירכך נפלת ואת-בטנך צבה:</p>
<p>22 and this water that causeth the curse shall go into thy bowels, and make thy belly to swell, and thy thigh to fall away'; and the woman shall say: 'Amen, Amen.'</p>	<p>וַיַּעֲלוֹן מִיָּא מְלִטְטִיא הָאֵלִין בְּמַעַכִּי לְאַפְחָא מַעִין וּלְאַמְסָאָה יִרְךָ וְיִתִּימַר אֶתְתָּא אָמֵן אָמֵן:</p>	<p>22 וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאַרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעִיד לְצַבּוֹת בֶּטֶן וּלְנִפֹּל יֶרֶךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן:</p>
<p>23 And the priest shall write these curses in a scroll, and he shall blot them out into the water of bitterness.</p>	<p>וַיִּכְתֹּב יְת לֹנְטִיא הָאֵלִין כֹּהֵנָּה בְּסִפְרָא וַיִּמְחוֹק לְמִיָּא מְרִירִיא:</p>	<p>23 וְכָתַב אֶת-הָאֱלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסִפֵּר וּמָחָה אֶל-מֵי הַמָּרִים:</p>
<p>24 And he shall make the woman drink the water of bitterness that causeth the curse; and the water that causeth the curse shall enter into her and become bitter.</p>	<p>וַיִּשְׁקִי יְת אֶתְתָּא יְת מִיָּא מְרִירִיא מְלִטְטִיא וַיַּעֲלוֹן בָּהּ מִיָּא מְלִטְטִיא לְלֹט:</p>	<p>24 וְהִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה אֶת-מֵי הַמָּרִים הַמְאַרְרִים וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִם הַמְאַרְרִים לְמָרִים:</p>

(19) והשביע וגו'. ומה היא השבעה אם לא שכב הנקי הא אם שכב חנקי (ס"א לא תנקי) שמכלל לאו אחת שומע הן אלא שמונה לפתוח דדיני נפשות תחלה לזכות:

(20) ואת כי שטית. כי משמש כלשון אם:

(21) בשבעת האלה. שבעה של קללה: יתן ה' אותך לאלה וגו'. שיהיו הכל מקללין בך יצואך כדרך שצא לפלוגית: ולשבעה. שיהיו הכל נשבעין בך לא יאירע לי כדרך שאירע לפלוגית וכן הוא אומר (ישעיה סה, טו) והנחתם שמכם לשבעה לבחירי שהדיקים נשבעים צפורענותן של רשעים וכן לענין הברכה (בראשית יב, ג) ונזכרו וגו' (שם מח, כ) בך יצרך ישראל לאמר (סוטה יח. שבעות כד): את ירכך. בקללה הקדים ירך לבטן לפי שזה המחילה צעזירה תחלה: צבה. כתרוממו נפוחה:

(22) לצבות בטן. כמו להצות בטן זהו שמוש פתח שהלמד נקודה זו וכן (שמות יג, כא) לנחותם הדרכ (דברים א, לג) לראותם דרך אשר תלכו זה וכן לנפיל ירך להנפיל ירך שהמים מצבים את הצטן ומפילים את הירך: לצבות בטן ולנפול ירך. צטנו וירכו של צועל לא אינו אלא של נבעלת כשהוא אומר את ירכך נופלת ואת בטנך צבה הרי של נבעלת אמור (סוטה כח, א): אמן אמן. קבלת שבעה אמן על האלה אמן על השבעה אמן אם מאיש זה אמן אם מאיש אחר אמן שלא שטייתי ארוסה ונשואה שומרת יצם וכנוסה (שם יח, א):

<p>25 And the priest shall take the meal-offering of jealousy out of the woman's hand, and shall wave the meal-offering before the LORD, and bring it unto the altar.</p>	<p>וְיֹסֵב כֹּהֵן מִיָּדָא דְאַתָּא יֵת מִנְחָתָא דְקִנְיָתָא וִירִים יֵת מִנְחָתָא קָדָם יְיָ וְיִקְרִיב יֵת לַמִּדְבָּחָא:</p>	<p>25 וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְיָאָה וְהִנִּיף אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל-הַמִּזְבֵּחַ:</p>
<p>26 And the priest shall take a handful of the meal-offering, as the memorial-part thereof, and make it smoke upon the altar, and afterward shall make the woman drink the water.</p>	<p>וְיִקְמוֹץ כֹּהֵן מִן מִנְחָתָא יֵת אֲדָכְרָתָהּ וְיֹסִיף לַמִּדְבָּחָא וַיִּבְתֵּר בֶּן יִשְׁשִׁי יֵת אֶתָּא מִיָּא:</p>	<p>26 וְקָמוץ הַכֹּהֵן מִן-הַמִּנְחָה אֶת אֲזִכְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה וְאַחֲרַיִם יִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה אֶת הַמַּיִם:</p>
<p>27 And when he hath made her drink the water, then it shall come to pass, if she be defiled, and have acted unfaithfully against her husband, that the water that causeth the curse shall enter into her and become bitter, and her belly shall swell, and her thigh shall fall away; and the woman shall be a curse among her people.</p>	<p>וְיִשְׁקִינָהּ יֵת מִיָּא וְיִתְּהִי אִם אִסְתָּאבֵת וְשָׁרֵת שְׁקֵר בִּבְעֻלָּהּ וְיִיעֲלוֹן בָּהּ מִיָּא מִלְטָטִיָּא לִלְוֵט וּפְחוֹן מַעְהָא וְתִתְמַסִּי יִרְכָּה וְיִתְּהִי אֶתָּא לִלְוֵטָא בְּגוֹ עַמָּה:</p>	<p>27 וְהִשְׁקָה אֶת-הַמַּיִם וְיִתְּהִי אִם-נִטְמָאָהּ וְתִמְעַל מַעַל בְּאִשְׁהָּ וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמַלְרִים וּצְבָתָה בִטְנָהּ וְנִפְלָה יִרְכָּה וְיִתְּהִי הָאִשָּׁה לְאַלֶּה בְּקִרְבַּ עַמָּה:</p>
<p>28 And if the woman be not defiled, but be clean; then she shall be cleared, and shall conceive seed.</p>	<p>וְאִם לֹא אִסְתָּאבֵת אֶתָּא וְדָכִיָּא הִיא וְתִפּוֹק זַכָּאָה וְתַעֲדִי עַדִּי:</p>	<p>28 וְאִם-לֹא נִטְמָאָהּ הָאִשָּׁה וְיִתְּהִי הִיא וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זָרַע:</p>
<p>29 This is the law of jealousy, when a wife, being under her husband, goeth aside, and is defiled;</p>	<p>דָּא אִזְרִיתָא דְקִנְיָתָא דְתַסְטִי אֶתָּא בֶּר מִבְעֻלָּה וְתַסְתָּאב:</p>	<p>29 זֹאת תֹּרַת הַקִּנְיָאָה אֲשֶׁר תִּשְׁטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָהּ:</p>
<p>30 or when the spirit of jealousy cometh upon a man, and he be jealous over his wife; then shall he set the woman before the LORD, and the priest shall execute upon her all this law.</p>	<p>אוּ גְבֵר דְתַעֲבֵר עַלִּוְהִי רוּחַ קִנְיָהּ וְיִקְנִי יֵת אֶתָּתִיהּ וְיָקִים יֵת אֶתָּא קָדָם יְיָ וְיַעֲבִיד לָהּ כֹּהֵן יֵת כָּל אִזְרִיתָא הָדָא:</p>	<p>30 אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֵר עָלָיו רוּחַ קִנְיָהּ וְקִנְיָ אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהִעֲמִיד אֶת-הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה לָּהּ כְּכָל-הַתּוֹרָה אֲתָּה כָּל-הַחֹק הַזֶּה:</p>

- (24) והשקה את האשה. אין זה סדר המעשה שהרי בתחלה הקריב מנחתה אלא הכתוב מזכיר שששקנה יצאו זה למרים לפי שנאמר צטן וירך מנין לשאר כל הגוף תלמוד לומר וצאו זה בכולה אם כן מה תלמוד לומר צטן וירך לפי שהן התחילו בעצירה תחלה לפיכך התחיל מהם הפורענות (שם ח, צ): למרים. להיות לה רעים ומרים:
- (25) והניף. מוליך ומביא מעלה ומוריד ואף היא מניפה עמו סידה למעלה מידו של כהן (שם יט, א): והקריב אותה. זו היא הגשמה בקרבן דרומית מערבית של מזבח קודם קמיצה כשאר מנחות (שם יד, צ):
- (26) אזכרתה. הוא הקומץ שעל ידי הקטרתו המנחה צאה לזכרון לגבוה (ספרי נשא יז):
- (27) והשקה את המים. לרבות שאם אמרה איני שותה לאחר שנמחקה המגלה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחא אלא אם כן אמרה טמאה אני (סוטה כז): וצבתה בטנה וגו'. אף על פי שצקללה הזכיר ירך תחלה המים אינן צודקין אלא כדרך כניסתן צה: והיתה האשה לאלה. כמו שפירשתי שיהיו הכל אליו צה: בקרב עמה. הפרש יש בין אדם המתנוול במקום שניכר לאדם המתנוול במקום שאינו ניכר (ספרי יד):
- (28) ואם לא נטמאה האשה. בסתירה זו: ושהורה היא. ממקום אחר: ונקתה. ממים המאחרים ולא עוד אלא ונזרעה זרע אם היתה יולדת צער תלד צריו אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים (שם יט. סוטה כו, א):

31	And the man shall be clear from iniquity, and that woman shall bear her iniquity.	וְהָיָה זָכָא גּוֹבְרָא מְחֻבֵּין וְאִתְתָּא תְּהִיא תִּקְבִּיל יֵת חֻבָּהּ:	וְנָקָה הָאִישׁ מֵעֲוֹן וְהָאִשָּׁה תִּהְיֶה תִּשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ: (פ)	31
VI	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	ה*
2	Speak unto the children of Israel, and say unto them: When either man or woman shall clearly utter a vow, the vow of a Nazirite, to consecrate himself unto the LORD,	מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהֹזֵן גִּבֹּר אוֹ אִתָּא אֲרִי יִפְרִישׁ לְמַדָּר נִדָּר נְזִיר לְמַדָּר קִדָּם:	דִּבֹּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְגַדֵּל נִדָּר נְזִיר לְהִזְיֹר לַיהוָה:	2
3	he shall abstain from wine and strong drink: he shall drink no vinegar of wine, or vinegar of strong drink, neither shall he drink any liquor of grapes, nor eat fresh grapes or dried.	מִחֲמַר חֲדַת וְעֵתִיק וְיֵזַר חַל דְּחֲמַר חֲדַת וְחַל דְּחֲמַר עֵתִיק לֹא יִשְׁתִּי וְכָל מִתְּרוֹת עֲנָבִין לֹא יִשְׁתִּי וְעֲנָבִין רַטִּיבִין וְיִבְשִׁין לֹא יִכּוּל:	מִיָּין וְשִׁכָר יִזְיֹר חֲמֹץ גִּין וְחֲמֹץ שִׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לֶחִים וַיִּבְשִׁים לֹא יֹאכַל:	3
4	All the days of his Naziriteship shall he eat nothing that is made of the grape-vine, from the pressed grapes even to the grapestone.	כָּל יוֹמֵי נְזִרְיָהּ מִכָּל דְּיִתְעַבִּיד מִגִּפְנָא דְּחֲמֻדָּא מִפְּרֻצְנִין וְעַד עֲצוּרִין לֹא יִכּוּל:	כָּל יָמָי נְזָרוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגִּפְנֵן חֲזִין מִחֲרָצָנִים וְעַד־זֶג לֹא יֹאכַל:	4
5	All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor come upon his head; until the days be fulfilled, in which he consecrateth himself unto the LORD, he shall be holy, he shall let the locks of the hair of his head grow long.	כָּל יוֹמֵי נִדָּר נְזִרְיָהּ מִסַּפֵּר לֹא יַעֲבֹר עַל רִישָׁהּ עַד מִשְׁלָם יוֹמָא דְּנְזִיר קִדָּם יִי קִדִּישׁ יְהִי רַבִּי פִּירוּעַ שְׁעַר רִישָׁהּ:	כָּל־יָמָי נִדָּר נְזָרוֹ תַּעֲר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֵאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזְיֹר לַיהוָה קִדָּשׁ יִהְיֶה גִדָּל פֶּרַע שְׁעַר רֹאשׁוֹ:	5
6	All the days that he consecrateth himself unto the LORD he shall not come near to a dead body.	כָּל יוֹמִין דְּנְזִיר קִדָּם יִי עַל נַפְשַׁת מֵיתָא לֹא יֵיעוּל:	כָּל־יָמָי תִּזְיָרוֹ לַיהוָה עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא:	6

- (30) או איש. כמו (שמות כא, לו) או נודע כלומר אם איש קנאי הוא לכך והעמיד את האשה:
 (31) ונקדה האיש מעון. אם צדקה המים אל ידאג לומר חצתי במיתתה נקי הוא מן העונש. דבר אחר משישקנה תהא אכלו בהיתר ונקמה מעון שהסוטה אסורה לזעלה (ספרי כא):
 (2) כי יפלא. יפריש למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין שהוא מציא לידי ניאוף (סוטה ז, א): בדר נזיר. אין נזירה בכל מקום אלא פרישה אף כאן שפירש מן היין: להזיז לה.
 להצדיל עצמו מן היין לשם שמים (נדרים ט, ז. ספרי כז):
 (3) מיין ושכר. כתרגומו מחמר חדת ועתיק שהיין משכר כשהוא ישן: וכל משרת. לשון צביעה צמים או בכל משקה ובלשון משנה יש הרבה אין שורין דיו וסממנים (שבת יז, ב) נזיר ששרה פתו ציין (נזיר לד, ב):
 (4) חרצנים. הם הגרעינין: זג. הם הקליפות שמצוחן שהחרצנים צמוכן כענבל צוג (ספרי כד. נזיר שם):
 (5) קדש יהיה. השער שלו לגדל הפרע של שער ראשו (ספרי): פרע. נקוד פתח קטן (סגול) לפי שהוא דבוק לשער ראשו פרע של שער ופירוש של פרע גידול של שער וכן (ויקרא כא, י) את ראשו לא יפרע ואין קרוי פרע פחות מלי יוס:

7	He shall not make himself unclean for his father, or for his mother, for his brother, or for his sister, when they die; because his consecration unto God is upon his head.	לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחָיו וּלְאָחֹתוֹ לֹא־יִטְמָא לָהֶם בְּמָתָם כִּי נָזִיר אֵלָהֶיו עַל־רֹאשׁוֹ: לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וּלְאָחָיו וּלְאָחֹתוֹ וּלְאָחֹתֶיהָ לֹא יִסְתָּאֵב לָהוֹן בְּמוֹתָהוֹן אֲרִי נִזְרָא דְאִלְהִיהָ עַל רִישָׁהּ:
8	All the days of his Naziriteship he is holy unto the LORD.	כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה: קֹדֶם יְיָ: כָּל יְמֵי נִזְרִיה קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶם יְיָ:
9	And if any man die very suddenly beside him, and he defile his consecrated head, then he shall shave his head in the day of his cleansing, on the seventh day shall he shave it.	וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פֶּתַאִם וְטָמֵא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם טְהַרְתּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְגִלַּחְנוּ: וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע בְּתַכְפִּיר שָׁלוֹ וְיִסְאִיב רִישׁ נִזְרִיה וְיִגְלַח רִישָׁהּ בַּיּוֹמָא דְּדַכּוּתֶיהָ בַּיּוֹמָא שְׂבִיעָא וְגִלַּחְנִיהּ:
10	And on the eighth day he shall bring two turtledoves, or two young pigeons, to the priest, to the door of the tent of meeting.	וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֵא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וּבַיּוֹמָא תַּמִּינָאָה יִיתִי תִּרְיִן שְׁפִנִּינִין אוֹ תִּרְיִן בְּנֵי יוֹנָה לָוֶת כְּהֵנָא לְתַרְע מִשְׁכַּן זִמְנָא:
11	And the priest shall prepare one for a sin-offering, and the other for a burnt-offering, and make atonement for him, for that he sinned by reason of the dead; and he shall hallow his head that same day.	וַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנֶּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־ רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא: וַיַּעֲבִיד כְּהֵנָא חֵד לְחַטָּאת וְחֵד לְעֹלָתָא וַיְכַפֵּר עָלָיו מִדָּחַב עַל מִיתָא וַיְקַדֵּשׁ יָת רִישָׁהּ בַּיּוֹמָא הַהוּא:
12	And he shall consecrate unto the LORD the days of his Naziriteship, and shall bring a he-lamb of the first year for a guilt-offering; but the former days shall be void, because his consecration was defiled. .	וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ לְאַשָּׁם וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ: וַיִּזְר קֹדֶם יְיָ יָת יְמֵי נִזְרִיה וַיִּיתִי אֹמֶר בֶּר שְׁתִּיה לְאַשָּׁמָא וַיּוֹמֵא קַדְמָאִי יִבְטְלוֹן אֲרִי אִסְתָּאֵב נִזְרִיה:
13	And this is the law of the Nazirite, when the days of his consecration are fulfilled: he shall abring it unto the door of the tent of meeting;	זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בַּיּוֹם מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְדָא אוֹרִיתָא דְנִזְיָרָא בַּיּוֹם מְשָׁלֵם יוֹמֵי נִזְרִיה יִיתִי יָתִיה לְתַרְע מִשְׁכַּן זִמְנָא:

(8) כל ימי נזרו קדוש הוא. זו קדושת הגוף (ספרי כז) מליטמא למתים:

(9) פתע. זה אונס: פתאום. זה שוגג (ספרי כח) ויש אומרים פתע פתאום דבר אחד הוא מקרה של פתאום: וכי ימות מת עליו. צאהל שהוא צו: ביום טהרתו. ציוס הזייתו או אינו אלא צשמיני שהוא טהור לגמרי תלמוד לומר ציוס השציעי אי שציעי יכול אפילו לא הזה תלמוד לומר ציוס טהרתו (סס):

(10) וביום השמיני יבא שתי תרים. להוציא את השציעי או אינו אלא להוציא את התשיעי קצב זמן לקרצין וקצב זמן למקריצין מה קרצין הכשיר שמיני ומשמיני והלאה (ויקרא כב, כז) אף מקריצין שמיני ומשמיני והלאה (ספרי כט):

(11) מאשר חטא על הנפש. שלא נהר מטומאת המת רצי אלעזר הקפר אומר שציער עצמו מן היין (סס ל): וקדש את ראשו. לחזור ולהתחיל מנין ניירותו (סס):

(12) והזיר לה' את ימי נזרו. יתזור וימנה ניירותו כצמחלה: והימים הראשונים יפלו. לא יעלו מן המנין:

(13) יביא אתו. יביא את עצמו זה אחד משלשה אתים שהיה רצי ישמעאל דורש כן כיולא צו (ויקרא כב, טז) והשיאו אותם עון אשמה את עצמם כיולא צו (דברים לז, ו) ויקצור אותו בגי הוא קצר את עצמו (ספרי לב):

- 14 and he shall present his offering unto the LORD, one he-lamb of the first year without blemish for a burnt-offering, and one ewe-lamb of the first year without blemish for a sin-offering, and one ram without blemish for peace-offerings, וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה קֹבֵשׁ בֶּן־שָׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לַעֲלֹה וּכְבִישָׁה אֶחָת בַּת־שָׁנָתָהּ תְּמִימָה לַחֹטָאת וְאֵיל־אֶחָד תָּמִים לְשָׁלָמִים: וַיִּקְרִיב יֵת קוֹרְבָּנִיהָ קָדָם יי אָמַר בַּר שְׁתֵּיהָ שְׁלִים חֵד לַעֲלֹתָ וְאִמְרָתָא חֵדָא בַת שְׁתֵּיהָ שְׁלֵמָתָא לַחֹטָתָא וְדִכְר חֵד שְׁלִים לְנִכְסַת קוֹדְשִׁיא:
- 15 and a basket of unleavened bread, cakes of fine flour mingled with oil, and unleavened wafers spread with oil, and their meal-offering, and their drink-offerings, וְסֵל מִצּוֹת סֵלַת חֲלֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן וּרְקִיקֵי מִצּוֹת מְשֻׁחִים בְּשֶׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם: וְסֵל פִּטִּיר סוּלַת גְּרִיזִין דְּפִילֵן בְּמִשַּׁח וְאַסְפּוּגִין פִּטִּירִין דְּמִשִּׁיחִין בְּמִשַּׁח וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן:
- 16 And the priest shall bring them before the LORD, and shall offer his sin-offering, and his burnt-offering, וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֶׂה אֶת־חֹטָאתוֹ וְאֶת־עֹלָתוֹ: וַיִּקְרִיב כְּהֵנָּא קָדָם יי וַיַּעֲבִיד יֵת חֹטָתִיהָ וְיֵת עֹלָתִיהָ:
- 17 And he shall offer the ram for a sacrifice of peace-offerings unto the LORD, with the basket of unleavened bread; the priest shall offer also the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof, וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל הַמִּצּוֹת וַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ: וְיֵת דִּכְרָא יַעֲבִיד נִכְסַת קוֹדְשִׁיא קָדָם יי עַל סֵלָא דְּפִטִּירִיא וַיַּעֲבִיד כְּהֵנָּא יֵת מִנְחָתִיהָ וְיֵת נִסְכֵּיהָ:
- 18 And the Nazirite shall shave his consecrated head at the door of the tent of meeting, and shall take the hair of his consecrated head, and put it on the fire which is under the sacrifice of peace-offerings, וַיִּגְלַח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־שֹׁעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים: וַיִּגְלַח נִזְיָרָא בְּתַרְע מִשְׁכַּן זִמְנָא יֵת רִישׁ נִזְרִיהָ וַיֹּסֵב יֵת שֹׁעַר רִישׁ נִזְרִיהָ וַיִּתֵּן עַל אִישְׁתָּא דְּתַחוּת דְּוִדָּא דְּנִכְסַת קוֹדְשִׁיא:
- 19 And the priest shall take the shoulder of the ram when it is sodden, and one unleavened cake out of the basket, and one unleavened wafer, and shall put them upon the hands of the Nazirite, after he hath shaven his consecrated head, וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֵּרֹעַ בְּשֻׁלְחָן מִן־הָאֵיל וְחֲלֹת מִצָּה אֶחָת מִן־הַסֵּל וּרְקִיק מִצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחֲרֵי הַתְּגַלְחוֹ אֶת־נִזְרוֹ: וַיֹּסֵב כְּהֵנָּא יֵת דְּרִעָא בְּשֻׁלְחָן מִן דִּכְרָא וְגִרִּיצָתָא פִּטִּירָתָא חֵדָא מִן סֵלָא וְאַסְפּוּג פִּטִּיר חֵד וַיִּתֵּן עַל יְדֵי נִזְיָרָא בְּתַר דִּיגְלַח יֵת נִזְרִיהָ:

- (15) ומנחתם ונסכיהם. של עולה ושלמים לפי שהיו בכלל ויאלו לידון בדבר חדש שיטעינו לחם החזירן לכללן שיטעינו נסכים כדון עולה ושלמים (שם לד): חלות בלולות ורקיקי מצות. עשר מכל מין (מנחות עה, א):
- (17) זבח שלמים לה' על סל המצות. ישמע את השלמים על מנת לקדש את הלחם (שם מו, ז): את מנחתו ואת נסכו. של איל:
- (18) וגלח הנזיר פתח אהל מועד. יכול יגלח בעזרה הרי זה דרך בזיון אלא וגלח הנזיר לאחר שחיטת השלמים שכחוצ בהן (ויקרא ג, ז) ושחטו פתח אהל מועד (ספרי לה): אשר תחת זבח השלמים. תחת הדוד שהוא מנשנן בו לפי שלמי נזיר היו מתנשנן בעזרה שצריך ליטול הכהן הזרוע אחר שנתנשנן ולהניף לפני ה':
- (19) הזרוע בשלה. לאחר שנתנשלה (שם לו):

20	And the priest shall wave them for a wave-offering before the LORD; this is holy for the priest, together with the breast of waving and the thigh of heaving; and after that the Nazirite may drink wine.	וְהִנִּיף אוֹתָם הַכֹּהֵן וַיִּרִים יְתֵהוֹן כֶּהֱנָא אֲרָמָא לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֻזָּה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחֵר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יַיִן׃	20
21	This is the law of the Nazirite who voweth, and of his offering unto the LORD for his Naziriteship, beside that for which his means suffice; according to his vow which he voweth, so he must do after the law of his Naziriteship.	זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יֵדֹר קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל-נִזְרוֹ מִלֶּבֶד אֲשֶׁר-תִּשְׂגֶּי יָדוֹ כִּפִּי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יֵדֹר בֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ׃ (פ)	21
22	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר׃	22
23	'Speak unto Aaron and unto his sons, saying: On this wise ye shall bless the children of Israel; ye shall say unto them:	דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם׃ (ס)	23
24	The LORD bless thee, and keep thee;	יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ׃ (ס)	24
25	The LORD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;	יָאֵר יְהוָה וַיִּתְּנֵה פָנָיו אֵלֶיךָ וַיִּחַנֶּךָ׃ (ס)	25
26	The LORD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.	יִשָּׂא יְהוָה וַיִּתְּנֵה פָנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשְׁם לָךְ שָׁלוֹם׃ (ס)	26
27	So shall they put My name upon the children of Israel, and I will bless them.'	וַשְּׂמוּ אֶת-שְׁמִי עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם׃ (ס)	27

(20) קדש הוא לכהן. החלה והרקיב והזרוע תרומה הן לכהן: על חזה התנופה. מלצד חזה ושוק הראוים לו מכל שלמים מוסף על שלמי נזיר הזרוע הזה לפי שהיו שלמי נזיר בכלל ויאלו לידון בדבר החדש להפרשת זרוע הושרך להחזירן לכללן לידון אף בחזה ושוק (שם לו):

(21) מלבד אשר תשיג ידו. שאם אמר הריני נזיר על מנת לגלח על ק' עולות ועל ק' שלמים: כפי נדרו אשר ידר בן יעשה. מוסף על תורת נזיר (שם לח). על תורת הנזיר מוסף ולא יחסר שאם אמר הריני נזיר חמש נזירות על מנת לגלח על ג' בהמות הללו אין אני קורא בו כאשר ידור בן יעשה:

(23) אמור להם. כמו זכור שמור בלע"ז דיסנ"ט: אמור להם. שיהיו כולם שומעים (שם לט): אמור. מלא לא תזכרם בחפזן ובזהירות אלא בכוונה ובלב שלם (במדבר רבה. תנחומא י):

(24) יברכך. שיתצרכו נכסין (ספרי מ. תנחומא י): וישמרך. שלא יצאו עליך שודדים ליטול ממנוך שהנותן מתנה לעצדו אינו יכול לשמרו מכל אדם וכיון שבאים לסטים עליו ונוטלין אותה ממנו מה הנאה יש לו בזמנה זו אכל הקצ"ה הוא הנותן הוא השומר (תנחומא י). והרבה מדרשים דרשו בו בספרי:

(25) יאר ה' פניו אליך. יראה לך פנים שחוקות פנים להצות (ספרי מא. תנחומא י): ויחנך. יתן לך חן (ספרי שם):

(26) ישא ה' פניו אליך. יכבד כעסו (צמ"ר יא, ז):

(27) ושמו את שמי. יצרכו בשם המפורש (ספרי מג). ואני אברכם. לישראל ואסכים עם הכהנים. דבר אחר ואני אברכם לכהנים (חולין מט, א):

<p>VII And it came to pass on the day that Moses had made an end of setting up the tabernacle, and had anointed it and sanctified it, and all the furniture thereof, and the altar and all the vessels thereof, and had anointed them and sanctified them;</p>	<p>וַיְהִי בַיּוֹם כָּלוּת מֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם:</p>	<p>חמישי וַיְהִי בַיּוֹם כָּלוּת מֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם:</p>
<p>2 that the princes of Israel, the heads of their fathers' houses, offered—these were the princes of the tribes, these are they that were over them that were numbered.</p>	<p>וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֹאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָהֶן אֲנֹן רִבְרִי שִׁבְטָא אֲנֹן דְּקָמִין עַל מִנְיָא:</p>	<p>2 וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֹאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּה הֵם הַעֲמִידִים עַל־הַפְּקָדִים:</p>
<p>3 And they brought their offering before the LORD, six covered wagons, and twelve oxen: a wagon for every two of the princes, and for each one an ox; and they presented them before the tabernacle.</p>	<p>וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה יְיָ שֵׁת עֹגֶלָן כֹּד מִחֻפִּין וְתָרִי עֶשֶׂר תּוֹרִין עֲגֻלָּתָא עַל תָּרִין רִבְרִבָּא וְתוֹרָא לְחֹד וְקָרִיבוּ יְתְּהוֹן לְקֹדֶם מִשְׁכָּנָא:</p>	<p>3 וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֹגֻלֹת צֹב וּשְׁנֵי עֶשֶׂר בָּקָר עֲגֻלָּה עַל־שְׁנֵי הַנְּשָׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן:</p>
<p>4 And the LORD spoke unto Moses, saying:</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימַר:</p>	<p>4 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:</p>
<p>5 'Take it of them, that they may be to do the service of the tent of meeting; and thou shalt give them unto the Levites, to every man according to his service.'</p>	<p>סָב מִנְהוֹן וַיְהוֹן לְמַפְלַח יֵת פּוֹלְחֵן מִשְׁכָּן זִמְנָא וְתַתִּין יְתְּהוֹן לְלִוְיָא גִבֵּר כְּמַסַּת פּוֹלְחָנִיה:</p>	<p>5 קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּנָה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ:</p>
<p>6 And Moses took the wagons and the oxen, and gave them unto the Levites.</p>	<p>וַיִּסֹּב מֹשֶׁה יֵת עֲגֻלָּתָא וְיֵת תּוֹרִי וַיִּהְיֶה יְתְּהוֹן לְלִוְיָא:</p>	<p>6 וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגֻלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם:</p>

(1) ויהי ביום כלות משה. כלות כתיב (ר"ל צפת"ח ולא כלות נש"א וד"ק) יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה (במדרש רבה. תנחומא נשא כ): כלות כתיב. צלאל ואהליאצ וכל חכם לב עשו את המשכן ותלאו הכתוב במשה לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראהו זהר להורות לעושי המלאכה ולא טעה בתבנית אחת וכן מצינו בדוד לפי שמסר נפשו על בנין בית המקדש שנאמר (תהלים קלז, א-ז) זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' וגו' לפיכך נקרא על שמו שנאמר (מלכים-א יז, טז) ראה ביתך דוד (תנחומא נשא יג): ביום כלות משה להקים. ולא נאמר ציוס הקיס מלמד שכל שבעת ימי המלוכה היה משה מעמידו ומפרקו וצאיתו היום העמידו ולא פרקו לכך נאמר ציוס כלות משה להקים אותו היום כלו הקמותיו וראש חודש ניסן היה בשני גשרפה הפרה בשלישי הוזה ראשונה ובשביעי גלחו (גיטין ס. ספרי מד):

(2) הם נשיאי המטות. שהיו שוטרים עליהם צמזרים והיו מוכים עליהם שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל וגו' (ספרי מה): הם העומדים על הפקודים. שעמדו עם משה ואהרן כשמונו את ישראל שנאמר (במדבר א, ד) ואתכם יהיו וגו':

(3) שש עגלות צב. אין צב אלא מחופים וכן (ישעיה סו, כ) צבצים וצפרדים (ספרי שם) עגלות מכוסים קרוים צבים: ויקריבו אותם לפני המשכן. שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום. אמר רבי נתן מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה אלא כך אמרו הנשיאים יתנדבו צבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו משלימין כיון שראו שהשלימו צבור את הכל שנאמר (שמות לו, ז) והמלאכה היתה דים אמרו מעתה מה לנו לעשות הציאו את אצני השוהם והמלוואים לאפוד ולחשן לכך התנדבו כאן תחלה (ספרי שם):

7	Two wagons and four oxen he gave unto the sons of Gershon, according to their service.	אֶתֹ שְׁתֵּי הָעֲגֻלֹּת וְאֶת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשֹׁן כְּפִי עֲבֹדָתָם: יֵת תְּרֵתִין עֲגֻלָּן וְיֵת אַרְבַּעַת תּוֹרִין יֵת לִבְנֵי גֵרְשֹׁן כְּמִסַּת פּוֹלְחָנֵהוּן:
8	And four wagons and eight oxen he gave unto the sons of Merari, according unto their service, under the hand of Ithamar the son of Aaron the priest.	וְאֶתֹ אַרְבַּע הָעֲגֻלֹּת וְאֶת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מֵרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן:
9	But unto the sons of Kohath he gave none, because the service of the holy things belonged unto them: they bore them upon their shoulders.	וּלְבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּכֶתֶף יִשְׂאוּ: וּלְבְנֵי קָהָת לֹא יֵת אֲרִי פוֹלְחֵן קוֹדֶשׁא עֲלֵיהֶן בְּכֶתֶף נָשְׂלִין:
10	And the princes brought the dedication-offering of the altar in the day that it was anointed, even the princes brought their offering before the altar.	וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת־קֶרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַקְּרִיבוּ רַבְּרֵיָא יֵת חֲנוּכַּת מִדְּבָחָא מִדְּבָחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּיאוּ יֵתִיה וַקְּרִיבוּ רַבְּרֵיָא יֵת קוֹרְבָּנֵהוּן לִקְדָם מִדְּבָחָא:
11	And the LORD said unto Moses: 'They shall present their offering each prince on his day, for the dedication of the altar.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם וַקְּרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לְחֻנֻּכַּת הַמִּזְבֵּחַ: (ס) וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא רַבָּא חַד לְיוֹמָא וַקְּרִיבוּ יֵת קוֹרְבָּנֵהוּן לְחֻנֻּכַּת מִדְּבָחָא:
12	And he that presented his offering the first day was Nahshon the son of Amminadab, of the tribe of Judah;	וַיְהִי הַמַּקְרִיב בְּיוֹם הָרֵאשֹׁן אֶת־קֶרְבָּנוֹ נַחֲשֹׁן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטֵּה יְהוּדָה: וַהֲוֵה דְּמַקְרִיב בְּיוֹמָא קְדָמָא יֵת קוֹרְבָּנִיה נַחֲשֹׁן בֶּר עֲמִינָדָב לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה:

(7) כפי עבודתם. שהיה משא בני גרשון קל משל מררי שהיו נושאים הקרשים והעמודים והאדנים:

(9) כי עבודת הקדש עליהם. משא דבר הקדושה הארון והשלמן וגו' לפיכך צחק יסאו:

(10) ויקריבו הנשאים את חנכת המזבח. לאחר שהתנדבו העגלות והצקר לשאת המשכן נשאים לצם להתנדב קרצנות המזבח לחנכו: ויקריבו הנשאים את קרבנם לפני המזבח. כי לא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה (ספרי מ):

(11) יקריבו את קרבנם לחנכת המזבח. ועדיין לא היה יודע משה האין יקריבו אם כסדר חולדותם אם כסדר המסעות עד שנאמר לו מפי הקד"ה יקריבו למסעות איש יומו (שם. זבחים כא):

(12) ביום הראשון. אותו היום נטל עשר עטרות ראשון למעשה צראשית א' לגשיאים וכו' כדאיתא צקדר עולם (פ"ז): למשה יהודה. יחסו הכתוב על צטנו ולא שגבה משצטנו והקריב או אינו אומר למטה יהודה אלא שגבה משצטנו והביא תלמוד לומר זה קרבן נחשון משלו הביא (ספרי מ):

13	and his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	וְקֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְ�נֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה: וְקֹרְבָנֶיהָ מִגֹּסְתָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הָיוּ מִתְקָלָהּ מִזְרָקָא חֵד דְכֶסֶפָא מִתְקָלֶיהָ שְׁבַעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תַרְוֵיהוֹן מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְמִשַׁח לַמִּנְחָתָא:	וְקֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְ�נֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה:
14	one golden pan of ten shekels, full of incense;	בְּזָקָא חֲדָא מִתְקָלָהּ עֶשֶׂר סֻלְעִין הִיא דְדָהֵב מְלֵיאָ קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:	כָּף אֶחָת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:
15	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	תּוֹר חֵד בַּר תּוֹרִי דְכַר חֵד אֱמַר חֵד בַּר שְׁתֵּיהּ לַעֲלֹתָא:	פֶּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה:
16	one male of the goats for a sin-offering;	צִפִּיר בַּר עֲזִין חֵד לְחַטָּאתָא:	שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
17	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Nahshon the son of Amminadab.	וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁא תּוֹרִי תַרְיִן דְכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא אֱמַרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִין קוּרְבָנָא דִּנְחִשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב:	וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן נַחֲשׁוֹן בֶּן-עַמִּינָדָב: (פ)
18	On the second day Nethanel the son of Zuar, prince of Issachar, did offer:	בְּיוֹמָא תַנְיִנָא קָרִיב נְתַנְאֵל בַּר צוּעַר רַב שְׁבָטָא דִּישָׁשְׁכָר:	בְּיוֹם הַשְּׁנִי הַקָּרִיב נְתַנְאֵל בֶּן-צוּעַר נָשִׂיא יִשָּׁשְׁכָר:
19	he presented for his offering one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קָרִיב יֵת קוּרְבָנֶיהָ מִגֹּסְתָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הָיוּ מִתְקָלָהּ מִזְרָקָא חֵד דְכֶסֶפָא מִתְקָלֶיהָ שְׁבַעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תַרְוֵיהוֹן מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְמִשַׁח לַמִּנְחָתָא:	הִקְרִיב אֶת-קֶרְבָּנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַעִים שֶׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְ�נֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה:

(13) שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת. לַמִּנְחָה נִדְּחָה (שם מט):

(14) עֶשְׂרֵה זָהָב. כְּתוּבָתוֹ מִשְׁקָל עֶשֶׂר שְׁקָלֵי הַקֹּדֶשׁ הִיא זֶה: מְלֵאָה קְטֹרֶת. לֹא מִזֵּינוּ קְטֹרֶת לִיחִיד וְלֹא עַל מִזְבֵּחַ הַחֵיטוֹן אֲלָא זֶה בְּלִבָּד וְהוֹרָאֵת שְׁעָה הִיא (מנחות נ, ז):

(15) פֶּר אֶחָד. מִיּוֹדֵד שְׁעֵדְרוֹ (ספרי נ):

(16) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת. לִכְפֹּר עַל קִצְרַת הַמָּהוּם (שם נא) (עיין צרא"ס) וְטוֹמֵאת סֶפֶק:

(18) הַקָּרִיב נְתַנְאֵל בֶּן צוּעַר. הִקְרִיב אֶת קֶרְבָּנוֹ. מִה תְּלִמּוּד לֹאמַר הַקָּרִיב צִבְעוֹ שֶׁל יִשְׁכָּר מִה שֶׁלֹּא נֹאמַר כָּל הַשְּׁבָטִים לְפִי שֶׁזֶה רֹאשׁוֹן וְעַד עַתָּה דִּי שְׁקִדְמִי יְהוּדָה אֲחִי אֲקָרִיב אֲנִי אַחֲרָיו אֲמַר לוֹ מִשָּׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה נֹאמַר לִי שִׁיקְרִיבוּ כַּסְדֵּר מִסְעֵן לְדַגְלִיָּהם לִכְךָ אֲמַר הַקָּרִיב אֶת קֶרְבָּנוֹ וְהוּא חֲסֵר יו"ד שֶׁהוּא מִשְׁמַשׁ הַקָּרִיב לְשׁוֹן לוֹוִי שְׁמִפִּי הַגְּבוּרָה נִטְוֶה הַקָּרִיב וּמִהוּ הַקָּרִיב הַקָּרִיב ז' פַּעֲמִים שֶׁצִּבְלִי ז' דְּצָרִים זכֶּה לְהַקָּרִיב שְׁנֵי לְשָׁבָטִים אֶחָת שֶׁהִיוּ יוֹדְעִים בְּחֹרָה שֶׁנֹּאמַר (ד"ה א יב, לג) וּמִצִּינִי יִשְׁכָּר יוֹדְעֵי צִינָה לַעֲמִים וְאֶחָת שֶׁהִם נִתְּנוּ עֲלֶיהָ לְנִשְׂאִים לְהַתְּנִיד קֶרְבָּנוֹת הֵלְלוּ (ספרי נז) וְצִינִי שֶׁל רִבִּי מִשָּׁה הַדְּרָשׁן מֵאַחֲרֵי אֲמַר רִבִּי פִּנְחָס בֶּן יֵאִיר נִתְּנָל בֶּן צוּעַר הִשְׁאִין עֲלֶיהָ ז:

20	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בְּזָפָא חֲדָא מִתְקַלְהָ עֶשֶׂר סְלֵעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵיאָ קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:
21	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה:	תּוֹר חֵד בֶּר תּוֹרֵי דְכֶר חֵד אִמֹר חֵד בֶּר שְׁתִּיָּה לַעֲלֹתָ:
22	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:	צִפִּיר בֶּר עִזִּין חֵד לְחַטָּתָ:
23	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Nethanel the son of Zuar.	וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֵתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קִרְבֵּן נִתְנָאֵל בֶּן-צִוְעָר: (פ)	וּלְנִכְסַת קוֹדֶשִׁיא תּוֹרֵי תְרִין דְּכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא אִמֹרֵין בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁא דִּין קוֹרְבָנָא דְנִתְנָאֵל בֶּר צִוְעָר:
24	On the third day Eliab the son of Helon, prince of the children of Zebulun:	בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לְבִנֵּי זְבוּלֹן אֶלְיָאָב בֶּן-חֵלֹן:	בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה רַבָּא לְבִנֵּי זְבוּלֹן אֶלְיָאָב בֶּר חֵילֹן:
25	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קִרְבָּנוֹ קַעֲרֶת-כֶּסֶף אֶחָת שְׁלִשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שְׁקָל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה:	קוֹרְבָנִיהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלֵעִין הֵי מִתְקַלְהּ מִזְרָקָא חֵד דְכֶסֶף מִתְקַלְהּ שִׁבְעִין סְלֵעִין בְּסֶלֶי קוֹדֶשָׁא תְרִוּיָהוֹן מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בַמִּשַׁח לַמִּנְחָתָ:
26	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בְּזָפָא חֲדָא מִתְקַלְהָ עֶשֶׂר סְלֵעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵיאָ קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:

(19) קערת כסף. מניין אותיותיו בגימטריא תתק"ל כנגד שנותיו של אדם הראשון: שלשים ומאה משקלה. על שם שכהעמיד תולדות לקיום העולם בן מאה ול' שנה היה שנאמר (בראשית ה, ג) ויחי אדם שלשים ומאה שנה ויולד צדמותו וגו': מזרק אחד כסף. בגימטריא תתק"כ על שם נח שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזירת המבול קודם תולדותיו כמו שפירשתי אלל (שם ו, ג) והיו ימיו מאה ועשרים שנה לפיכך נאמר מזרק אחד כסף ולא נאמר מזרק כסף אחד כמו שנאמר בקערה לומר שאף אותיות של אחד מטרפות למנין: שבעים שקל. כנגד שבעים אומות שילאו מצניו:

(20) כף אחת. כנגד התורה שנמנה מידו של הקד"ש: עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות: מלאה קטרת. גימטריא של קטרת תרי"ג מלות ובלבד שחלף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק (במדכ"ר יג, טו):

(21) פר אחד. כנגד אברהם שנאמר בו (בראשית יח, ז) ויקח בן צרק: איל אחד. כנגד יצחק (שם כב, יג) ויקח את האיל וגו': כבש אחד. כנגד יעקב (שם ל, מ) והכשדים הפריד יעקב:

(22) שעיר עזים. לכפר על מכירת יוסף שנאמר בו (שם לו, לא) וישחטו שעיר עזים:

(23) ולזבח השלמים בקר שנים. כנגד משה ואהרן שנמנו שלוש בן ישראל לאזיהם ששמים: אילים עתודים כבשים. ג' מינים כנגד כהנים ולוים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים. שלש חמשות כנגד חמשה חומשין וחמש הדברות הכתובין על לוח אחד וחמש הכתובין על השני. עד כאן מיסודו של רבי משה הדרשן:

(24) ביום השלישי נשיא וגו'. ביום השלישי היה נשיא המקריב לבני זבולון וכן כולם אבל נתנאל שנאמר בו הקריב נתנאל נופל אחריו הלשון לומר נשיא יששכר לפי שכבר הזכיר שמו והקרבנו ונשאר שלא נאמר בהן הקריב נופל עליהן לשון זה נשיא לבני פלוני אותו היום היה הנשיא המקריב לשבט פלוני:

27	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	תֹּר חֵד בַּר תּוֹרִי דְכַר חֵד אָמַר חֵד בַּר שְׁתִּיָּה לַעֲלֹתָא:	פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה:	27
28	one male of the goats for a sin-offering;	צִפִּיר בַּר עֲזִין חֵד לַחֲטָאתָא:	שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתָא:	28
29	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Eliab the son of Helon.	וּלְנִכְסַת קוֹדֶשֶׁיָא תּוֹרִי תִרְיִן דְּכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא אֲמִרְיִן בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין קוֹרְבָנָא דְּאֵלִיאֵב בַּר חֵלּוֹן:	וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן אֵלִיאֵב בֶּן־חֵלּוֹן: (פ)	29
30	On the fourth day Elizur the son of Shedeur, prince of the children of Reuben:	בְּיוֹמָא רַבִּיעָאָה רַבָּא לְבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדִיאוּר:	בְּיוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לְבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדִיאוּר:	30
31	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קוֹרְבָנִיהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וּתְלָתִין סָלְעִין הָוִי מִתְקָלָה מִזְרְקָא חֵד דְכֶסֶף מִתְקָלִיהּ שִׁבְעִין סָלְעִין בְּסָלְעֵי קוֹדֶשֶׁא תִרְוִיהוֹן מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:	קֹרְבָנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמָאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרַק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה:	31
32	one golden pan of ten shekels, full of incense;	בְּזָכָא חֲדָא מִתְקָלָה עֶשֶׂר סָלְעִין הִיא דְדֶהֱב מְלֵיא קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיָא:	כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	32
33	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	תֹּר חֵד בַּר תּוֹרִי דְכַר חֵד אָמַר חֵד בַּר שְׁתִּיָּה לַעֲלֹתָא:	פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה:	33
34	one male of the goats for a sin-offering;	צִפִּיר בַּר עֲזִין חֵד לַחֲטָתָא:	שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָתָא:	34
35	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Elizur the son of Shedeur.	וּלְנִכְסַת קוֹדֶשֶׁיָא תּוֹרִי תִרְיִן דְּכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא אֲמִרְיִן בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין קוֹרְבָנָא דְּאֱלִיצוּר בַּר שְׁדִיאוּר:	וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן אֱלִיצוּר בֶּן־ שְׁדִיאוּר: (פ)	35
36	On the fifth day Shelumiel the son of Zurishaddai, prince of the children of Simeon:	בְּיוֹמָא חֲמִישָׁאָה רַבָּא לְבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלוּמִיאֵל בַּר צוּרִישָׁדַי:	בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לְבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צוּרִישָׁדַי:	36

37	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קֹרְבָנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה:	קֹרְבָנִיהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הָיוּ מִתְקָלָה מִזְרָקָא חַד דְכֶסֶפָּא מִתְקָלִיהּ שִׁבְעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תַרְוִיחֹן מְלֵן סוּלְתָא דְפִילָא בַמִּשַׁח לַמִּנְחָתָא:
38	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת:	בְּזָכָא חֲדָא מִתְקָלָה עֲשָׂר סֻלְעִין הִיא דְדָהָב מְלֵיאָ קִטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:
39	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	פָּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תוֹר חַד בֵּר תוֹרֵי דְכֵר חַד אִמֹר חַד בֵּר שְׁתֵּיָה לְעֹלְתָא:
40	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:	צִפִּיר בֵּר עִזִּין חַד לַחֲטָתָא:
41	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Shelumiel the son of Zurishaddai.	וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֹתָדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צוּרִישָׁדַי: (פ)	וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁא תוֹרֵי תַרְוִין דְכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא אִמֹרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִין קוּרְבָנָא דְשְׁלוּמִיאֵל בֵּר צוּרִישָׁדַי:
42	On the sixth day Eliasaph the son of Deuel, prince of the children of Gad:	בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי נָשִׂיא לְבִנִי גָד אֱלִיסָפָ בֶּן־דְּעוּאֵל:	בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה רַבָּא לְבִנִי גָד אֱלִיסָפָ בֵּר דְּעוּאֵל:
43	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קֹרְבָנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה:	קֹרְבָנִיהּ מִגִּסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הָיוּ מִתְקָלָה מִזְרָקָא חַד דְכֶסֶפָּא מִתְקָלִיהּ שִׁבְעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תַרְוִיחֹן מְלֵן סוּלְתָא דְפִילָא בַמִּשַׁח לַמִּנְחָתָא:
44	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת:	בְּזָכָא חֲדָא מִתְקָלָה עֲשָׂר סֻלְעִין הִיא דְדָהָב מְלֵיאָ קִטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:
45	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	פָּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תוֹר חַד בֵּר תוֹרֵי דְכֵר חַד אִמֹר חַד בֵּר שְׁתֵּיָה לְעֹלְתָא:
46	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:	צִפִּיר בֵּר עִזִּין חַד לַחֲטָתָא:

47	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Eliasaph the son of Deuel.	וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילָם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁפָּה בֶן־דְּעוּאֵל: (פ)	47
48	On the seventh day Elishama the son of Ammihud, prince of the children of Ephraim:	בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה רַבָּא לְבָנִי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד:	ז
49	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קוֹרְבָּנִיהּ מְגֻסָּתָא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוִי מִתְקָלָה מְזֻרְקָא חֲדָא דְכֶסֶף מִתְקָלָה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסָלְעֵי קוֹדֶשָׁא תַרְוִיחֹון מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:	49
50	one golden pan of ten shekels, full of incense;	בְּזָכָא חֲדָא מִתְקָלָה עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדֶהֱבָא מְלֵיא קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:	50
51	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	תוֹר חֲדָא בֶר תוֹרֵי דְכֶר חֲדָא אֹמֵר חֲדָא בֶר שְׁתִּיָּה לַעֲלֹתָא:	51
52	one male of the goats for a sin-offering;	צִפִּיר בֶר עֲזִין חֲדָא לְחַטָּאתָא:	52
53	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Elishama the son of Ammihud.	וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילָם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בֶּן־ עַמִּיהוּד: (פ)	53
54	On the eighth day Gamaliel the son of Pedahzur, prince of the children of Manasseh:	בְּיוֹמָא תַמִּינָאָה רַבָּא לְבָנִי מְנַשֶּׁה גַמְלִיאֵל בֶּר פְּדָהצוּר:	54
55	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קוֹרְבָּנִיהּ מְגֻסָּתָא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוִי מִתְקָלָה מְזֻרְקָא חֲדָא דְכֶסֶף מִתְקָלָה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסָלְעֵי קוֹדֶשָׁא תַרְוִיחֹון מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:	55

56	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: בִּזְקָא חֲדָא מִתְקֻלָּה עֲשָׂר סְלֵעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵיאָ קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:	56
57	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: תוֹר חֵד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חֵד אָמַר חֵד בַּר שְׁתִּיָּה לְעֹלְתָא:	57
58	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: צִפִּיר בַּר עִזִּין חֵד לְחַטָּאת:	58
59	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lamb of the first year. This was the offering of Gamaliel the son of Pedahzur.	וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצֹר: (פ)	59
60	On the ninth day Abidan the son of Gideoni, prince of the children of Benjamin:	בְּיוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לְבִנִּי בְנִימִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעוֹנִי: בְּיוֹמָא תְּשִׁיעָאָה רַבָּא לְבִנִּי בְנִימִן אֲבִידָן בֶּר גִּדְעוֹנִי:	60
61	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קֶרְבָּנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוֹיָלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: קוֹרְבָּנִיה מְגֻסָּתָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלֵעִין הֵוִי מִתְקֻלָּה מְזֻרְקָא חֵד דְכֶסֶף־מִתְקֻלִּיה שִׁבְעִין סְלֵעִין בְּסֻלְעֵי קוֹדֶשָׁא תַרְוִיחֹן מְלֵן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַּׁח לְמִנְחָתָא:	61
62	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: בִּזְקָא חֲדָא מִתְקֻלָּה עֲשָׂר סְלֵעִין הִיא דְּדָהָב מְלֵיאָ קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:	62
63	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	פֶּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: תוֹר חֵד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חֵד אָמַר חֵד בַּר שְׁתִּיָּה לְעֹלְתָא:	63
64	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: צִפִּיר בַּר עִזִּין חֵד לְחַטָּאת:	64
65	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Abidan the son of Gideoni.	וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעוֹנִי: (פ) דְּכַרִּי חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִין קוֹרְבָּנָא דְאַבִּידָן בַּר גִּדְעוֹנִי:	65
66	On the tenth day Ahiezer the son of Ammishaddai, prince of the children of Dan:	בְּיוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לְבִנִּי דָן אַחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדַּי: בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה רַבָּא לְבִנִּי דָן אַחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדַּי:	66

67	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְ�נֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לַמִּנְחָה:	קֹרְבָנֶיהָ מִגֹּסֶתָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הָנִי מִתְקָלָה מִזְרָקָא חֲדָא דְכֶסֶפָא מִתְקָלֶיהָ שִׁבְעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תַרְוֵיהוֹן מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לַמִּנְחָתָא:
68	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בְּזָקָא חֲדָא מִתְקָלָה עֲשָׂר סֻלְעִין הִיא דְדָהָב מְלֵאָה קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
69	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	פָּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תוֹר חֲדָא בֶר תוֹרֵי דְכָר חֲדָא אָמַר חֲדָא בֶר שְׁתֵּיהָ לְעֹלָתָא:
70	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:	צִפִּיר בֶּר עִזִּין חֲדָא לַחֲטָתָא:
71	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Ahiezer the son of Ammishaddai.	וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זָה קֹרְבָן אַחִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּישַׁדַּי: (פ)	וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁא תוֹרֵי תַרִּין דְכָרֵי חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁא דִין קוּרְבָנָא דְאַחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּישַׁדַּי:
72	On the eleventh day Pagiel the son of Ochrán, prince of the children of Asher:	בְּיוֹם עֲשֵׂתִי עֲשָׂר יוֹם נָשִׂיא לְבְנֵי אֲשֶׁר פָּגִיעֵאֵל בֶּן-עֶכְרָן:	בְּיוֹם חֲדָא עֲשָׂר יוֹמִין רַבָּא לְבְנֵי אֲשֶׁר פָּגִיעֵאֵל בֶּר עֶכְרָן:
73	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שָׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְ�נֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לַמִּנְחָה:	קֹרְבָנֶיהָ מִגֹּסֶתָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הָנִי מִתְקָלָה מִזְרָקָא חֲדָא דְכֶסֶפָא מִתְקָלֶיהָ שִׁבְעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תַרְוֵיהוֹן מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לַמִּנְחָתָא:
74	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:	בְּזָקָא חֲדָא מִתְקָלָה עֲשָׂר סֻלְעִין הִיא דְדָהָב מְלֵאָה קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:
75	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	פָּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תוֹר חֲדָא בֶר תוֹרֵי דְכָר חֲדָא אָמַר חֲדָא בֶר שְׁתֵּיהָ לְעֹלָתָא:
76	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:	צִפִּיר בֶּר עִזִּין חֲדָא לַחֲטָתָא:

77	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Pagiel the son of Ochran.	וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִּים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פִּגְעִיאֵל בֶּן-עֶכְרָן: (פ)	וּלְנִכְסַת קֹדֶשֶׁת תּוֹרֵי תָרִין דְּכָרֵי חֲמִשָּׁה גְּדֵי חֲמִשָּׁה אֲמֻרִין בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה דִּין קֹרְבָנָא דִּפְגַּעִיאֵל בְּרַ עֶכְרָן:
78	On the twelfth day Ahira the son of Enan, prince of the children of Naphtali:	בְּיוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לְבָנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן-עֵינָן:	בְּיוֹם תְּרֵי עָסָר יוֹמִין רַבָּא לְבָנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בְּרַ עֵינָן:
79	his offering was one silver dish, the weight thereof was a hundred and thirty shekels, one silver basin of seventy shekels, after the shekel of the sanctuary; both of them full of fine flour mingled with oil for a meal-offering;	קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת-כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֵלֶת בְּלִילָה בַשֶּׁמֶן לַמִּנְחָה:	קֹרְבָנִיהּ מְגֻסָּתָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הֵוִי מִתְקָלָהּ מִזְרָקָא חֲדָא דְכֶסֶף מִתְקָלִיהּ שִׁבְעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעֵי קֹדֶשׁא תַרְוִיחֹן מֶלֶן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לַמִּנְחָתָא:
80	one golden pan of ten shekels, full of incense;	כָּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת:	בְּזָקָא חֲדָא מִתְקָלָהּ עָשָׂר סֻלְעִין הֵוִיא דְדָהָב מְלֵיא קִטְרֶת בְּסֻמְיָא:
81	one young bullock, one ram, one he-lamb of the first year, for a burnt-offering;	פָּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֹלָה:	תּוֹר חֲדָא בְּרַ תּוֹרֵי דְכָר חֲדָא אֲמֹר חֲדָא בְּרַ שְׁתִּיָּה לְעֹלְתָא:
82	one male of the goats for a sin-offering;	שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:	צִפִּיר בְּרַ עִזִּין חֲדָא לַחֲטָתָא:
83	and for the sacrifice of peace-offerings, two oxen, five rams, five he-goats, five he-lambs of the first year. This was the offering of Ahira the son of Enan.	וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִּים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אַחִירַע בֶּן-עֵינָן: (פ)	וּלְנִכְסַת קֹדֶשֶׁת תּוֹרֵי תָרִין דְּכָרֵי חֲמִשָּׁה גְּדֵי חֲמִשָּׁה אֲמֻרִין בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה דִּין קֹרְבָנָא דְאַחִירַע בְּרַ עֵינָן:
84	This was the dedication-offering of the altar, in the day when it was anointed, at the hands of the princes of Israel: twelve silver dishes, twelve silver basins, twelve golden pans;	זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עָשָׂר מִזְרָקֵי-כֶסֶף שְׁנַיִם עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עָשָׂרָה:	דָּא חֲנוּכַּת מִדְּבָחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּיאֵו יְתִיָּה מִן רַבְרָבֵי יִשְׂרָאֵל מְגֻסֵי כֶסֶף תְּרִיתָא עֲשָׂרֵי מִזְרָקֵי כֶסֶף תְּרֵי עָשָׂר בְּזָפֵי דְדָהָבָא תְּרִיתָא עֲשָׂרֵי:

(84) ביום המושח אותו. זו זיוס שנמשח הקריז ומה אני מקיים אחרי המשח שנמשח תחלה ואחר כך הקריז או אחרי המשח לאחר זמן ולא כל ללמד זיוס המשח אלא לומר שנמשח זיוס כשהוא אומר (ויקרא ז, לו) זיוס משחו אותם למדנו שנמשח זיוס ומה תלמוד לומר זיוס המשח אותו זיוס שנמשח הקריז (ספרי נג): קערת כסף שתיים עשרה. הם הם שהתנדבו ולא אירע זהם פסול (ספרי שם. זמ"ר):

85	<p>each silver dish weighing a hundred and thirty shekels, and each basin seventy; all the silver of the vessels two thousand and four hundred shekels, after the shekel of the sanctuary;</p>	<p>85 שלשים ומאה הקערה האחת כסף ושבעים המזרק האחד כל כסף הפלים אלפים וארבע מאות בשקל הקדש:</p>
86	<p>twelve golden pans, full of incense, weighing ten shekels apiece, after the shekel of the sanctuary; all the gold of the pans a hundred and twenty shekels;</p>	<p>86 כפות זהב שתיים-עשרה מלאות קטרת עשרה עשרה הפך בשקל הקדש כל-זהב הכפות עשרים ומאה:</p>
87	<p>all the oxen for the burnt-offering twelve bullocks, the rams twelve, the he-lambs of the first year twelve, and their meal-offering; and the males of the goats for a sin-offering twelve;</p>	<p>מפטיר כל-הבקר לעלה שנים עשר פרים אילם שנים-עשר כבשים בני-שנה שנים עשר ומנחתם ושעירי עזים שנים עשר לחטאת:</p>
88	<p>and all the oxen for the sacrifice of peace-offerings twenty and four bullocks, the rams sixty, the he-goats sixty, the he-lambs of the first year sixty. This was the dedication-offering of the altar, after that it was anointed.</p>	<p>88 וכל בקרו זבח השלמים עשרים וארבעה פרים אילם ששים עתידים ששים כבשים בני-שנה ששים זאת חנפת המזבח אחרי המושח אתו:</p>
89	<p>And when Moses went into the tent of meeting that He might speak with him, then he heard the Voice speaking unto him from above the ark-cover that was upon the ark of the testimony, from between the two cherubim; and He spoke unto him.</p>	<p>קטו פסוקים ובבא משה אל-אהל מועד לדבר אתו וישמע את-הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על-ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו: (פ)</p>

(85) שלשים ומאה הקערה האחת וגו'. מה תלמוד לומר לפי שנאמר שלשים ומאה משקלה ולא פירש באיזו שקל לכך חזר ושנאה כאן וכלל כנולן כל כסף הכלים בשקל הקדש (ספרי נד): כל כסף הכלים וגו'. למדך שהיו כלי המקדש מכוונים במשקלן שוקלן אחד אחד ושוקלן כולן כאחד לא ריבה ולא מיעט (ספרי סס):

(86) כפות זהב שתיים עשרה. למה נאמר לפי שנאמר כף אחת עשרה זהב היא של זהב ומשקלה עשרה שקלים של כסף או אינו אלא כף אחת של כסף ומשקלה עשרה שקלי זהב ושקלי זהב אין משקלם שוה לשל כסף תלמוד לומר כפות זהב של זהב היו (ספרי נה):

(89) ובבא משה. שני כתובים המכחישים זה את זה צא שלישי והכריע ביניהם כתוב אחד אומר (ויקרא א, א) וידבר ה' אליו מאהל מועד והוא חוץ לפרכת וכתוב אחד אומר (שמות כה, כג) ודברתי אתך מעל הכפרת צא זה והכריע ביניהם משה צא אל אהל מועד ושם שומע את הקול הצא מעל הכפרת (ספרי סס): מבין שני הכרובים. הקול יוצא מן השמים לצין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד: וישמע את הקול. יכול קול נמוך תלמוד לומר את הקול הוא הקול שנדבר עמו צאיני וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל (במדבר רבה. ספרי סס): מדבר. כמו מתדבר כבודו של מעלה לומר קן מדבר צינו לצין עלמנו ומשה שומע מאליו: וידבר אליו. למעט את אהרן מן הדברות (ספרי נח):

VIII	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:	זכעלתן ח
2	'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'	דָּבַר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוֹתָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:	2
3	And Aaron did so: he lighted the lamps thereof so as to give light in front of the candlestick, as the LORD commanded Moses.	וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוֹתָה הָעֹלָה גִּרְתִּיהָ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:	3
4	And this was the work of the candlestick, beaten work of gold; unto the base thereof, and unto the flowers thereof, it was beaten work; according unto the pattern which the LORD had shown Moses, so he made the candlestick.	וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוֹתָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יִרְכָה עַד־פְּרִיחָהּ מִקְשָׁה הִוא כְּמֶרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמִּנְוֹתָה: (פ)	4
5	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:	5
6	'Take the Levites from among the children of Israel, and cleanse them.	קַח אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם:	6

- (2) בהעלתך. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים. לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו כשלא היה עמהם צנוכה לא הוא ולא שצטו אמר לו הקצ"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות: בהעלתך. על שם שהלהצ עולה כחוצה להדלקתן לשון עליה שזריך להדליק עד שתהא שלהצת עולה מאליה (שצח כא, א) ועוד דרשו רבותינו (ספרי נט) מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב: אל מול פני המנורה. אל מול נר האמצעי שאינו צקנים אלא בגוף של מנורה: יאירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים שלשה המורחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא זריך (תנחומא בהעלתך ה):
- (3) ויעש כן אהרן. להגיד שצחו של אהרן שלא שניה (ספרי בהעלתך ס):
- (4) וזה מעשה המנורה. שהראהו הקצ"ה צאצא לפי שנתקשה צה לכך נאמר וזה (שם סא): מקשה. צט"י צלע"ז לשון דא לדה נקשן (דניאל ה, ו) עשת של ככר זהב היתה ומקיש צקורנס וחומך צכשיל לפשט איצריה כתקונן ולא נעשית איצרים איצרים על ידי חצור: עד ירכה עד פרחח. ירכה היא השידה שעל הרגלים חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים: עד ירכה עד פרחח. כלומר גופה של מנורה כולה וכל התלויה בה: עד ירכה. שהוא אבר גדול: עד פרחח. שהוא מעשה דק שבה הכל מקשה ודרך עד לשמש צלשון זה כמו (שופטים טו, ה) מגדיש ועד קמה ועד כרס זית: כמראה אשר הראה וגו'. כתבנית אשר הראה צהר כמו שנאמר (שמות כה, מ) וראה ועשה כתבניתם וגו' (ספרי שם): כן עשה את המנורה. מי שעשאה ומדרש אגדה (תנחומא בהעלתך ג) על ידי הקצ"ה נעשית מאליה:
- (6) קח את הלויים. קחם צדצרים אשריכם שחזכו להיות שמים למקום (מדרש אגדה):

7	And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle the water of purification upon them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves.	וְכֹה-תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרֵם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאֵת וְהִעֲבִירוּ תַּעַר עַל-כָּל-בָּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ: וְכִדְּיוֹ תַעֲבִיד לָהֶן לְדַבּוֹאֵיהֶן אֲדִי עֲלֵיהֶן מִיָּא דְחֲטָאָה וְיַעֲבִירוּ מִסַּפֵּר עַל כָּל בָּשָׂרָהֶן וַיַּחֲוִירוּ לְבוּשֵׁיהֶן וַיִּדְכוּ:
8	Then let them take a young bullock, and its meal-offering, fine flour mingled with oil, and another young bullock shalt thou take for a sin-offering.	וְלָקַחוּ פָּר בֶּן-בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֵלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וּפַר-שָׁנִי בֶּן-בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאֵת: וַיִּסְבוּ תוֹר בֶּר תוֹרִי וּמִנְחָתִיהָ סוּלָתָה דְּפִילָא בְּמִשַּׁח וְתוֹר תִּנֶּן בֶּר תוֹרִי תִסֵּב לְחֲטָאָה:
9	And thou shalt present the Levites before the tent of meeting; and thou shalt assemble the whole congregation of the children of Israel.	וְהִקְרַבְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת-כָּל-עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְתִקְרִיב יֵת לִיֹּאֵי קֹדֶם מִשְׁכַּן זְמָנָה וְתִכְנֹשׁ יֵת כָּל כְּנַשְׁתָּה דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
10	And thou shalt present the Levites before the LORD; and the children of Israel shall lay their hands upon the Levites.	וְהִקְרַבְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה וְסִמְכוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הַלְוִיִּם: וְתִקְרִיב יֵת לִיֹּאֵי קֹדֶם יי וְסִמְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת יְדֵיהֶן עַל לִיֹּאֵי:
11	And Aaron shall offer the Levites before the LORD for a wave-offering from the children of Israel, that they may be to do the service of the LORD.	וְהִנִּיף אֹהֶרֶן אֶת-הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת-עֲבֹדַת יְהוָה: וַיִּרִם אֹהֶרֶן יֵת לִיֹּאֵי אֲרָמָה קֹדֶם יי מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהִי לְמַפְלַח יֵת פּוֹלְחָנָה דִּי:
12	And the Levites shall lay their hands upon the heads of the bullocks; and offer thou the one for a sin-offering, and the other for a burnt-offering, unto the LORD, to make atonement for the Levites.	וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֶׂה אֶת-הָאֶחָד חֲטָאֵת וְאֶת-הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל-הַלְוִיִּם: וְלִיֹּאֵי יִסְמְכוּ יֵת יְדֵיהֶן עַל רִישׁ תוֹרִיָּא וַעֲבִיד יֵת חַד חֲטָאָה וְיֵת חַד עֲלֵתָה קֹדֶם יי לְכַפֵּרָה עַל לִיֹּאֵי:
13	And thou shalt set the Levites before Aaron, and before his sons, and offer them for a wave-offering unto the LORD.	וְהִעֲמַדְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶרֶן וּלְפָנֵי בָנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה: וְתִקִּים יֵת לִיֹּאֵי קֹדֶם אֹהֶרֶן וְקֹדֶם בְּנוֹתָי וְתִרִים יִתְהוֹן אֲרָמָה קֹדֶם יי:

(7) הוזה עליהם מי חטאת. של אפר הפרה מפני טמאי מתים שזהם: והעבירו תער. מלאתי דזכרי רבי משה הדרשן לפי שנחמו כפרה על הזכורות שעבדו עבודת אלילים והיא קרויה זכאי מתים והמלורע קרוי מת הזקיקס תגלחת כמלורעים: (8) ולקחו פר בן בקר. והוא עולה כמו שנאמר ועשה את האחד עולה והוא קרצן צבור בעבודת אלילים: ופר שני. מה תלמוד לומר שני לומר לך מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת (עד כאן דזכרי רבי מאיר) (הוריות ה, ב) וצו יש סמך לדזכריו בתורת כהנים (ויקרא חוצה פ"ג ד) ואומר אני שהוראת שעה היתה ששעיר היה להם להביא לחטאת עבודת אלילים עם פר העולה:

(9) והקהלת את כל עדת. לפי שהלויים נתונים קרצן כפרה תחתיהם יצאו ויעמדו על קרצנס ויסמכו את ידיהם עליהם (מדרש אגדה):

(11) והניף אהרן את הלויים תנופה. כדרך שאשם מלורע טעון תנופה חי (ויקרא יד, ב. מדרש אגדה). שלש תנופות נאמרו בפרשה זו הראשונה לצני קהת לכך נאמר צם והיו לעבד את עבודת ה' לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם הארוך והשלטון וגו'. השניה לצני גרשון לכך נאמר צם תנופה לה' שאף עליהם היתה עבודת הקודש יריעות וקרשים (נריך לומר וקרשים דאלו קרשים ציד משא בני מררי) הנראות בצני קודש הקדשים והשלישית לצני מררי (מדרש אגדה):

14	Thus shalt thou separate the Levites from among the children of Israel; and the Levites shall be Mine.	והבדלת את-הלויים מתוך בני ישראל והיו לי תלויים: ותפריש ית לויאי מגו בני ישראל ויהיו משמשין קדמי לויאי:	14
15	And after that shall the Levites go in to do the service of the tent of meeting; and thou shalt cleanse them, and offer them for a wave-offering.	ואחר-כך יבאו תלויים לעבד את-אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם תנופה: ובתר כן ייעלו לויאי למפלח ית משכן זמנא ותדפי יתהון ותרים יתהון ארמא:	שני
16	For they are wholly given unto Me from among the children of Israel; instead of all that openeth the womb, even the first-born of all the children of Israel, have I taken them unto Me.	כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל תחת פטלת כל-רחם בכור כל מבני ישראל לקחתי אתם לי: ארי אפרשא מפרשין אנון קדמי מגו בני ישראל חלה פתח כל ולדא בוכרא פולא מבני ישראל קריבית יתהון קדמי:	16
17	For all the first-born among the children of Israel are Mine, both man and beast; on the day that I smote all the first-born in the land of Egypt I sanctified them for Myself.	כי לי כל-בכור בבני ישראל באדם ובבהמה ביום הכתי כל-בכור בארץ מצרים הקדשתי אתם לי: ארי דילי כל בוכרא בבני ישראל באנשא ובבעירא ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדישית יתהון קדמי:	17
18	And I have taken the Levites instead of all the first-born among the children of Israel.	ואקח את-הלויים תחת כל-בכור בבני ישראל: וקריבית ית לויאי חלה כל בוכרא בבני ישראל:	18
19	And I have given the Levites— they are given to Aaron and to his sons from among the children of Israel, to do the service of the children of Israel in the tent of meeting, and to make atonement for the children of Israel, that there be no plague among the children of Israel, through the children of Israel coming nigh unto the sanctuary.	ואתנה את-הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את-עבדת בני-ישראל באהל מועד ולכפר על-בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני-ישראל אל-הקדש: ויחבית ית לויאי ויהיבין לאהרן ולבנוהי מגו בני ישראל למפלח ית פולחן בני ישראל במשכן זמנא ולכפרא על בני ישראל ולא יהי בבני ישראל מותא במקרב בני ישראל לקודשא:	19
20	Thus did Moses, and Aaron, and all the congregation of the children of Israel, unto the Levites; according unto all that the LORD commanded Moses touching the Levites, so did the children of Israel unto them.	ויעש משה ואהרן וכל-עדת בני-ישראל ללויים ככל אשר-צוה יהוה את-משה ללויים כן עשו להם בני ישראל: ועבד משה ואהרן וכל-עדת בני-ישראל דבני ישראל ללויאי ככל דפקיד יי ית משה ללויאי כן עבדו להון בני ישראל:	20

(16) נתנים נתנים. נתונים למשא נתונים לשיר (שס): פטרת. פתיחת:

(17) כי לי כל בכור. שלי היו הזכורות צקו הדין שהגנתי עליהם צין צכורי מזרים ולקחתי אותם לי עד שטעו צעגל ועכשיו ואקח את הלויים:

(19) ואתנה וגו'. ה' פעמים נאמר בני ישראל צמקא זה להודיע חצת שנקבלו אזכרותיהן צמקרא אחד צמנין ה' חומשי מורה וכן ראיתי צ"ר (ויק"ר 7, ד): ולא יהיה בבני ישראל נגף. שלא יצטרכו לגשת אל הקדש שאם יגשו יהיה נגף:

21	And the Levites purified themselves, and they washed their clothes; and Aaron offered them for a sacred gift before the LORD; and Aaron made atonement for them to cleanse them.	וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּף אֶהֱרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיִּכַּפֵּר עֲלֵיהֶם אֶהֱרֹן לְדַבְּאוֹתָיו:	21
22	And after that went the Levites in to do their service in the tent of meeting before Aaron, and before his sons; as the LORD had commanded Moses concerning the Levites, so did they unto them.	וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אֶהֱרֹן וּלְפָנָיו בָּנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כִּן עָשׂוּ לָהֶם: (ס)	22
23	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי:	23
24	‘This is that which pertaineth unto the Levites: from twenty and five years old and upward they shall go in to perform the service in the work of the tent of meeting;	זֹאת אֲשֶׁר לְלוֹוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יָבֹאוּ לַעֲבֹד צָבָא בְּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: דָּא דְלִינְיָא מִבֶּן עֶשְׂרִין וְחָמִישׁ שָׁנִין וּלְעֵילָא יִיְתִי לְחֵילָא חֵילָא בְּפִילְחֹן מִשְׁכַּן זְמָנָא:	24
25	and from the age of fifty years they shall return from the service of the work, and shall serve no more;	וּמִבֶּן חָמֵשִׁין שָׁנִין יָתוּב מִחֵיל הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד: וּמִבֶּן חָמֵשִׁין שָׁנִין יָתוּב מִחֵיל הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:	25
26	but shall minister with their brethren in the tent of meeting, to keep the charge, but they shall do no manner of service. Thus shalt thou do unto the Levites touching their charges.’	וְשִׁירָתָא אֶת־אֶחָיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת וְעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוֹוִיִּם בְּמִשְׁמֶרֶתָם: (פ) וְיִשְׁמִישׁ עִם אֶחָיו בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא לְמִטְרָא מִטְרָא וּפִילְחָנָא לֹא יַפְלַח כְּדִין תַּעֲבִיד לְלִינְיָא בְּמִטְרָתָהוֹן:	26
IX	And the LORD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, in the first month of the second year after they were come out of the land of Egypt, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתָם מִמִּצְרָיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתָם מִמִּצְרָיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר: בִּירְחָא קְדָמָא לְמִימְרֵי:	שלישי

(20) ויעש משה ואהרן וכל עדת וגו'. משה העמידן ואהרן הניפס וישראל סמכו את ידיהם:

(22) כאשר צוה ד' וגו' כן עשו. להגיד שזח העושים והנעשה זהם שאחד מהן לא עכז:

(24) זאת אשר ללוויים. שנים פוסלים זהם ואין המומין פוסלים זהם (ספרי סג. חולין כד, א): מבן חמש ועשרים.

ובמקום אחר אומר (במדבר ד, ג) מבן שלשים שנה הא כילד מבן כ"ה צא ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים וכן ל' עובד מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה צמחנו צמחש שנים ששז אינו רואה (חולין סג):

(25) ולא יעבוד עוד. עבודת משא צכתף אצל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות (ספרי סג) וזהו ושרת את אחיו עם אחיהו כתרגומו:

(26) לשומר משמרת. לחנות סביב לאהל ולהקיס ולהוריד בשעת המסעות:

(1) בחדש הראשון. פרשה שזראש הספר (לעיל א, א) לא נאמרה עד אייר למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר צמורה (פסחים ו, ג) ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל (ספרי סד) שכל ארבעים שנה שהיו ישראל צמדבר לא הקריצו אלא פסח זה בלבד:

2	‘Let the children of Israel keep the passover in its appointed season. In the fourteenth day of this month, at dusk, ye shall keep it in its appointed season; according to all the statutes of it, and according to all the ordinances thereof, shall ye keep it.’ And Moses spoke unto the children of Israel, that they should keep the passover. And they kept the passover in the first month, on the fourteenth day of the month, at dusk, in the wilderness of Sinai; according to all that the LORD commanded Moses, so did the children of Israel. But there were certain men, who were unclean by the dead body of a man, so that they could not keep the passover on that day; and they came before Moses and before Aaron on that day. And those men said unto him: ‘We are unclean by the dead body of a man; wherefore are we to be kept back, so as not to bring the offering of the LORD in its appointed season among the children of Israel?’	3
4	וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ: בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרֵבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמֹעֲדוֹ כְּכָל־חֻקֹּתָיו וְכָכֹל־מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח: וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים בְּמוֹדָבָר סִינִי כָכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא: וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־קָרְבָּן יְהוָה בְּמוֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	5
6	וַיַּעֲבְדוּ יְת פֶסַחא בְּנִי־יִשְׂרָאֵל בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא בִּירְחָא הַדִּין בֵּין שְׁמַשְׁיָא תַעֲבָדוּן יִתִּיה בְּזִמְנִיה כְּכָל גְּזִירָתֶיהָ וְכָכֹל דְּחֻזִּי לִיהָ תַעֲבָדוּן יִתִּיהָ: וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְד פֶּסַחא: וַעֲבָדוּ יְת פֶסַחא בְּנִי־יִשְׂרָאֵל בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא לִירְחָא הַדִּין בֵּין שְׁמַשְׁיָא בְּמִדְבָּרָא דְסִינִי כְּכָל דְּפָקִיד יְיָ יְת מֹשֶׁה כִּן עָבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַהֲוּוּ גּוֹבְרִיא דְהָוּוּ מִסְּאָבִין לְטָמִי נַפְשָׁא דְאָנְשָׁא וְלֹא יָכִילוּ לְמַעַבְד פֶּסַחא בַּיּוֹמָא הַהוּא וַקְרִיבוּ קֳדָם מֹשֶׁה וְקֳדָם אַהֲרֹן בַּיּוֹמָא הַהוּא: וְאָמְרוּ גּוֹבְרִיא הָאֲנּוּן לִיהָ אֲנַחְנָא מִסְּאָבִין לְטָמִי נַפְשָׁא דְאָנְשָׁא לָמָּה נִתְמַנַּע בְּדִיל דְּלֹא לְקַרְבָּא יְת קוֹרְבָנָא דִּי־בְּזִמְנִיה בְּגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:	7

(2) במועדו. אף בשנת צמועדו אף בטומאה (שם):

(3) ככל דחקתיו. אלו מלות שצגופו שה תמיס זכר בן שנה (פסחיס לה, א): וככל משפטיו. אלו מלות שעל גופו ממקום אחר כגון שצעת ימים למנה ולציעור חמץ. (א"א מלות שצגופו. שה תמיס זכר בן שנה. שעל גופו. ללי אש ראשו על כרעיו ועל קרצו. שחץ לגופו. מנה וציעור חמץ):

(4) וידבר משה וגו'. מה תלמוד לומר והלא כבר נאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה' אלא כששמע פרשת מועדים מסיני אמר להם וזכור והזכירם בשעת מעשה (ספרי טו):

(6) לפני משה ולפני אהרן. כששניהם יושבין בצית המדרש צאו ושאלום ולא יתכן לומר זה אחר זה שאם משה לא היה יודע אהרן מניין לו (ספרי סח):

(7) למה נגרע. אמר להם אין קדשים קרים בטומאה אמרו לו יורק הדם עלינו כזהנים טהורים ויאכל הבשר לטמאים (ס"א לטהורים כן גירסת ר"ס) אמר להם עמדו ואשמעה כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכן מובטח שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה (סנהדרין פ"ק) וראויה היתה פרשה זו להאמר על ידי משה כשאר כל התורה כולה אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן שמגלגלין זכות על ידי זכאי (ספרי סס):

8 And Moses said unto them: 'Stay ye, that I may hear what the LORD will command concerning you.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם עֲמְדוּ וְאִשְׁמְעֵה מִה־יְצִוֶּה יְהוָה לָכֶם: (פ)	8 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאִשְׁמְעֵה מִה־יְצִוֶּה יְהוָה לָכֶם: (פ)
9 And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֹר:	9 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֹר:
10 'Speak unto the children of Israel, saying: If any man of you or of your generations shall be unclean by reason of a dead body, or be in a journey afar off, yet he shall keep the passover unto the LORD;	דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יְהִי־טִמָּא לְנֶפֶשׁ אוֹ בַדְרֶךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתִּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה:	10 דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יְהִי־טִמָּא לְנֶפֶשׁ אוֹ בַדְרֶךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתִּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה:
11 in the second month on the fourteenth day at dusk they shall keep it; they shall eat it with unleavened bread and bitter herbs;	בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בָּאֶרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֶרְבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמֹרֵרִים יֹאכְלֻהוּ:	11 בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בָּאֶרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֶרְבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמֹרֵרִים יֹאכְלֻהוּ:
12 they shall leave none of it unto the morning, nor break a bone thereof; according to all the statute of the passover they shall keep it.	לֹא יִשְׁאַרְוּ מִנִּיהָ עַד צֶפְרָא וְגִרְמָא לֹא יִתְבַּרְוּ בִּיהָ כִּכְל־גִּזְרֵת פֶּסַחָא יַעֲבֹדוּן יְתִיהָ:	12 לֹא־יִשְׁאַרְוּ מִמֶּנּוּ עַד־צֶפֶר וְעֵצָם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בּוֹ כִּכְל־חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:
13 But the man that is clean, and is not on a journey, and forbeareth to keep the passover, that soul shall be cut off from his people; because he brought not the offering of the LORD in its appointed season, that man shall bear his sin.	וְגִבְרָא דְהוּא דְכִי וּבְאוֹרַח לֹא הָוָה וַיִּתְּמַנַּע מִלְּמַעֲבַד פֶּסַחָא וַיִּשְׁתִּיזֵי אֲנָשָׂא דְהוּא מַעֲמִיָּה אֲרִי קוֹרְבָנָא דִּי לֹא קָרִיב בְּזִמְנִיה חֻבִּיָּה יִקְבִּיל גִּבְרָא דְהוּא:	13 וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבַדְרֶךְ לֹא־הָיָה וַחֲדָל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיָּה כִּי קָרְבַּן יְהוָה לֹא הִקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֻטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא:
14 And if a stranger shall sojourn among you, and will keep the passover unto the LORD: according to the statute of the passover, and according to the ordinance thereof, so shall he do; ye shall have one statute, both for the stranger, and for him that is born in the land.'	וְאֲרִי יִתְגַּיֵּיר עִמָּכֻן גִּיּוֹרָא וַיַּעֲבִיד פֶּסַחָא קֳדָם יְיָ כְּגִזְרֵת פֶּסַחָא וּכְדֻחֵי לִיהָ כֵּן יַעֲבִיד קִימָא חַד יְהִי לָכֻן וּלְגִיּוֹרָא וּלְיִצְיָבִיא דְאַרְעָא:	14 וְכִי־יִגוֹר אִתְכֶּם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֵׂה חֻקָּה אַחַת יְהִיָּה לָכֶם וּלְגֵר וּלְאֶזְרָח הָאָרֶץ: (ס)
15 And on the day that the tabernacle was reared up the cloud covered the tabernacle, even the tent of the testimony; and at even there was upon the tabernacle as it were the appearance of fire, until morning.	וּבְיוֹמָא דְאַתְקַם מִשְׁכְּנָא חָפָא עָנָא יְת מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁכְּנָא דְסִתְדוּתָא וּבְרִמְשָׁא הָוָה עַל מִשְׁכְּנָא כְּחִיּוֹ אִישְׁתָּא עַד צֶפְרָא:	15 וּבְיוֹם הַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן כֶּסֶה הָעֲנַן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲל־הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יְהִיָּה עַל־הַמִּשְׁכָּן כְּמֵרָאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר:

(10) או בדרך רחקה. נקוד עליו לומר לא שרחוקה ודאי אלא שהיה חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה (פסחים נג, ב. ספרי טז). פסח שני מזה וחמץ עמו צצית ואין שם יוס טוב ואין איסור חמץ אלא עמו צאכילתו (פסחים נה, א):
(14) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד תלמוד לומר חקה אחת וגו' אלא כך משמעו וכי יגור אתכם גר וצא עת לעשות פסח עם חזיריו כחקה וכמשפט יעשה (פסחים נג. ספרי עא):

- 16 So it was always: the cloud covered it, and the appearance of fire by night. 16 בֵּן יְהִיָּה תָמִיד הָעָנָן יִכְסֶּנּוּ וּמֵרָאֵה-אֵשׁ לַלַּיְלָה: כֵּן הָיָה תְּדִירָא עֲנָנָא חָפִי לַיְלָה וַחֲזִיוֹ אִישְׁתָּא בְּלֵילִיא:
- 17 And whenever the cloud was taken up from over the Tent, then after that the children of Israel journeyed; and in the place where the cloud abode, there the children of Israel encamped. 17 וּלְפִי הֶעָלוֹת הָעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּן-שָׁם הָעָנָן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וּלְפֻם אֶסְתַּלְקוֹת עֲנָנָא מֵעַלֵּי וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּן שָׁם הָעָנָן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
- 18 At the commandment of the LORD the children of Israel journeyed, and at the commandment of the LORD they encamped: as long as the cloud abode upon the tabernacle they remained encamped. 18 עַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-פִּי יְהוָה יַחֲנוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכַּן הָעָנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: עַל מִצְוַת דִּי מִמְּרָא דִּי נְטָלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל מִצְוַת דִּי שָׁרֵן שָׁרֵן עַל מִצְוַת דִּי שָׁרֵן עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא שָׁרֵן:
- 19 And when the cloud tarried upon the tabernacle many days, then the children of Israel kept the charge of the LORD, and journeyed not. 19 וּבַהֲאָרֶיךָ הָעָנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: וּבְהֲאָרֶיךָ הָעָנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמֶרֶת מִמְּרָא דִּי וְלֹא נְטָלִין:
- 20 And sometimes the cloud was a few days upon the tabernacle; according to the commandment of the LORD they remained encamped, and according to the commandment of the LORD they journeyed. 20 וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְהִיָּה הָעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל-הַמִּשְׁכָּן עַל-פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ: וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְהִיָּה הָעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל-הַמִּשְׁכָּן עַל מִצְוַת דִּי שָׁרֵן עֲנָנָא עֲנָנָא יָמִין סְגִיאִין וְיִטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת מִשְׁמֶרֶת מִמְּרָא דִּי וְלֹא נְטָלִין:
- 21 And sometimes the cloud was from evening until morning; and when the cloud was taken up in the morning, they journeyed; or if it continued by day and by night, when the cloud was taken up, they journeyed. 21 וְיֵשׁ אֲשֶׁר-יְהִיָּה הָעָנָן מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעָנָן בְּבֹקֶר וְנִסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה הָעָנָן וְנִסְעוּ: וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְהִיָּה הָעָנָן מֵעֶרֶב עַד צֹפְרָא וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא בְּצֹפְרָא וְנִטָּלִין אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא וְנִטָּלִין:

(15) המשכן לאהל העדות. המשכן העשוי להיות אהל ללוחות העדות: יהיה על המשכן. כמו הָיָה על המשכן וכן כל לשון הפרשה:

(17) העלוֹת הענן. כהרגומו אסתלקות וכן ונעלה הענן ולא יתכן לכתוב ולפי עלות הענן ועלה הענן שאין זה לשון סלוק אלא צמוח ועלייה כמו (מלכים"א יח, מד) והנה עב קטנה ככף איש עולה מים:

(18) על פי ה' יסעו. שנינו צמלאת המשכן (פי"ג) כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה תקעו והריעו ותקעו ולא היה מהלך עד שמהם אומר (להלן י, לה) קומה ה' ונסע דגל מחנה יהודה וז' בספרי (פד): ועל פי ה' יחנו. כיון שהיו ישראל חונים עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה ולא היה נפרש עד שמהם אומר (להלן י, לו) שובה ה' רצבות אלפי ישראל הוי אומר על פי ה' וביד משה (מלאכת המשכן פי"ד):

(20) ויש. כלומר ופעמים: ימים מספר. ימים מועטים:

22	Whether it were two days, or a month, or a year, that the cloud carried upon the tabernacle, abiding thereon, the children of Israel remained encamped, and journeyed not; but when it was taken up, they journeyed.	או ימים או תרין יומין או ירחא או עֲדָן בְּעֵדָן בְּאִרְכּוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁרֵי עֲלוּהֵי שָׁרֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נָטְלוּ וּבְאִסְתַּלְקוּתִיהּ נָטְלוּ:	או־יָמִים או־תָּדֵשׁ או־יָמִים בְּהֶאֱרִיד הָעֶנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עָלָיו יַחְזֹו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסָּעוּ וּבְהֶעֱלֹתוֹ יִסָּעוּ:	22
23	At the commandment of the LORD they encamped, and at the commandment of the LORD they journeyed; they kept the charge of the LORD, at the commandment of the LORD by the hand of Moses.	עַל מִימְרָא דִּי שָׁרֵן וְעַל מִימְרָא דִּי נָטְלוּ יֵת מִטְרַת מִימְרָא דִּי נָטְרִין עַל מִימְרָא דִּי בִידָא דְּמֹשֶׁה:	עַל־פִּי יְהוָה יַחְזֹו וְעַל־פִּי יְהוָה אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שְׁמְרוּ עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: (פ)	23
X	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	ט
2	'Make thee two trumpets of silver; of beaten work shalt thou make them; and they shall be unto thee for the calling of the congregation, and for causing the camps to set forward.	עֲבִיד לָךְ תִּרְתִּין חֲצוֹצְרֹן דְּכֶסֶף נָגִיד תַּעֲבִיד תְּהִיֵּן וַיְהִיוֹן לָךְ לְעֹרֶשָׁא כְּנֻשָּׂא וּלְאַטְלָא יֵת מִשְׁרֵיתָא:	עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסָּע אֶת־ הַמַּחֲנֹות:	2
3	And when they shall blow with them, all the congregation shall gather themselves unto thee at the door of the tent of meeting.	וַיִּתְקַעוּן בָּהֶן וַיִּזְדַּמְנוּן לְוֹתֵךְ כָּל כְּנֻשָּׂא לְתַרְע מִשְׁכֵּן זְמָנָא:	וַתִּקְעוּ בָּהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל־ הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:	3
4	And if they blow but with one, then the princes, the heads of the thousands of Israel, shall gather themselves unto thee.	וְאִם בְּחֶדָא יִתְקַעוּן וַיִּזְדַּמְנוּן לְוֹתֵךְ רִבְרִבָּא רִישֵׁי אֲלָפִיא דִּישְׂרָאֵל:	וְאִם־בְּאַחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אֲלָפֵי יִשְׂרָאֵל:	4
5	And when ye blow an alarm, the camps that lie on the east side shall take their journey.	וַתִּתְקַעוּן יִבְכְּתָא וַיִּטְלוּן מִשְׁרֵיתָא דְּשָׁרֵין קְדוּמָא:	וַתִּקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנָסְעוּ הַמַּחֲנֹות הַחֲנִים קְדֻמָּה:	5
6	And when ye blow an alarm the second time, the camps that lie on the south side shall set forward; they shall blow an alarm for their journeys.	וַתִּתְקַעוּן יִבְכְּתָא חֲנִינֹות וַיִּטְלוּן מִשְׁרֵיתָא דְּשָׁרֵין דְּרוּמָא יִבְכְּתָא יִתְקַעוּן לְמַטְלֵיהוֹן:	וַתִּקְעֶתֶם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנֹות הַחֲנִים תִּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמַסְעֵיהֶם:	6

- (22) או ימים. שנה כמו (ויקרא כה, כט) ימים תהיה גאולתו:
 (2) עשה לך. (שהיו חוקעין לפניך כמלך (דברים לג, ה) ויהי ציורו מלך): עשה לך. משלך: עשה לך. (אחה עושה ומשתמש בזה ולא אחר) (שם): למקרא העדה. כשתראה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם אליך תקראם על ידי חוזרות: ולמסע את המחנות. בשעת סלוק מסעות תתקעו בזה לסימן נמצאת אחה אומר על פי שלשה היו נוסעים על פי הקצ"ה ועל פי משה ועל פי חוזרות (מלאכת המשכן פי"ג): מקשה. מהעשת תעשה בהקשת הקורנס (ספרי ע"ב):
 (3) ותקעו בהן. בשמיען והוא סימן למקרא העדה שנאמר ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד:
 (4) ואם באחת יתקעו. הוא סימן למקרא הנשיאים שנאמר ונועדו אליך הנשיאים ואף הן יעידתן אל פתח אהל מועד ומגזרה שזה הוא צא בספרי (ע"ג):
 (5) ותקעתם תרועה. סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה כך הוא נדרש בספרי (שם) מן המקראות היתרים (ר"ה לה):

7	But when the assembly is to be gathered together, ye shall blow, but ye shall not sound an alarm.	וּבִהְקֵהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וּבִמְכַנֵּשׁ יֵת קָהָל אֶת־תִּתְקְעוּ וְלֹא תִרְעוּ:	7
8	And the sons of Aaron, the priests, shall blow with the trumpets; and they shall be to you for a statute for ever throughout your generations.	וּבְנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַחֲצוֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:	8
9	And when ye go to war in your land against the adversary that oppresseseth you, then ye shall sound an alarm with the trumpets; and ye shall be remembered before the LORD your God, and ye shall be saved from your enemies.	וְכִי־תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרֶצְכֶם עַל־הַצֹּר הַצֹּר אֶתְכֶם וְהִרְעַתֶם בַּחֲצוֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֲבִיבֵיכֶם:	9
10	Also in the day of your gladness, and in your appointed seasons, and in your new moons, ye shall blow with the trumpets over your burnt-offerings, and over the sacrifices of your peace-offerings; and they shall be to you for a memorial before your God: I am the LORD your God.	וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֻדְשֵׁיכֶם (בַּסַּפְרֵי סִפְרָד וּאִשְׁכֵּנו חֻדְשֵׁיכֶם) וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (פ)	10
11	And it came to pass in the second year, in the second month, on the twentieth day of the month, that the cloud was taken up from over the tabernacle of the testimony.	וַיְהִי בִשְׁנַת הַשְּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּעֲשָׂרִים בַּחֹדֶשׁ נִעְלָה הָעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדוּת:	חמישי
12	And the children of Israel set forward by their stages out of the wilderness of Sinai; and the cloud abode in the wilderness of Paran.—	וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁכַּן הָעָנָן בְּמִדְבַּר פָּאָרָן:	12

(7) וּבִהְקֵהִיל אֶת הַקָּהָל וגו'. לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות מה מקרא העדה תוקע בשני כהנים ובשתייהן שנאמר ותקעו בהן וגו' אף מסע המחנות צשתיים יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע ומעמה אין חילוק בין מקרא העדה למסע את המחנות תלמוד לומר ובהקהיל את הקהל וגו' לומר שאין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים הרי סימן לשלשם מקרא העדה צשתיים ושל נשיאים צאחת וזו וזו אין צהם תרועה ומסע המחנות צשתיים על ידי תרועה ותקיעה (ספרי עז):

(8) ובני אהרן יתקעו. צמקראות וצמסעות הללו:

(10) על עליהם. צקרבן צבור הכחצ מדצר (ספרי עז. ערכין יא): אני ה' אלהיכם. מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות שנאמר ותקעתם הרי שופרות לזכרון הרי זכרונות אני ה' אלהיכם זו מלכיות וכו' (ספרי שם):

(11) בחדש השני. נמצאת אמה אומר שנים עשר חודש חסר יימיים עשו צחורצ שהרי צראש חודש סיון חנו שם (שמות יט),

א) ולא נסעו עד עשרים צאייר לשנה הצאה (סדר עולם פ"ח):

(12) לַמַּסְעִיָּהֶם. כמשפט המפורש למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון: במדבר פארן. קצרות התאווה צמדצר פארן היה ושם חנו ממסע זה:

13	And they took their first journey, according to the commandment of the LORD by the hand of Moses.	וַיִּסְעוּ בְּרֵאשִׁיטָה עַל־פִּי יְהוָה וַיִּנָּטְלוּ בְּקֶדְמִיתָא עַל מִמָּרָא דִּי בִידָא דְּמֹשֶׁה:	13
14	And in the first place the standard of the camp of the children of Judah set forward according to their hosts; and over his host was Nahshon the son of Amminadab.	וַיִּסֵּעַ דָּגֵל מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשִׁיטָה לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ נַחֲשֹׁן בֶּן־עַמִּינָדָב:	14
15	And over the host of the tribe of the children of Issachar was Nethanel the son of Zuar.	וְעַל־צַבָּא מִטֵּה בְנֵי יִשָּׁשְׁכָר וְעַל חֵילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר נֶתְנָאֵל בֶּן־צוּעָר:	15
16	And over the host of the tribe of the children of Zebulun was Eliab the son of Helon.	וְעַל־צַבָּא מִטֵּה בְנֵי זְבוּלֹן וְעַל חֵילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאֵב בֶּן־חֵלֹן:	16
17	And the tabernacle was taken down; and the sons of Gershon and the sons of Merari, who bore the tabernacle, set forward.	וַהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וַיִּסְעוּ בְנֵי־גֶרְשֹׁן וּבְנֵי מֶרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן:	17
18	And the standard of the camp of Reuben set forward according to their hosts; and over his host was Elizur the son of Shedeur.	וַיִּסֵּעַ דָּגֵל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן־שִׁדְיָאוּר:	18
19	And over the host of the tribe of the children of Simeon was Shelumiel the son of Zurishaddai.	וְעַל־צַבָּא מִטֵּה בְנֵי שִׁמְעוֹן וְעַל חֵילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צוּרִישָׁדָי:	19
20	And over the host of the tribe of the children of Gad was Eliasaph the son of Deuel.	וְעַל־צַבָּא מִטֵּה בְנֵי־גָד אֱלִיסָפָה בֶּן־דְּעוּאֵל:	20
21	And the Kohathites the bearers of the sanctuary set forward, that the tabernacle might be set up against their coming.	וַיִּסְעוּ הַקֹּהֲתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וַהֲקִימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאָם:	21

(17) והורד המשכן. כיון שנוסע דגל יהודה נכנסו אהרן וצניו ופרקו את הפרכת וכסו זה את הארון שנאמר (במדבר 7, ה) וזה אהרן וצניו וצנוסע המחנה וצני גרשון וצני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו ובעגלות והארון וכלי הקדש של משא בני קהת עומדים מכוסין ונחמין על המוטות עד שנסע דגל מחנה ראובן ואחר כך ונסעו הקהתים (מלאכת המשכן פי"ג. תנחומא במדבר יז):

(21) נשאי המקדש. נושאי דברים המקודשים: והקימו את המשכן. צני גרשון וצני מררי שהיו קודמים להם מסע שני דגלים היו מקימין את המשכן כשהיה הענן שוכן וסימן החנייה נראה בדגל מחנה יהודה והם חוניים ועדיין בני קהת באים מאחריהם עם שני דגלים האחרונים היו צני גרשון וצני מררי מקימין את המשכן וכשצאים בני קהת מוצאים אותו על מכונו ומכניסין בו הארון והשלחן והמזבחות והזוהר והמקרא והקימו מקימי המשכן אותו עד טרם בואם של בני קהת:

22	And the standard of the camp of the children of Ephraim set forward according to their hosts; and over his host was Elishama the son of Ammihud.	וְנֹסֶע דָּגֹל מַחֲנֵה בְנֵי-אֶפְרַיִם לְצַבָּאתָם וְעַל-צָבָאוֹ אֵלִישָׁמָע בֶּן-עַמִּיהוּד:	וְנָטִיל טִיקָס מִשְׁרֵית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילֵיהָ אֵלִישָׁמָע בֶּר עַמִּיהוּד:
23	And over the host of the tribe of the children of Manasse was Gamaliel the son of Pedahzur.	וְעַל-צָבָא מִטָּה בְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן-פְּדָהצֹר:	וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּר פְּדָהצֹר:
24	And over the host of the tribe of the children of Benjamin was Abidan the son of Gideon.	וְעַל-צָבָא מִטָּה בְנֵי בְנִימִן אֲבִידָן בֶּן-גִּדְעוֹנִי:	וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי בְנִימִן אֲבִידָן בֶּר גִּדְעוֹנִי:
25	And the standard of the camp of the children of Dan, which was the rearward of all the camps, set forward according to their hosts; and over his host was Ahiezer the son of Ammishaddai.	וְנֹסֶע דָּגֹל מַחֲנֵה בְנֵי-דָן מֵאַסָּף לְכָל-הַמַּחֲנֵת לְצַבָּאתָם וְעַל-צָבָאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּישַׁדַּי:	וְנָטִיל טִיקָס מִשְׁרֵית בְּנֵי דָן מִכְנִישׁ לְכָל מִשְׁרֵיתָא לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילֵיהָ אַחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּישַׁדַּי:
26	And over the host of the tribe of the children of Asher was Pagiel the son of Ochran.	וְעַל-צָבָא מִטָּה בְנֵי אָשֶׁר פַּגִּיעָאֵל בֶּן-עֶכְרָן:	וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי אָשֶׁר פַּגִּיעָאֵל בֶּר עֶכְרָן:
27	And over the host of the tribe of the children of Naphtali was Ahira the son of Enan.	וְעַל-צָבָא מִטָּה בְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירָע בֶּן-עֵינָן:	וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירָע בֶּר עֵינָן:
28	Thus were the journeyings of the children of Israel according to their hosts.—And they set forward.	אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְצַבָּאתָם וַיִּסְעוּ: (ס)	אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחִילֵיהוֹן וְנָטְלוּ:
29	And Moses said unto Hobab, the son of Reuel the Midianite, Moses' father-in-law: 'We are journeying unto the place of which the LORD said: I will give it you; come thou with us, and we will do thee good; for the LORD hath spoken good concerning Israel.'	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן-רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֲתָנוּ לָכֶם לָכֶה אֲתָנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ כִּי-יְהוָה דִּבֶּר-טוֹב עַל-יִשְׂרָאֵל:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּר וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֲתָנוּ לָכֶם לָכֶה אֲתָנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ כִּי-יְהוָה דִּבֶּר-טוֹב עַל-יִשְׂרָאֵל:

(25) מאסף לכל המחנות. תלמוד ירושלמי (עירובין ה, א) לפי שהיה שצטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאד דבר היה מחזירו לו. אחיא כמאן דאמר כחיה היו מהלכין ומפיק לה מן (צמדבר ז, יז) כאשר יחנו כן יסעו. ואית דאמרי כקורה היו מהלכין ומפיק לה מן מאסף לכל המחנות:

(28) אלה מסעי. זה סדר מסעיהם: ויסעו. ציוס ההוא נסעו:

(29) חובב. הוא יתרו שנאמר (שופטים ד, יא) מצני חוצב חותן משה ומה תלמוד לומר (שמות ז, יח) ותצאנה אל רעואל אציהן מלמד שהמנוקות קורין לאצני אציהן אבא ושמות הרבה היו לו יתר על שם שיתר פרשה אחת צמורה חוצב על שחבצ את המורה וכו' (ספרי עח): נסעים אנחנו אל המקום. מיד עד ג' ימים אנו נכנסין לארץ שצמסע זה הראשון נסעו על מנת להכנס לארץ ישראל אלא שצטאו צמחאונגים ומפני מה שחק משה עצמו עמהם שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכצבור שהוא נכנס (ספרי שם):

30	And he said unto him: 'I will not go; but I will depart to mine own land, and to my kindred.'	וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם־ אֶל־אֶרְצִי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי אֵלֶיךָ:	וַיֹּאמֶר לִיה לֹא אֵיזִיל אֵלֶיךָ לְאֶרְעִי וּלְיִלְדוֹתַי אֵיזִיל:
31	And he said: 'Leave us not, I pray thee; forasmuch as thou knowest how we are to encamp in the wilderness, and thou shalt be to us instead of eyes.'	וַיֹּאמֶר אֶל־נָא תַעֲזֹב אֶתְּנוּ כִּי עַל־כֵּן יֵדְעַתָּ חֲנֻתְנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ לְעֵינָיִם:	וַיֹּאמֶר לֹא כֵּעַן תִּשְׁבּוּק יִתְּנָא אַרְי עַל כֵּן יֵדְעָתָא כִּד הָוִינָא שָׂרָן בַּמִּדְבָּרָא וּגְבוּרָן דְּאִתְעִבִידָא לָנָא חֲזִיתָא בְּעֵינֶיךָ:
32	And it shall be, if thou go with us, yea, it shall be, that what good soever the LORD shall do unto us, the same will we do unto thee.'	וְהָיָה כִּי־תֵלֶךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטּוֹב לְךָ:	וְהָיָה אַרְי תִּיזִיל עִמָּנָא וְהָיָה טָבָא הַהוּא דִּי־יֵטִיב יְיָ עִמָּנָא וְגוֹטִיב לְךָ:
33	And they set forward from the mount of the LORD three days' journey; and the ark of the covenant of the LORD went before them three days' journey, to seek out a resting-place for them.	וַיִּסְעוּ מִתֵּר יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה נִסַּע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתֹר לָהֶם מְנוּחָה:	וּגְטִלוּ מִטּוֹרָא דְּאִתְגְּלִי עֲלוֹהִי יִקְרָא דִּי מַהֲלַךְ תִּלְתָּא יוֹמִין וְאֲרוֹן קִנְמָא דִּי נָטִיל קִדְמִיהוֹן מַהֲלַךְ תִּלְתָּא יוֹמִין לְאַתְקָנָא לְהוֹן אֶתֶר בֵּית מִשְׁרֵי:
34	And the cloud of the LORD was over them by day, when they set forward from the camp.	וַעֲנָן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן־הַמַּחֲנֶה: (ס)	וַעֲנָן יִקְרָא דִּי מַטְל עֲלוֹיְהוֹן בִּימְמָא בַּמַּטְלָהוֹן מִן מִשְׁרֵיתָא:
35	And it came to pass, when the ark set forward, that Moses said: 'Rise up, O LORD, and let Thine enemies be scattered; and let them that hate Thee flee before Thee.'	ז וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָנָהּ יְהוָה וַיִּפְצֹל אֹיְבָיָהּ וַיִּגָּסוּ מִשְׁנֵאֵיָהּ מִפְּנֵיהָ:	וְהָיָה בַּמַּטְל אֲרוֹנָא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲתִגְלִי יְיָ וַיִּתְבַּדְּרוּן שְׂנְאָד וַיִּעַרְקוּן בַּעֲלֵי דִבְכָּךְ מִן קִדְמָךְ:

(30) אל ארצי ואל מולדתי. אם בשציל נכסי אם בשציל משפחתי (ספרי עט):
 (31) אל נא העזב. אין נא אלא לשון צקשה שלא יאמרו לא נחגייר יתרו מחצה סבור היה שיש לגרים חלק צארכן עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו (שם פ): כי על כן ידעת חנתנו במדבר. כי נאה לך לעשות זאת על אשר ידעת חנותנו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו (שם): כי על כן ידעת. כמו על אשר ידעת כמו (בראשית לח, כו) כי על כן לא נחמיה לשלה בני (שם יח, ה) כי על כן עצרתם (שם יט, ח) כי על כן צאו (שם לג, י) כי על כן ראיתי פניך: והיית לנו לעינים. לשון עזר כתרומתו. דבר אחר לשון עמיד כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. דבר אחר שמהא חציב עלינו כגלגל עינינו שנאמר (דברים י, יט) ואהבתם את הער:
 (32) והיה הטוב ההוא וגו'. מה טובה הטיבו לו אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחוהו מלחלוק אמרו מי שיצנה בית המקדש צחלקו הוא יעלנו וצין כך וצין כך נמנהו לצני יתרו ליונדב בן רכב שנאמר (שופטים א, טז) וצני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו' (ספרי פא):
 (33) דרך שלשת ימים. מהלך שלשת ימים הלכו ציוס אחד שהיה הקצ"ה חפץ להכניסם לארץ מיד (שם פז): וארון ברית ה' נסע לפנייהם דרך שלשת ימים. זה הארון היוצא עמהם למלחמה ובו שצרי לוחות מונחים ומקדים לפנייהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום חנייה (ספרי פג. ב"ז יד):
 (34) וענן ה' עליהם יומם. שצעה עננים כתוצים במסעיהם ארבע מד' רוחות ואחד למעלה ואחד למטה ואחד לפנייהם מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים (ספרי שם): מן המחנה. ממקום חנייתו:
 (35) ויהי בנסע הארץ. עשה לו סמניות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורעניות

36	And when it rested, he said: 'Return, O LORD, unto the ten thousands of the families of Israel.'	וּבַמְשָׁרֹהִי אָמַר תּוֹב יְיָ שָׁרִי בִּיקְרָךְ בְּגוֹ רַבּוּת אֲלֵפִי דִּישְׂרָאֵל:	וּבַנְּחָה יֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רַבּוּת אֲלֵפִי יִשְׂרָאֵל: ז (פ)	36
XI	And the people were as murmurers, speaking evil in the ears of the LORD; and when the LORD heard it, His anger was kindled; and the fire of the LORD burnt among them, and devoured in the uttermost part of the camp.	וַהֲיָה עָמָּא כַּד מְסַתְּקִין בֵּישׁ קָדָם יְיָ וְשָׁמַע קָדָם יְיָ וַתִּקְרַף רוּגְזָהּ וַדְּלִיקַת בָּהוֹן אִישָׁתָא מִן קָדָם יְיָ וְשִׁיחָתָא בְּסִיפֵי מִשְׁרֵיתָא:	וַיְהִי הָעָם כְּמַתְאַנְנִים רָע בְּאָזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּחַר אָפּוֹ וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה:	XI
2	And the people cried unto Moses; and Moses prayed unto the LORD, and the fire abated.	וַצִּוּחַ עָמָּא עַל מֹשֶׁה וְצִלֵּי מֹשֶׁה קָדָם יְיָ וְאַשְׁתַּקַּעַת אִישָׁתָא:	וַיִּצְעַק הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:	2
3	And the name of that place was called Taberah, because the fire of the LORD burnt among them.	וַקְרָא שְׁמִיהָ דְּאַתְרָא הַהוּא דְּלִיקַתָּא אֲרִי דְּלִיקַת בָּהוֹן אִישָׁתָא מִן קָדָם יְיָ:	וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא תִּבְעֶרָה כִּי-בָעִרָה בָּם אֵשׁ יְהוָה:	3
4	And the mixed multitude that was among them fell a lusting; and the children of Israel also wept on their part, and said: 'Would that we were given flesh to eat!'	וּרְבָרְבִין דְּבִינֵיהוֹן שְׁאִילוּ שְׁאִילָתָא וְתָבוּ וּבָכוּ אַף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִן יוֹכִילֵנָא בְּשָׂרָא:	וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקֶרְבּוֹ הִתְאַוּ תְּאוּהָ וַיִּשְׁבּוּ וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר:	4
5	We remember the fish, which we were wont to eat in Egypt for nought; the cucumbers, and the melons, and the leeks, and the onions, and the garlic;	דְּכִירִין אֲנַחְנָא יָת נוּנִיָּא דְּחֻנִּיָּא אֲכָלִין בְּמִצְרַיִם מִגֵּן יָת בּוּצִינִיָּא וְיָת אַבְטִיחִיָּא וְכִרְתִּי וּבּוּצְלִי וְתוּמִי:	זָכַרְנוּ אֶת-הַדָּגָה אֲשֶׁר-נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת הָאֲבִטְחִים וְאֶת-הַחֲצִיר וְאֶת- הַבָּצְלִים וְאֶת-הַשּׁוּמִיִּם:	5

לפורעניות וכו' כדאיתא בכל כחצי הקדש (שבת קטז, א): קומה ה'. לפי שהיה מקדים לפנייהם מהלך שלשת ימים היה משה אומר עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר (תנחומא צויקה ז): ויפוצו אויבך. המוכנסין (ספרי פד): וינסו משנאיך. אלו הרודפים: משנאיך. אלו שונאי ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנאמר (תהלים פג, ג-ד) ומשנאיך נשאו ראש ומי הם על עמך יערימו סוד (ספרי סס):

(36) שובה ה'. מנחם תרגמו לשון מרגוע וכן (ישעיה ל, טו) צוזה ונחם תושעון: רבבות אלפי ישראל. מגיד שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רצבות (ספרי שס. יצמות סד, א):

(1) ויהי העם כמתאננים. אין העם אלא רשעים וכן הוא אומר (שמות יז, ד) מה אעשה לעם הזה ואומר (ירמיה יג, י) העם הרע הזה. וכשהם כשרים קרואים עמי שנאמר (שמות ז, טז) שלח עמי (מיכה ו, ג) עמי מה עשיתי לך (ספרי פה): כמתאננים. אין מתאננים אלא לשון עלילה מצקשים עלילה האריך לפרוש מאחרי המקום וכן הוא אומר צשמון (שופטים יד, ד) כי תואנה הוא מצקש (ספרי סס): רע באזני ה'. תואנה שהיא רעה צאזני ה' שמתכוונים שצאזניו ויקניט אמרו אוי לנו כמה לנענו צדך הזה שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך: ויחר אפּו. אני הייתי מתכוין לטובתכם שתכנסו לארץ מיד: בקצה המחנה. צמוקין שצדס לשפלות אלו ערצ רצ רצ שמעון בן מנסיא אומר צקנייס שצדס ובגדולים:

(2) ויצעק העם אל משה. משל למלך צשר ודס שצקס על צנו והלך הצן אלל אוהצו של אציו ואמר לו צא צקש עלי מאצא (ספרי פו): ותשקע האש. שקעה צמקומה צארץ שאליו חזרה לאחת הרוחות היתה מקפלת והולכת כל איתו הרוח (סס):

(4) והאספסף. אלו ערצ רצ שנאספו אליהם צלאתם ממצרים (סס): וישבו. גס צני ישראל ויצכו עמהם (סס): מי יאכלנו בשר. וכילא היה להם צשר והלא צבר נאמר (שמות יצ, לח) וגס ערצ רצ עלה אתם וצאן וצקר וגו' ואם תאמר אכלום והלא צניקתם לארץ נאמר (צמדצר לב, א) ומקנה רצ היה לצני ראובן וגו' אלא שמצקשים עלילה (ספרי סס):

6	but now our soul is dried away; there is nothing at all; we have nought save this manna to look to.—	וַעֲתָה נַפְשֵׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כָּל בְּלִתי אֶל־הַמָּן עֵינֵינוּ: וְכַעַן נַפְשָׁנָא תֵּאִיבָא לִית כָּל מִדְּעָם אֶלְהִין לְמָנָא עֵינָנָא:
7	Now the manna was like coriander seed, and the appearance thereof as the appearance of bdellium.	וְהַמָּן כְּזֶרַע־גֹּד הוּא וְעֵינֹ כְּעֵין הַבְּדֵל־לַח: וּמָנָא כְּבֵר זֶרַע גֹּדָא הוּא וְחִזְוִיה כְּחִזְוֵי בְדוּלְחָא:
8	The people went about, and gathered it, and ground it in mills, or beat it in mortars, and seethed it in pots, and made cakes of it; and the taste of it was as the taste of a cake baked with oil.	שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחְנוּ בְּרִחִים אוֹ דָּכוּ בְּמִדְכָּה וּבִשְׁלוּ בַּפָּרוֹר וַעֲשׂוּ אֹתוֹ עֲגֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשֶּׁמֶן: שִׁיטוּ עָמָא וְלָקְטוּ דְּצָבִי טָחִין בְּרִחִיא וְדְצָבִי דְּאִיד בְּמִדְכָּתָא וּמִבְשָׁלִין לִיה בְּקִדְרָא וְעִבְדִין יְתִיה גְּרִיצָן וְהָיָה טַעְמִיה כְּטַעַם דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא:
9	And when the dew fell upon the camp in the night, the manna fell upon it.—	וּבִרְדַּת הַטֶּל עַל־הַמַּחֲנֶה לַיְלָה יָרַד הַמָּן עָלָיו: וְכַד נָחִית טֵלָא עַל מִשְׁרִיתָא בְּלִילִיא נָחִית מָנָא עֲלוּהִי:
10	And Moses heard the people weeping, family by family, every man at the door of his tent; and the anger of the LORD was kindled greatly; and Moses was displeased.	וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לִפְתָּח אֹהֶלוֹ וַיַּחֲרֹ־אֵף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינָי מִשְׁחָה רָע: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה מִשְׁחָה יֵת עָמָא בָּכֵן לְזִרְעֵיהֶון גְּבֵר בְּתִרְעָה מִשְׁכָּנִיה וּתְקִיף רוּגְזָא דִּי לְחָדָא וּבְעֵינֵי מִשְׁחָה בִישׁ:

(5) אשר נאכל במצרים חנם. אם תאמר שמצריים נותנים להם דגים חנם והלא כבר נאמר (שמות ה, יח) ותצן לא ינחן לכם אם תצן לא היו נותנין להם חנם דגים היו נותנין להם חנם ומהו אומר חנם חנם מן המנות (ספרי פז): את הקשאים. אמר רבי שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו מפני שהן קשים למניקות אומרים לאשה אל תאכלי שום וצלל מפני התינוק משל למלך כו' כדאיתא בספרי (שם): הקשאים. הם קוקומצרו"ש צלע"ז: אבטחים. צורק"ש: החציר. כרישין פוריל"ש ותרגומו ית צוציניא וכו':

(6) אל המן עינינו. מן בשחר מן בערב (שם):

(7) והמן כזרע גד. מי שאמר זו לא אמר זו ישראל אומרים בלתי אל המן עינינו והקצ"ה הכתיב צתורה והמן כזרע גד וגו' כלומר ראו באי עולם על מה מתלוננים בני והמן כך וכך הוא חסוד (ספרי פח): כזרע גד. עגול כגידא זרע קוליינד"ר: בדלח. שם אבן טובה קריסט"ל:

(8) ששו. אין שייט אלא לשון טיול איש צני"ר בלא עמל: וטחנו ברחים וגו'. לא ירד בריחים ולא בקדירה ולא במדוכה אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבושלין (שם פט): בפרור. קדרה: לשד השמן. לחלוט של שמן כך פירשו דוגש ודומה לו (תהלים לב, ד) נהפך לשדי בחרבני קיץ והלמ"ד יסוד נהפך לחלוחי בחרבני קיץ ורבותינו פרשוהו (ספרי פט) לשון שדים אך אין ענין שדים אלא שמן ואי אפשר לומר לשד השמן לשון (דברים לב, טו) וישמן ישורון שאם כן היה המ"ם נקוד קמ"ץ קטן וטעמו למטה תחת המ"ם עכשיו שהמ"ם נקוד פת"ח קטן (סגול) והטעם תחת השי"ן לשון שמן הוא והשי"ן הנקודה בקמץ גדול ואינה נקודה בפתח קטן מפני שהוא סוף פסוק. דבר אחר לשד לשון נוטריקון ליש שמן דבש כעיסה הנלושה בשמן וקטופה דבש ותרגום של אוינקלוס דמתרגם דליש במשחא נוטה לפתורו של דוגש שהעיסה הנלושה בשמן לחלוחית שמן יש זה:

(10) בכה למשפחתיו. משפחות משפחות נאספים וצוכים לפרסם תרעומתן בגלוי (ספרי ז) ורבותינו אמרו (שם. יומא עה, א) למשפחותיו על עסקי משפחות על עריות הנאסרות להם:

<p>11 And Moses said unto the LORD: 'Wherefore hast Thou dealt ill with Thy servant? and wherefore have I not found favour in Thy sight, that Thou layest the burden of all this people upon me?</p>	<p>וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קִדְּם יְיָ לְמֹא אֲבֵי־שָׂתָא לְעִבְדִּי וּלְמֹא לֹא אֲשַׁכַּחִית רַחֲמִין קִדְּמִי לְשׂוֹאָה יָת מְטוֹל כָּל עֲמָא הָדִין עָלַי:</p>	<p>11 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לָמָּה הִרְעֵתָ לְעִבְדִּי וּלְמָה לֹא־מָצֵיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׂוֹם אֶת־מִשָּׁא כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלַי:</p>
<p>12 Have I conceived all this people? have I brought them forth, that Thou shouldest say unto me: Carry them in thy bosom, as a nursing-father carrieth the sucking child, unto the land which Thou didst swear unto their fathers?</p>	<p>הָאֵב אֲנָא לְכָל עֲמָא הָדִין אִם בְּנֵי אֲנִין דְּאִמְרַת לִי סוּבְרַהִי בְּתוּקְפִי כְּמָא דְּמִסּוּבְר תוֹרְבִינָא יָת יִנְקָא עַל אֶרְעָא דְּשִׁימְתָא לְאַבְהָתוֹהִי:</p>	<p>12 הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדֵתִיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיקִי כַּאֲשֶׁר יֵשֵׁא הָאִמּוֹן אֶת־חֵינֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו:</p>
<p>13 Whence should I have flesh to give unto all this people? for they trouble me with their weeping, saying: Give us flesh, that we may eat.</p>	<p>מִאֵין לִי בָשָׂר לְתַת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַר לָנוּ בָשָׂר וְנֹאכְלָה:</p>	<p>13 מִאֵין לִי בָשָׂר לְתַת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַר לָנוּ בָשָׂר וְנֹאכְלָה:</p>
<p>14 I am not able to bear all this people myself alone, because it is too heavy for me.</p>	<p>לֹא־אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשָׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מְמִנִי:</p>	<p>14 לֹא־אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשָׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מְמִנִי:</p>
<p>15 And if Thou deal thus with me, kill me, I pray Thee, out of hand, if I have found favour in Thy sight; and let me not look upon my wretchedness.'</p>	<p>וְאִם כִּדִּין אַתָּה עֹבִיד לִי קְטוֹלֵנִי כְּעַן מִקְטָל אִם אֲשַׁכַּחִית רַחֲמִין קִדְּמִי וְלֹא אֲחִזִּי בְּבִשְׂתִי:</p>	<p>15 וְאִם־כִּכֶּהוּ אֶת־עֲשֵׂה לִי הִרְגֵנִי נָא הֲרֹג אִם־מַצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֹל־אַרְאֶה בְּרַעְיִי: (פ)</p>
<p>16 And the LORD said unto Moses: 'Gather unto Me seventy men of the elders of Israel, whom thou knowest to be the elders of the people, and officers over them; and bring them unto the tent of meeting, that they may stand there with thee.</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוּשׁ קִדְּמִי שְׁבַעִין גּוֹבְרָא מִסְבֵּי יִשְׂרָאֵל דִּידְעָת אֲרִי אֲנִין סְבֵי עֲמָא וְסִרְכּוּחֵי וְתִדְבֵר יִתְהוֹן לְמִשְׁכַּן זְמָנָא וְיִתְעַתְּדוּן תַּמָּן עִמָּךְ:</p>	<p>16 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲסַפְּהָ לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדְעָתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיו וְלִקְחָתָּ אִתָּם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ:</p>

(12) כי תאמר אלי. שאתה אומר אלי שאתה צחיקך והיכן אמר לו כן (שמות לב, לד) לך נחה את העם ואומר (שמות ו, יג) ויזום אל בני ישראל על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפים אתכם: על האדמה אשר נשבעת לאבותיו. אתה אומר לי לשאתם צחיקי:

(15) ואם ככה את עשה לי. משש כמו של משה כנקזה כשהראהו הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להציא עליהם על זאת אמר לפניו אם כן הרגני תחלה (ספרי טז): ואל אראה ברעתי. צרעתם היה לו לכחצו אלם שכינה הכחצו וזה אחד מתקוני סופרים צמורה לכינוי ולחקון לשון (מכילתא שירחא פ"י. תנחומא בשלח טז):

(16) אספה לי. הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל אנכי לצדי והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף צמרים ישבו עמם שנאמר (שמות ג, טז) לך ואספת את זקני ישראל אלם באש תצורה מתו וראוים היו מסיני לכך דכתיב (שמות כד, יא) ויחזו את האלהים שנהגו קלות ראש כנושך פתו ומדבר צפני המלך וזהו (שם) ויאכלו וישתו ולא רזה הקב"ה ליתן אצלם צמתן תורה ופרע להם כאן (תנחומא צהלתן טז): אשר ידעת כי הם וגו'. אותן שאתה מכיר שנחמנו עליהם שוטרים צמרים

<p>17 And I will come down and speak with thee there; and I will take of the spirit which is upon thee, and will put it upon them; and they shall bear the burden of the people with thee, that thou bear it not thyself alone.</p>	<p>וַיִּרְדֹּתִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלֹתִי מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלַיךְ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשָּׁא הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אֶת־לְבָדְךָ:</p>
<p>18 And say thou unto the people: Sanctify yourselves against to-morrow, and ye shall eat flesh; for ye have wept in the ears of the LORD, saying: Would that we were given flesh to eat! for it was well with us in Egypt; therefore the LORD will give you flesh, and ye shall eat.</p>	<p>וְאֶל־הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לִמָּחָר וְאָכַלְתֶּם בָּשָׂר כִּי בָכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאָכַלְתֶּם:</p>
<p>19 Ye shall not eat one day, nor two days, nor five days, neither ten days, nor twenty days;</p>	<p>לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּ וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹמִים:</p>
<p>20 but a whole month, until it come out at your nostrils, and it be loathsome unto you; because that ye have rejected the LORD who is among you, and have troubled Him with weeping, saying: Why, now, came we forth out of Egypt?</p>	<p>עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאַפְכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי־מָאַסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְּכוּ לִפְנֵי לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם:</p>

בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנלטערו צורתן (ספרי צג): ולקחת אותם. קחם דצדריס אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום: והתיצבו שם עמך. כדי שיראל ישראל וינהגו זהם גדולה וכבוד ויאמרו חציצין אלו שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקצ"ה (ספרי שס):

(17) וירדתי. זו אחת מעשר ירידות הכתובות צמורה (שס צג): ודברתי עמך. ולא עמהם (שס): ואצלתי. כתרגומו וארבי כמו (שמות כד, יא) ואל אזלי בני ישראל: ושמתי עליהם. למה משה דומה צאומה שעה לנר שמונח על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו ואין אורו חסר כלום (ספרי שס): ונשאו אתך. התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טורח בני שהם טרחנים וסרצנים (שס צג): ולא תשא אתה לבדך. הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל אנכי לצדי (ספרי): (18) התקדשו. הזמינו עצמם לפורענות וכן הוא אומר (ירמיה יב, ג) והקדישם ליום הריגה (ספרי דג): (20) עד חדש ימים. זו כשסרס שמתמזין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה וצדעים הוא אומר (להלן לג) הצער עודנו בין שניהם כך היא שנויה בספרי (דג) אכל צמכילתא (ויסע פ"ג. יומא עה, ז) שנויה חילוף הרשעים אוכלין ומלטערין שלשים יום והכשרים הצער עודנו בין שניהם: עד אשר יצא מאפכם. כתרגומו די תקוון ציה יהא דומה לכס כאילו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף: והיה לכם לזרא. שמהו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם (ספרי שס) וצדרי רבי משה הדרשן ראיתי שיש לשון שקורין למרצ זרא: את ד' אשר בקרבכם. אס לא שנטעתי שכינתי ציינים לא גצה לצדכם ליכנס לכל הדצרים הללו (שס):

<p>21 And Moses said: 'The people, among whom I am, are six hundred thousand men on foot; and yet Thou hast said: I will give them flesh, that they may eat a whole month!</p>	<p>וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בָּשָׂר לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:</p>	<p>21 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בָּשָׂר לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:</p>
<p>22 If flocks and herds be slain for them, will they suffice them? or if all the fish of the sea be gathered together for them, will they suffice them?'</p>	<p>הֲצֹאן וּבָקָר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֶאֱסַף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: (פ)</p>	<p>22 הֲצֹאן וּבָקָר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֶאֱסַף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: (פ)</p>
<p>23 And the LORD said unto Moses: 'Is the LORD's hand waxed short? now shalt thou see whether My word shall come to pass unto thee or not.'</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה הֲמִימָרָא דִּי מִתְעַפֵּב כְּעַן תַּחֲזִי הִיעָרְעָנָךְ פִּתְגָמִי אִם לֹא:</p>	<p>23 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִנֵּה יְהוָה תִּקְצֹר עֲתָה תִּרְאֶה הִיִּקְרַךְ דְּבָרִי אִם-לֹא:</p>
<p>24 And Moses went out, and told the people the words of the LORD; and he gathered seventy men of the elders of the people, and set them round about the Tent.</p>	<p>וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֹּאסֹף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל:</p>	<p>24 וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֹּאסֹף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל:</p>
<p>25 And the LORD came down in the cloud, and spoke unto him, and took of the spirit that was upon him, and put it upon the seventy elders; and it came to pass, that, when the spirit rested upon them, they prophesied, but they did so no more.</p>	<p>וַיֵּרֶד יְהוָה בַּעֲנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן-הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל-שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כִנּוּחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְּנָבְאוּ וְלֹא יָסֹפוּ:</p>	<p>25 וַיֵּרֶד יְהוָה בַּעֲנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן-הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל-שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כִנּוּחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְּנָבְאוּ וְלֹא יָסֹפוּ:</p>

(21) שש מאות אלף רגלי. לא חש למנות את הפרט שלשת אלפים היתרים. ורצי משה הדרשן פירש שלא צכו אלא אותן שיאלו ממזרים:

(22) הצאן ובקר ישחט. זה אחד מארבעה דברים שהיה רצי עקיבא דורש ואין רצי שמעון דורש כמותו (ר"ה יח, ז) רצי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי ואחת אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים האלף ובקר וגו' הכל כמשמעו מי יספיק להם כענין שנאמר (ויקרא כה, כו) ומנא כדי גאולתו ואיזו קשה זו או (במדבר כ, י) שמעו נא המורים אלא לפי שלא אמר ברבים חיסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו וזו של מריבה היתה בגלוי לפיכך לא חיסך לו הכתוב. רצי שמעון אומר חס ושלום לא עלתה על דעתו של אותו לדיק כך מי שכתוב בו (שם יב, ז) ככל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו אלא כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואחת אמרת בשר אתן לחדש ימים ואחר כך תהרוג אומה גדולה כזו האלף ובקר ישחט להם כדי שיהרגו ותהא אכילה זו מספקת עד עולם וכי שצחק הוא זה אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחמוך ראשך השיבו הקצ"ה ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי הטוב בעיניך שיד ה' תקצר בעיניהם יאצדו הם ומאה כיוצא בהם ואל תהי ידי קצרה לפניהם אפילו שעה אחת (תוספתא סוטה ו, ד):

(23) עתה תראה היקרך דברי. רצן גמליאל בנו של רצי יהודה הנשיא אומר אי אפשר לעמוד על הטפל מאחר שאין מדקשים אלא עלילה לא מספיק להם סופן לדון אחריו אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה יאמרו דקה בקשנו ואם אתה נותן להם דקה יאמרו גסה בקשנו חיה ועוף בקשנו דגים וחגבים בקשנו אמר לו אם כן יאמרו שקצרה ידי (שם) אמר לפניו הריני הולך ומפייסן אמר לו עתה תראה היקרך דברי שלא ישמעו לך הלך משה לפייסן (זה קאי גם לרש"י לעיל) אמר להם היד ה' תקצר (מהלים עח, כ) הן הכה נור ויזונו מים וגו' הגם להם יוכל את אמרו פשרה היא זו אין צו כח למלאות שאלתנו וזהו שנאמר ויאל משה וידבר אל העם כיון שלא שמעו לו ויאסף שבעים איש וגו' (ספרי נח):

<p>But there remained two men in the camp, the name of the one was Eldad, and the name of the other Medad; and the spirit rested upon them; and they were of them that were recorded, but had not gone out unto the Tent; and they prophesied in the camp.</p>	<p>וַיֵּשְׂאָרוּ שְׁנֵי-אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵדָד וַתָּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בְּכַתְּבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֵהָלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה:</p>	<p>26 וַיֵּשְׂאָרוּ שְׁנֵי-אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵדָד וַתָּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בְּכַתְּבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֵהָלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה:</p>
<p>And there ran a young man, and told Moses, and said: 'Eldad and Medad are prophesying in the camp.'</p>	<p>וַיָּרֶץ הַעֶרֶר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמֵדָד מֵתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה:</p>	<p>27 וַיָּרֶץ הַעֶרֶר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמֵדָד מֵתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה:</p>
<p>And Joshua the son of Nun, the minister of Moses from his youth up, answered and said: 'My lord Moses, shut them in.'</p>	<p>וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן מִשְׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כָּלָאִם:</p>	<p>28 וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן מִשְׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כָּלָאִם:</p>
<p>And Moses said unto him: 'Art thou jealous for my sake? would that all the LORD's people were prophets, that the LORD would put His spirit upon them!'</p>	<p>וַיֹּאמֶר לֹא מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל-עַם יִהְיֶה נְבִיאִים כִּי-יִתֵּן יְהוָה אֶת-רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:</p>	<p>29 וַיֹּאמֶר לֹא מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל-עַם יִהְיֶה נְבִיאִים כִּי-יִתֵּן יְהוָה אֶת-רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:</p>
<p>And Moses withdrew into the camp, he and the elders of Israel.</p>	<p>וַיִּאָסֶף מֹשֶׁה אֶל-הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	<p>שביעי וַיִּאָסֶף מֹשֶׁה אֶל-הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>
<p>And there went forth a wind from the LORD, and brought across quails from the sea, and let them fall by the camp, about a day's journey on this side, and a day's journey on the other side, round about the camp, and about two cubits above the face of the earth.</p>	<p>וְרוּחַ אֱלֹהִים נָשַׁל מִן הַיָּם וַיִּבְרַח שָׁלֵיו מִן הַיָּם וַיִּפֹּט עַל מִשְׁרֵיתָא בְּמַחֲלָף יוֹמָא לְכָא וּבְמַחֲלָף יוֹמָא לְכָא סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרֵיתָא וּכְרוּם תִּרְתִּין אַמִּין עַל אֶפֶי אֲרֶעָא:</p>	<p>31 וְרוּחַ נָסַע מֵאֵת יְהוָה וַיִּבְרַח שָׁלֵיוֹם מִן-הַיָּם וַיִּפֹּט עַל- הַמַּחֲנֶה כִּדְרָךְ יוֹם כָּה וּכְדְרָךְ יוֹם כָּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאֻמְתֵּיהֶם עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ:</p>

(25) ולא יספור. לא נתנבאו אלא אותו היום לצדו כך מפורש בספרי (שם) ואונקלוס מרגם ולא פסקין שלא פסקה נבואה מהם:

(26) וישארו שני אנשים. מאותן שנזכרו אמרו אין אנו כדאין לגדולה זו (ספרי). תנחומא בהעלתך יז): והמה בכתבים. במזכרם שזה לסנהדרין ונכתבו כולם נקוצים בשמות ועל ידי גורל לפי שהחשדן עולה לי"ב שצטים ששה עשר לכל שצט ושצט חוץ משני שצטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה אמר משה אין שצט שומע לי לפחות משצטו זקן אחד מה עשה נטל ע"צ פתקין וכחז על שצטים זקן ועל שנים חלק וברר מכל שצט ושצט ששה והיו ע"צ אמר להם טלו פתקיהם מתוך קלפי מי שעלה בידו זקן נחמדש ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום לא חפץ בך (ספרי נה):

(27) וירץ הערר. יש אומרים גרשום בן משה היה (תנחומא שם):

(28) כלאם. הטל עליהם זכרי צבור והם כלים מאליהם. דבר אחר תנס אל בית הכלל לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ (סנהדרין יז, א. ספרי נז-נה):

(29) המקנא אתה לי. הקנאי אתה לי הקנאתי אתה מקנא: לי. כמו בשבילי כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לקום או לעזור אנפרמנ"ט בלע"ז אוהו בעובי המשא:

(30) ויאסף משה. מפתח אהל מועד: אל המחנה. נכנסו איש לאלהו: ויאסף. לשון כניסה אל הבית כמו (דברים כב, ג) ואספתו אל תוך ביתך. ואז לכולם (מהלים לט, ז) יצבור ולא ידע מי אספם מלמד שלא הביא עליהם פורענות עד שנכנסו הנדיקים איש לאלהו (ספרי נז):

32	And the people rose up all that day, and all the night, and all the next day, and gathered the quails; he that gathered least gathered ten heaps; and they spread them all abroad for themselves round about the camp.	וַיָּקֶם הָעָם כָּל-הַיּוֹם הַהוּא וְכָל-לַיְלָה וְכָל-יוֹם הַמָּחָרֶת וַיֵּאָסְפוּ אֶת-הַשְּׁלֹו הַמִּמָּעִיט אֹסֶף עֲשָׂרָה חֲמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׂטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:	וְקָם עַמָּא כָּל יוֹמָא הַהוּא וְכָל לַיְלָא וְכָל יוֹמָא דְּבִתְרוּהִי וּבְנִשּׁוּ יֵת שְׁלֹו דְּאֲזַעֲר כְּנִשׁ עֲשָׂרָא דְּגוֹרִין וּשְׁטַחוּ לְהוֹן מִשְׁטַחִין סְחוֹר סְחוֹר לְמִשְׁרִיתָא:
33	While the flesh was yet between their teeth, ere it was chewed, the anger of the LORD was kindled against the people, and the LORD smote the people with a very great plague.	הַבָּשָׂר עוֹדֵנָה בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרָם יִכְרֹת וְאַף יִהְיֶה חֲרָה בָּעָם וַיִּךְ יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה מְאֹד:	בְּשָׂרָא עַד כְּעַן בֵּין שְׁנֵיהוֹן עַד לֹא פִסַּק וְרוּגְזָא דִּי תִקְרִי בְּעַמָּא וּקְטַל יְיָ בְּעַמָּא קְטוֹל סְגִי לְחֻדָּא:
34	And the name of that place was called Kibroth-hattaavah, because there they buried the people that lusted.	וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת הַתָּאוֹה כִּי-שָׁם קָבְרוּ אֶת-הָעָם הַמִּתְאָוִים:	וּקְרָא יֵת שְׁמִיה דְּאֲתָרָא הַהוּא קִבְרִי דְּמִשְׁאָלִי אֲרִי תַמָּן קָבְרוּ יֵת עַמָּא דְּשָׂאִילוּ:
35	From Kibroth-hattaavah the people journeyed unto Hazeroth; and they abode at Hazeroth.	מִקִּבְרוֹת הַתָּאוֹה נָסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיְהִיו בְּחֲצֵרוֹת: (פ)	מִקִּבְרִי דְּמִשְׁאָלִי נָטְלוּ עַמָּא לְחֲצֵרוֹת וַהֲווּ בְּחֲצֵרוֹת:
XII	And Miriam and Aaron spoke against Moses because of the Cushite woman whom he had married; for he had married a Cushite woman.	וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל-אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי-אִשָּׁה כֻּשִׁית לָקַח:	וּמְלִילַת מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל עֵסֶק אֲתָתָא שְׁפִירְתָּא דְּנָסִיב אֲרִי אֲתָתָא שְׁפִירְתָּא דְּנָסִיב רַחִיק:
2	And they said: 'Hath the LORD indeed spoken only with Moses? hath He not spoken also with us?' And the LORD heard it.—	וַיֹּאמְרוּ תִרְק אֶדְ-בְּמִשְׁחָה דְּבִר יְהוָה הֲלֹא גַם-בָּנוּ דִּבֶּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה:	וַאֲמָרוּ תִלְחוּד בְּרַם עִם מִשְׁחָה מְלִיל יְיָ הֲלֹא אַף עִמָּנָא מְלִיל וַיִּשְׁמַע קָרָם יְיָ:

(31) ויגו. ויפריחו וכן (תהלים 5, י) כי גז חיש וכן (נחום א, יז) נגזו ועזר: וישש. ויפשוטו כמו (שמואל-א ל, טז) והנס נטושים על פני כל הארץ (יחזקאל כט, ה) ונטשתין המדברה: וכאמתיהם. פורחות בגובה עד שהן כנגד לבו של אדם כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגזיה ולא לשחות (ספרי 15):

(32) הממעיש. מי שאסף פחות מכולם העללים והחגרים אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותן משטיחין משטיחין (שם 18):

(33) טרם יכרת. כתרנומו עד לא פסק. דבר אחר אינו מספיק לפוסקו צשיניו עד שנשמתו יוצאה (שם 15):

(1) ותדבר. אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה וכן הוא אומר (צראשית מז, ל) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות ואין אמירה בכל מקום אלא לשון חנונים וכן הוא אומר (צראשית יט, ז) ויאמר אל נא אחי תרעו (במדבר יז, ו) ויאמר שמעו נא דברי (ספרי 15). כל נא לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרן. היא פתחה בדבור תחלה לפיכך הקדימה הכתוב תחלה ומניין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה רצי נתן אומר מרים היתה צדד כפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה כיון ששמעה כפורה אמרה אזי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנצוזה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש צעלי ממני ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נעשה ק"ו למספר בגנותו של חזירו (ספרי 15): האשה הכשית. מוגיד שהכל מודים ציפיה כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי (שם): כושית. בגימטריא יפת מראה (תנחומא 15, יג): על אדות האשה. על אדות גירושיה: כי אשה כשית לקח. מה תלמוד לומר אלא יש לך אשה נאה ציפיה ואינה נאה צמעה צמעה ולא ציפיה אצל זאת נאה בכל: האשה הכשית. על שם נויה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו נאה כושי כדי שלא תשלוט בו עין רעה (שם): כי אשה כשית לקח. ועמה גרשה (שם):

(2) הרק אך. עמו לזכו דברה: הלא גם בנו דבר. ולא פירשנו מדרך ארץ (ספרי ק):

3	Now the man Moses was very meek, above all the men that were upon the face of the earth.—	וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנֹו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה: (ס)
4	And the LORD spoke suddenly unto Moses, and unto Aaron, and unto Miriam: 'Come out ye three unto the tent of meeting.' And they three came out.	וַיֹּאמֶר יְהוָה פְּתָאֵם אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-מִרְיָם צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֵּכֶם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁתָם:
5	And the LORD came down in a pillar of cloud, and stood at the door of the Tent, and called Aaron and Miriam; and they both came forth.	וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיִּצְאֵהוּ וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְ�נֵיהֶם:
6	And He said: 'Hear now My words: if there be a prophet among you, I the LORD do make Myself known unto him in a vision, I do speak with him in a dream.	וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-נָא דְבָרַי אִם- יְהִיָּה נְבִיאֲכֶם יְהוָה בְּמַרְאֵה אֱלֹוֹי אֶתְנוּדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר- בּוֹ:
7	My servant Moses is not so; he is trusted in all My house;	לֹא-כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא:
8	with him do I speak mouth to mouth, even manifestly, and not in dark speeches; and the similitude of the LORD doth he behold; wherefore then were ye not afraid to speak against My servant, against Moses?'	פֶּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמַרְאֵה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַת יְהוָה יֵבִיט וּמַדּוּעַ לֹא יֵרְאוּתָם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה:

- (3) ענו. שפל וסכלן;
 (4) פתאום. נגלה עליהם פתאום והם טמאים צדקן ארץ והיו זועקים מים מים להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדבור (תנחומא סס): צאו שלשחכם. מגיד ששלשטן נקראו בדבור אחד מה שאי אפשר לפה לומר ולאזן לשמוע (ספרי קב):
 (5) בעמוד ענן. יא יחידי שלא כמדת זש ודס מלך זש ודס כשיואל למלחמה יואל צאכלוסין וכשיואל לשלום יואל זמועטיס ומדת הקצ"ה יואל למלחמה יחידי שנאמר (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה ויואל לשלום צאכלוסין שנאמר (תהלים סח, יח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן (ספרי סס): ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויואלין מן החצר לקראת הדבור (סס): ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרידן ממה לפי שאומרים מקצת שזכו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו וכן מזינו זנח שלא בפניו נאמר (בראשית ו, ט) איש זדיק תמים ופניו נאמר (סס ו, א) כי אותך ראיתי זדיק לפני. דבר אחר שלא ישמע זנויפתו של אהרן (ספרי סס):
 (6) שמעו נא דברי. אין נא אלא לשון בקשה (ספרי קג): אם יהיה נביאכם. אם יהיו לכם נביאים: ה' במראה אליו אתודע. שכינת שמי אין נגלית עליו צאספקלריא המאירה אלא צחלוס וחזיון:
 (8) פה אל פה. אמרתי לו לפרוש מן האשה והיכן אמרתי לו צסיני (דברים ה, כז) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי (ספרי. תנחומא לו, יג): ומראה ולא בחידות. ומראה זה מראה דבור. שאני מפרש לו דבורי צמראית פנים שזו ואיני סותמו לו צחידות כענין שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יז, צ) חוד חידה וגו'. יכול מראה שכינה תלמוד לומר (שמות לג, כ) לא תוכל לראות את פני (ספרי קג): ותמננת ה' יביש. זה מראה אחרים כענין שנאמר (שמות לג, כג)

9	And the anger of the LORD was kindled against them; and He departed.	וַיִּחַר-אַף יְהוָה בָּם וַיֵּלֶךְ: וַתִּקְרַף רִיגָזָא דִּי בְהוֹן וַאֲסַתְלַק:	9
10	And when the cloud was removed from over the Tent, behold, Miriam was leprous, as white as snow; and Aaron looked upon Miriam; and, behold, she was leprous.	וַהֲעֵנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וַהֲנֵה מִרְיָם מְצֻרַעַת כַּשָּׁלֵג וַיִּפֹּן אֶהְרֹן אֶל-מִרְיָם וַהֲנֵה מְצֻרַעַת: וַעֲנָא אֲסַתְלַק מֵעַלְי מִשְׁכָּנָא וְהָא מִרְיָם חֹרָא כְּתִלְגָא וַאֲחַפְנִי אֶהְרֹן לְוֹת מִרְיָם וְהָא סְגִירָא:	10
11	And Aaron said unto Moses: 'Oh my lord, lay not, I pray thee, sin upon us, for that we have done foolishly, and for that we have sinned.	וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל-מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי אֵל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ: וַאֲמַר אֶהְרֹן לְמֹשֶׁה בְּבָעוּ רְבוּנִי לֹא כֶעַן תִּשְׁוִי עָלֵנָא חֹזְבָא דְאִשְׁפִּשְׁנָא וְדִסְרָחְנָא:	11
12	Let her not, I pray, be as one dead, of whom the flesh is half consumed when he cometh out of his mother's womb.'	אֵל-נָא תְהִי כְמוֹת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֶם אִמּוֹ וַיֹּאכַל חֲצִי בְשָׁרוֹ: לֹא כֶעַן תִּתְרַחֵק דָּא מִבֵּינָא אַרִי אֲחַתְנָא הִיא צִלִי כֶעַן עַל בְּשָׂרָא מִיתָא הֲדִין דְּבִהָ וַיִּתְסִי:	12
13	And Moses cried unto the LORD, saying: 'Heal her now, O God, I beseech Thee.'	וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ: (פ) וְצִלִי מֹשֶׁה קָדָם יְיָ לְמִימַר אַלְהָא בְּבָעוּ אֲסִי כֶעַן יְתֵה:	13

וראית את אחורי (ספרי שם): בעבדי במשה. אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי צמשה בעבדי אף על פי שאינו משה צמשה אפילו אינו עבדי כדאי הייתם לירא מפניו וכל שכן שהוא עבדי ועבד מלך מלך היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם ואם תאמרו איני מכיר צמעשיו זו קשה מן הראשונה (שם). תנחומא (שם):

(9) ויחר אף ה' בם וילך. מאחר שהודיעם סרחונם גזר עליהם נדוי קל וחומר לצער ודם שלא יכעוס על חזירו עד שיודיענו סרחונו (ספרי קד. תנחומא שם):

(10) והענן סר. ואחר כך והנה מרים מזורעת כשגל משל למלך שאמר לפדגוג רדה את בני אצל לא תרדנו עד שאלך מאצלך שרחמי עליי (ספרי קה. תנחומא שם):

(11) נואלנו. כתרנו לשון אויל:

(12) אל נא תהי. אחותנו זו: כמות. שהמזרע חסוד כמות מה מת מטמא צביאה אף מזרע מטמא צביאה (נדרים סד, 3. ספרי שם. תנחומא שם): אשר בצאתו מרחם אמו. אמנו היה לו לומר אלא שכינה הכתוב וכן חזי צשרו חזי צשרנו היה לו לומר אלא שכינה הכתוב אשר מאחר שיצאה מרחם אמנו היא לנו כאילו נאכל חזי צשרנו כענין שנאמר (צראשית לו, כז) כי אחינו צשרנו הוא (ספרי שם. תנחומא שם) ולפי משמעו אף הוא נראה כן אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמות: אשר בצאתו. מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה שיש כח צידו לעזור ואינו עוזרו הרי נאכל חזי צשרו שאחיו צשרו הוא. דבר אחר אל נא תהי כמות אם אינך רופאה בתפלה מי מסגירה ומי מטירה אני אי אפשר לראותה שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים וכהן אחר אין בעולם וזהו אשר באתו מרחם אמו (תנחומא שם):

(13) אל נא רפא נא לה. בא הכתוב ללמדך דרך ארץ שהשאל דבר מחזירו כריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר כך יבקש שאלותיו (ספרי שם. תנחומא שם): לאמר. מה תלמוד לומר אמר לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו עד שהשיבו ואציה ירק וירק וגו' רבי אלעזר בן עזריה אומר ד' מקומות בקש משה מלפני הקב"ה להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו. כיצא צו (שמות ו, יב) וידבר משה לפני ה' לאמר וגו' מה תלמוד לומר לאמר השיבני אם גואלם אתה אם לאו עד שהשיבו עתה תראה וגו'. כיצא צו (במדבר כז, טו) וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר. כיצא צו (דברים ג, כג) ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר השיבו רצ לך (ספרי שם): רפא נא לה. מפני מה לא האריך משה בתפלה שלא יהיו ישראל אומרים אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרצה בתפלה. (דבר אחר שלא יאמרו ישראל בשביל אחותו הוא מאריך בתפלה אצל בשבילנו אינו מאריך בתפלה) (ספרי שם. תנחומא שם):

14	And the LORD said unto Moses: 'If her father had but spit in her face, should she not hide in shame seven days? let her be shut up without the camp seven days, and after that she shall be brought in again.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק בְּפִיָּהּ הֲלֹא תִפְלֹם שִׁבְעַת יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחֻץ לַמַּחֲנֶה וְאַחֵר תֵּאָסֵף:	מפטיר
15	And Miriam was shut up without the camp seven days; and the people journeyed not till Miriam was brought in again.	וַתִּסָּגֵר מִרְיָם מִחֻץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד-הָאָסֵף מִרְיָם:	15
16	And afterward the people journeyed from Hazeroth, and pitched in the wilderness of Paran.	וְאַחֵר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר פָּאֲרָן: (פ)	קלו פסוקים

The Haftarah is Zechariah 2:14 - 4:7 on page 189.

XIII	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:	שלח לך יב
2	'Send thou men, that they may spy out the land of Canaan, which I give unto the children of Israel; of every tribe of their fathers shall ye send a man, every one a prince among them.'	שְׁלַח-לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לַמִּטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כָל נָשִׂיא בָהֶם:	2
3	And Moses sent them from the wilderness of Paran according to the commandment of the LORD; all of them men who were heads of the children of Israel.	וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאֲרָן עַל-פִּי יְהוָה כְּלָם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה:	3

(14) ואביה ירק ירק בפניה. ואם אציה הראה לה פנים וזעפות הלא תכלס שבעת ימים קל וחומר לשכינה י"ד יום אלא דיו לצא מן הדין להיות כנדון לפיכך אף בזיפתי חסגר שבעת ימים (צ"ק כה, א. ספרי קו): ואחר תאסף. אומר אני כל האסיפות האמורות צמזרעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה כחזו בו אסיפה לשון הכנסה:

(15) והעם לא נסע. זה הכבוד חלק לה המקום צביל שעה אחת שנחשבה למשה כשהושלך ליאור שנאמר (שמות ז, ד) ותחנן אחותו מרחוק וגו' (סוטה ט, ז):

(2) שלח לך אנשים. למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקחה על עסקי דצה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר (צמדבר רבה. תנחומא שלח ה): שלח לך. לדעתך אני איני מצוה לך אם תרצה שלח לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א, כז) נשלחה אנשים לפנינו כמה שנאמר (שם) ותקרבון אלי כלכם וגו' ומשה נמלך בשכינה אמר אני אמרתי להם שהיא טובה שנאמר (שמות ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגו' חייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשעו (צמדבר רבה. סוטה לד, ז. תנחומא שם):

(3) על פי ד'. דרשום שלא עכז על ידו: כלם אנשים. כל אנשים שצמקרא לשון חשיבות ואותה שעה כשרים היו (צמר"ר טז, ה):

4	And these were their names: of the tribe of Reuben, Shammua the son of Zaccur.	וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן-זַכּוּר: וְאֶלֶּיּוֹן שֶׁמֶתְהִדּוֹן לְשִׁבְטָא דְּרְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּר זַכּוּר:	וַיְהִי
5	Of the tribe of Simeon, Shaphat the son of Hori.	לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן שָׁפַט בֶּן-חֹרִי: לְשִׁבְטָא דְשִׁמְעוֹן שָׁפַט בֶּר חֹרִי:	5
6	Of the tribe of Judah, Caleb the son of Jephunneh.	לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה: לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה כָּלֵב בֶּר יִפְנֶה:	6
7	Of the tribe of Issachar, Igal the son of Joseph.	לְמַטֵּה יִשָּׁשכָר יִגָּל בֶּן-יוֹסֵף: לְשִׁבְטָא דִישָּׁשכָר יִגָּל בֶּר יוֹסֵף:	7
8	Of the tribe of Ephraim, Hoshea the son of Nun.	לְמַטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן: לְשִׁבְטָא דְאֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּר נּוּן:	8
9	Of the tribe of Benjamin, Palti the son of Raphu.	לְמַטֵּה בִנְיָמִן פִּלְטִי בֶן-רָפוּא: לְשִׁבְטָא דְבִנְיָמִן פִּלְטִי בֶר רָפוּא:	9
10	Of the tribe of Zebulun, Gaddiel the son of Sodi.	לְמַטֵּה זְבוּלֹן גַּדִּיאֵל בֶּן-סוּדִי: לְשִׁבְטָא דְזְבוּלֹן גַּדִּיאֵל בֶּר סוּדִי:	10
11	Of the tribe of Joseph, namely, of the tribe of Manasseh, Gaddi the son of Susi.	לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן-סוּסִי: לְמַטֵּה יוֹסֵף דִּיוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְּמְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶר סוּסִי:	11
12	Of the tribe of Dan, Ammiel the son of Gemalli.	לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן-גַּמְלִי: לְשִׁבְטָא דְדָן עַמִּיאֵל בֶּר גַּמְלִי:	12
13	Of the tribe of Asher, Sethur the son of Michael.	לְמַטֵּה אָשֶׁר סֶתוּר בֶּן-מִיכָאֵל: לְשִׁבְטָא דְאָשֶׁר סֶתוּר בֶּר מִיכָאֵל:	13
14	Of the tribe of Naphtali, Nahbi the son of Vophsi.	לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן-וּפְסִי: לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶר וּפְסִי:	14
15	Of the tribe of Gad, Geuel the son of Machi.	לְמַטֵּה גָד גֵּאוּאֵל בֶּן-מָכִי: לְשִׁבְטָא דְגָד גֵּאוּאֵל בֶּר מָכִי:	15
16	These are the names of the men that Moses sent to spy out the land. And Moses called Hoshea the son of Nun Joshua.	אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן יְהוֹשֻׁעַ: אֵלֶּיּוֹן שֶׁמֶתְהִדּוֹן גּוֹבְרִיא דְשָׁלַח מֹשֶׁה לְאֶלְלָא יֵת אֶרְעָא וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּר נּוּן יְהוֹשֻׁעַ:	16
17	And Moses sent them to spy out the land of Canaan, and said unto them: 'Get you up here into the South, and go up into the mountains;	וַיִּשְׁלַח אַתֶּם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת- אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עָלוּ זֶה בְּנֹגֵב וְעַלִיתֶם אֶת-הָהָר: וַיִּשְׁלַח יְתְהוֹן מֹשֶׁה לְאֶלְלָא יֵת אֶרְעָא דְכְנָעַן וַיֹּאמֶר לְהוֹן סְקוּ דָּא בְּדֶרוֹמָא וְתַסְקוּן לְטוּרָא:	ישראל

(16) ויקרא משה להושע וגו'. התפלל עליו יהוה וישעך מעצת מרגלים (צמ"ר. סוטה ע"א):

18	and see the land, what it is; and the people that dwelleth therein, whether they are strong or weak, whether they are few or many;	וּרְאִיתֶם אֶת-הָאָרֶץ מִה־הִוא וְאֶת-הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֹזֶק הֲוֹאֵה הַרְפָּה הַמַּעֲט הֲוֹאֵה אִם רַב:	18
19	and what the land is that they dwell in, whether it is good or bad; and what cities they are that they dwell in, whether in camps, or in strongholds;	וּמִה־הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הִוא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הֲוֹאֵה אִם-רָעָה וּמִה־הָעָרִים אֲשֶׁר-הִוא יֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים:	19
20	and what the land is, whether it is fat or lean, whether there is wood therein, or not. And be ye of good courage, and bring of the fruit of the land.'—Now the time was the time of the first-ripe grapes.—	וּמִה־הָאָרֶץ הַשְׂמֵנָה הֲוֹאֵה אִם-רָזָה תִּישָׁבֶה עַץ אִם-אֵין וְהַתְּחִזְקֶתֶם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהַיֵּמִים יָמִי בְּפֹרִי עֲנָבִים:	20
21	So they went up, and spied out the land from the wilderness of Zin unto Rehob, at the entrance to Hamath.	וַיַּעֲלוּ וַיִּתְּרוּ אֶת-הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר-צִין עַד-רְחֹב לְבָא חֲמַת:	שני 21
22	And they went up into the South, and came unto Hebron; and Ahiman, Sheshai, and Talmai, the children of Anak, were there.—Now Hebron was built seven years before Zoan in Egypt.—	וַיַּעֲלוּ בְּעֹגֶב וַיָּבֹאוּ עַד-חֶבְרוֹן וְשֵׁם אַחִימָן וְתַלְמִי וְיִלְדֵי הָעֵנָק וְחֶבְרוֹן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֶעַן מִצְרַיִם:	22

(17) עליו זה בנגב. הוא היה הפסולת של ארץ ישראל שכן דרך המגרים מראין את הפסולת תחלה ואחר כך מראין את השצח (תנחומא שלח ו):

(18) את הארץ מה היא. יש ארץ מגדלת גזורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין ויש ממעטת אוכלוסין (צמ"ר. תנחומא ס): החזק הוא הרפה. סימן מסר להם אם צפרים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם ואם צפרים זלזלות הם יושבין חלשים הם (צמ"ר. תנחומא ס):

(19) הבמחנים. תרגומו הצפאחין כרכין פלוחין ופתוחין מאין חומה: השובה היא. צמעינות והומות טובים וצריאים:

(20) היש בה עץ. אם יש זהם אדם כשר שיגין עליהם צדקותו (צ"צ טו, א): בכורי ענבים. ימים שהענבים מתבשלים בצכור:

(21) ממדבר צן עד רחב לבא חמת. הלכו בגבוליה צאורך וצרוח צמין גאס הלכו רוח גבול דרומית ממקצוע מורח עד מקצוע מערב כמו שזיה משה עליו זה צנגב דרך גבול דרומית מזורחית עד הים שהים הוא גבול מערבי ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת שהוא אלל הר ההר צמקצוע מערבית לפונית כמו שפורש בגבולות הארץ צפרשת אלה מסעי (להלן לד, ז):

(22) ויבא עד חברון. כלל לצדו הלך שם ונשתטח על קצרי אצות שלא יהא ניסת לחצרו להיות צענחס וכן הוא אומר (דברים א, לו) ולו אתן את הארץ אשר דרך זה וכתב (שופטים א, כ) ויתנו לכלל את חברון (סוטה לד, ז): שבע שנים נבנתה. אפשר שזנה חס את חברון לכנען צנו הקטן קודם שיצנה את צוען למצרים צנו הגדול אלא שהיתה מצונה בכל טוב על אחד משבעה צנועין וצא להודיע שצחה של ארץ ישראל שאין לך טרשין צארץ ישראל יותר מחברון לפיכך הקצוה לקצרות מתים ואין לך מעולה בכל ארצות כמצרים שנאמר (צראשית יג, י) כגן ה' כארץ מצרים ועוין היא המעולה שצארץ מצרים ששם מושב

<p>23 And they came unto the valley of Eshcol, and cut down from thence a branch with one cluster of grapes, and they bore it upon a pole between two; they took also of the pomegranates, and of the figs.—</p>	<p>23 וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זִמּוֹרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשָּׂאֶהוּ בְּמוֹט בִּשְׁנַיִם וּמִן-הָרִמָּנִים וּמִן-הַתְּאֵנִים וְאֶת-נַחַל עַד נַחֲלָא וְאֶתְכֵּל וְקִצְוֹ מִתַּמֶּן עוֹבְרָתָא וְאֶתְכֵּל דְּעֲנָבִין חֹד וְנִטְלוּהִי בְּאַרְיָחָא בְּתֵרִין וּמִן רִמּוֹנִיָּא וּמִן תְּיֵנִיָּא:</p>
<p>24 That place was called the valley of Eshcol, because of the cluster which the children of Israel cut down from thence.—</p>	<p>24 לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֲדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל אֲשֶׁר-כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: לְאַתְרָא הַהוּא קָרָא נַחֲלָא דְּאֶתְכֵּלָא עַל עֵיסַק אֶתְכֵּלָא דְּקִצְוֹ מִתַּמֶּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>
<p>25 And they returned from spying out the land at the end of forty days.</p>	<p>25 וַיָּשׁוּבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם: וְתָבוּ מִלְּאֵלֶּלָא אֶרֶעָא מִסּוּף אַרְבָּעִין יוֹמִין:</p>
<p>26 And they went and came to Moses, and to Aaron, and to all the congregation of the children of Israel, unto the wilderness of Paran, to Kadesh; and brought back word unto them, and unto all the congregation, and showed them the fruit of the land.</p>	<p>26 וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר פָּאָרָן קִדְשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֲתָם דְּבַר וְאֶת-כָּל-הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת-פְּרִי הָאָרֶץ: וַאֲזָלוּ וְאֶתוּ לִוְת מֹשֶׁה וּלְוִת אַהֲרֹן וּלְוִת כָּל כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִדְבַּרָא דְּפָאָרָן לְרִקָּם וְאֶתִּיבּוּ יְתְהוֹן פְּתִגְמָא וְיֵת כָּל כְּנִשְׁתָּא. וְאֶחָזִיאוֹנִין יֵת אֲבָא דְּאַרְעָא:</p>
<p>27 And they told him, and said: 'We came unto the land whither thou sentest us, and surely it floweth with milk and honey; and this is the fruit of it.</p>	<p>27 וַיִּסְפְּרוּ-לּוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֲנֹו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדִבְשָׁה הִוא וְזֶה-פְרִיָּהּ: וְאֶשְׁתַּעֲיָאוּ לֵיהּ וַאֲמָרוּ אֶתִּינָא לְאַרְעָא דְּשְׁלַחְתָּנָא וְאֶף עֲבָדָא חֶלֶב וְדִבְשָׁה הִיא וְדִין אֲבָהּ:</p>
<p>28 Howbeit the people that dwell in the land are fierce, and the cities are fortified, and very great; and moreover we saw the children of Anak there.</p>	<p>28 אָפֶס כִּי-עָזוּ הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם-יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם: לְחוֹד אַרִי תְקִיף עֲמָא דִּיִּתִּיב בְּאַרְעָא וְקִרְוִיָּא כְּרִיָּן רַבְרָבָן לְחֻדָּא וְאֶף בְּנֵי גִבְרָא חֲזִינָא תַּמָּן:</p>

המלכים שנאמר (ישעיה ל, ה) כי היו צלוען שריו והיתה חצרונ טובה ממנה שבעה חלקים (סוטה שס):
(23) זמורה. שוכת גפן ואשכול של ענבים חלוי זה: וישאהו במוט בשנים. ממשמע שנאמר וישאהו במוט איני יודע שהוא בשנים מה תלמוד לומר בשנים בשנים מוטות הא כיצד שמונה נטלו אשכול אחד נטל תאנה ואחד רמון יהושע וכלצ לא נטלו כלום לפי שכל ענפים להוציא דעה נחוונו כשם שפריה משונה כך עמה משונה ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם לא ולמד מאזנים שהקימו בגלגל (יהושע ד, ה) הרימו להם איש אצן אחד מן הירדן על שכמו והקימוה בגלגל ושקלוהו רבותינו משקל כל אחד מ' סאה וגמירי טונא דמדלי אינש על כחפיה אינו אלא שליש משאוי ממשאוי שמסייעין אותו להרים (סוטה לד, ה):
(25) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. והלא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה היא (מגילה ג, א) ומהלך אדם ציוני עשרה פרסאות ליום (פסחים נד, א) הרי מהלך ארבעים יום מן המזרח למערב והם הלכו ארכה ורחבה אלא שגלוי לפני הקב"ה שיגזור עליהם יום לשנה קצר לפניהם את הדרך (תנחומא שלח ח):
(26) וילכו ויבאו. מהו וילכו להקיש הליכתן לציאתן מה ציאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה (סוטה לה, א): וישבו אתם דבר. את משה ואת אהרן:
(27) זבת חלב ודבש היא. כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו (במדבר רבה. סוטה שס):
(28) בצרות. לשון חוזק ותרומו כרכין לשון צירניות עגולות וכלשון ארמי כריך עגול:

29	Amalek dwelleth in the land of the South; and the Hittite, and	עַמֶּלֶק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוֹסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָרָה וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן:
30	And Caleb stilled the people toward Moses, and said: 'We should go up at once, and possess it; for we are well able to overcome it.'	וַיַּחַם כָּלֵב אֶת-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלָה נַעֲלֶה וְיִרְשָׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ:
31	But the men that went up with him said: 'We are not able to go up against the people; for they are stronger than we.'	וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַח לַעֲלֹת אֶל-הָעָם כִּי- חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ:
32	And they spread an evil report of the land which they had spied out unto the children of Israel, saying: 'The land, through which we have passed to spy it out, is a land that eateth up the inhabitants thereof; and all the people that we saw in it are men of great stature.'	וַיִּצְיֵאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרּוּ אֹתָהּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֹכֵלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדֹדֹת:
33	And there we saw the Nephilim, the sons of Anak, who come of the Nephilim; and we were in our own sight as grasshoppers, and so we were in their sight.'	וְשָׁם רָאִינוּ אֶת-הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן-הַנְּפִילִים וַנְּהִי בְּעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:
XIV	And all the congregation lifted up their voice, and cried; and the people wept that night.	וַתִּשָּׂא כָל-הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת- קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא:

- (29) עמלק יושב וגו'. לפי שנקוו צעמלק כצר הזכירוהו מרגלים כדי לייראם (תנחומא שלח ט): על יד הירדן. יד כמשמעו אלל הירדן ולא חוכלו לעצור:
- (30) ויהם כלב. השחיק את כולם: אל משה. לשמוע מה שידבר צמשה לווח ואמר וכי זו כלצד עשה לנו צן עמרם השומע היה סבור שצא לספר בגנותו שהיה כלצם על משה כשציל דצרי המרגלים שחקו כולם לשמוע גנותו אמר והלא קרע לנו את היס והוריד לנו את המן והגיו לנו את השליו (צמדצר רצה. סוטה שס): עלה נעלה. אפילו צשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נצליה ככל דצרי (שס): ויהם. לשון שחיקה וכן (זכריה צ, יז) הם כל צשר (עמוס י, י) הם כי לא להזכיר. כן דרך בני אדם הרואה לשחק אגודת אנשים אומר ש"ט (ס"א הם):
- (31) חזק הוא ממנו. כציוכל כלפי מעלה אמרו (צמדצר רצה. סוטה שס):
- (32) אוכלת יושביה. ככל מקום שעברנו מאנוס קוצרי מתיס. והקצ"ה עשה לטובה כדי לטרדם בצלם ולא יתנו לצללו (שס): אנשי מדות. גדולים וגצוהים וצריך לתת להם מדה כגון גלית (שמואל"א י, ד) גצוה שש אמות וורת וכן (שמואל"ב כא, כ) איש מדון (ד"ה"א יא, כג) איש מדה:
- (33) הנפילים. ענקים מצני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים צימי דור אנוש (נדח סא, א. יומא סז, צ): וכן היינו בעיניהם. שמענו אומרים זה לזה נמלים (רא"ס וצס"א חגבים) יש צכרמים כאנשים (סוטה שס): עבק. שמעניקים חמה צקומתן (שס לד, צ):

2	<p>And all the children of Israel murmured against Moses and against Aaron; and the whole congregation said unto them: 'Would that we had died in the land of Egypt! or would we had died in this wilderness!</p>	<p>וַיִּלֹּנוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל-הָעֵדָה לוֹ-מָתָנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוֹ-מָתָנוּ: וְלָמָּה יְהוָה מְבִיא אֹתָנוּ אֶל-הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בַּחֶרֶב וְנִשְׁכָּנוּ וְנִשְׁמְנוּ וְיֵהְיוּ לְבָז הָלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיִם:</p>	2
3	<p>And wherefore doth the LORD bring us unto this land, to fall by the sword? Our wives and our little ones will be a prey; were it not better for us to return into Egypt?</p>	<p>וַלָּמָּה יְיָ מְבִיל יִתֵּן לָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בַּחֶרֶב וְנִשְׁכָּנוּ וְנִשְׁמְנוּ וְיֵהְיוּ לְבָז הָלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיִם:</p>	3
4	<p>And they said one to another: 'Let us make a captain, and let us return into Egypt.'</p>	<p>וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו נַתַּנָּה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיִם:</p>	4
5	<p>Then Moses and Aaron fell on their faces before all the assembly of the congregation of the children of Israel.</p>	<p>וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל-אִפְיֵהוֹן לִפְנֵי כָל-קָהָל עַדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	5
6	<p>And Joshua the son of Nun and Caleb the son of Jephunneh, who were of them that spied out the land, rent their clothes.</p>	<p>וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוֹן וְכָלֵב בֶּן-יִפְנֶה מִן-הַחֹתָרִים אֶת-הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם:</p>	6
7	<p>And they spoke unto all the congregation of the children of Israel, saying: 'The land, which we passed through to spy it out, is an exceeding good land.</p>	<p>וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-עַדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:</p>	7
8	<p>If the LORD delight in us, then He will bring us into this land, and give it unto us—a land which floweth with milk and honey.</p>	<p>אִם-חֶפֶץ בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנַתַּנָּה לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר-הִוא זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ:</p>	שלישי
9	<p>Only rebel not against the LORD, neither fear ye the people of the land; for they are bread for us; their defence is removed from over them, and the LORD is with us; fear them not.'</p>	<p>אַךְ בִּיהֲזָה אֶל-תַּמְדָּדוֹ וְאַתֶּם אֶל-תִּירְאוּ אֶת-עַם הָאָרֶץ כִּי לֶחֱמֵנוּ הֵם סֶר צֶלֶם מַעֲלֵיהֶם וַיִּהְיֶה אִתָּנוּ אֶל-תִּירָאָם: תִּדְחֲלוּן מִנְּהוֹן:</p>	9

(1) כל העדה. סנהדראות (תנחומא שלח יג):

(2) לו מתנו. הלוואי ומתנו:

(4) נתנה ראש. כמרגמו ומני רישא נשים עלינו מלך ורבותינו פירשו לשון עבודת אלילים (פסיקתא זוטרתא):

<p>10 But all the congregation bade stone them with stones, when the glory of the LORD appeared in the tent of meeting unto all the children of Israel.</p>	<p>וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵדָה לְרָגוֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים וּכְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	<p>10 וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵדָה לְרָגוֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים וּכְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)</p>
<p>11 And the LORD said unto Moses: 'How long will this people despise Me? and how long will they not believe in Me, for all the signs which I have wrought among them?</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עַד אֲמַתִּי יִהְיוּ מְרַגְּזִין קִדְמִי עֲמָא הָדִין וְעַד אֲמַתִּי לֹא יִהְיִמְנוּן בְּמִימְרֵי בְּכָל אֲתִיָּא דְעִבְדִּית בִּינִיהוֹן:</p>	<p>יג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אֵנָּה יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד־אֵנָּה לֹא־יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל הָאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ:</p>
<p>12 I will smite them with the pestilence, and destroy them, and will make of thee a nation greater and mightier than they.'</p>	<p>אֲמַחֲיִנוּן בְּמוֹתָא וְאֲשִׁיצִינוּ וְאֶעֱבִיד יְתָךְ לְעָם רַב וְתַקִּיף מִנְהוֹן:</p>	<p>12 אֶכְנוּ בְּדֶבֶר וְאוֹרֶשְׁנוּ וְאֶעֱשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־גָדוֹל וְעַצּוֹם מִמֶּנּוּ:</p>
<p>13 And Moses said unto the LORD: 'When the Egyptians shall hear—for Thou broughtest up this people in Thy might from among them—</p>	<p>וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קִדְּם יְיָ וְיִשְׁמְעוּן מִצְרָאִי דְאֲסִיקְתָּא בְּחִילְךָ יֵת עֲמָא הָדִין מִבִּינִיהוֹן:</p>	<p>13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הֶעֱלִיתָ בְּכַחֲךָ אֶת־הָעָם הַזֶּה מִמִּצְרָיִם:</p>
<p>14 they will say to the inhabitants of this land, who have heard that Thou LORD art in the midst of this people; inasmuch as Thou LORD art seen face to face, and Thy cloud standeth over them, and Thou goest before them, in a pillar of cloud by day, and in a pillar of fire by night;</p>	<p>וַיִּימְרוּן לְיִתִּיב אֶרְעָא הָדָא דְשָׁמְעוּ אֲרִי אֲתָּ יְיָ שְׂכִינְתָךְ שְׂרָא בְּגוֹ עֲמָא הָדִין דְּבִינִיהוֹן חֲזוּ שְׂכִינַת יְקָרְךָ יְיָ וְעֲנָנְךָ מְטֹל עֲלֵיהוֹן וּבַעֲמוּדָא דְעֲנָנָא אֲתָּ מְדַבֵּר קִדְמִיהוֹן בִּימָמָא וּבַעֲמוּדָא דְאִישְׁתָּא בְּלֵילִיא:</p>	<p>14 וַיֹּאמְרוּ אֶל־יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּקִרְבָּם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עִין בְּעֵין נִרְאָהוּ אִתָּהּ יְהוָה וְעֲנָנְךָ עָמַד עֲלֵיהֶם וּבַעֲמֹד עָנָן אִתָּהּ הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבַעֲמוּד אֵשׁ לַיְלָה:</p>
<p>15 now if Thou shalt kill this people as one man, then the nations which have heard the fame of Thee will speak, saying:</p>	<p>וְתַקְטִיל יֵת עֲמָא הָדִין כְּגוֹבְרָא חַד וַיִּימְרוּן עַמְמֵיָא דְשָׁמְעוּ יֵת שִׁמְעָא גְבוּרְתָךְ לְמִימַר:</p>	<p>15 וְהִמָּתָה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֶךָ לֵאמֹר:</p>

- (9) אל תמרדו. ושז ואתם אל תיראו: כי לחמנו הם. נאכלם כלם: סר צלם. מגינס וחזקם כשרים שזהם מתו איז שיה מגין עליהם (סוטה לט. ז"ט, א) דצר אחר ללו של המקום סר מעליהם:
- (10) לרגום אותם. את יהושע וכל: וכבוד ה'. העני ירד שם (במדבר רבה. סוטה לה, א):
- (11) עד אנה. עד היכן: ינאצני. ירגיזוני: בכל האתות. בשלל כל הנסים שעשיתי להם היה להם להאמין שהיכולת בידי לקיים הבטחתי:
- (12) ואורשנו. כתרנו לשון תרוכין ואם תאמר מה אעשה לשבועת אבות: ואעשה אתך לגוי גדול. שאתה מורעם (במדבר רבה):
- (13) ושמעו מצרים. ושמעו את אשר תהרגם: כי העלית. כי משמש צלשון אשר ראו אשר העלית בכתך הגדול אותם מקרצם וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך אלא יאמרו שכנגדם יכולת להלחם אבל כנגד יושבי הארץ לא יכולת להלחם. וזו היא:
- (14) ואמרו אל יושב הארץ הזאת. כמו על יושב הארץ הזאת ומה יאמרו עליהם מה שמאמר בקוף הענין מצלתי יכולת ה' בשלל ששמעו כי אתה ה' שוכן בקרצם ועין צעין אתה ה' נראה להם והכל דדרך חבה ולא הכירו כך שנתקה האבתך מהם עד הנה (תנחומא שלח יג):

16	Because the LORD was not able to bring this people into the land which He swore unto them, therefore He hath slain them in the wilderness.	מִבְּלֹתִי יִכְלֹת יְהוָה לְהָבִיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר׃	מִדְּלִית יִיכָלָא קָדָם יי לְאַעְלָא ית עמא הָדִין לְאַרְעָא דְקָיִים לַהוּן וְשָׁחֲטִינוּן בַּמִּדְבָּרָא׃
17	And now, I pray Thee, let the power of the Lord be great, according as Thou hast spoken, saying:	וַעֲתָה יִגְדַּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃	וּכְעַן סְגִי כְעַן חֵילָא קְדָמָךְ יי כְּמָא דְמַלִּילְתָּא לְמִימְרָ׃
18	The LORD is slow to anger, and plenteous in lovingkindness, forgiving iniquity and transgression, and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, upon the third and upon the fourth generation.	יְהוָה אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נָשָׂא עוֹן וּפָשַׁע וְנִקָּה לֹא יִנְקֶה פֶקֶד עוֹן אֲבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רְבָעִים׃	יי מְרַחֵק רְגֵז וּמְסַגֵּי לְמַעַבְדֵּי טְבוֹן שְׂבִיק לְעוֹן וְלַמְרוּד סֶלַח לְדַת־יְבוּיָן לְאַזְרִיָּתִיהָ וְלִדְלָא תִיבִין לֹא מִזְכִּי מַסְעֵר חֻבִּי אֲבָהֶן עַל בְּנֵין מְרַדִּין עַל דָּר תְּלִיתַאי וְעַל דָּר רַב־יָעָא׃
19	Pardon, I pray Thee, the iniquity of this people according unto the greatness of Thy lovingkindness, and according as Thou hast forgiven this people, from Egypt even until now.	סֶלַח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֶסֶדְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֵּה׃	שְׂבוּק כְעַן לְחֻבִּי עֲמָא הָדִין כְּסִגִּיאוֹת טְבוֹתָךְ וּכְמָא דְשִׁבְקָתָא לְעֲמָא הָדִין מִמִּצְרַיִם וְעַד כְעַן׃
20	And the LORD said: 'I have pardoned according to thy word'	וַיֹּאמֶר יְהוָה סֶלַחְתִּי כְּדִבְרְךָ׃	וַאֲמַר יי שְׂבִיקִית כְּפִתְגָמְךָ׃
21	But in very deed, as I live—and all the earth shall be filled with the glory of the LORD—	וְאוֹלָם חַי־אֲנִי וְיִמְלָא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ׃	וּבְרַם קָיִים אֲנָא וּמְלֵיא יִקְרָא דִּי־יָת כָּל אַרְעָא׃
22	surely all those men that have seen My glory, and My signs, which I wrought in Egypt and in the wilderness, yet have put Me to proof these ten times, and have not hearkened to My voice;	כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת־כְּבוֹדִי וְאֶת־אֲתֹתַי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנָּסוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃	אַרְי כָּל גּוֹבְרִיא דְחֻזּוֹ יָת יִקְרִי וַיֹּת אֲתוֹתַי דְּעִבְדִּית בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּרָא וְנִסְיָאוֹ קְדָמִי דִּנּוּ עֶשֶׂר זְמַנִּין וְלֹא קִבִּילוּ לְמִימְרִי׃

- (15) והמתה את העם הזה כאיש אחד. פתאום ומתוך כך יאמרו הגוים אשר שמעו את שמעך וגו':
 (16) מבלתי יכלת וגו'. לפי שיושבי הארץ חזקים וגזורים ואינו דומה פרעה לשלשים ואחד מלכים זאת יאמרו על יושב הארץ הזאת (זכרות לז): מבלתי יכלת. מתוך שלא היה יכולת צידו להציאם שחטם: יכלת. שם דצר הוא:
 (17) יגדל נא כח ה'. לעשות דבורך: כאשר דברת לאמר. ומהו הדבור:
 (18) ה' ארך אפים. לנדיקים ולרשעים כשעלה משה למרום מנאו משה להקצ"ה שהיה יושב וכותב ה' ארך אפים אמר לו לנדיקים אמר לו הקצ"ה אף לרשעים אמר לו רשעים יאצדו אמר לו הקצ"ה חייך שאתה נריך לדצר כשחטאו ישראל בעגל וצמרגלים התפלל משה לפניו צאריך אפים אמר לו הקצ"ה והלא אמרת לי לנדיקים אמר לו והלא אמרת לי אף לרשעים (סנהדרין קיא, א): ונקה. לשנים: לא ינקה. לשאינן שנים (יומא פו, א):
 (20) כדברך. ששיל מה שאמרת פן יאמרו מזלתי יכולת ה':
 (21) ואולם. כמו אצל זאת אעשה להם: חי אני. לשון שבעה כשם שאני חי וכדודי ימלא את כל הארץ כך אקיים להם כי כל האנשים הרואים וגו'. אם יראו את הארץ:
 (22) וינסו. כשמעו: זה עשר פעמים. שנים דים שנים זמן ושנים זשלי וכו' כדאיתא במסכת ערכין (טו, א-ב):

23	surely they shall not see the land which I swore unto their fathers, neither shall any of them that despised Me see it.	אִם-יִרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם וְכָל-מִנְאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ:	אִם יִחְזוּן יֵת אֶרֶעָ דְּקִימִית לְאַבְהֶתְחוֹן וְכָל דְּאַרְגִּיזוֹ קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
24	But My servant Caleb, because he had another spirit with him, and hath followed Me fully, him will I bring into the land whereinto he went; and his seed shall possess it.	וְעַבְדִּי כָלָב עֲקֵב הָיְתָה רוּחַ אַחֲרָת עָמּוֹ וַיִּמָּלֵא אַחֲרַי וַתְּבִיאֵנִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ יוֹרְשֶׁנָּה:	וְעַבְדִּי כָלָב חִלָּף דִּהְנֹת רוּחַ אוֹחֲרֵי עָמִיה וְאַשְׁלִים בְּתֵר דִּחְלָתִי וְאַעֲלֶינָהּ לְאַרְעָא דְּעָאֵל לְתַמָּן וּבְנוֹחֵי יוֹרְשָׁנָה:
25	Now the Amalekite and the Canaanite dwell in the Vale; tomorrow turn ye, and get you into the wilderness by the way to the Red Sea.'	וְהָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מִחֵר פָּנּוּ וְסָעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם-סוּף: (פ)	וְעַמְלָקָא וְכְנַעְנָא יֹתִיב בְּמִישְׁרָא מִחֵר אַתְּפָנוּ וְטוּלוּ לְכוּן לְמִדְבָּרָא אוּרְחַ יָמָא דְּסוּף:
26	And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:	וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְלֹאֲהֲרֹן לְמִימֵר:
27	'How long shall I bear with this evil congregation, that keep murmuring against Me? I have heard the murmurings of the children of Israel, which they keep murmuring against Me.	עַד-מָתִי לַעֲדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי אֶת-תְּלֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי שְׁמָעֵתִי:	עַד אִמְתִּי לְכַנְשָׁתָא בִּשְׁתָּא הָדָא דְּאַנְוֹן מִתְרַעְמִין עָלַי יֵת תוֹרַעְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּאַנְוֹן מִתְרַעְמִין עָלַי שְׁמִיעַ קְדָמִי:
28	Say unto them: As I live, saith the LORD, surely as ye have spoken in Mine ears, so will I do to you:	אָמַר אֲלֵהֶם חִי-אַנִּי נֹאם-יְהוָה אִם-לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנִי כֵן אַעֲשֶׂה לָכֶם:	אִימֵר לְהוֹן קִיִּים אָנָּא אָמַר יְיָ אִם לֹא כְּמָא דְּמִלִּילְתוּן קְדָמִי כֵן אַעֲבִיד לְכוּן:

(23) אם יראו. לא יראו: (אם יראו את הארץ. הרי זה מקרא מסורס חי אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכדודי ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לאמר מבצתי יכולת ה' להביאם שלא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא באיחור ארבעים שנה מעט מעט:) לא יראוה. לא יראו את הארץ:

(24) רוח אחרת. שמי רוחות אמת צפה ואמת בלב למרגלים אמר אני עמכם בצעה ובלבו היה לומר האמת ועל ידי כן היה צו כח להשקיקם כמו שנאמר (לעיל יג, ל) ויהם כלב שהיו סבורים שיאמר כמותם זה שנאמר בספר (יהושע יד, ז) ואשיב אותם דבר כאשר עשׂו לנבי ולא כאשר עשׂו פי (במדבר רבה): וימלא אחריו. וימלא את לבו אחרי וזה מקרא קצר: אשר בא שמה. חזרון תנתן לו: יורשנה. כהרגומו יתרכינה יורישו את הענקים ואת העם אשר זה ואין לתרגמו יירתינה אלא במקום יירשנה:

(25) והעמלקי וגו'. אם תלכו שם יהרגו אתכם מאחר שאני עמכם: מחר פנו. לאחוריים וסעו לכם וגו':

(27) לעדה הרעה וגו'. אלו המרגלים מכאן לעדה שהיא עשרה (סנהדרין ג, א): אשר המה מלינים. את ישראל עלי: את תלונות בני ישראל אשר המה מלינים. המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי:

(28) חי אני. לשון שבועה: אם לא וגו' כן אעשה. כזכור אני חי: כאשר דברתם. שזקשם ממני (לעיל ג) או במדבר הזה לו מתנו:

29	your carcasses shall fall in this wilderness, and all that were numbered of you, according to your whole number, from twenty years old and upward, ye that have murmured against Me;	בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פְּגָרֵיכֶם וְכָל־פְּקֻדֵיכֶם לְכָל־מִסְפָּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיָמָעְלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי:	29
30	surely ye shall not come into the land, concerning which I lifted up My hand therein, save Caleb the son of Jephunneh, and Joshua the son of Nun.	אִם־אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי לְשַׁכֵּן אֹתְכֶם בָּהּ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון:	30
31	But your little ones, that ye said would be a prey, them will I bring in, and they shall know the land which ye have rejected.	וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לִבִּי יִהְיֶה וְהִבִּיאתִי אֹתָם וַיָּדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מָאֲסַתֶּם בָּהּ:	31
32	But as for you, your carcasses shall fall in this wilderness.	וּפְגָרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה:	32
33	And your children shall be wanderers in the wilderness forty years, and shall bear your strayings, until your carcasses be consumed in the wilderness.	וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם עַד־תֵּם פְּגָרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר:	33
34	After the number of the days in which ye spied out the land, even forty days, for every day a year, shall ye bear your iniquities, even forty years, and ye shall know My displeasure.	בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תִּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִשְׂאוּ אֶת־עֲוֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעַתֶּם אֶת־תְּנוּאַתִּי:	34
35	I the LORD have spoken, surely this will I do unto all this evil congregation, that are gathered together against Me; in this wilderness they shall be consumed, and there they shall die.'	אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעֲדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתָּמוּ וְשָׁם יָמוּתוּ:	35

(29) וכל פקדיכם לכל מספרכם. כל הנמנה לכל מספר שאתם נמנים בו כגון ללכת ולצא לצבא ולחם שקלים כל המנויים לכל אותן מספרות ימותו ואלו הן מן כ' שנה וגו' להוציא שבטו של לוי שאין פקודיהם מן עשרים (צ"ב קבא, ב):

(32) ופגריכם אתם. כתרומתו (דילכון) לפי שדבר על הצנים להכניסם לארץ ובקש לומר ואחס תמותו נופל לשון זה כאן לומר אתם:

(33) ארבעים שנה. לא מת אחד מהם פחות מן ס' לכן נגזר ארבעים כדי שיהיו אותם של בני עשרים מגיעין לכלל ששים ושנה ראשונה היתה בכלל ואף על פי שקדמה לשלוח המרגלים לפי שמשעשו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם עד שחתמלא סאתם וזהו שנאמר (שמות לב, לד) וציוס פקדי במרגלים ופקדתי עליהם חטאתם ואף כאן נאמר תשאו את עונותיכם ולא עונתכם שמי עונות של עגל ושל חלונה וחשב להם בזמנים חייהם מקצת שנה ככולה וכשנכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים (תנחומא שלה יג): ונשאו את זנותיכם. כתרומתו ויקבלון ית חזיקון:

(34) את תנאותי. שהניאותם את לצבכם מאחרי. תנאה לשון הסרה כמו (במדבר לו, ו) כי הניא אציה אותה:

36	And the men, whom Moses sent to spy out the land, and who, when they returned, made all the congregation to murmur against him, by bringing up an evil report against the land,	וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשָׁבוּ (כ') וַיְלִינוּ [ק'] עָלָיו אֶת־כָּל־הַעֲדָה לְהוֹצִיא דָבָר עַל־הָאָרֶץ:	וְגִבְרִיָּא דְשָׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא יְת' אֲרַעָא וְתָבוּ וְאַרְעֵימוּ עֲלוּהִי יְת' כָּל כְּנַשְׁתָּא לְאַפְקָא שׁוּם בִּישׁ עַל אֲרַעָא:
37	even those men that did bring up an evil report of the land, died by the plague before the LORD.	וַיָּמָתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת־הָאָרֶץ רָעָה בַּמִּגַּפָּה לִפְנֵי יְהוָה:	וּמִיתוּ גִבְרִיָּא דְאַפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אֲרַעָא בְּמוֹתָנָא קָדָם יְיָ:
38	But Joshua the son of Nun, and Caleb the son of Jephunneh, remained alive of those men that went to spy out the land.	וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון וְכָלֵב בֶּן־יִפְנֶה חֵיו מִן־הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֲלָכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ:	וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון וְכָלֵב בֶּר יִפְנֶה אֲתַקְיָמוּ מִן גִּבְרִיָּא הָאֲנָן דְּאָזְלוּ לְאַלְלָא יְת' אֲרַעָא:
39	And Moses told these words unto all the children of Israel; and the people mourned greatly.	וַיַּדְבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד:	וּמְלִיל מֹשֶׁה יְת' פְּתִנְמִיָּא הָאֵלִין עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲתַאבְּלוּ עָמָא לַחֲדָא:
40	And they rose up early in the morning, and got them up to the top of the mountain, saying: 'Lo, we are here, and will go up unto the place which the LORD hath promised; for we have sinned.'	וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשׁ הַהָר לְאֹמֶר הֲנֵנוּ וְעֲלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה כִּי חָטָאנוּ:	וַאֲקִדְמוּ בְּצַפְרָא וּסְלִיקוּ לְרִישׁ טוֹרָא לְמִימַר הָא אֲנַחְנָא סְלִקִּין לְאַתְרָא דְאָמַר יְיָ אֲרִי חֲבִנָא:
41	And Moses said: 'Wherefore now do ye transgress the commandment of the LORD, seeing it shall not prosper?	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמָה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא לֹא תִצְלַח:	וַאֲמַר מֹשֶׁה לְמָא דְנֵן אַתֶּן עֹבְרִין עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי יְהוָה לֹא תִצְלַח:
42	Go not up, for the LORD is not among you; that ye be not smitten down before your enemies.	אַל־תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם:	לֹא תִסְקֹון אֲרִי לִית שְׂכִינְתָא דִּי בִינִיכֹון וְלֹא תִתְבָּרוּן קָדָם בְּעֲלֵי דְבִיכֹון:

(36) וישבו וילינו עליו. וכששצו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה צהולאת דצה אוחס אנשים וימותו. כל הוצאת דצה לשון חינוך דצרים שמלקיחים לשונם לאדם לדצר צו כמו (שיר ז, י) דוצצ שפתי ישנים וישנה לטובה וישנה לרעה לכך נאמר כאן מוציא דצח הארץ רעה שיש דצה שהיא טובה: דבה. פרליר"ש צלע"ז:

(37) במגפה לפני ה'. צאומה מימה ההגונה להם מדה כנגד מדה הם חטאו כלשון וגשתרצב לשונם עד טצורם ותולעים יוצאים מלשונם וצאין לתוך טצורם לכך נאמר צמגפה וזה לפני ה' צאומה הראויה להם על פי מדותיו של הקצ"ה שהוא מודד מדה כנגד מדה (סוטה לה, א):

(38) ויהושע וכלב חיו. מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם אלא מלמד שנטלו חלקם של מרגלים צארץ וקמו תחתיהם לחיים (ב"ב קיח, ב):

(40) אל ראש ההר. והוא הדרכ העולה לארץ ישראל: הננו ועלינו אל המקום. לארץ ישראל: אשר אמר ה'. לתמה לנו שם נעלה: כי חטאנו. על אשר אמרנו (לעיל ג) הלא טוב לנו שוב מצרימה:

(41) והוא לא תצליח. זו שאתם עושין לא תלצל:

<p>43 For there the Amalekite and the Canaanite are before you, and ye shall fall by the sword; forasmuch as ye are turned back from following the LORD, and the LORD will not be with you.'</p>	<p>43 כִּי הָעֲמֹלִקִּי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וְנִפְלֹתֶם בְּחֶרֶב כִּי-עַל-כֵּן שִׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא-יְהִי יְהוָה עִמָּכֶם: אֲרִי עֲמֹלֶקָה וְכְנַעֲנָה תִּמָּן קְדָמִיכֶם וְתִפְּלוּן בְּחֶרֶב אֲרִי עַל כֵּן תִּבָּתוּן מִבְּתֵר פּוֹלְחָנָא דִּי וְלֹא יְהִי מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדְכֶן:</p>
<p>44 But they presumed to go up to the top of the mountain; nevertheless the ark of the covenant of the LORD, and Moses, departed not out of the camp.</p>	<p>44 וַיַּעֲפְלוּ לַעֲלֹת אֶל-רֹאשׁ הָהָר וַאֲרֹן בְּרִית-יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא-מָשׁוּ מִמָּקָרְבַּ הַמַּחֲנֶה: וְאֲרֹשְׁעוּ לְמַסַּק לְרִישׁ טוֹרָא וַאֲרֹן קִימָא דִּי וּמֹשֶׁה לֹא עָדוּ מִגּוּ מִשְׁרִיתָא:</p>
<p>45 Then the Amalekite and the Canaanite, who dwelt in that hill-country, came down, and smote them and beat them down, even unto Hormah.</p>	<p>45 וַיֵּרֶד הָעֲמֹלִקִּי וְהַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּכּוּם וַיַּכּוּם עַד-הַחֲרָמָה: (פ) וַנַּחַת עֲמֹלֶקָה וְכְנַעֲנָה דִּיתִיב בְּטוֹרָא הַהוּא וּמַחֲנוֹן וַיִּטְרְדוּנוֹן עַד חֲרָמָה:</p>
<p>XV And the LORD spoke unto Moses, saying:</p>	<p>יֵד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:</p>
<p>2 Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye are come into the land of your habitations, which I give unto you,</p>	<p>2 דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל-אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם: מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימֶר לְהוֹן אֲרִי תִיעֲלוּן לְאַרְעַ מוֹתְבִיכֶן דְּאָנָא יְהִיב לָכֶן:</p>
<p>3 and will make an offering by fire unto the LORD, a burnt-offering, or a sacrifice, in fulfilment of a vow clearly uttered, or as a freewill-offering, or in your appointed seasons, to make a sweet savour unto the LORD, of the herd, or of the flock;</p>	<p>3 וַעֲשִׂיתֶם אֹשֶׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹ-זֶבַח לִפְלֹא-נֶדֶר אוֹ בְּנִדְבָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחַח לַיהוָה מִן-הַבָּקָר אוֹ מִן-הַצֹּאן: וְתַעֲבִדוּן קוֹרְבָנָא קָדָם יִי עֹלָתָא אוֹ נִכְסַת קוֹדְשִׁיא לְפָרָשָׁא נִדְרָא אוֹ בְּנִדְבָתָא אוֹ בְּמַעֲדִיכֶן לְמַעֲבַד לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא קָדָם יִי מִן תוֹרֵי אוֹ מִן עֲנָא:</p>
<p>4 then shall he that bringeth his offering present unto the LORD a meal-offering of a tenth part of an ephah of fine flour mingled with the fourth part of a hin of oil;</p>	<p>4 וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַיהוָה מִנְחָה סֹלֶת עֲשָׂרוֹן בָּלוּל בְּרַבְעִית הָהִין שֶׁמֶן: וְיִקְרִיב דְּמִקְרִיב קוֹרְבָנִיה קָדָם יִי מִנְחָתָא סוּלְתָא עֲשָׂרוֹנָא דְּפִיל בְּרַבְעוֹת הִינָא מִשְׁחָא:</p>

- (43) כי על כן שבתם. כלומר כי זאת תצא לכם על אשר שבתם וגו':
- (44) ויעפלו. לשון חוזק וכן (תצקוק ב, ד) הנה עפלה. אינגריי"ש בלע"ז לשון עזות וכן (מיכה ד, ח) עופל צה ציון (ישעיה לז, יד) עופל וצחק. ומדרש תנחומא (ישן שלח יט) מפרשו לשון אופל הלכו חשכים שלא צרשות:
- (45) ויכתום. כמו (דברים ט, כא) ואכות אותו טחון מכה אחר מכה: עד החרמה. שם המקום נקרא על שם המאורע:
- (2) כי תבאו. צטר להם שיכנסו לארץ:
- (3) ועשיתם אשה. אין זה צווי אלא כשתצאו שם ותעלה על לבצכם לעשות אשה לה: ריח ניחח. שיהיה נחת רוח לפני: לפלא נדר או בנדבה וגו'. או שמתעו האשה בשביל חובת מועדיכם שחייבתי אתכם לעשות צמועד:
- (4) והקריב המקריב. מקריבו נסכים ומנחה לכל צהמה המנחה כליל והשמן נכלל צחוכה ויהיו לספלים כמו ששנינו במסכת סוכה (מח, א):

5	and wine for the drink-offering, the fourth part of a hin, shalt thou prepare with the burnt-offering or for the sacrifice, for each lamb.	וַיִּזֶן לַגֹּסֶס רְבִיעִית הַחֵין תַּעֲשֶׂה עַל־הַעֹלָה אוֹ לַזֶּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד: וְחִמְרָא לְנִסְכָּא רַבְעוֹת הֵינָא תַעֲבִיד עַל עֹלֹתָא אוֹ לְנִכְסַת קוֹדֶשִׁיא לְאַמְרָא חַד:	5
6	Or for a ram, thou shalt prepare for a meal-offering two tenth parts of an ephah of fine flour mingled with the third part of a hin of oil;	אוֹ לְאַיִל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֵלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרִים בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הַחֵין: אוֹ לְדִכְרָא תַעֲבִיד מִנְחָתָא סוֹלֵתָא תִּרְין עֶשְׂרוֹנִין דְּפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתּוֹת הֵינָא:	6
7	and for the drink-offering thou shalt present the third part of a hin of wine, of a sweet savour unto the LORD.	וַיִּזֶן לַגֹּסֶס שְׁלִשִׁית הַחֵין תַּקְרִיב רֵיח־נִיחַח לַיהוָה: וְחִמְרָא לְנִסְכָּא תִלְתּוֹת הֵינָא תַקְרִיב לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי:	7
8	And when thou preparest a bullock for a burnt-offering, or for a sacrifice, in fulfilment of a vow clearly uttered, or for peace-offerings unto the LORD;	וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בָּקָר עֹלָה אוֹ־זֶבַח לְפֶלֶא־נֶדֶר אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה: וְאִרִי תַעֲבִיד בֶּר תוֹרִי עֹלֹתָא אוֹ נִכְסַת קוֹדֶשִׁיא לְפָרָשָׁא נִדְרָא אוֹ נִכְסַת קוֹדֶשִׁיא קָדָם יי:	חמישי
9	then shall there be presented with the bullock a meal-offering of three tenth parts of an ephah of fine flour mingled with half a hin of oil.	וְהַקְרִיב עַל־בֶּן־הַבָּקָר מִנְחָה סֵלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים בְּלוֹל בְּשֶׁמֶן חֲצִי הַחֵין: וְיַקְרִיב עַל בֶּר תוֹרִי מִנְחָתָא סוֹלֵתָא תִּלְתָּא עֶשְׂרוֹנִין דְּפִילָא בְּמִשַׁח פִּלְגוֹת הֵינָא:	9
10	And thou shalt present for the drink-offering half a hin of wine, for an offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD.	וַיִּזֶן תַּקְרִיב לַגֹּסֶס חֲצִי הַחֵין אִשָּׁה רֵיח־נִיחַח לַיהוָה: וְחִמְרָא תַקְרִיב לְנִסְכָּא פִלְגוֹת הֵינָא קוֹרְבַן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יי:	10
11	Thus shall it be done for each bullock, or for each ram, or for each of the he-lambs, or of the kids.	כָּכָה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאַיִל הָאֶחָד אוֹ־לְשֶׁה בְּכַבָּשִׁים אוֹ בְּעִזִּים: כְּדִין יַתַּעֲבִיד לְתוֹרָא חַד אוֹ לְדִכְרָא חַד אוֹ לְאַמְרָא בְּאַמְרִיא אוֹ בְּעִזִּיא:	11
12	According to the number that ye may prepare, so shall ye do for every one according to their number.	כַּמְסַפֵּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָכָה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד כַּמְסַפֵּרָם: כְּמִנּוֹן דְּתַעֲבִידוֹן כְּדִין תַעֲבִידוֹן לְחַד כְּמִנְיָהוֹן:	12
13	All that are home-born shall do these things after this manner, in presenting an offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD.	כָּל־הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה־כָכָה אֶת־אֹלָה לְהַקְרִיב אִשָּׁה רֵיח־נִיחַח לַיהוָה: כָּל יֹצֵיבָא יַעֲבִיד כְּדִין יֵת אֱלִין לְקִרְבָּא קוֹרְבַן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יי:	13

- (5) לכבש האחד. על כל האמור למעלה הוא מוסב על המנחה ועל השמן ועל היין:
 (6) או לאיל. ואם איל הוא. ורבותינו דרשו (מנחות נא. חולין כג, א) או לרבות את הפלגם לנסכי איל:
 (10) אשה ריח. אינו מוסב אלא על המנחה והשמן אצל היין אינו אשה שאינו ניתן על האש:
 (11) או לשח. זין שהוא כבזשים זין שהוא כבזים כבז ושה קרוים בתוך שנתם: איל. זן י"ג חדש ויום אחד:
 (12) כמספר אשר תעשו. כמספר הבהמות אשר תקריבו לקרבן ככה תעשו נסכים לכל אחד מהם: כמספרם של בהמות מספרם של נסכים:

<p>14 And if a stranger sojourn with you, or whosoever may be among you, throughout your generations, and will offer an offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD; as ye do, so he shall do.</p>	<p>וְכִי־יִגּוּר אִתְּכֶם גֵּר אֹו אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵן יַעֲשֶׂה:</p>	<p>14 וְכִי־יִגּוּר אִתְּכֶם גֵּר אֹו אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵן יַעֲשֶׂה:</p>
<p>15 As for the congregation, there shall be one statute both for you, and for the stranger that sojourneth with you, a statute for ever throughout your generations; as ye are, so shall the stranger be before the LORD.</p>	<p>קִהְלֹה חֻקָּה אֶתְּ לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כַּכֶּם כִּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה:</p>	<p>15 קִהְלֹה חֻקָּה אֶתְּ לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כַּכֶּם כִּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה:</p>
<p>16 One law and one ordinance shall be both for you, and for the stranger that sojourneth with you.</p>	<p>אִחֲדָה חֻקָּה וְדִינָה חֵד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּירָא דִּיתְגִּירֹון עִמָּכֹון:</p>	<p>16 תֹּחֲדָה אֶחָת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר אִתְּכֶם: (פ)</p>
<p>17 And the LORD spoke unto Moses, saying:</p>	<p>וַיֹּמַר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:</p>	<p>ששי וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:</p>
<p>18 Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land whither I bring you,</p>	<p>דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאְכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה:</p>	<p>18 דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאְכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה:</p>
<p>19 then it shall be, that, when ye eat of the bread of the land, ye shall set apart a portion for a gift unto the LORD.</p>	<p>וְהָיָה בְּאֲכֹלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה:</p>	<p>19 וְהָיָה בְּאֲכֹלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה:</p>
<p>20 Of the first of your dough ye shall set apart a cake for a gift; as that which is set apart of the threshing-floor, so shall ye set it apart.</p>	<p>רִישׁ אֲצֻנֹתְכֹון חֲלֹתָא תִּפְרָשֹון אֲפֻרְשֹותָא כְּמָא דְּמִפְרָשִׁין מִן אֲדָרָא כֵן תִּפְרָשֹון יְתָה:</p>	<p>20 רִאשִׁית עֲרֻסְתֵּיכֶם חֲלֹה תְרִימוּ תְרוּמָה כְּתְרוּמַת גֵּרָן כֵּן תְרִימוּ אֹתָהּ:</p>
<p>21 Of the first of your dough ye shall give unto the LORD a portion for a gift throughout your generations.</p>	<p>מִרִישׁ אֲצֻנֹתְכֹון תַּתְּנוּן קָדָם יְיָ אֲפֻרְשֹותָא לְדֹרֹתֵיכֶם: (ס)</p>	<p>21 מִרִאשִׁית תַּתְּנוּ לַיהוָה עֲרֻסְתֵיכֶם תְרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם: (ס)</p>

- (15) ככם כגר. כמותכם כן גר וכן דרך לשון עברית (בראשית יג, י) כגן ה' כדרך מצרים כן ארץ מצרים. (מ"א כב, ד) כמוני כמוך כעמי כעמך:
- (18) בבאכם אל הארץ. משונה בראה זו מכל בראות שצטורן נאמר כי תבאו לפיכך כולן למדות זו מזו וכיון שפרט לך הכחוד באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה ושיצה אף כולן כן אכל זו נאמר זה צבאכם משנכנסו זה ואכלו מלחמה נחייבו צלה (ספרי קי. כחצות כה, א):
- (20) ראשית ערסחכם. כשתלוש כדי ערסותיכם שאתם רגילין ללוש צמדצר וכמה היא (שמות טז, יח טז) וימודו צעומר עומר לגלגלת (ושיעורו מ"ג צים וחומש ציזה) תרימו מראשיתה כלומר קודם שתאכלו ממנה ראשית תלקח חלה אחת תרומה לשם ה': חלה. טורטיל צלע"ז: כתרומת גורן. שלא נאמר זה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר זה שיעור אכל חכמים נתנו שיעור לצעל הצית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה (חלה ב, ז):
- (21) מראשית ערסתיכם. למה נאמר לפי שנאמר ראשית ערסותיכם שומע אני ראשונה שציעקות תלמוד לומר מראשית

22 And when ye shall err, and not observe all these commandments, which the LORD hath spoken unto Moses,	וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה:	22 וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה:
23 even all that the LORD hath commanded you by the hand of Moses, from the day that the LORD gave commandment, and onward throughout your generations;	יֵת כָּל דְּפִקִּיד יְיָ לְכוֹן בְּיַד דְּמֹשֶׁה מִן יוֹמָא דְּפִקִּיד יְיָ וְלַהֲלָא לְדִרְכִּיכוֹן:	23 אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וְהִלָּאָה לְדִרְתִּיכֶם:
24 then it shall be, if it be done in error by the congregation, it being hid from their eyes, that all the congregation shall offer one young bullock for a burnt-offering, for a sweet savour unto the LORD—with the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof, according to the ordinance—and one he-goat for a sin-offering.	וְיִהְיֶה אִם מַעֲיִנִי כְנִשְׁתָּא אֲתַעֲבִידַת לְשִׁלּוֹ וְיַעֲבִדוֹן כָּל כְּנִשְׁתָּא תוֹר בֶּר תוֹרִי חֵד לַעֲלֵתָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קֳדָם יְיָ וּמִנְחָתִיהּ וְנִסְכֶּיהָ בְּדַחְזִי וְצִפִּיר בֶּר עֵזִין חֵד לְחַטָּתָא:	24 וְהָיָה אִם מַעֲיִנִי הָעֵדָה נִעְשְׂתָה לְשִׁגְגָה וְעָשׂוּ כָל־הָעֵדָה פֶּה־בֶּהֱמָר אֶחָד לַעֲלֹה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וְשִׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת:
25 And the priest shall make atonement for all the congregation of the children of Israel, and they shall be forgiven; for it was an error, and they have brought their offering, an offering made by fire unto the LORD, and their sin-offering before the LORD, for their error.	וְיִכַּפֵּר כֹּהֵנָא עַל כָּל כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁתַּבֵּיב לְהוֹן אֲרִי שְׁלוֹתָא הִיא וְאִנּוֹן אִיתִיאוּ יֵת קוֹרְבָנֵהוֹן קוֹרְבָנָא קֳדָם יְיָ וְחֻבַּתְהוֹן קֳדָם יְיָ עַל שְׁלוֹתְהוֹן:	25 וְיִכַּפֵּר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שִׁגְגָה הָיָה וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קֶרְבָּנָם אֲשֶׁה לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם:
26 And all the congregation of the children of Israel shall be forgiven, and the stranger that sojourneth among them; for in respect of all the people it was done in error.	וְיִשְׁתַּבֵּיב לְכָל כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְיֹרֵי־א דִּיתְגִּיירִין בִּינֵיהוֹן אֲרִי לְכָל עַמָּא בְּשָׁלוּתָא:	26 וְנִסְלַח לְכָל־עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם בְּשִׁגְגָה: (ס)

מקצתה ולא כולה (ספרי קי): תחנו לה' תרומה. לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תחנו שיהא זה כדי נמינה (סס):
(22) וכי תשגו ולא תעשו. עבודת אלילים הייתה בכלל כל המצוות שהצבור מביאין עליהן פר והרי הכתוב מוציאה כאן מכללן לידון צפר לעולה ושעיר לחטאת (סס קיא): וכי תשגו וגר. בעבודת אלילים מדבר אז אינו אלא באחת מכל המצוות תלמוד לומר את כל המצוות האלה מצוה אחת שהיא ככל המצוות מה העובר על כל המצוות פורק עול ומפר צרית ומגלה פנים אף מצוה זו פורק זה עול ומפר צרית ומגלה פנים ואיזו זו עבודת אלילים (סס). כריתות ז. הוריות ח, א): אשר דבר ה' אל משה. אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס (תהלים סג, יב) אחת דבר אלהים שמים זו שמעתי (הוריות סס. ספרי סס):
(23) את כל אשר צוה וגר. מגיד שכל המודה בעבודת אלילים ככופר בכל התורה כולה ובכל מה שנתנצחו הנביאים שנאמר למן היום אשר צוה ה' והלאה (ספרי סס):
(24) אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. אם מעיני העדה נעשתה עבירה זו על ידי שוגג כגון ששגגו והורו על אחת מן העבודות שהיא מותרת לעבוד עבודת אלילים בכך: לחטת. חסר אז שאינו כאשר חטאות שכל חטאות שצמורה הצאות עס עולה החטאת קודמת לעולה שנאמר (ויקרא ה, י) ואת השני יעשה עולה וזו עולה קודמת לחטאת (הוריות יג, א. זכחים נ):
(25) הביאו את קרבנם אשה לה'. זה האמור צפרשה הוא פר העולה שנאמר אשה לה' (ספרי. יצמות ט): וחטאתם. זה השעיר:

27	And if one person sin through error, then he shall offer a she-goat of the first year for a sin-offering.	וְאִם־נִפְשׁ אֶחָת תִּחַטָּא בְּשָׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֹז בֶּת־שָׁנָתָה לַחֲטָאֹת: וְאִם אָנֹשׁ חָד יִחֹבֵב בְּשָׁלוֹ וְיִקְרִיב עֹז בֶּת שְׁתֵּה לַחֲטָאֹת:	שביעי
28	And the priest shall make atonement for the soul that erreth, when he sinneth through error, before the LORD, to make atonement for him; and he shall be forgiven,	וְכִפֹּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגְגָה בְּחַטָּאָה בְּשָׁגָגָה לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֹּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ: וְיִכְפֹּר כֹּהֵנָא עַל אָנֹשׁ דְּאִשְׁתְּלִי בְּמַחְבִּיָּה בְּשָׁלוֹ קֳדָם יי לְכַפֵּרָא עֲלוּהִי וְיִשְׁתַּבֵּיֵק לִיהִ:	28
29	both he that is home-born among the children of Israel, and the stranger that sojourneth among them: ye shall have one law for him that doeth aught in error.	הָאֶזְרָח בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹגֶר הָגֵר בְּתוֹכֵם תִּוְרָה אֶחָת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשֹׂה בְּשָׁגָגָה: יִצְיָאָא בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְיֹרִיא דִּיתְגִּיִּירוּן בִּינִיהוֹן אוֹרִיתָא חֲדָא יְהִי לְכוֹן לְדִיעְבִּיד בְּשָׁלוֹ:	29
30	But the soul that doeth aught with a high hand, whether he be home-born or a stranger, the same blasphemeth the LORD; and that soul shall be cut off from among his people.	וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂהָ בִּיַּד רָמָה מִן־הָאֶזְרָח וּמִן־הָגֵר אֶת־יְהוָה הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּה: וְאָנֹשׁ דִּיעְבִּיד בְּרִישׁ גְּלִי מִן יִצְיָאָא וּמִן גִּיֹרִיא קֳדָם יי הוּא מְגַזֵּז וְיִשְׁתִּיִצִי אָנֹשָׁא הַהוּא מְגֹז עַמָּה:	30
31	Because he hath despised the word of the LORD, and hath broken His commandment; that soul shall utterly be cut off, his iniquity shall be upon him.	כִּי דְבַר־יְהוָה בָּזָה וְאֶת־מִצְוֹתוֹ הִפְרָה הַכֹּרֶת תִּפְרֹת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֹנָה בָּהּ: (פ) אָרִי עַל פְּתֻמָּא דִּי בִסֵּר וְיִת פְּקוּדוּהִי אֲשֶׁנִּי אֲשִׁיִּצָּאָה יִשְׁתִּיִצִי אָנֹשָׁא הַהוּא חוֹבִיָּה בִּיהִ:	31
32	And while the children of Israel were in the wilderness, they found a man gathering sticks upon the sabbath day.	וַיְהִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת: וְהָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְאִשְׁכַּחוּ גִבֹּר כֹּד מְגַבִּיב אֵעִין בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא:	32
33	And they that found him gathering sticks brought him unto Moses and Aaron, and unto all the congregation.	וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמְצָאִים אֹתוֹ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל כָּל־הָעֵדָה: וְקִרְיָבוּ יִתִּיה דְּאִשְׁכַּחוּ יִתִּיה כֹּד מְגַבִּיב אֵעִין לְוֹת מֹשֶׁה וְלְוֹת אַהֲרֹן וְלְוֹת כָּל בְּנִשְׁתָּא:	33
34	And they put him in ward, because it had not been declared what should be done to him.	וַיִּגְיָחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר כִּי לֹא פִרְשׁ מַה־יַּעֲשֶׂה לּוֹ: (ס) וְאִסְרוּ יִתִּיה בְּבֵית מִטְרָא אָרִי לֹא אֶתְפָּרֵשׁ לְהוֹן מָא דִּיעְבְּדוּן לִיהִ:	34

(27) תחטא בשגגה. נעצודת אלילים (ספרי קיז): עז בת שנחה. שאר עצירות יחיד מציא כשזה או שעירה וצז קצב לה שעירה (סס):

(30) ביד רמה. צמיד: מגדף. מחרק כמו (יחזקאל ה, טו) והיטה חרפה וגדופה (ישעיה לו, ו) אשר גדפו נערי מלך אשור. ועוד דרשו רבותינו (כריתות ז, ב. סנהדרין ז) מכאן למצרך את השם שהוא זכרת:

(31) דבר ה'. אזהרת עצודת אלילים מפי הגבורה והשאר מפי משה (ספרי שס): עונה בה. צזמן שעונה זה שלא עשה חשונה (סס):

(32) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו. צגנותן של ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שנת ראשונה וצשניה צא זה וחללה (כריתות ז. ספרי קיג):

(33) המצאים אותו מקושש. שהתרו צו ולא הניח מלקושש אף משמאלאוהו והתרו צו (ספרי שס. סנהדרין מא, א):

35	And the LORD said unto Moses: 'The man shall surely be put to death; all the congregation shall stone him with stones without the camp.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מוֹת יוֹמָת הָאִישׁ רְגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל־הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה:	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲתָקְטִיל וְיִתְּיָה יִתְּיָה גּוֹבְרָא רְגוּמוֹ וְיִתְּיָה בְּאֲבָנִיא כָּל כְּנֻשְׁתָּא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא:
36	And all the congregation brought him without the camp, and stoned him with stones, and he died, as the LORD commanded Moses.	וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (פ)	וַאֲפִיקוּ יִתְּיָה כָּל כְּנֻשְׁתָּא לְמִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּרְגְּמוּ יִתְּיָה בְּאֲבָנִיא וּמִית כְּמָא דְּפִקִּיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:
37	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימַר:
38	'Speak unto the children of Israel, and bid them that they make them throughout their generations fringes in the corners of their garments, and that they put with the fringe of each corner a thread of blue.	דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֶרְתָּם וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכְּנָף פֶּתִיל תְּכֵלֶת:	מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן וְיַעֲבֹדוּן לְהוֹן כְּרוֹסְפָדִין עַל כְּנָפֵי כְּסוּתָהוֹן לְדֶרְיָהוֹן וְיִתְּנוּן עַל כְּרוֹסְפָד כְּנָפָא חוּשָׁא דְּתִכְלִתָּא:
39	And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the LORD, and do them; and that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray;	וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וּלֹא־תִתְּוֹרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:	וְיִהוֹן לָכוֹן לְכְרוֹסְפָדִין וְתַחֲזוּן יִתְּיָה וְתִדְכְּרוּן יֵת כָּל פְּקוּדֵיא דִּי וְתַעֲבֹדוּן יִתְּיָהוֹן וְלֹא תַשְׁעוּן בְּתַר הִרְהוּר לְבָכוֹן וּבְתַר חִיזוֹ עֵינִיכוֹן דְּאַתְּנוֹן טַעַן בְּתַרְיָהוֹן:
40	that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your God.	לִמְעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתֵי וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לֹא־לְהִיכֶם:	בְּדִיל דְּתִדְכְּרוּן וְתַעֲבֹדוּן יֵת כָּל פְּקוּדֵי וְתַחֲזוּן קְדִישִׁין קְדָם אֱלֹהֵכוֹן:
41	I am the LORD your God, who brought you out of the land of Egypt, to be your God: I am the LORD your God.'	אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (פ)	אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵכוֹן דְּאַפִּיקִית יִתְּיָהוֹן מֵאֶרֶעָא דְּמִצְרַיִם לְמַחְוֵי לָכוֹן לֵאלֹהֵי אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵכוֹן:

קט
פסוקים

- (34) כי לא פרש מה יעשה לו. לא היו יודעים באיזו מיתה ימות אצל יודעים היו שהמחלל שנת צמיתה (ספרי קיד. סנהדרין עח, ב):
- (35) רגום. פש"ט צלע"ז וכן הלך אלג"ט וכן זכור ושמו:
- (36) ויוציאו אותו. מכאן שבית הסקילה חוץ ורחוק מבית דין (ספרי שם. סנהדרין מז):
- (38) ועשו להם ציצת. על שם הפחילים המלוים זה כמו (יחזקאל ח, ג) ויקחני ציצית ראשי. דבר אחר ציצית על שם וראיתם אותו כמו (שיר ז, ט) מנץ מן המרכים: תכלת. צבע ירוק של חלזון (מנחות מז):
- (39) וזכרתם את כל מצות ה'. שמנין גימטריא של ציצית שש מאות ושמונה חומים וחמשה קשרים הרי תרי"ג: ולא תתורו אחרי לבבכם. כמו (לעיל יג, כה) מתור הארץ. הלז והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העצירות העין רואה והלז חומד והגוף עושה את העצירות (תנחומא שלח טו):

The Haftarah is Joshua 2:1 - 2:24 on page 191.

XVI	<p>Now Korah, the son of Izhar, the son of Kohath, the son of Levi, with Dathan and Abiram, the sons of Eliab, and On, the son of Peleth, sons of Reuben, took men;</p>	<p>קֹרַח בֶּן־יִזְחָר בֶּן־קֹהַת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וֹאֵן בֶּן־פִּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִזְחָר בֶּן־קֹהַת וַאֲתַפְּלִיג קָרַח בֶּר יִזְחָר בֶּר בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי קֹהַת בֶּר לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וֹאֵן בֶּן־פִּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֹתָיִם נָשִׂאִי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שָׁם:</p>	קורח טו
2	<p>and they rose up in face of Moses, with certain of the children of Israel, two hundred and fifty men; they were princes of the congregation, the elect men of the assembly, men of renown;</p>	<p>וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶ�ה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֹתָיִם נָשִׂאִי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שָׁם: וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְגִיבְרִיָּא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵתָן וְחֲמִשִּׁין רִבְרַבִּי כְּנִשְׁתָּא מְעָרְעִי זְמַן אֲנָשִׁין דְּשִׁמְא:</p>	2

(41) אני ה'. נאמן לשלם שכר (ספרי קטו): אלהיכם. נאמן להפרע (שם): אשר הוצאתי אתכם. על מנת כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרתי (שם): אני ה' אלהיכם. עוד למה נאמר כדי שלא יאמרו ישראל מפני מה אמר המקום לא שנעשה ונטול שכר אנו לא עושים ולא נוטלים שכר על כרחכם אני מלככם וכן הוא אומר (יחזקאל כ, לג) אם לא ציד חזקה וגו' אמלך עליכם (שבת פח. ספרי שם). דבר אחר למה נאמר יציאת מצרים אני הוא שהצחנתי במצרים בין טפה של זכור לשאינה של זכור אני הוא עתיד להצחין ולהפרע מן התולה קלא אילן בצגדו ואומר תכלת הוא (צ"מ סא, צ) ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודת אלילים לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודת אלילים שאף היא שקולה ככל המצות וכן הוא אומר בעזרא (נחמי' ט, יג"ד) ועל הר סיני ירדת וחתן לעמך תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם (חולין ה) ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות שנאמר ועשיתם את כל מצותי: על כנפי בגדיהם. כנגד (שמות יט, ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים. על ארבע כנפות ולא צעלת שלש ולא צעלת חמש כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים (שמות ו, ו-ז) והוצאתי והנלתי וגאלתי ולקחתי (וצחסי יח, צ): פתיל תכלת. על שם שכול זכורות תרגום של שכול תכלת. ומכאן היתה צלילה וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיאלו ממזרים עד שאמרו שירה על הים:

(1) ויקח קרח. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא: ויקח קרח. לקח את עצמו ללד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה וזהו שתרגום אונקלוס ואתפלג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת וכן (איוב טו, יצ) מה יקח לך לוקח אותך להפליגך משאר בני אדם. דבר אחר ויקח קרח משך ראשי סנהדראות שבהם דבצרים כמו שנאמר (במדבר כ, כה) קח את אהרן (הושע יד, ג) קחו עמכם דבצרים (תנחומא קרח א): בן יצהר בן קהת בן לוי. ולא הזכיר בן יעקב שצקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם שנאמר (בראשית מט, ו) וצקהלם אל תחד כבודי והיכן נזכר שמו על קרח בהתיחסם על הדוכן דבצרי הימים שנאמר (ד"ה א, ו, כב"ג) בן אביאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל (תנחומא ד): ודתן ואבירם. שציל שהיה שצט ראובן שריו צחנייתם תימנה (לעיל ב, י) שכן לקהת וצניו החוגים תימנה (שם ג, כט) נשתתפו עם קרח במחלוקתו אי לרשע אי לשכנו (תנחומא ד). ומה ראה קרח לחלוק עם משה נתקנה על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור (שם א). אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שנאמר (שמות ו, יח) ובני קהת וגו' עמרם הזכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את השניה לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הריני חולק עליו ומצטל את דבריו. מה עשה עמד וכנס ר"ג ראשי סנהדראות רובן משצט ראובן שכיניו והם אליצור בן שדיאור וחציריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר (במדבר א, טז) אלה קרואי העדה והלוצישן טליתות שכולן תכלת צאו ועמדו לפני משה אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת צנייית או פטורה אמר להם חייבת התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה (תנחומא ב): בני ראובן. דמן ואצירים ואון בן פלת:

- and they assembled themselves together against Moses and against Aaron, and said unto them: 'Ye take too much upon you, seeing all the congregation are holy, every one of them, and the LORD is among them; wherefore then lift ye up yourselves above the assembly of the LORD?' 3
- ואתכנישו על משה ועל אהרן ויאמרו להון סגי לכון ארי כל כנשתא כוליהון קדישין וביניהון שריא שכינתא דיי ומדין אתון מתרברבין על קהלא דיי: 3
- וישמע משה ויפל על פניו: 4 וישמע משה ויפל על אפוהי: 4
- And when Moses heard it, he fell upon his face. 4
- And he spoke unto Korah and unto all his company, saying: 'In the morning the LORD will show who are His, and who is holy, and will cause him to come near unto Him; even him whom He may choose will He cause to come near unto Him. . 5
- וידבר אל-קרח ואל-כל עדתו לאמר בקר וידע יהוה את-אשר-לו ואת-הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו: 5
- ומליל עם קרח ועם כל כנשתיה למימר בצפרא ויהודע יי ית דכשר ליה וית דקדיש ויקריב לקדמוהי וית דיתרעי ביה יקריב לשמושיה: 5
- והבן בהון אישתא ושוו עליהון קטורת בוסמין קדם יי מחר ויהי גיבא דיתרעי יי הוא קדיש סגי לכון בני לוי: 7
- והנני בתן אש ושימו עליהן קטורת לפני יהוה מחר והיה האיש אשר יבחר יהוה הוא הקדוש רב-לכם בני לוי: 7
- זאת עשו קחו-לכם מחתות קרח וכל-עדתו: 6
- דא עבדו סבו לכון מחתין קרח וכל כנשתיה: 6
- This do: take you censers, Korah, and all his company; 6
- and put fire therein, and put incense upon them before the LORD to-morrow; and it shall be that the man whom the LORD doth choose, he shall be holy; ye take too much upon you, ye sons of Levi.' 7

- (3) רב לכם. הרצה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה: כלם קדושים. כולם שמעו דברים צמיני מפי הגבורה: ומדוע תתנשא. אם לקחת אחת מלכות לא היה לך לצר לאחיק כהונה לא אחס לצדכם שמעתם צמיני (שמות כ, 3) אנכי ה' אלהיך כל העדה שמעו (תנחומא ד):
- (4) ויפול על פניו. מפני המחלוקת שכבר זה צידס סרחון רביעי חטאו בעגל (שמות לב, יא) ויחל משה במתאוננים (במדבר יא, 3) ויתפלל משה במרגלים (שם יד, יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים במחלוקתו של קרח נחרשו ידיו משל לצן מלך סכרם על אציו ופייס עליו אוהבו פעם ושתיים ושלש כשסרח רביעית נחרשו ידי האוהב הוא אמר עד מתי אטריח על המלך שמא לא יקבל עוד ממני (תנחומא ד):
- (5) בקר וידוע וגו'. עתה עת שכרות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו והוא היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם (תנחומא ה): בקר וידוע ה' את אשר לו. לעזות לויה: ואת הקדוש. לכהונה: והקריב. אותם אליו (שם). והתרגום מוכיח כן ויקרב לקדמוהי יקרב לשמושיה. ומדרשו (שם) צקר אמר להם משה גבולות חלק הקצ"ה בעולמו יכולים אחס להפוך צקר לערב כן ווכלו לצטל את זו שנאמר (בראשית א, ה ד) ויהי ערב ויהי צוקר ויצל כן (דה"א כג, יג) ויצל אהרן להקדישו וגו':
- (6) זאת עשו קחו לכם מחתות. מה ראה לומר להם כך אמר להם צדרכי העובדי כוכבים ומזלות יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה וכולם (ס"א ואין כולם) מתקצנים בבית אחד אנו אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד ואחס ר"ן איש מצקשים כהונה גדולה אף אני רוצה צדק הא לכם תשמיש חביב מכלל היא הקטרת החביבה מכלל הקרבנות וסם המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואציהוא לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש כבר הוא בקדושתו וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר הוא הקדוש אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תחייבו מי שיבחר צו יא' חי וכולכם אונדים (תנחומא ה): מחתות. כלים שחומצין בהם גחלים ויש להם בית יד:
- (7) רב לכם בני לוי. דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו שכן התרה בהם וקבלו עליהם לקרב אלא הם חטאו על

8	And Moses said unto Korah: 'Hear now, ye sons of Levi:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קֹרַח שְׁמֹעוּ-נָא בְנֵי לֵוִי:	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְקֹרַח שְׁמֹעוּ כֵּן בְּנֵי לֵוִי:	ישראל
9	is it but a small thing unto you, that the God of Israel hath separated you from the congregation of Israel, to bring you near to Himself, to do the service of the tabernacle of the LORD, and to stand before the congregation to minister unto them;	הֲמַעֲטַת מִכֶּם כִּי-הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֵדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת-עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וּלְעֹמֵד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם:	הֲזָעִיר לְכוּן אֲרֵי אֶפְרַיִם אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל יִתְכוּן מִכְנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל לְקִרְבָּא יִתְכוּן לְקַדְמוּהִי לְמַפְלַח יֵת פּוֹלְחֵן מִשְׁכְּנָא דִּי וְלִמְקָם קָדָם כְּנִשְׁתָּא לְשִׁמְשׁוּתָהוֹן:	9
10	and that He hath brought thee near, and all thy brethren the sons of Levi with thee? and will ye seek the priesthood also?	וַיִּקְרַב אֹתְךָ וְאֶת-כָּל-אֲחֵיךָ בְּנֵי-לֵוִי אִתְּךָ וּבִקְשַׁתֶּם גַּם-כְּהֻנָּה:	וַיִּקְרַב יִתְדִי וְיֵת כָּל אֲחֵי בְנֵי לֵוִי עִמָּךְ וּבָעֵן אֶתְוִן אַף כְּהוּנָתָא רַבְתָּא:	10
11	Therefore thou and all thy company that are gathered together against the LORD—; and as to Aaron, what is he that ye murmur against him?'	לָכֵן אַתָּה וְכָל-עֲדַתְךָ הַנֹּעֲדִים עַל-יְהוָה וְאַתְּרֵן מִה-הוּא כִּי (כ' תלוננו) [ק' תלינו] עָלָיו:	לָכֵן אַתָּ וְכָל אֲחֵיךָ כְּנִשְׁתָּךְ דְּאַזְדַּמְנִתִּין עַל יֵי וְאַתְרֵן מָא הוּא אֲרֵי מִתְרַעַמְתִּין עַלְוֵהִי:	11
12	And Moses sent to call Dathan and Abiram, the sons of Eliab; and they said: 'We will not come up;	וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקַרְא לְדָתָן וְלֹאבִירָם בְּנֵי אֵילִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:	וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמַקְרֵי לְדָתָן וְלֹאבִירָם בְּנֵי אֵילִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַסָּק:	12
13	is it a small thing that thou hast brought us up out of a land flowing with milk and honey, to kill us in the wilderness, but thou must needs make thyself also a prince over us?	הֲמַעֲטַת כִּי הָעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זִבְתַּת חֶלֶב וּדְבַשׁ לְהַמִּיתָנוּ בְּמִדְבָּר כִּי-תִשְׁתַּחֲרַר עָלֵינוּ גַם-הַשְׁתַּחֲרַר:	הֲזָעִיר אֲרֵי אֲסִיקְתָּנָא מֵאֶרֶע עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבַשׁ לְקַטְלוּתָנָא בְּמִדְבָּרָא אֲרֵי מִתְרַבֵּת עֲלָנָא אַף אֶתְרַבְרָא:	13

נפשותם שנאמר (להלן יז, ג) את מחנות החטאים האלה צנפשותם. וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה עינו הטעתו ראה שלשת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן אמר שצילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני כולו מתנבאים צרות הקודש שנאמר (ד"ה-א כה, ה) כל אלה צנים להימן אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום לכן נשתתף לבוא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכולם אוצדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש טעה ותלה בעצמו ולא ראה יפה לפי שצניו עשו תשובה ומשה היה רואה. (תנחומא ה): רב לכם. דבר גדול נטלתם צנמכם לחלוק על הקצ"ה:

- (8) ויאמר משה אל קרח שמועו נא בני לוי. התחיל לדבר עמו דברים רכים כיון שראהו קשה עורף אמר עד שלא ישתתפו שאר השצטים ויאצדו עמו אדבר גם אל כולם התחיל לזרז בהם שמועו נא בני לוי (שם ו):
- (9) ולעמוד לפני העדה. לשיר על הדוכן:
- (10) ויקרב אתך. לאותו שירות שהרחיק ממנו שאר עדת ישראל:
- (11) לכן. שציל כך אהה וכל עדתך הנועדים אתך על ה' כי בשליחותו עשית למת כהונה לאהרן ולא לנו הוא המחלוקת הזה:
- (12) וישלח משה וגו'. מכאן שאין מחזיקין צמחלות שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום (סנהדרין קי'. תנחומא י'): לא נעלה. פיהם הכשילם שאין להם אלא ירידה (שם ו):

14	Moreover thou hast not brought us into a land flowing with milk and honey, nor given us inheritance of fields and vineyards; wilt thou put out the eyes of these men? we will not come up.	אִם לֹא אֶל-אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבַּשׁ הֵבִיאָתָנוּ וְנִתְּתָן-לָנוּ נַחֲלֹת שָׂדֶה וְכָרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנָּקֵר לֹא נַעֲלֶה:	אִם לֹא לָאֲרֶעַ עֶבְדָּא חֶלֶב וְדִבַּשׁ אֵעִילָתְנָא וְיִהְיֶה לָנָא אַחֲסִנַּת חֻקְלִין וְכַרְמִין הָעֵינִי גוֹבְרִיא הָאֲנָנִי תִשְׁלַח לְעוֹרָא לֹא נִסָּ:
15	And Moses was very wroth, and said unto the LORD: 'Respect not thou their offering; I have not taken one ass from them, neither have I hurt one of them.'	וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל-יְהוָה אֶל-תִּפְּן אֶל-מִנְחָתָם לֹא חָמוּר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאָתִי וְלֹא הִרְעָתִי אֶת-אֶחָד מֵהֶם:	וַתִּקְוֶה לְמֹשֶׁה לַחֲדָא וַאֲמַר קְדָם יי לֹא תִקְבִּיל בְּרַעְוָא קוֹרְבָנֵהוּ לֹא תִמָּרָא דְחָד מִנְהוֹן שְׁחָרִית וְלֹא אֲבָאִישִׁית לְחָד מִנְהוֹן:
16	And Moses said unto Korah: 'Be thou and all thy congregation before the LORD, thou, and they, and Aaron, to-morrow;	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קִרְחַת אַתָּה וְכָל-עֲדֹתָיִךְ הֵיוּ לִפְנֵי יְהוָה אַתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מָחָר:	וַאֲמַר מֹשֶׁה לְקִרְחַת אַתָּה וְכָל כְּנִשְׁתְּךָ הֵיוּ זְמִינִין לְקִדָּם יי אַתָּה וְאַנְוִין וְאַהֲרֹן מָחָר:
17	and take ye every man his fire-pan, and put incense upon them, and bring ye before the LORD every man his fire-pan, two hundred and fifty fire-pans; thou also, and Aaron, each his fire-pan.'	וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּנְתְּתֵם עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מִחֲתָתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאָתִים מִחֲתָת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֲתָתוֹ:	וְסִבּוּ גִבְרַת מִחֲתִיתִיהּ וְתִתְּנוּ עֲלֵיהוֹן קִטְרֹת בּוֹסְמִין וְתִקְרְבוּן קְדָם יי גִבְרַת מִחֲתִיתִיהּ מֵאָתָן וְחֲמִשִּׁין מִחֲתִין וְאַתָּה וְאַהֲרֹן גִבְרַת מִחֲתִיתִיהּ:
18	And they took every man his fire-pan, and put fire in them, and laid incense thereon, and stood at the door of the tent of meeting with Moses and Aaron.	וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עֲלֵיהֶם קִטְרֹת וַיַּעֲמִדוּ בַּתַּח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:	וַנְּסִיבוּ גִבְרַת מִחֲתִיתִיהּ וַיִּהְיוּ עֲלֵיהוֹן אִישְׁתָּא וְשִׁיאוֹ עֲלֵיהוֹן קִטְרֹת בּוֹסְמִין וְקָמוּ בַּתַּרְעַ מִשְׁכַּן זְמָנָא וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
19	And Korah assembled all the congregation against them unto the door of the tent of meeting; and the glory of the LORD appeared unto all the congregation.	וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרְחַת אֶת-כָּל-הָעֵדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרָא כְבוֹד-יְהוָה אֶל-כָּל-הָעֵדָה: (ס)	וְכַנִּישׁ עֲלֵיהוֹן קִרְחַת יֵת כָּל כְּנִשְׁתָּא לַתַּרְעַ מִשְׁכַּן זְמָנָא וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דִּי לְכָל כְּנִשְׁתָּא:

(14) ותתן לנו. הדבר מוסב על לא האמור למעלה כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם אמרת לנו (שמות ג, יז) אעלה אֶתְכֶם מעני מצרים אל ארץ וגו' משם הוצאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר שֶׁאֵמַרְתָּ לָנוּ (במדבר יד, כט) במדבר הזה יפלו פגריכם: העיני האנשים ההם תִּנָּקֵר וגו'. אפילו אתה שולח לנָקֵר את עינינו אִם לֹא נַעֲלֶה אֵלֶיךָ לֹא נַעֲלֶה: האנשים ההם. כאדם החולה קללתו בחצירו:

(15) ויחר למשה מאד. נטער עד למאוד: אל תפן אל מנחתם. לפי פשוטו הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם והמדרש אומר (תנחומא ז) יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון תניחנו האש ולא תאכלנו: לא חמור אחד מהם נשאתי. לא חמורו של אחד מהם נטלתי אפילו כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי לטול אותו החמור משלהם לא נטלתי אלא משלי (תנחומא ז). ותרסם אונקלוס שחרית לשון ארמי כן נקראת אנגריא של מלך שחור (צ"מ עה, א. צ"ב מז, א):

(16) והם. עדתך: והקרבתם וגו' איש מִחֲתָתוֹ. החמשים ומאתים איש שצבם:

(17)

20	And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְלֹאֲהֲרֹן לְמִימֶר:	שלישי
21	'Separate yourselves from among this congregation, that I may consume them in a moment.'	הַבְדִּילוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלֶה אֹתָם כְּרֹגֵעַ: אֲתֹפְרוּם מִגֹּז כְּנִשְׁתָּא הָדָא וְאַשְׁיִצִּי יְתֵחוּן כְּשִׁעָה:	21
22	And they fell upon their faces, and said: 'O God, the God of the spirits of all flesh, shall one man sin, and wilt Thou be wroth with all the congregation?'	וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל-בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יִחַטָּא וְעַל כָּל-הָעֵדָה תִּקְצֹף: (ס)	22
23	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:	23
24	'Speak unto the congregation, saying: Get you up from about the dwelling of Korah, Dathan, and Abiram.'	דַּבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר הֶעֱלוּ מִסְכֵּיב לְמִשְׁכַּן-קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם: מִלִּיל עִם כְּנִשְׁתָּא לְמִימֶר אֲסַתְּלוּ מִסְּחוֹר סְחוֹר לְמִשְׁכְּנָא דְקָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם:	24
25	And Moses rose up and went unto Dathan and Abiram; and the elders of Israel followed him.	וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל-דָּתָן וְאַבִּירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:	25
26	And he spoke unto the congregation, saying: 'Depart, I pray you, from the tents of these wicked men, and touch nothing of theirs, lest ye be swept away in all their sins.'	וַיְדַבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֲהֲלֵי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל-תִּגְעוּ בְּכָל-אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן-תִּסָּפוּ בְּכָל-חַטֹּאתֵיהֶם: וּמִלִּיל עִם כְּנִשְׁתָּא לְמִימֶר זִרוּ כֶּעַן מֵעַלְי מִשְׁכְּנֵי גוֹבְרִיא חִיִּיבִיא הָאֵלֵּין וְלֹא תִקְרְבוּן בְּכָל דִּילָהוֹן דְּלָמָא תִּלְקוּן בְּכָל חוֹבֵיהוֹן:	26
27	So they got them up from the dwelling of Korah, Dathan, and Abiram, on every side; and Dathan and Abiram came out, and stood at the door of their tents, with their wives, and their sons, and their little ones.	וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן-קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסְכֵּיב וּדָתָן וְאַבִּירָם וַיֵּצְאוּ נִצְבִים פֶּתַח אֲהֲלֵיהֶם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם: וְאֲסַתְּלוּ מֵעַלְי מִשְׁכְּנָא דְקָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסְּחוֹר סְחוֹר וּדָתָן וְאַבִּירָם נִפְקוּ קִימִין בְּתִרְעָה מִשְׁכְּנֵיהוֹן וּנְשֵׁיהוֹן וּבְנֵיהוֹן וְטַפְלָהוֹן:	27

(19) ויקהל עליהם קרח. בדברי ליזנות כל הלילה הוא הלך אלל השצטים ופתח אותם כסבורין אחס שעלי לצדי אני מקפיד איני מקפיד אלא בשציל כלכם אלו צאין ונוטלין כל הגדולות לו המלכות ולאחיו הכהונה עד שנחפתו כלם (תנחומא ז): וירא כבוד ה'. צא צעמוד ענן:

(22) אל אלהי הרוחות. יודע מחשבות אין מדתן כמדת בשר ודם מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם אצל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא: האיש אחד. הוא החוטא ואחא על כל העדה תקצוף. אמר הקדוש ב"ה יפה אמרת אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא (שם):

(24) העלו וגו'. כתרנומו אסתלקו מסביבות משכן קרח:

(25) ויקם משה. כסבור שישארו לו פנים ולא עשו (מד"ר. שם ח):

(27) יצאו נצבים. בקומה זקופה ולגרף כמו (שמואל"א יז, טז) ויתיצב ארבעים יום דגלית (תנחומא ח): ונשיהם

28	And Moses said: 'Hereby ye shall know that the LORD hath sent me to do all these works, and that I have not done them of mine own mind.	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלְּבִי:	28
29	If these men die the common death of all men, and be visited after the visitation of all men, then the LORD hath not sent Me.	אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יָמָתוּן אֱלֹהִים וּפָקַדְתָּ כָּל־הָאָדָם וּפָקַד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלַחְנִי:	29
30	But if the LORD make a new thing, and the ground open her mouth, and swallow them up, with all that appertain unto them, and they go down alive into the pit, then ye shall understand that these men have despised the LORD.'	וְאִם־בְּרִיאָה יַבְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וַיֵּרְדּוּ חַיִּים שְׁאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נִאֲצָו הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה:	30
31	And it came to pass, as he made an end of speaking all these words, that the ground did cleave asunder that was under them.	וַיְהִי כַּכֵּלָתוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם:	31
32	And the earth opened her mouth and swallowed them up, and their households, and all the men that appertained unto Korah, and all their goods.	וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ:	32
33	So they, and all that appertained to them, went down alive into the pit; and the earth closed upon them, and they perished from among the assembly.	וַיֵּרְדּוּ תָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֵלָה וַתִּכָּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדּוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל:	33
34	And all Israel that were round about them fled at the cry of them; for they said: 'Lest the earth swallow us up.'	וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֻתֵיהֶם נָסּוּ לְקָלָם כִּי אָמְרוּ פֶן־תִּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ:	34

ובניהם ושפם. צא וראה כמה קשה המחלוקת שהרי צית דין של מטה אין עונשין אלא עד שיביא שמי שערות וצית דין של מעלה עד כ' שנה וכאז אכדו אף יונקי שדים (שם ג):

(28) לעשות את כל המעשים האלה. שעשימי על פי הדבור למת לאהרן כהונה גדולה וצניו סגני כהונה ואלו כפון נשיא הקהתי:

(29) לא ה' שלחני. אלא אני עשימי הכל מדעתי וצדין הוא חולק עלי (שם ח):

(30) ואם בריאה. חדשה: יברא ה'. להמית אותם בצמיחה שלא מת זה אדם עד הנה ומה היא הצריאה ופצתה האדמה את פיה ותבלעם אז וידעתם כי נאלץ הם את ה' ואני מפי הגבורה אמרתי ורצותינו פירשו (שם יא. סנהדרין קי, א) אם בריאה פה לארץ מששת ימי בראשית מוטב ואם לאו יצרא ה':

(34) נסו לקולם. נשזיל הקול היוצא על בליעתם:

35	And fire came forth from the LORD, and devoured the two hundred and fifty men that offered the incense.	וַאֲשֶׁתָּא נִפְקַת מִן קֳדָם יי וַאֲכַלְתָּ יֵת מֵאֲתָן וְחֲמִשִּׁין גִּבּוֹרָא מִקִּרְבֵּי קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא:	וְאֵשׁ יֵצְאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָן אִישׁ מִקִּרְבֵּי הַקְטֹרֶת: (ס)	35
XVII	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	XVII
2	'Speak unto Eleazar the son of Aaron the priest, that he take up the fire-pans out of the burning, and scatter thou the fire yonder; for they are become holy;	אִמַּר לְאַלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כֹּהֵנָא וַיִּפְרִישׁ יֵת מִחֲתִיתָא מִבֵּין יְקִידָא וְיֵת אִשְׁתָּא יִרְחִיק לְהִלָּאָה אַרְי אֶתְקַדְשָׁא:	אִמַּר אֶל־אַלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּרֶם אֶת־הַמִּחֲתֹת מִבֵּין הַשֻּׁרְפָּה וְאֶת־הָאֵשׁ זֶרֶה־הֵלָאָה כִּי קִדְּשׁוּ:	2
3	even the fire-pans of these men who have sinned at the cost of their lives, and let them be made beaten plates for a covering of the altar—for they are become holy, because they were offered before the LORD—that they may be a sign unto the children of Israel.'	יֵת מִחֲתִית חֲיִיבָא הָאֵלִין דְּאֶתְחִיבּוּ בְּנִפְשָׁתְהוֹן וַיַּעֲבֹדוּן יְתָהוֹן טָסִין דְּרִידִין חֻפָּאָה לְמַדְבָּחָא אַרְי קְרִיבּוֹנִין קֳדָם יי וְאֶתְקַדְשָׁא וַיְהִיוּן לְאֵת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:	אֵת מִחֲתֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וַעֲשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי פָחִים צָפוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי־ הִקְרִיבָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְהִיוּ לְאוֹת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:	3
4	And Eleazar the priest took the brazen fire-pans, which they that were burnt had offered; and they beat them out for a covering of the altar,	וַיִּסֵּב אֶלְעָזָר כֹּהֵנָא יֵת מִחֲתִית נְחֹשָׁא דְקְרִיבּוּ יְקִידָא וַרְדִּידוֹנִין חֻפָּאָה לְמַדְבָּחָא:	וַיִּקָּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מִחֲתֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ הַשֻּׁרְפִּים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמִזְבֵּחַ:	4
5	to be a memorial unto the children of Israel, to the end that no common man, that is not of the seed of Aaron, draw near to burn incense before the LORD; that he fare not as Korah, and as his company; as the LORD spoke unto him by the hand of Moses.	דְּוִכְרָנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דְּלֹא יִקְרַב גִּבּוֹר חִילוּנִי דְלֹא מִזְרַע אֶהֱרֹן הוּא לְאַסְקָא קְטוֹרֶת בּוֹסְמִין קֳדָם יי וְלֹא יְהִי כְקֹרַח וְכַנְשִׁיתִיה כְּמֵא דְּמִלִּיל יי בִּידָא דְּמֹשֶׁה לִיה:	זְכָרוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֶהֱרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ: (פ)	5

- (2) ואת האש. שמתוך המחתות: זרה הלאה. לארץ מעל המחתות: כי קדשו. המחתות ואסורין צהנאה שהרי עשאו כל שרת:
- (3) החטאים האלה בנפשותם. שנעשו פושעים בנפשותם שנחלקו על הקצ"ה (יומא לו): רקעי. רדידין: פחים. טסין מרודדין טינצי"ש צלע"ז: צפוי למזבח. למזבח הנחשת: ויהיו לאות. לזכרון שיאמרו אלו היו מאותם שנחלקו על הכהונה ונשרפו:
- (4) וירקעום. אינטינדר"ש צלע"ז:
- (5) ולא יהיה בקרח. כדי שלא יהיה כקרח: כאשר דבר ה' ביד משה לו. כמו עליו על אהרן דבר אל משה שיהיה הוא ובניו כהנים לפיכך לא יקרב אדם זר אשר לא מורע אהרן וגו' וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור פתרונו כמו על. ומדרשו (תנחומא לו, יא) על קרח ומהו ביד משה ולא כתב אל משה רמז לחולקים על הכהונה שלוקין בצרעת כמו שלקה משה בידו שנאמר (שמות 7, 1) ויוציאה והנה ידו מורעת כשלג ועל כן לקה עוזיה בצרעת (דעה"צ כ, כ):

<p>6 But on the morrow all the congregation of the children of Israel murmured against Moses and against Aaron, saying: 'Ye have killed the people of the LORD.'</p>	<p>וַיִּלְנוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַאֲתָרְעֻמוּ כָּל כְּנַשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹמָא דִּבְתְּרוּהִי עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת-עַם יְהוָה:</p>	<p>6 מִמַּחֲרֹת עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת-עַם יְהוָה:</p>
<p>7 And it came to pass, when the congregation was assembled against Moses and against Aaron, that they looked toward the tent of meeting; and, behold, the cloud covered it, and the glory of the LORD appeared.</p>	<p>וַיְהִי בַּהֲקָהֵל הָעֵדָה עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל-אַהֲל מוֹעֵד וַהֲנִה כֶּסֶהוּ הָעָנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:</p>	<p>7 וַיְהִי בַּהֲקָהֵל הָעֵדָה עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל-אַהֲל מוֹעֵד וַהֲנִה כֶּסֶהוּ הָעָנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:</p>
<p>8 And Moses and Aaron came to the front of the tent of meeting.</p>	<p>וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-פְּנֵי אַהֲל מוֹעֵד: (ס)</p>	<p>8 וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-פְּנֵי אַהֲל מוֹעֵד: (ס)</p>
<p>9 And the LORD spoke unto Moses, saying:</p>	<p>וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:</p>	<p>9 רַבִּיעִי וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:</p>
<p>10 'Get you up from among this congregation, that I may consume them in a moment.' And they fell upon their faces.</p>	<p>הֲרֻמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָגַע וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם:</p>	<p>10 הֲרֻמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָגַע וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם:</p>
<p>11 And Moses said unto Aaron: 'Take thy fire-pan, and put fire therein from off the altar, and lay incense thereon, and carry it quickly unto the congregation, and make atonement for them; for there is wrath gone out from the LORD: the plague is begun.'</p>	<p>וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן סֹב יְת אֶת-הַמִּחָתָה וְתֵן-עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֵרָה אֶל-הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי-יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחֵל הַנֶּגֶף:</p>	<p>11 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קַח אֶת-הַמִּחָתָה וְתֵן-עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֵרָה אֶל-הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי-יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחֵל הַנֶּגֶף:</p>
<p>12 And Aaron took as Moses spoke, and ran into the midst of the assembly; and, behold, the plague was begun among the people; and he put on the incense, and made atonement for the people.</p>	<p>וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרָץ אֶל-תּוֹךְ הַקָּהֵל וַהֲנִה הַחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת-הַקִּטְרֹת וַיִּכְפֹּר עַל-הָעָם:</p>	<p>12 וַיִּקַּח אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרָץ אֶל-תּוֹךְ הַקָּהֵל וַהֲנִה הַחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת-הַקִּטְרֹת וַיִּכְפֹּר עַל-הָעָם:</p>
<p>13 And he stood between the dead and the living; and the plague was stayed.</p>	<p>וַיַּעֲמֵד בֵּין-הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצֵר הַמִּגֵּפָה:</p>	<p>13 וַיַּעֲמֵד בֵּין-הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצֵר הַמִּגֵּפָה:</p>

(11) וכפר עליהם. (12) זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע שהקטרת עוזר המגפה כדאיחא צמסכת שצח (פט, ח); (13) ויעמוד בין המתים וגו'. אחז את המלאך והעמידו על כרחו אמר לו המלאך הנח לי לעשות שליחותי אמר לו משה זוני לעכב על ידך אמר לו אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה אמר לו אין משה אומר כלום מלצו אלא מפי הגבורה אם אין אתה מאמין הרי הקצ"ה ומשה אל פתח אהל מועד בא עמי ושאל וזהו שנאמר וישב אהרן אל משה (מכילתא). תנחומא תלזא (טו). דבר אחר למה צקטרת לפי שהיו ישראל מליזין ומרגניס אחר הקטרת לומר סם המות הוא על ידו מתו נדב ואזיהוא על

14	Now they that died by the plague were fourteen thousand and seven hundred, besides them that died about the matter of Korah.	וַיְהִיו הַמָּתִים בַּמִּגַּפָּה אַרְבָּעַת עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלֶּכֶד הַמָּתִים עַל־דִּבְר־קֶרַח:	וַהֲיוּ דָמֵיהֶם בְּמוֹתָנָא אַרְבַּעַת עָשָׂר אֶלֶפִין וּשְׁבַע מֵאָה בַר מִדָּמֵיהֶם עַל פְּלוּגְתָּא דִּקְרַח:
15	And Aaron returned unto Moses unto the door of the tent of meeting, and the plague was stayed.	וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַתִּמָּגֶפֶה נִעְצָרָה: (פ)	וְתַב אַהֲרֹן לִוֹת מֹשֶׁה לַתְּרַע מִשְׁכֵּן זִמְנָא וּמוֹתָנָא אֶתְכַלִּי:
16	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	וּמִלִּיל יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִימֹר:
17	'Speak unto the children of Israel, and take of them rods, one for each fathers' house, of all their princes according to their fathers' houses, twelve rods; thou shalt write every man's name upon his rod.	דִּבְרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֲתָם מִטָּה מִטָּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נְשִׂאֵיהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ:	מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְסֵב מִנְהוֹן חוּטְרָא חוּטְרָא לְבֵית אָבָא מִן כָּל רִבְרִבְנֵיהוֹן לְבֵית אֲבָהֶתְהוֹן תְּרִי עָשָׂר חוּטְרִין גְּבַר יֵת שְׁמֵיהּ תִּכְתֹּב עַל חוּטְרֵיהּ:
18	And thou shalt write Aaron's name upon the rod of Levi, for there shall be one rod for the head of their fathers' houses.	וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לֵוִי בִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם:	וְיֵת שְׁמָא דַּאֲהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל חוּטְרָא דְלֵוִי אֲרִי חוּטְרָא חַד לְרִישׁ בֵּית אֲבָהֶתְהוֹן:
19	And thou shalt lay them up in the tent of meeting before the testimony, where I meet with you.	וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲנִיעַד לָכֶם שָׁמָּה:	וְתַצְנַעְנִין בְּמִשְׁכֵּן זִמְנָא קֳדָם סְהַדוּתָא דְאַזְמִין מִימְרֵי לְכוּן תִּמְן:
20	And it shall come to pass, that the man whom I shall choose, his rod shall bud; and I will make to cease from Me the murmurings of the children of Israel, which they murmur against you.'	וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבָחֶר־בּוֹ מִטָּהוּ יִפְרָח וְהִשְׁכַּתִּי מֵעַלִי אֶת־תַּלְנוּת בְּנֵי יִשְ�רָאֵל אֲשֶׁר הֵם מַלְיָנִים עָלֵיכֶם:	וְהָיָה גּוֹבְרָא דַּאֲתֵרְעִי בֵּיהּ חוּטְרֵיהּ יִנְעִי וְאֵנִית מִן קֳדָמִי יֵת תִּירְעַמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּאֵנִין מִתְרַעְמִין עָלֵיכוּן:
21	And Moses spoke unto the children of Israel; and all their princes gave him rods, for each prince one, according to their fathers' houses, even twelve rods; and the rod of Aaron was among their rods.	וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְ�רָאֵל וַיָּתְנוּ אֵלָיו כָּל־נְשִׂאֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת וּמִטָּה אַהֲרֹן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם:	וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ לֵיהּ כָּל רִבְרִבְנֵיהוֹן חוּטְרָא לְרִבָּא חַד חוּטְרָא לְרִבָּא חַד לְבֵית אֲבָהֶתְהוֹן תְּרִי עָשָׂר חוּטְרִין וְחוּטְרָא דַּאֲהֲרֹן בְּגוֹ חוּטְרֵיהוֹן:

ידו נשרפו חמשים ומאתים איש אמר הקב"ה תראו שעוזר מגפה הוא והחטא הוא הממית (מכילתא ויסע פרשה ו. זכרות לג, א):

(18) כי משה אחד. אף על פי שחלקתים לשתי משפחות משפחת כהונה לצד ולויה לצד מכל מקום שצט אחד הוא:

(20) והשכתי. כמו (בראשית ח, א) וישכו המים (אסתר ז, י) וחמת המלך שככה:

(21) בתוך מטותם. הניחו צאמנע שלא יאמרו מפני שהניחו צלל שכניה פרח (תנחומא אחרי ח):

22	And Moses laid up the rods before the LORD in the tent of the testimony.	וַיָּנִחַ מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטֵּה לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדוּת׃ וַאֲצַנֵּעַ מֹשֶׁה יֵת חוֹטְרֵי אֶדְם בְּמִשְׁכָּנָא דְסִהְדוּתָא׃	22
23	And it came to pass on the morrow, that Moses went into the tent of the testimony; and, behold, the rod of Aaron for the house of Levi was budded, and put forth buds, and bloomed blossoms, and bore ripe almonds.	וַיְהִי מִמָּחָרֶת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וַיִּהְיֶה פָּרַח מִמֶּנָּה אֹהֶרֶן לְבֵית לֵוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֶץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים׃ וַהֲנִה בְּיוֹמָא דְבִתְרוּהִי וְעָאֵל מֹשֶׁה לְמִשְׁכָּנָא דְסִהְדוּתָא וְהָא יְעָא חוֹטְרָא דְאֹהֶרֶן לְבֵית לֵוִי וַאֲפִיק לְבַלְבִּין וַאֲנִיץ נֶץ וְכַפִּית שְׁגָדִין׃	23
24	And Moses brought out all the rods from before the LORD unto all the children of Israel; and they looked, and took every man his rod.	וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמִּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִמֶּנָּה׃ וַאֲפִיק מֹשֶׁה יֵת כָּל חוֹטְרֵי אֶדְם מִן קֳדָם יְיָ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲשִׁתְּמוּדְעוּ וַנְסִיבוּ גִבְרַ חוֹטְרֵיהֶ׃	24
25	and the LORD said unto Moses: 'Put back the rod of Aaron before the testimony, to be kept there, for a token against the rebellious children; that there may be made an end of their murmurings against Me, that they die not.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב אֶת־מִטֵּה אֹהֶרֶן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמַשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרִי וְתִכְּל תְּלוּנָתָם מַעַלִּי וְלֹא יָמָתוּ׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אָתִיב יֵת חוֹטְרָא דְאֹהֶרֶן קֳדָם סִהְדוּתָא לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְעָמָא סָרְבָנָא וַיְסוּפֹן תוֹרַעְמָתָהוֹן מִן קֳדָמִי וְלֹא יָמוּתוּן׃	ששי
26	Thus did Moses; as the LORD commanded him, so did he.	וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה׃ וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דְפָקִיד יְיָ יִתִּיה כֵּן עָבַד׃	26
27	And the children of Israel spoke unto Moses, saying: 'Behold, we perish, we are undone, we are all undone.'	וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גּוֹעֵגְנוּ אֲבָדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבָדְנוּ׃ וַאֲמָרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְמִימַר הָא מַנְנָא קְטִילַת חֲרָבָא הָא מַנְנָא בִּלְעַת אֲרַעָא הָא מַנְנָא מִיתוּ בְּמוֹתָנָא׃	27
28	Every one that cometh near, that cometh near unto the tabernacle of the LORD, is to die; shall we wholly perish?	כָּל הַקֵּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאָם תָּמָנוּ לְגֹועַ׃ כָּל דְּקָרִיב מִקֵּרֵב לְמִשְׁכָּנָא דִּי מָאִית הָא אֲנַחְנָא סִיפִין לְמָמָת׃	28

(23) וַיֵּצֵא פָּרַח. כמשמעו: צִיץ. הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל: וַיִּגְמַל שְׁקָדִים. כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים לשון (בראשית כא, ח) וַיִּגְדַל הֵילֵד וַיִּגְמַל וּלְשׁוֹן זֶה מֵזוּי צִפְרִי הָאֵילָן כְּמוֹ (ישעיה יח, ה) וְצוּסָר גּוֹמֵל יִהְיֶה נֹחַ. ולמה שקדים, הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לצא כמו שמצינו בעוזיה (ד"ה"ז כו, יט) והלזרעת זרחה צמחו (מדרש אגדה) ותרגמו וכפית שגדין כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה:

(25) לְמַשְׁמֶרֶת לְאוֹת. לזכרון שצמחתי צאהרן הכהן ולא ליונו עוד על הכהונה: וְתִכְּל תְּלוּנָתָם. כמו ותכלה תלונתם לשון זה שם מפעל יחיד לשון נקבה כמו תלונתם מרמורי"ש צלע"ו יש חילוק בין תלונתם לתלונתם תלונה אחת תלונותם שם דבר צלשון יחיד ואפילו הם תלונות הרבה:

(28) כָּל הַקֵּרֵב הַקֵּרֵב וגו'. אין אנו יכולין להיות זהירין בכך כולנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד ואחד שיקריב עֲזָמוּ יוֹתֵר מִחֲזַרְיוֹ וַיִּכְנַס לַחוֹךְ אֶהֱל מוֹעֵד יָמוּת: האם תמנו לגוע. שמה הופקרנו למיתה:

XVIII	<p>And the LORD said unto Aaron: "Thou and thy sons and thy fathers' house with thee shall bear the iniquity of the sanctuary; and thou and thy sons with thee shall bear the iniquity of your priesthood.</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אֶתְּהָ וּבְנֵיךָ וּבֵית־אָבִיךָ אֶתְּהָ תִשָּׂאוּ אֶת־עֲוֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאֶתְהָ וּבְנֵיךָ אֶתְּהָ תִשָּׂאוּ אֶת־עֲוֹן כֹּהֲנֵיכֶם:</p>	<p>XVIII</p>
2	<p>And thy brethren also, the tribe of Levi, the tribe of thy father, bring thou near with thee, that they may be joined unto thee, and minister unto thee, thou and thy sons with thee being before the tent of the testimony.</p>	<p>וְאִם יְהוָה יִתְּ אֶתְהָ שְׂבֵטָא דְלֵוִי שְׂבֵטָא דְאָבִיךָ קָרִיב לְוִתְךָ וַיְתוֹסְפוּן עֲלֶיךָ וַיִּשְׁמְשׁוּךָ וְאִתְּהָ וּבְנֵיךָ עִמָּךְ קֳדָם מִשְׁכְּנֵא דְסִתְרוֹתָא:</p>	<p>2</p>
3	<p>And they shall keep thy charge, and the charge of all the Tent; only they shall not come nigh unto the holy furniture and unto the altar, that they die not, neither they, nor ye.</p>	<p>וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל כָּל־הָאֹהֶל אֲךָ אֶל־כָּל־יְהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמוּתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם:</p>	<p>3</p>
4	<p>And they shall be joined unto thee, and keep the charge of the tent of meeting, whatsoever the service of the Tent may be; but a common man shall not draw nigh unto you.</p>	<p>וְנִלְוֹנוּ עֲלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם:</p>	<p>4</p>
5	<p>And ye shall keep the charge of the holy things, and the charge of the altar, that there be wrath no more upon the children of Israel.</p>	<p>וְשָׁמְרֶתֶם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	<p>5</p>
6	<p>And I, behold, I have taken your brethren the Levites from among the children of Israel; for you they are given as a gift unto the LORD, to do the service of the tent of meeting.</p>	<p>וְאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:</p>	<p>6</p>

- (1) ויאמר ה' אל אהרן. למשה אמר שיאמר לאהרן להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש (ספרי קיז): אתה ובניך ובית אביך. הם בני קהת אבי עמרם (שם קטז): תשא את עון המקדש. עליכם אני מטיל עונש הזרים שיטעאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש אחס תשצו ותזהירו על כל זר הצא ליגע: ואתה ובניך. הכהנים: תשא את עון כהונתכם. שאינה מסורה ללוים ותזהירו הלוים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם:
- (2) וגם את אחיך. בני גרשון ובני מררי: וילוו. ויתחצרו אליכם להזהיר גם את הזרים מלהתקרב אליהם: וישרתוך. צשמירת השערים ולמנות מהם גוזרין ואמרכלין (שם. זכחס נז):
- (3) וזר לא יקרב אליכם. אתכם אני מזהיר על כך:
- (4) ולא יהיה עוד קצף. כמו שהיה כבר שנאמר (במדבר יז, יא) כי ילא הקצף (ספרי):
- (5) לכם מתנה נתנים. יכול לעבודתכם של הדיוט תלמוד לומר לה' כמו שמפורש למעלה לשמור משמרת גוזרין ואמרכלין:

- 7 And thou and thy sons with thee shall keep your priesthood in everything that pertaineth to the altar, and to that within the veil; and ye shall serve; I give you the priesthood as a service of gift; and the common man that draweth nigh shall be put to death.'
 7 וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כֹּהֲנֻתְכֶם לְכָל־דָּבָר תִּמְזַבְּחוּ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעַבְדְּתֶם עֲבַדְתָּ מִתְּנָה אֶתְּךָ אֶת־כֹּהֲנֻתְכֶם וְהָזָר הַקָּרֵב יוּמָת: (פ)
- 8 And the LORD spoke unto Aaron: 'And I, behold, I have given thee the charge of My heave-offerings; even of all the hallowed things of the children of Israel unto thee have I given them for a consecrated portion, and to thy sons, as a due for ever.
 8 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נֹתַתִּי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוֹמָתִי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נֹתַתִּים לְמִשְׁחָה וּלְבְנֶיךָ לְחֶק־עוֹלָם:
- 9 This shall be thine of the most holy things, reserved from the fire: every offering of theirs, even every meal-offering of theirs, and every sin-offering of theirs, and every guilt-offering of theirs, which they may render unto Me, shall be most holy for thee and for thy sons.
 9 זֶה־יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקִּדָּשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־אַשָּׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ מִקֹּדָשִׁים לְךָ הוּא וּלְבְנֶיךָ:
- 10 In a most holy place shalt thou eat thereof; every male may eat thereof; it shall be holy unto thee.
 10 בִּקְדֹשׁ הַקִּדָּשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לְךָ:
- 11 And this is thine: the heave-offering of their gift, even all the wave-offerings of the children of Israel; I have given them unto thee, and to thy sons and to thy daughters with thee, as a due for ever; every one that is clean in thy house may eat thereof.
 11 וְזֶה־לְךָ תְּרוֹמַת מִתְּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נֹתַתִּים וּלְבְנֶיךָ וּלְבָנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחֶק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ:

(7) עבדת מתנה. צמחנה נמתיה לכס:

(8) ואני הנה נותני לך. צשמחה. לשון שמחה הוא זה כמו (שמות 7, יד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בצלצו משל למלך שנתן שדה לאוהביו ולא כחז ולא חסם ולא העלה צערבאין בא אחד וערער (עליו) על השדה אמר לו המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך הריני כוחז וחוסם לך ומעלה צערבאין אף כאן לפי שצא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכחז ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בצרית מלח עולם ולכן נסמכה פרשה זו לכאן (חולין קלג. ספרי קיז): משמרת תרומתי. שאתה צריך לשמרון צטהרה: למשחה. לגדולה (ספרי שם):

(9) מן האש. לאחר הקטרת האשים: כל קרבנם. כגון זבחי שלמי צבור (שם): מנחתם חטאתם ואשמים. כמשמעו: אשר ישיבו לי. זה גזל הגר (שם):

(10) בקדש הקדשים תאכלנו וגו'. למד על קדשי קדשים שאין נאכלין אלא צעורה ולזכרי כהונה (שם):

(11) תרומת מתנם. המורס מן המודה ומהשלמים ואיל נזיר: לכל תנופות. שהרי אלו טעונין תנופה (שם): כל טהור. ולא טמאים (ספרי). דבר אחר כל טהור לרצות אשמו:

12	All the best of the oil, and all the best of the wine, and of the corn, the first part of them which they give unto the LORD, to thee have I given them.	כָּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל־חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רִאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לָךְ נֹתֵתִים:	כָּל טוֹב מִשֶּׁח וְכָל טוֹב חֶמֶר וְעֵבֶר רִישִׁיתָהוֹן דִּיתְּנוּן קָדָם יי לךְ יִתְּבוֹנוּ:
13	The first-ripe fruits of all that is in their land, which they bring unto the LORD, shall be thine; every one that is clean in thy house may eat thereof.	בְּכוֹרֵי כָל־אֲשֶׁר בְּאֶרֶצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לָךְ יִהְיֶה כָל־מִזְבֹּחַ בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֻנוּ:	בְּכוֹרֵי כָל דְּבִאֲרֵהוֹן דִּיתוֹן קָדָם יי דִּילְךָ יְהִי כָל דִּידְפִי בְּבֵיתְךָ יִכְלִינוּ:
14	Every thing devoted in Israel shall be thine.	כָּל־תְּרוֹם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה:	כָּל חֶרֶמָא בְּיִשְׂרָאֵל דִּילְךָ יְהִי:
15	Every thing that openeth the womb, of all flesh which they offer unto the LORD, both of man and beast, shall be thine; howbeit the first-born of man shalt thou surely redeem, and the firstling of unclean beasts shalt thou redeem.	כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה יִהְיֶה־לָּךְ אֵדָו פֶּדָה תְּפָדֶה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תְּפָדֶה:	כָּל פֶּתַח וּלְדָא לְכָל בָּשָׂר דִּיקְרִבוּן קָדָם יי בְּאֲנָשָׁא וּבְבִעִירָא יְהִי לָךְ בְּרִם מִפְּדָק תְּפָדִיק יֵת בּוֹכְרָא דְאֲנָשָׁא וְיֵת בּוֹכְרָא דְבִעִירָא מְסֻבָּא תְּפָדִיק:
16	And their redemption-money—from a month old shalt thou redeem them—shall be, according to thy valuation, five shekels of silver, after the shekel of the sanctuary—the same is twenty gerahs.	וּפְדוּיָם מִבֶּן־חֹדֶשׁ תְּפָדֶה בְּעֶרְכָּךְ כֶּסֶף חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:	וּפְדוּקְנֵיה מִבֶּר יִרְחָא תְּפָדִיק בְּפְדוּקְנֵיה כֶּסֶף חֲמִישׁ סְלֵעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא עֶשְׂרִין מְעִין הוּא:
17	But the firstling of an ox, or the firstling of a sheep, or the firstling of a goat, thou shalt not redeem; they are holy: thou shalt dash their blood against the altar, and shalt make their fat smoke for an offering made by fire, for a sweet savour unto the LORD.	אֵדָ בְּכוֹר־שׁוֹר אֹד־בְּכוֹר כֶּשֶׁב אֹד־בְּכוֹר עֵז לֹא תְּפָדֶה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־חֵלְבָם תִּקְטִיר אֵשָׁה לַיהוָה נִיחֹחַ לַיהוָה:	בְּרִם בּוֹכְרָא דִּתּוֹרָא אֹד בּוֹכְרָא דְאִמְרָא אֹד בּוֹכְרָא דְעֵז לֹא תְּפָדִיק קוּדְשָׁא אֲנוּן יֵת דְּמָהוֹן תִּזְרֹק עַל מִדְּבָחָא וְיֵת תְּרַבְּהוֹן תְּסִיק קוּרְבָן לְאִתְּקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי:
18	And the flesh of them shall be thine, as the wave-breast and as the right thigh, it shall be thine.	וּבִשְׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזֶה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה:	וּבִשְׂרָהוֹן יְהִי לָךְ כַּחֲדָא דְאִרְמוּתָא וּכְשִׁקָא דִּימִינָא דִּילְךָ יְהִי:

(12) ראשיתם. היא תרומה גדולה:

(18) כחזה התנופה וכשוק הימין. של שלמים שנאכלים לכהנים לנשיהם ולצניהם ולעצדיהם לשני ימים ולילה אחד אף הצבור נאכל לשני ימים ולילה אחד (זבחים נו. ספרי קיט): לך ידיה. צא רבי עקיבא ולמד הוסיף לך הכתוב הויה אחרת שלא תאמר כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה (ספרי שם):

<p>19 All the heave-offerings of the holy things, which the children of Israel offer unto the LORD, have I given thee, and thy sons and thy daughters with thee, as a due for ever; it is an everlasting covenant of salt before the LORD unto thee and to thy seed with thee.'</p>	<p>כָּל־תְּרוּמַת הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נְתַתִּי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבִנְתֶיךָ אֵתֶךָ לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ וּלְיִרְעֶךָ אֵתֶךָ:</p>	<p>19 כל תרומת הקדשים אשר ירימו בנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נְתַתִּי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבִנְתֶיךָ אֵתֶךָ לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ וּלְיִרְעֶךָ אֵתֶךָ:</p>
<p>20 And the LORD said unto Aaron: 'Thou shalt have no inheritance in their land, neither shalt thou have any portion among them; I am thy portion and thine inheritance among the children of Israel.</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְיָ לְאַהֲרֹן בְּאַרְעֵהוֹן לֹא תַחֲסִין וְחֶלֶק לֹא יִהְיֶה לָךְ בִּיְמֵיהֶוֹן מִתָּנִן דִּיתְבִּית לָךְ אֲנִי חֶלְקֶךָ וְאַחֲסֵנֶךָ בְּגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	<p>20 וַיֹּאמֶר יְיָ לְאַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנְחַל וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקֶךָ וְנַחֲלָתֶךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט)</p>
<p>21 And unto the children of Levi, behold, I have given all the tithe in Israel for an inheritance, in return for their service which they serve, even the service of the tent of meeting.</p>	<p>וּלְבָנִי לֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁכַּן זִמְנָא לְסַבְּלָא חוּבָא לְמִמָּת:</p>	<p>21 וּלְבָנִי לֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁכַּן זִמְנָא לְסַבְּלָא חוּבָא לְמִמָּת:</p>
<p>22 And henceforth the children of Israel shall not come nigh the tent of meeting, lest they bear sin, and die.</p>	<p>וְעַבְדֵי חֲלוֹי הוּא אֵת־עַבְדָּת אֶהְל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנָם חֲקֵת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה:</p>	<p>22 וְעַבְדֵי חֲלוֹי הוּא אֵת־עַבְדָּת אֶהְל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עוֹנָם חֲקֵת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה:</p>
<p>23 But the Levites alone shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for ever throughout your generations, and among the children of Israel they shall have no inheritance.</p>	<p>כִּי אֵת־מַעֲשֶׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נְתַתִּי לְלוֹיִם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה: (פ)</p>	<p>23 כִּי אֵת־מַעֲשֶׂר בְּנֵי־יִשְ�רָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נְתַתִּי לְלוֹיִם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה: (פ)</p>
<p>24 For the tithe of the children of Israel, which they set apart as a gift unto the LORD, I have given to the Levites for an inheritance; therefore I have said unto them: Among the children of Israel they shall have no inheritance.'</p>	<p>וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:</p>	<p>24 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:</p>

(19) כל תרומת הקדשים. מחצתה של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף ופרט באמצע (שס): ברית מלח עולם. כרת צרית עם אהרן דצצר הצריא ומתקיים ומצריא את אחרים (שס): ברית מלח. כצרית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם:

(20) וחלק לא יהיה לך בתוכם. אף צציוז (ספרי קט):

(23) והם. הלויים ישאו עונם של ישראל שעליהם להזהיר הזרים מגשת אליהם:

(24) אשר ירימו לה' תרומה. הכתוב קראו תרומה עד שיפריש ממנו תרומת מעשר (ספרי שס):

<p>26 'Moreover thou shalt speak unto the Levites, and say unto them: When ye take of the children of Israel the tithe which I have given you from them for your inheritance, then ye shall set apart of it a gift for the LORD, even a tithe of the tithe.</p>	<p>וְאֶל־הַלְוִיִּם תִּדְבֹר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֲתָם בְּנַחֲלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת יְהוָה מֵעֹשֶׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:</p>
<p>27 And the gift which ye set apart shall be reckoned unto you, as though it were the corn of the threshing-floor, and as the fulness of the wine-press.</p>	<p>וְנִחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן־הַגֶּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן־הַיֵּקֶב:</p>
<p>28 Thus ye also shall set apart a gift unto the LORD of all your tithes, which ye receive of the children of Israel; and thereof ye shall give the gift which is set apart unto the LORD to Aaron the priest.</p>	<p>כֵּן תָּרִימוּ גַם־אֲתֶם תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:</p>
<p>29 Out of all that is given you ye shall set apart all of that which is due unto the LORD, of all the best thereof, even the hallowed part thereof out of it.</p>	<p>מִכָּל מַתְּנֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת־כָּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חִלְבּוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:</p>
<p>30 Therefore thou shalt say unto them: When ye set apart the best thereof from it, then it shall be counted unto the Levites as the increase of the threshing-floor, and as the increase of the wine-press.</p>	<p>וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנִחְשַׁב לְלוֹוִיִּם כַּתְּבוּאָת גֶּרֶן וְכַתְּבוּאָת יֵקֶב:</p>
<p>31 And ye may eat it in every place, ye and your households; for it is your reward in return for your service in the tent of meeting.</p>	<p>וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֲתֶם וּבֵיתְכֶם כִּי־שֹׁכֵר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:</p>

(27) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן. תרומת מעשר שלכם אסורה לזרים ולטומאים וחיצינ עליה מיתה וחומש כתרומה גדולה שנקראת ראשית דגן מן הגרון: וכמלאה מן היקב. כתרומת תירוש ויטור ויטור מן היקבים: מלאה. לשון ציטוט כזוהי שנתמלאת: יקב. הוא הצור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא וכן (זכריה יד, י) יקצי המלך הוא יס אוקיינוס חפירה שחפר מלכו של עולם:

(28) כן תרימו גם אתם. כמו שישאל מרימים מגרנס ומיקציהם תרימו גם אתם ממעשר שלכם כי הוא נחלתכם: (29) מכל מתנתכם תרימו את כל תרומת ה'. כתרומה גדולה הכתוב מדבר שאל הקדים לוי את הכהן זכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש תרומת מעשר (ספרי קא):

(30) בהרימכם את חלבו ממנו. לאחר שתרמו תרומת מעשר ממנו: ונחשב. המותר ללוים חולין גמורין: כתבו את גרן. לישראל שלא תאמר הואיל וקראו הכתוב תרומה שנאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה יכול יהא כולו אסור תלמוד לומר ונחשב ללוים ככתובת גרן מה של ישראל חולין אף של לוי חולין (שם קכז):

32 And ye shall bear no sin by reason of it, seeing that ye have set apart from it the best thereof; and ye shall not profane the holy things of the children of Israel, that ye die not.'
 וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חַטָּא בְּהַרְימְכֶם אֶת־חִלּוֹ בְּמִנּוֹ וְאֶת־קֳדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִילוּ וְלֹא תָמוּתוּ: (פ)
 וְלֹא תִקְבְּלוּן עָלֵהי חוֹבָא בְּאַפְרִשׁוֹתֵכוֹן יֵת שׁוֹפְרִיָּה מִנִּיהַ וְיֵת קוֹדֶשֶׁיֶא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִין וְלֹא תָמוּתוּן:

The Haftarah is I Samuel 11:14 - 12:22 on page 193. On Rosh Hodesh, Maftir is Numbers 28:9 - 15 on page 143 and Haftara on page 208.

XIX And the LORD spoke unto Moses and unto Aaron, saying:
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
 זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיקַחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מִום אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עַל:
 וַנִּתֶּנָּה אֹתָהּ אֶל־אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לִפְנָיו:
 וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל־נֹכַח פָּנָיו אֶחָל־מוֹעֵד מִדָּמָה שֶׁבַע פְּעָמִים:
 וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה לְעִינָיו אֶת־עֲרֹה וְאֶת־בִּשְׂרָהּ וְאֶת־דָּמָהּ עַל־פְּרָשָׁה יִשְׂרָף:
 וְהָיָה יֵת תּוֹרָתָא לְעִינֵיהִי יֵת מִשְׁכָּה וְיֵת בִּשְׂרָהּ וְיֵת דָּמָהּ עַל אוֹכְלָהּ יוֹקִיד:

3
4
5

- (31) בכל מקום. אפילו צדית הקצרות (שס):
 (32) ולא תשא עוליו חטא וגר. הא אם לא תרימו תשא חטא (יצמות פט): ולא תמותר. הא אם תחללו תמותו (צכורות כו, 3):
 (2) זאת חקת התורה. לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש צה לפיכך כחצ צה חקה גזירה היא מלפני אֵין לך רשות להרהר אחריה (יומא ס, 3): ויקחו אליך. לעולם היא נקראת על שמך פרה שעה משה צמדצר (צמדצר רצה): אדמה תמימה. שתהא תמימה צאדמימות שאם היו צה שתי שערות שחורות פסולה (ספרי קכג. פרה 3, ה):
 (3) אלעזר. מלטה צסגן (ספרי שס): אל מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות (יומא סח, א. ספרי): ושחט אותה לפניו. זר שוחט ואלעזר רואה (יומא מז. ספרי קכג):
 (4) אל נוכח פני אהל מועד. עומד צמזרחו של ירושלים ומתכוין ורואה פתחו של היכל צשעת הזאת הדם (יומא סח, א. ספרי שס):

6	And the priest shall take cedar-wood, and hyssop, and scarlet, and cast it into the midst of the burning of the heifer.	וַיִּסַּב כֹּהֵנָא אֶעָא דְאַרְזָא וְאַיִזוּבָא וְצִבְעָה וְהוֹרִי וְיִרְמִי לְגוּ יְקִידַת תּוֹרְתָא:	וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרֹז וְאַזְבִּיב וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל-תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה:
7	Then the priest shall wash his clothes, and he shall bathe his flesh in water, and afterward he may come into the camp, and the priest shall be unclean until the even.	וַיַּצְבֵּעַ לְבוּשׁוֹהִי כֹהֵנָא וַיִּסְחִי בַשְּׂרִיָּה בַמַּיָּא וּבְתֵר כֵּן יִיעוֹל לַמִּשְׁרִיתָא וַיְהִי מִסָּאב כֹּהֵנָא עַד רַמְזָא:	וְכִבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרַחֵץ בַּשָּׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֵר יָבֹא אֶל-הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד-הָעֶרֶב:
8	And he that burneth her shall wash his clothes in water, and bathe his flesh in water, and shall be unclean until the even.	וְהַמְזַקֵּיד יִתֶּה יַצְבֵּעַ לְבוּשׁוֹהִי בַמַּיָּא וַיִּסְחִי בַשְּׂרִיָּה בַמַּיָּא וַיְהִי מִסָּאב עַד רַמְזָא:	וְהִשְׁרַף אֹתָהּ וְכִבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרַחֵץ בַּשָּׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:
9	And a man that is clean shall gather up the ashes of the heifer, and lay them up without the camp in a clean place, and it shall be kept for the congregation of the children of Israel for a water of sprinkling; it is a purification from sin.	וַיִּכְנֹשׁ גִּבֵּר דְּכִי יֵת קִטְמָא דְּתוֹרְתָא וַיִּצְנַע מִבְּרָא לַמִּשְׁרִיתָא בְּאַחֵר דְּכִי וְתִהִי לְכִנְשֵׁתָא דְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּטְרָא לְמִי אֲדִיוֹתָא חֲטָאָה הִיא:	וְאָסְפוּ אִישׁ טָהוֹר אֶת אֲפֶר הַפָּרָה וְהָנִיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהִיתָה לַעֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁמֶרֶת לְמִי נִדָּה חֲטָאָה הִוא:
10	And he that gathereth the ashes of the heifer shall wash his clothes, and be unclean until the even; and it shall be unto the children of Israel, and unto the stranger that sojourneth among them, for a statute for ever.	וַיַּצְבֵּעַ דְּכִנְשֵׁי יֵת קִטְמָא דְּתוֹרְתָא יֵת לְבוּשׁוֹהִי וַיְהִי מִסָּאב עַד רַמְזָא וְתִהִי לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגִזְרֵיָא דִּיתְגִּיירִון בֵּינֵיהֶן לְקִיָּם עָלֵם:	וְכִבֵּס הָאֹסֵף אֶת-אֲפֶר הַפָּרָה אֶת-בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְהִיתָה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגֵר הַגֵּר בְּתוֹכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם:
11	He that toucheth the dead, even any man's dead body, shall be unclean seven days;	דִּיקְרַב בְּמִיתָא לְכָל נַפְשָׁא דְּאִנְשָׁא וַיְהִי מִסָּאב שִׁבְעָא יוֹמִין:	הִגָּעַ בְּמַת לְכָל-נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים:
12	the same shall purify himself therewith on the third day and on the seventh day, and he shall be clean; but if he purify not himself the third day and the seventh day, he shall not be clean.	הוּא יְדִי עֲלוֹהִי בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְדִי וְאִם לֹא יְדִי עֲלוֹהִי בְיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה לֹא יְדִי:	הוּא יִתְחַטֵּא-בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיִטָּהַר וְאִם-לֹא יִתְחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטָּהַר:

(7) אל המחנה. למחנה שכניה שאין טמא משולח חוץ לשמי מחנות אלא זו ובעל קרי ומזורע (פסחים סז, א): וטמא הכהן עד הערב. סרסרו ודרששו וטמא עד הערב ואחר יבוא אל המחנה:
 (9) והניח מחוץ למחנה. לשלשה חלקים מתחלקת אחד נתן זהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות ואחד נתן בחיל זה של משמרות היה חוץ לעזרה ליטול ממנו צני העיירות וכל הנריכין להטער זה שזה המשחה כהנים גדולים לפירות אחרות מקדשין הימנה וזה שחיל נתן למשמרת מגזירת הכתוב שנאמר והיתה לעדת צני ישראל למשמרת (ספרי קכד. פרה ג, יא): למי נדה. למי הזייה כמו (איכה ג, נג) וידו אבן צי (זכריה ג, ד) לידות את קרנות הגוים לשון זריקה: חטאת הוא. לשון חטוי כפשוטו ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת לומר שהיא כקדשים להאסר בהנאה (ספרי שם. מנחות נא, ב):
 (12) הוא יתחטא בו. באפר הפרה (ס"א הזה):

<p>Whosoever toucheth the dead, even the body of any man that is dead, and purifieth not himself—he hath defiled the tabernacle of the LORD—that soul shall be cut off from Israel; because the water of sprinkling was not dashed against him, he shall be unclean; his uncleanness is yet upon him.</p>	<p>כָּל־הַנִּגָּע בַּמֵּת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת־מִשְׁכָּנוֹ יִהְיֶה טָמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא־זָרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טָמְאָתוֹ בּוֹ:</p>	<p>13</p>
<p>This is the law: when a man dieth in a tent, every one that cometh into the tent, and every thing that is in the tent, shall be unclean seven days.</p>	<p>זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בַּאֲהֶל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֶהֱלִי וְכָל־אֲשֶׁר בַּאֲהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:</p>	<p>14</p>
<p>And every open vessel, which hath no covering close-bound upon it, is unclean.</p>	<p>וְכָל כֵּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:</p>	<p>15</p>
<p>And whosoever in the open field toucheth one that is slain with a sword, or one that dieth of himself, or a bone of a man, or a grave, shall be unclean seven days.</p>	<p>וְכָל אֲשֶׁר־יִגַּע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל־חֶרֶב אוֹ בָּמָת אוֹ־בַעֲצָם אָדָם אוֹ בַּקֶּבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:</p>	<p>16</p>
<p>And for the unclean they shall take of the ashes of the burning of the purification from sin, and running water shall be put thereto in a vessel.</p>	<p>וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֹפֶר שְׂרָפַת הַחֲטָאֹת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל־כָּלִי:</p>	<p>17</p>
<p>And a clean person shall take hyssop, and dip it in the water, and sprinkle it upon the tent, and upon all the vessels, and upon the persons that were there, and upon him that touched the bone, or the slain, or the dead, or the grave.</p>	<p>וְלָקַח אֶזְוֵב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־הָאֶהֱלִי וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנֶּפְשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֶּגַע בַּעֲצָם אוֹ בַּחֲלָל אוֹ בָּמָת אוֹ בַּקֶּבֶר:</p>	<p>שני</p>

(13) במת בנפש. ואי זה מת של נפש האדם להוציא נפש צהמה שאין טומאתה זריכה הזאה (ולא טומאת שבעה) דבר אחר נכנס זו רביעית דם (חולין עב, א): את משכן ד' טמא. אם נכנס לעזרה אפילו בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי: עוד טמאתו בו. אף על פי שטבול:

(14) כל הבא אל האהל. צעוד שהמת צמוכו:

(15) וכל כלי פתוח. כללי חרס הכחוצ מדבר שאין מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו לפיכך אם אין מגופת זמידתו פתולה עליו יפה צמזור טמא הוא הא אם יש זמיד פתיל עליו טהור (שם כח. ספרי קבו): פתיל. לשון מחובר בלשון עברי וכן (בראשית ל, ח) נפתולי אלהים נפתלתי נפתלתי עם אחותי:

(16) על בני השדה. רבותינו דרשו (חולין עב, א. ספרי קבו) לרבות גולל ודופק ופשוטו על פני השדה שאין שם אהל מטמא המת שם צנגיעה:

<p>19 And the clean person shall sprinkle upon the unclean on the third day, and on the seventh day; and on the seventh day he shall purify him; and he shall wash his clothes, and bathe himself in water, and shall be clean at even.</p>	<p>וַיְהִי הַטָּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּכְבָּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר בָּעֶרֶב: וַיִּדְכֵּי בְרַמְשָׁא:</p>	<p>19 וְהָיָה הַטָּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּכְבָּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר בָּעֶרֶב: וַיִּדְכֵּי בְרַמְשָׁא:</p>
<p>20 But the man that shall be unclean, and shall not purify himself, that soul shall be cut off from the midst of the assembly, because he hath defiled the sanctuary of the LORD; the water of sprinkling hath not been dashed against him: he is unclean.</p>	<p>וְגֵבֶר דִּסְתָּאב וְלֹא יָדִי עֲלוּהִי וַיִּשְׁתַּיֵּצִי אֲנָשָׁא הַהוּא מִגֹּו קִהְלָא אֲרִי יָת מְקֻדָּשָׁא דִּי סְאִיב מִי אֲדִיּוּתָא לֹא אֲדִירִקוּ עֲלוּהִי מְסָאב הוּא:</p>	<p>20 וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל כִּי אֶת-מִקְדָּשׁ יְהוָה טָמָא מִי נִדָּה לֹא-זָרַק עָלָיו טָמֵא הוּא:</p>
<p>21 And it shall be a perpetual statute unto them; and he that sprinkleth the water of sprinkling shall wash his clothes; and he that toucheth the water of sprinkling shall be unclean until even.</p>	<p>וְהָיָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִי-הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:</p>	<p>21 וְהָיָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִי-הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:</p>
<p>22 And whatsoever the unclean person toucheth shall be unclean; and the soul that toucheth him shall be unclean until even.</p>	<p>וְכָל דִּיקְרַב בֵּיהּ מְסָאבָא יְהִי מְסָאב וְאִנְשׁ דִּיקְרַב בֵּיהּ יְהִי מְסָאב עַד רַמְשָׁא:</p>	<p>22 וְכָל אֲשֶׁר-יִגַּע-בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת הַטָּמֵא עַד-הָעֶרֶב: (פ)</p>
<p>XX And the children of Israel, even the whole congregation, came into the wilderness of Zin in the first month; and the people abode in Kadesh; and Miriam died there, and was buried there.</p>	<p>וַאֲתוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנִשְׁתָּא לְמַדְבְּרָא דְצִין בִּירְחָא קְדִמָּאָה וַיֵּתִיב עֲמָא בְּרָקִם וַיָּמִיתָת תַּמֶּן מִרְיָם וַאֲתַקְבְּרַת תַּמֶּן:</p>	<p>XX וַיָּבֹאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כָּל-הָעֵדָה מִדְּבַר-צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקִדְשׁ וַתָּמֹת שָׁם מִרְיָם וַתִּקְבֹּר שָׁם:</p>

(19) וחטאו ביום השביעי. הוא גמר טהרתו (ספרי):
(20) ואיש אשר יטמא וגו'. אם נאמר מקדש למה נאמר משכן כו' כדאיחא בשזועות (טו, ז):
(21) ומזה מי הנדה. רבותינו אמרו (נדה ט. יומא יד, א) שהמזה טהור וזה צא ללמד שהנושא מי טמא טמא טומאה חמורה לטמא צגדים שעליו מה שאין כן בנוגע וזה שהוציאו כלשון מזה לומר לך שאין מטמאין עד שיהא צהן שיעור הזאה: והנגע וגו' יטמא. ואין טעון כזוס צגדים:
(22) וכל אשר יגע בו. הטמא הזה שנטמא צמת יטמא: והנגע הנגע. צו צטמא מת: תטמא עד הערב. מכאן למדנו שהמת אבי אבות הטומאה והנוגע צו אב הטומאה ומטמא אדם זהו פירושה לפי משמעה והלכותיה. ומדרש אגדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן וזהו: ויקחו אליך. משלהם כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם כך יציאו זו לכפרה משלהם: פרה אדמה. משל לצן שפחה שטינף פלטין של מלך אמרו חזא אמו ותקנה הוואה כך חזא פרה ותכפר על העגל (תנחומא חקת ח): אדמה. על שם (ישעיה א, יח) אם יאדימו כחולע שהטא קרוי אדום: תמימה. על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו צו בעלי מומין חזא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם: לא עלה עליה עול. כשם שפרקו מעליהם עול שמים: אל אלעזר הכהן. כשם שנקלו על אהרן שהוא כהן לעשות העגל ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו שאין קטיגור נעשה סניגור (ר"ה כו, א): ושרף את הפרה. כשם שנשרף העגל: עץ ארץ ואזוב ושני תולעת. ג' מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל וארז הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכולם סימן שהגבוה שנתגאה וטמא יספיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו: למשמרת. כמו שפשע העגל שמור לדורות לפורענות שאין לך פקודה שאין זה מפקודת העגל שנאמר (שמות לז, לד) וציוס פקדי ופקדתי וגו' (סנהדרין קז, א). וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין צו כך פרה מטמאה כל העוסקין זה וכשם שנטהרו צאפרו שנאמר (שמות לז, כ) ויזר על פני המים וגו'. כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו':

- 2 And there was no water for the congregation; and they assembled themselves together against Moses and against Aaron. וְלֹא־הָיָה מַיִם לַעֲדָה וַיִּקְהָלוּ וְלֹא הָיָה מֵיָּא לְכַנְשֵׁתָא וְאֶת־כְּנִישׁוֹ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן:
- 3 And the people strove with Moses, and spoke, saying: 'Would that we had perished when our brethren perished before the LORD! וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֹא־מָר וְלוֹ גִּנַּעְנוּ בְּגִנַּע אַחֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה:
- 4 And why have ye brought the assembly of the LORD into this wilderness, to die there, we and our cattle? וְלָמָּה הֵבֵאתֶם אֶת־קְהָל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירָנוּ:
- 5 And wherefore have ye made us to come up out of Egypt, to bring us in unto this evil place? it is no place of seed, or of figs, or of vines, or of pomegranates; neither is there any water to drink.' וְלָמָּה הֵעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַרָע הַזֶּה לֹא־ מָקוֹם זֶרַע וְתֵאֵנָה וְגִפְן וְרִמּוֹן וּמַיִם אֵין לִשְׁתּוֹת:
- 6 And Moses and Aaron went from the presence of the assembly unto the door of the tent of meeting, and fell upon their faces; and the glory of the LORD appeared unto them. וַיָּבֹאוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקְהָל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֲלֵיהֶם: (פ)
- 7 And the LORD spoke unto Moses, saying: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:
- 8 'Take the rod, and assemble the congregation, thou, and Aaron thy brother, and speak ye unto the rock before their eyes, that it give forth its water; and thou shalt bring forth to them water out of the rock; so thou shalt give the congregation and their cattle drink.' קַח אֶת־הַמַּטֵּה וְהַקְהַל אֶת־הָעֵדָה אֹתָהּ וְאַהֲרֹן אֶחָיֶךָ וְדַבַּרְתֶּם אֶל־הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִיָּמֶי וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן־הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה וְאֶת־בְּעִירָם:
- 9 And Moses took the rod from before the LORD, as He commanded him. וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמַּטֵּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוְּהוּ: וַיֹּסִיב מֹשֶׁה יָת חוֹטָא מִן קֳדָם יְיָ כַּמָּא דְּפִקְדִּיָּה:

שלישי
(שני)

- (1) כל העדה. עדה השלמה שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים (תנחומא יד): ותמת שם מרים. למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה קרצנות מכפרין (ס"א כמו שפרה אדומה מכפרת) אף מיתת לדיקים מכפרת (מ"ק כח, א): ותמת שם מרים. אף היא צנשיקה מתה ומפני מה לא נאמר זה על פי ה' שאינו דרך כבוד של מעלה (שם) ובאהרן נאמר (במדבר לג, לח) על פי ה' באלה מסעי:
- (2) ולא היה מים לעדה. מכאן שכל מ' שנה היה להם הבאר בזכות מרים (תענית ט, א):
- (3) ולו גוענו. הלואי שגוענו: בגוע אחינו. צמיתת אחינו דצדק למד שצמיתת נאם מגונה ממנה: בגוע. שם דבר הוא כמו צמיתת אחינו ולא יתכן לפרשו כשמתו אחינו שאם כן היה לו להנקד בגוע (בבבולס):
- (8) ואת בעירם. מכאן שסם הקצ"ה על ממונס של ישראל (במד"ר. תנחומא ט):

10 And Moses and Aaron gathered the assembly together before the rock, and he said unto them: 'Hear now, ye rebels; are we to bring you forth water out of this rock?'	וַיִּקְהָלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקָּהָל אֶל־פְּנֵי הַסֵּלֶע וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמַע־נָא הַמֹּרִים הַמֶּן־הַסֵּלֶע הֲזֶה נּוֹצִיא לָכֶם מַיִם:	10 וַיִּקְהָלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקָּהָל אֶל־פְּנֵי הַסֵּלֶע וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמַע־נָא הַמֹּרִים הַמֶּן־הַסֵּלֶע הֲזֶה נּוֹצִיא לָכֶם מַיִם:
11 And Moses lifted up his hand, and smote the rock with his rod twice; and water came forth abundantly, and the congregation drank, and their cattle.	וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַסֵּלֶע בַּמִּטְּהוּ פַּעַמַּיִם וַיֵּצְאוּ מֵיִם רַבִּים וַתִּשְׁתֶּה הָעֵדָה וּבְעִירָם: (ס)	11 וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַסֵּלֶע בַּמִּטְּהוּ פַּעַמַּיִם וַיֵּצְאוּ מֵיִם רַבִּים וַתִּשְׁתֶּה הָעֵדָה וּבְעִירָם: (ס)
12 And the LORD said unto Moses and Aaron: 'Because ye believed not in Me, to sanctify Me in the eyes of the children of Israel, therefore ye shall not bring this assembly into the land which I have given them.'	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה וְלֵאחֲרָיו אֲהֲרֹן יֵעַן לֹא־הֵאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תְבִיאוּ אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:	12 וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה וְלֵאחֲרָיו אֲהֲרֹן יֵעַן לֹא־הֵאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תְבִיאוּ אֶת־הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:
13 These are the waters of Meribah, where the children of Israel strove with the LORD, and He was sanctified in them.	הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה וַיִּקְדַּשׁ בָּם: (ס)	13 הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה וַיִּקְדַּשׁ בָּם: (ס)
14 And Moses sent messengers from Kadesh unto the king of Edom: 'Thus saith thy brother Israel: Thou knowest all the travail that hath befallen us;	וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקֶּדֶשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֲדָוִם כֹּה אָמַר אֲחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצָאתָנוּ:	14 וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקֶּדֶשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֲדָוִם כֹּה אָמַר אֲחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצָאתָנוּ:

(10) ויקהלו וגו'. זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה (סס): המן הסלע הזה נוציא. לפי שלא היו מכיזין אותו לפי שהלך הסלע וישג לו צין הסלעים כשנחלק הבאר והיו ישראל אומרים להם מה לכם מאיזה סלע מוציאו לנו מים לכן אמר להם המורים סרבנים לשון יוני שוטים מורים את מוריהם המן הסלע הזה שלא נצטוונו עליו נוציא לכם מים (סס):

(11) פעמים. לפי שצראשונה לא הוציא אלא טיפין לפי שלא נזה המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא אמרו שמה צריך להכותו כצראשונה שנאמר (שמות יז, ו) והכית צור ונוזמן להם אותו סלע והכהו: (12) יען לא האמנתם ב'. גלה הכחז שאלולי חטא זה בלצד היו נכנסין לארץ כדי שלא יאמרו עליהם כעון שאר דור המדבר שגזר עליהם שלא יכנסו לארץ כך היה עון משה ואהרן. והלא (במדבר יא, כב) האנן ובקר ישחט קשה מזו אלא לפי שצמח חסך עליו הכחז וכן שצמח עמד כל ישראל לא חסך עליו הכחז מפני קדוש השם (תנחומא י'): להקדישני. שאלו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל וחומר אנו (מדרש אגדה): לכן לא תביאו. בשבועה כמו (שמואל א, ג, יד) לכן נשבעתי לצית עלי נשבע בקפיצה שלא ירצו צמפלה על כך (תנחומא וארא צ):

(13) המה מי מריבה. הם הנזכרים במקום אחר את אלו ראו אנטגוניי פרעה שמושיען של ישראל לוקה צמים לכן גזרו (שמות א, כב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (סוטה יב, צ): ויקדש בם. שמתו משה ואהרן על ידם. ששקדו"ה עושה דין במקדשו הוא יראוי ומתקדש על הצריכות וכן הוא אומר (תהלים סח, לו) גורא אלהים ממקדשך וכן הוא אומר (ויקרא י, ג) בקרובי אקדש (וצחים קטו, צ):

(14) אחיך ישראל. מה ראה להזכיר כאן אחיה אלא אמר לו אחים אנחנו בני אברהם שנאמר לו (צראשית טו, יג) כי גר יהיה זרעך ועל שנינו היה אותו החז לפורעו (תנחומא יב): אתה ידעת את כל התלאה. לפיכך פירש אביכם מעל אצנינו

15	how our fathers went down into Egypt, and we dwelt in Egypt a long time; and the Egyptians dealt ill with us, and our fathers;	וַיֵּרְדּוּ אֲבוֹתֵינוּ מִצְרָיִמָה וַיֵּשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיַּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹא־בִתְּנוּ:	15
16	and when we cried unto the LORD, He heard our voice, and sent an angel, and brought us forth out of Egypt; and, behold, we are in Kadesh, a city in the uttermost of thy border.	וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁמַע קִלְנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצֵאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקֶדֶשׁ עִיר קֶצֶה גְבוּלָךְ:	16
17	Let us pass, I pray thee, through thy land; we will not pass through field or through vineyard, neither will we drink of the water of the wells; we will go along the king's highway, we will not turn aside to the right hand nor to the left, until we have passed thy border.'	נַעֲבְרָה־נָּא בְּאַרְצְךָ לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה מִי בְּאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֶךְ לֹא נִטֶּה יָמִין וּשְׂמָאוֹל עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבוּלָךְ:	17
18	And Edom said unto him: 'Thou shalt not pass through me, lest I come out with the sword against thee.'	וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן־בְּחָרֵב אֵצֶא לִקְרָאתְךָ:	18
19	And the children of Israel said unto him: 'We will go up by the highway; and if we drink of thy water, I and my cattle, then will I give the price thereof; let me only pass through on my feet; there is no hurt.'	וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמַסְלָה נַעֲלֶה וְאִם־מִיָּד נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנִי וְנָתַתִּי מַכְרָם רֶק אֵין־דָּבָר בְּרַגְלִי אֶעֱבְרָה:	19
20	And he said: 'Thou shalt not pass through.' And Edom came out against him with much people, and with a strong hand.	וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֲדֹם לִקְרָאתוֹ בְּעָם כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה:	20

(בראשית לו, ו) וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו מפני השטר חוב המוטל עליהם והטילו על יעקב (בראשית רצה פז, יג):
 (15) וירעו לנו. סבלנו זרות רעות: ולאבותינו. מכאן שהאבות מאטערים בקבר כשפורענות צאה על ישראל (תנחומא) (יז):
 (16) וישמע קלנו. בצרכה שזרכנו אבינו (בראשית כז, כב) הקול קול יעקב שאנו זועקים ונענים (תנחומא בשלח ט):
 מלאך. זה משה מכאן שהנציאים קרואים מלאכים ואומר (ד"ה לז, טז) והיו מלעזבים במלאכי האלהים (תנחומא ויקרא א):
 (17) נעברה נא בארצך. אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל כשם שלא פרעת החוב. עשה לנו עזר מעט לעזור דרך ארץ: ולא נשתה מי באר. מי זורות היה צריך לומר אלא כך אמר משה אף על פי שיש צידינו מן לאכול ובאר לשחות לא נשתה ממנו אלא נקנה מכס אוכל ומים להנחתכם מכאן לאסגנאי שאף על פי שיש צידו לאכול יקנה מן החנוני כדי להנות את אושפיו (במדבר רצה. תנחומא יז): דרך המלך נלך וגו'. אנו חוסמים את בהמתנו ולא יטו לכאן ולכאן לאכול (שם):
 (18) פן בחרב אצא לקראתך. אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם ואמרתם ונצק אל ה' וישמע קולנו ואני אלא עליכם צמה שהורישני אבי (בראשית כז, מ) ועל חרצן תחיה (תנחומא בשלח ט):
 (19) רק אין דבר. אין שום דבר מזיקך:

21	Thus Edom refused to give Israel passage through his border; wherefore Israel turned away from him.	וַיִּמָּאֵן אֱדוֹם נֹתֵן אֶת־יִשְׂרָאֵל עָבַר בְּגִבְלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָבְרוֹ מִלְּנֹתֵיהֶּ: (פ)	21
22	And they journeyed from Kadesh; and the children of Israel, even the whole congregation, came unto mount Hor.	וַיֵּסְעוּ מִקֵּדֶשׁ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה הָהָר הָהָר: וַיָּטֹלוּ מִדְּרֹם וְאָתוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־כְּנַשְׁתָּא לְהוֹר טוֹרָא:	חמישי (שלישי)
23	And the LORD spoke unto Moses and Aaron in mount Hor, by the border of the land of Edom, saying:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהַר הָהָר עַל־גִּבּוֹל אֶרֶץ־אֱדוֹם לֵאמֹר:	23
24	'Aaron shall be gathered unto his people; for he shall not enter into the land which I have given unto the children of Israel, because ye rebelled against My word at the waters of Meribah.	יֹאסֵף אַהֲרֹן אֶל־עַמּוּיו כִּי לֹא יָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־אֲשֶׁר־מָרִיתֶם אֶת־פִּי לְמַי מְרִיבָה:	24
25	Take Aaron and Eleazar his son, and bring them up unto mount Hor.	קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְהַעֲלֵם אֹתָם הָר הָהָר: דָּבַר יְהוָה אֶת־אַהֲרֹן וְיָת אֶלְעָזָר בְּרִיה וְתָסִיק יְתֵהוֹן לְהוֹר טוֹרָא:	25
26	And strip Aaron of his garments, and put them upon Eleazar his son; and Aaron shall be gathered unto his people, and shall die there.'	וְהַפְּשֹׁט אֶת־אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְהַלְבִּשְׁתָּם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֹאסֵף וּמָת שָׁם: וְתִשְׁלַח יְהוָה אֶת־אַהֲרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי וְתַלְבִּישׁוּנוֹ יָת אֶלְעָזָר בְּרִיה וְאַהֲרֹן יִתְכַנֵּשׁ וַיָּמוּת תָּמָן:	26
27	And Moses did as the LORD commanded; and they went up into mount Hor in the sight of all the congregation.	וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הָר הָהָר לְעֵינֵי כָל־הָעֵדָה: וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דְּפָקִיד יְיָ וְסָלְקוּ לְהוֹר טוֹרָא לְעֵינֵי כָל־כְּנַשְׁתָּא:	27

- (20) וביד חזקה. בהצטת זקנו (צראשית כז, כז) והידים ידי עשו (מדרש אגדה):
- (22) כל העדה. כלם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהם אחד מאומם שגזרה גזירה עליהם שכבר כלו ממי מדבר ואלו מאומם שכתוב בהם (דברים ז, ד) חיים כלכם היום (תנחומא יד): הר ההר. הר על גבי הר כחפוח קטן על גבי חפוח גדול ואף על פי שהעני הולך לפניו ומשוה את ההרים שלשה נשארו בהם הר סיני למורה והר נצו לקבורת משה והר ההר לקבורת אהרן (שם):
- (23) על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני שנחצרו כאלו להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחטרוו הלא היה וכן הנציא אומר ליהושפט (ד"ה צ כ, לו) בהתחברך עם אחיזהו פרץ ה' את מעשיך (תנחומא יד):
- (25) קח את אהרן. צדברי נחומים אמור לו אשריך שתרצה כהן נתון לצנן מה שאין אני זכאי לכך (שם יז):
- (26) את בגדיו. את צגדי כהונה גדולה הלבישהו והפשיט מעליו לחתם על צנו בפניו אמר לו הכנס למערה ונכנס ראה מטה מוצעת ונר דלוק אמר לו עלה למטה ועלה פשוט ידיך ופשוט קמוץ פיך וקמוץ עיניך ועצם מיד חמד משה לאותה מיתה וזה שנאמר לו (דברים לז, ג) כאשר מת אהרן אחיך מיתה שנאמרה לה (תנחומא יגן חקת הוספה צ):
- (27) ויעש משה. אף על פי שהדבר קשה לו לא עכב (תנחומא יז):

28 And Moses stripped Aaron of his garments, and put them upon Eleazar his son; and Aaron died there in the top of the mount; and Moses and Eleazar came down from the mount.	וַיַּפְשֹׁט מֹשֶׁה אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיַּלְבִּשׁ אֹתָם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמָת אֶהֱרֹן שָׁם בְּרָאשׁ הַהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן־הָהָר׃	28 וַיַּפְשֹׁט מֹשֶׁה אֶת־אֶהֱרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיַּלְבִּשׁ אֹתָם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמָת אֶהֱרֹן שָׁם בְּרָאשׁ הַהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן־הָהָר׃
29 And when all the congregation saw that Aaron was dead, they wept for Aaron thirty days, even all the house of Israel.	וַיֵּרְאוּ כָל־הָעֵדָה כִּי גוּעַ אֶהֱרֹן וַיִּבְכוּ אֶת־אֶהֱרֹן תְּלָתִין יוֹמִין כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ (ס)	29 וַיֵּרְאוּ כָל־הָעֵדָה כִּי גוּעַ אֶהֱרֹן וַיִּבְכוּ אֶת־אֶהֱרֹן תְּלָתִין יוֹמִין כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ (ס)
XXI And the Canaanite, the king of Arad, who dwelt in the South, heard tell that Israel came by the way of Atharim; and he fought against Israel, and took some of them captive.	וַיִּשְׁמָע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עָרֹד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב אֶמְנֹנו שְׁבִי׃	XXI וַיִּשְׁמָע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עָרֹד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב אֶמְנֹנו שְׁבִי׃
2 And Israel vowed a vow unto the LORD, and said: 'If Thou wilt indeed deliver this people into my hand, then I will utterly destroy their cities.'	וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל גִּדְר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֵּן אֶת־הָעָם בְּיָדִי וַהֲחַרַּמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם׃	2 וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל גִּדְר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֵּן אֶת־הָעָם בְּיָדִי וַהֲחַרַּמְתִּי אֶת־עָרֵיהֶם׃
3 And the LORD hearkened to the voice of Israel, and delivered up the Canaanites; and they utterly destroyed them and their cities; and the name of the place was called Hormah.	וַיִּשְׁמָע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֹם אֹתָם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שְׁם־הַמָּקוֹם חֲרָמָה׃ (פ)	3 וַיִּשְׁמָע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֹם אֹתָם וְאֶת־עָרֵיהֶם וַיִּקְרָא שְׁם־הַמָּקוֹם חֲרָמָה׃ (פ)

(29) ויראו כל העדה וגו'. כשראו משה ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן אמר להם מת אמרו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה ישלוט צו מלאך המות מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה ראו והאמינו (במד"ר): כל בית ישראל. האנשים והנשים לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין צעלי מריבה ובין איש לאשתו (אדר"ג פי"ב): כי גוע. אומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא אלא אם כן מתרגם ויראו ואתחזיאו שלא אמרו רבותינו ז"ל כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד וכדאמר רבי אבהו (ר"ה ג, א) דאמר רבי אבהו אל תקרי ויראו אלא וייראו ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהוא נתינת טעם למה שלמעלה הימנו למה וייראו לפי שהרי מת אהרן אבל על תרגום וחו כל כנישתא אין לשון דהא נופל אלא לשון אשר שהוא מגזרת שמוש אי שמנינו אם משמש בלשון אשר כמו (איוב כא, ד) ואם מדוע לא תקצר רוחי והרבה מפורשים מזה הלשון (שם יד, ה) אם חרואים ימיו:

(1) וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כו' כדאיתא בראש השנה (ג, א) ועמלק מעולם רצועה מרדות לישראל מזומן בכל עת לפורענות (תנחומא יח): יושב הנגב. זה עמלק (שם) שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב צרף הנגב ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקצ"ה לתת כנענים בידם והם אינן כנענים ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונו לשון כנען אמרו נחפלא סתם שנאמר אם נחון חתן את העם הזה בידי (מדרש אגדה): דרך האתרים. דרך הנגב שהלכו זה המרגלים שנאמר (לעיל יג, כב) ויעלו בנגב. דבר אחר דרך האתרים דרך הטייר הגדול הנוסע לפנייהם שנאמר (שם י, לג) דרך שלשת ימים לחור להם מנוחה (תנחומא יח): וישב ממנו שבי. אינה אלא שפחה אחת (ילקוט תשס"ד. מדרש אגדה):

(2) והחרמתי. אקדיש שללם לגזוה:

(3) ויחרם אתהם. צהריגה: ואת עריהם. חרמי גזוה:

4	And they journeyed from mount Hor by the way to the Red Sea, to compass the land of Edom; and the soul of the people became impatient because of the way.	וַיֵּשְׁלוּ מִהוֹר טוֹרָא אֹרֶחַ וַיָּמָא דְסוּף לְאַקְפָּא יֵת אֶרְעָא דְּאָדוֹם וְעַקְתָּ נַפְשָׁא דְעַמָּא בְּאֹרְחָא:	וַיֵּסְעוּ מִהֹר הַהוּא דֶּרֶךְ יַם־סוּף לְסַבֵּב אֶת־אֶרֶץ אֲדוֹם וַתִּקְצֹר נַפְשֵׁי־הָעָם בַּדֶּרֶךְ:	4
5	And the people spoke against God, and against Moses: 'Wherefore have ye brought us up out of Egypt to die in the wilderness? for there is no bread, and there is no water; and our soul loatheth this light bread.'	וְאֶתְרַעַם עַמָּא קָדָם יי וְעַם מֹשֶׁה נִצְּו לָמָּא אֲסִיקְתוּנָא מִמִּצְרַיִם לְמָמָת בְּמִדְבָּרָא אֲרִי לִית לַחֲמָא וְלִית מֵיָּא וְנַפְשָׁנָא עַקְתָּ בְּמָנָא הָדִין דְּמִיכְלִיה קָלִיל:	וַיִּדְבֹּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבְמֹשֶׁה לֵמָּה הֵעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בְּמִדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשָׁנוּ קֹצֶה בַלֶּחֶם הַקָּלִיל:	5
6	And the LORD sent fiery serpents among the people, and they bit the people; and much people of Israel died.	וַגִּירִי יי בְּעַמָּא יֵת חִיוּוֹן קָלָן וְנִפְתִּיתוּ יֵת עַמָּא וּמִית עִם סְגִי מִיִּשְׂרָאֵל:	וַיִּשְׁלַח יְהוָה בָּעָם אֶת הַנָּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשָׁכוּ אֶת־הָעָם וַיָּמָת עַם־רַב מִיִּשְׂרָאֵל:	6
7	And the people came to Moses, and said: 'We have sinned, because we have spoken against the LORD, and against thee; pray unto the LORD, that He take away the serpents from us.' And Moses prayed for the people.	וַאֲתָא עַמָּא לְוֹת מֹשֶׁה וַאֲמָרוּ חֲבִנָּא אֲרִי אֶתְרַעַמְנָא קָדָם יי וְעַמְדָּא נִצְיָנָא צְלִי קָדָם יי וַיַּעֲדִי מִנָּא יֵת חֲוִיָּא וְצְלִי מֹשֶׁה עַל עַמָּא:	וַיָּבֹא הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטָאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בִּיהוָה וּבְךָ הַתִּפְלֵל אֶל־יְהוָה וְיִסֹּר מֵעַלֵּינוּ אֶת־הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם:	7

(4) דרך ים סוף. כיון שמת אהרן וצאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף הוא הדרך שחזרו להם כשגזרו עליהם גזירת מרגלים שנאמר (דברים א, מ) וסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם (עיין פרשת פנחס) שצע מסעות שנאמר (דברים י, ו) וצני ישראל נסעו מצארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי צמורה מת והלא צהר ההר מת אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא צפניהם ולא וצדוק צמסעות ותמלא שצע מסעות מן מוסרה עד הר ההר (תנחומא חקת יח): לסבב את ארץ אדום. שלא נחנס לעצור צארא: ותקצר נפש העם בדרך. צטורה הדרך שהוקשה להם אמרו עכשיו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אצותינו ונשמהו שלשים ושמונה שנה עד היום לפיכך קצרה נפשם צעינו הדרך ובלשון לע"ז אנקרודלו"ר ולא יחכן לומר ותקצר נפש העם צדך צהירות צדך ולא פירש צו צמה קצרה שכל מקום שחמלא קצור נפש צמקרא מפורש שם צמה קצרה כגון (זכריה יא, ח) ותקצר נפשי צהם וכגון (שופטים י, טז) ותקצר נפשו צעמל ישראל וכל דבר הקשה על אדם נופל צו לשון קצור נפש כאדם שהטורח צא עליו ואין דעתו רחצה לקבל אמות הדרך ואין לו מקום צחוק לצו לגור שם אמות הצער וצד צר המטריח נופל לשון גודל שגדול הוא וכדל על האדם כגון (זכריה שם) וגם נפשם צחלה צי גדלה עלי (איוב י, טז) ויגאה כשחל תצודני כללו של פירוש כל לשון קצור נפש צד צר לשון שאין יכול לסובלו הוא שאין הדעת סובלתו:

(5) באלהים ובמשה. השוו עזד לקונו (צמ"ר. תנחומא יט): למה העליחנו. שניהם שוים: ונפשנו קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס: בלחם הקלוקל. לפי שהמנ נצלה צאיצרים קראוהו קלוקל אמרו עמיד המן הזה שיתפח צמענו כלום יש ילוד אשה שמכנים ואינו מוציא (ע"ה. יומא עה, א):

(6) את הנחשים השרפים. ששורפים את האדם צאראם שנייהם (צמ"ר): וינשכו את העם. יצא נחש שלקה על הוצאת דצה ויפרע ממנוציא דצה יצא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד (טעם עפר) ויפרע מכפוי טובה שדצר אחד משתנה להם לכמה טעמים (תנחומא יט):

(7) ויתפלל משה. מכאן למי שמצקשים ממנו מחילה שלא יאה אכזרי מלמחול (שם. צ"ק צב, א):

8 And the LORD said unto Moses: 'Make thee a fiery serpent, and set it upon a pole; and it shall come to pass, that every one that is bitten, when he seeth it, shall live.'	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה עֲבִיד לְךָ קְלִיָּא וְשׂו יִתִּיה עַל אֵת וַיְהִי כֹל דִּיתַנְכִּית וַיַּחְזִי יִתִּיה וַיִּתְקַיֵּם:	8 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל-גֹּס וְהָיָה כָּל-הַנִּשְׁוֹף וְרָאָה אֹתוֹ וַחֲיָי:
9 And Moses made a serpent of brass, and set it upon the pole; and it came to pass, that if a serpent had bitten any man, when he looked unto the serpent of brass, he lived.	9 וַעֲבַד מֹשֶׁה חוּיָא דְנַחֲשָׁא וְשׂוּיָה עַל אֵת וְהָיָה כִּד נִכְיִת חוּיָא יֵת גּוּבְרָא וּמִסְתַּכַּל בְּחוּיָא דְנַחֲשָׁא וּמִתְקַיֵּם:	9 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נַחֲשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל-הַגֹּס וְהָיָה אִם-נִשְׁךְ הַנֶּחֱשׁ אֶת-אִישׁ וְהִבִּיט אֶל-נַחֲשׁ הַנְּחֹשֶׁת וַחֲיָי:
10 And the children of Israel journeyed, and pitched in Oboth.	10 וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֹבּוֹת:	ששי וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֹבּוֹת:
11 And they journeyed from Oboth, and pitched at Ije-abarim, in the wilderness which is in front of Moab, toward the sun-rising.	11 וַיִּסְעוּ מֵאֹבּוֹת וַיַּחֲנוּ בְּעֵינֵי הָעֲבָרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:	11 וַיִּסְעוּ מֵאֹבּוֹת וַיַּחֲנוּ בְּעֵינֵי הָעֲבָרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:
12 From thence they journeyed, and pitched in the valley of Zered.	12 מִתַּמָּן נָטְלוּ וַיִּשְׁרוּ בְּנַחֲלָא דְּזֶרֶד:	12 מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲל זֶרֶד:
13 From thence they journeyed, and pitched on the other side of the Arnon, which is in the wilderness, that cometh out of the border of the Amorites.—For Arnon is the border of Moab, between Moab and the Amorites;	13 מִתַּמָּן נָטְלוּ וַיִּשְׁרוּ מֵעֲבָרָא דְּאַרְנוֹן דְּבְּמִדְבַּר דְּנִפְיָא מִתְחַוֵּם אֲמוֹרִיָּה אֲרִי אֲרְנוֹן תְּחֻמֵּי מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין אֲמוֹרִיָּה:	13 מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֲבַר אֲרְנוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַיָּצָא מִגְבּוֹל הָאֲמֹרִי בֵּין אֲרְנוֹן וּגְבּוֹל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֲמֹרִי:

(8) על נס. על כלונס שקורין פירק"א בלע"ז וכן (ישעי' ל, יז) וכן על הגבעה (שם מט, כב) אריס נסי (שם יג, ז) שאו נס ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו נס: כל הנשך. אפילו כלב או חמור נושכו היה נזק ומתנונה והולך אלא שנישכת הנחש ממחרת להמית לכך נאמר כאן וראה אותו ראה בעלמא ובנישכת הנחש נאמר והציט והיה אם נשך הנחש את איש והציט וגו' שלא היה ממחר נשך הנחש להתרפאות אלא אם כן מציט בו כזוונה (במדבר רבה) ואמרו רבותינו (ר"ה כט, א) וכי נחש ממית או מחיה אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעצדין את לבם לאציהם שבשמים היו מתרפאים ואם לא היו נמוקים (נוסח אחר ניווקים):

(9) נחש נחשת. לא נאמר לו לעשותו של נחשת אלא אמר משה הקצ"ה קוראו נחש ואני אעשנו של נחשת לשון נופל על לשון (צ"ר לא, ח):

(11) בעיי העברים. לא ידעתי למה נקרא שם עיי ועי לשון חורצה הוא דבר הטאוט צמטאטא והעיי"ן צו יסוד לצדה והוא מלשון עים (ישעי' כח, יז) ויעה צרד: העברים. דרך מעצר העוצרים שם את הר נבו אל ארץ כנען שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי: על פני מואב ממזרח השמש. במזרח של ארץ מואב:

(13) מגבול האמורי. תחום סוף מזר שלם וכן (דברים כ, יח) גבול מואב לשון קצה וסוף: מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה עד שצאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ מואב: היוצא מגבול האמורי. רצועה יוצאה מגבול האמורי והיא של אמוריים ונכנסת לגבול מואב עד ארנון שהוא גבול מואב ושם חנו ישראל ולא באו לגבול מואב (כי ארנון גבול מואב והם לא נחנו להם רשות לעבור צארכס ואף על פי שלא פירשה משה פירשה יפתח) כמו שאמר יפתח (שופטים יא, יז) וגם אל מלך מואב שלח ולא אצה. ומשה רמזה (דברים כ, כט) כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער מה אלו לא נתנום לעבור בתוך ארסם אלא הקיפום סביב אף מואב כן:

14	wherefore it is said in the book of the Wars of the LORD: Vaheb in Suphah, And the valleys of Arnon,	עַל־כֵּן יֵאמָר בַּסֵּפֶר מִלְחָמַת יְהוָה אֶת־וָהֶב בְּסוּפָה וְאֶת־הַנַּחְלִים אֲרֹנוֹן׃ עַל כֵּן יִתְאָמֵר בַּסֵּפֶר קָרְבִּין עָבַד יְיָ עַל יַמָּא דְסוּף וּגְבוּרָן עַל נַחְלֵי אֲרֹנוֹן׃	14
15	And the slope of the valleys That inclineth toward the seat of Ar, And leaneth upon the border of Moab.—	וְאֲשֶׁר הַנַּחְלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשִׁבְתָּ עָרָא וְנִשְׁעָן לְגִבּוֹל מוֹאָב׃ וְשִׁפּוֹךְ לְנַחְלֵי אֲרֹנוֹן וְשִׁפּוֹךְ לְקַבִּיל לַחֲיִיתָ וּמִסְתַּמֵּיךְ לְתַחוּם מוֹאָב׃	15
16	And from thence to Beer; that is the well whereof the LORD said unto Moses: 'Gather the people together, and I will give them water.'	וּמִשָּׁם בְּאֶרֶה הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אֲסַף אֶת־הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מַיִם׃ (ס) וּמִתַּמָּן אֶתִּיהִיבַת לְהוֹן בִּירָא הִיא בִּירָא דְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ יֵת עִמָּא וְאֶתִּין לְהוֹן מַיָּא׃	16
17	Then sang Israel this song: Spring up, O well—sing ye unto it—	אֲזַיִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בְּאֵר עֲנוּ־לָהּ׃ בְּכִין שִׁבַּח יִשְׂרָאֵל יֵת תוֹשִׁבְתָּא הָדָא סְקִי בִּירָא שִׁבְחוּ לָהּ׃	17
18	The well, which the princes digged, Which the nobles of the people delved, With the sceptre, and with their staves. And from the wilderness to Mattanah;	בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמִשְׁעָנָתָם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה׃ בִּירָא דְחֲפְרוּהָ רַבְרָבֵיא כְּרוּהָ רִישֵׁי עִמָּא סְפְרִיא בְּחוּטְרֵיהוֹן וּמִמִּדְבָּרָא אֶתִּיהִיבַת לְהוֹן׃	18
19	and from Mattanah to Nahaliel; and from Nahaliel to Bamoth;	וּמִמַּתָּנָה נַחְלִיאֵל וּמִנַּחְלִיאֵל בָּמוֹת׃ וּמִדְאֶתִּיהִיבַת לְהוֹן נַחְתָּא עִמָּהוֹן לְנַחְלֵי אֵל וּמִנַּחְלֵי אֵל סָלָא עִמָּהוֹן לְרַמְתָּא׃	19

(14) על כן יאמר. על חנייה זו ונסים שנעשו זה יאמר בספר מלחמות ה'. כשמספרים נסים שנעשו לאזותינו יספרו את זה וגו'. את זהב. כמו את יהצ כמו שיאמר מן יעד ועד כן יאמר מן יהצ והצ והוי"ו יסוד הוא כלומר את אשר יהצ להם והרבה נסים צים סוף: ואת הנחלים ארנון. כשם שמספרים צנסי ים סוף כך יש לספר צנסי נחלי ארנון שאף כאן נעשו נסים גדולים (תנחומא כ). ומה הם הנסים:

(15) ואשר הנחלים. תרגום של שפך אשד שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחצאים שם לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חצירו זהר מזה והדרך עובר בתוך הנחל אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל [לארץ] לתוך הנחל לעבור נצא מן המערות זהרים שלמעלה מהם ונהרגם צחצים ואצני בליסטראות והיו אותן הנקעים זהר של ד מואצ וזהר של ד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לתוך כיון שבאו ישראל לעבור נודעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה ונתקרב לזר של מואצ וכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום וזהו אשר נטה לשבת ער שההר נטה ממקומו ונתקרב לזר גבול מואצ וגדבק בו וזהו ונשען לגבול מואצ (בס"א חינו) (ועברו ישראל על ההרים ולא ידעו הנסים האלו אלא על ידי הצאר שנכנס לשם) (שם):

(16) ומשם בארדה. משם בא האשד אל הצאר כיצד אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים הללו המשל אומר (שבת י, ב) נתת פת לתינוק הודיע לאמו לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרגים וזרועות ואיברים ומוליכתן סביב המחנה וישראל ראו ואמרו שירה (תנחומא כ):

(17) עלי באר. מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה ומנין שהצאר הודיעה להם שנאמר ומשם צארה וכי משם היתה והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם אלא שירדה לפרסם את הנסים וכן אז ישיר ישראל. השירה הזאת נאמרה בקוף ארבעים והבאר נתנה להם מתחלת מ' ומה ראה ליכתב כאן אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו (שבת לה. ב) זמ"ר. (תנחומא כ):

(18) באר חפרוה. זאת היא הצאר אשר חפרוה שרים משה ואהרן: במשענותם. צמטה: וממדבר. נתנה להם:

(19) וממתנה נחליאל. כתרנומו:

- 20 and from Bamoth to the valley that is in the field of Moab, by the top of Pisgah, which looketh down upon the desert. וּמִבְּמוֹת הַגִּיאֹ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסִגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיַּשִּׁמּוֹן: (פ)
- 21 And Israel sent messengers unto Sihon king of the Amorites, saying: וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר: סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר: וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֲנֻדִּין לְנֹת סִיחֹן מֶלֶךְ־אֱמֹרִי לֵאמֹר: לְמִימֹר:
- 22 'Let me pass through thy land; we will not turn aside into field, or into vineyard; we will not drink of the water of the wells; we will go by the king's highway, until we have passed thy border.' אָעֲבְרָה בְּאַרְצְךָ לֹא נָשָׂה בַשָּׂדֶה וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתָּה מִי בָּאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ גֵּלָךְ עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלְךָ: אָעֲבְרָה בְּאַרְצְךָ לֹא נָשָׂה בַשָּׂדֶה וּבְכָרֶם לֹא נִשְׁתָּה מִי בָּאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ גֵּלָךְ עַד דִּנְעֹבֵר תְּחֻמְךָ:
- 23 And Sihon would not suffer Israel to pass through his border; but Sihon gathered all his people together, and went out against Israel into the wilderness, and came to Jahaz; and he fought against Israel. וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל לְעָבֹר בְּגֻבְלוֹ וַיֵּאַסֵּף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יַהֲזָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל: וְלֹא שָׁבָה סִיחֹן יֵת יִשְׂרָאֵל לְמַעֲבֹר בְּתַחֲוִמֶיהָ וַיִּכְנַשׁ סִיחֹן יֵת כָּל עַמִּיהָ וַיִּפְקֹד לִקְדָּמוֹת יִשְׂרָאֵל לְמִדְבָּרָה וַאֲתָא לַיהֲזָה וַאֲגִיחַ קָרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל:
- 24 And Israel smote him with the edge of the sword, and possessed his land from the Arnon unto the Jabbok, even unto the children of Ammon; for the border of the children of Ammon was strong. וַיַּכּוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חֶרֶב וַיִּירָשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאֲרֹנִן עַד־יַבֹּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עֹז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן: וּמַחֲהֵי יִשְׂרָאֵל לַפְתָּגִם דְּחֶרֶב וַיִּרִית יֵת אֶרְעִיהָ מֵאֲרֹנָא עַד יוֹבְקָא עַד בְּנֵי עַמּוֹן אֲרִי תַקִּיף תְּחֻמָּא דְּבְנֵי עַמּוֹן:

(20) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב. כי שם מת משה ושם צטלה הצאר. דבר אחר כרוה נדיצי העם כל נשיא ונשיא כשהיו חונים נוטל ומשך אלל דגלו ומחנהו ומי הצאר נמשכין דרך אותו סימן וצאין לפני חניית כל שבט ושבט (תנחומא כא): במחקק. על פי משה שנקרא מחוקק שנאמר (דברים לג, כא) כי שם חלקת מחוקק ספון ולמה לא נזכר משה בשירה זו לפי שלקה על ידי הצאר וכיון שלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של הקב"ה משל למלך שהיו מומנין אותו לסעודה אמר אם אוהבי שם אני שם ואם לאו איני הולך (תנחומא כא): ראש הפסגה. כתרגומו ריש רמתא: פסגה. לשון גובה וכן (תהלים מח, יד) פסגו ארמנותיה הגזיהו ארמנותיה: ונשקפה. אותה הפסגה על פני המקום ששמו ישימון והוא לשון מדבר שהוא שמש. דבר אחר ונשקפה הצאר על פני הישימון שנגזזה צימה של טבריה והעומד על הישימון מציט ורואה כמין כברה צים והיא הצאר כך דרש רבי תנחומא (תנחומא כא. שבת לה, א):

(21) וישלח ישראל מלאכים. וצמקום אחר תולה השליחות צמשה שנאמר (דברים ז, כו) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וכן (צמדבר כ, יד) וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וציפתח הוא אומר (שופטים יא, יז) וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' הכתובים הללו נרמזים זה לזה זה נועל זה פותח שמה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך שגשג הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל (תנחומא כז):

(22) אעברה בארצך. אף על פי שלא נצטוו לפתוח להם צלום צקשו מהם שלום (שם): (23) ולא נתן סיוחן וגו'. לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כיון שאמרו לו ישראל אעברה בארצך אמר להם כל עצמי איני יושב כאן אלל לשמרם מפניכם ואתם אומרים כך (שם כג): ויצא לקראת ישראל. אילו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל צריה יכולה לכבשה ואם היה סיוחן צכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו וכל שכן אלו שהיה צחשון. אמר הקב"ה מה אני מטריח על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר נתן צלצ כל אנשי המלחמה לזאת מן העיירות ונתקצצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם איש אלא נשים וטף (שם):

- 25 And Israel took all these cities; and Israel dwelt in all the cities of the Amorites, in Heshbon, and in all the towns thereof.
- 26 For Heshbon was the city of Sihon the king of the Amorites, who had fought against the former king of Moab, and taken all his land out of his hand, even unto the Arnon.
- 27 Wherefore they that speak in parables say: Come ye to Heshbon! Let the city of Sihon be built and established!
- 28 For a fire is gone out of Heshbon, A flame from the city of Sihon; It hath devoured Ar of Moab, The lords of the high places of Arnon.
- 29 Woe to thee, Moab! Thou art undone, O people of Chemosh; He hath given his sons as fugitives, And his daughters into captivity, Unto Sihon king of the Amorites.
- 30 We have shot at them—Heshbon is perished—even unto Dibon, And we have laid waste even unto Nophah, Which reacheth unto Medeba.
- וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל-הָעָרִים
הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל-עָרֵי
הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבֹּן וּבְכָל-בְּנֵי-הָאֶרֶץ
כִּפְרֵנְהָא
כִּי חֶשְׁבֹּן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נָלַחם בְּמֶלֶךְ
מוֹאָב הָרֵאשֹׁן וַיִּקַּח אֶת-כָּל-
אֶרְצוֹ מִדָּוֶד עַד-אֲרֹנִן
עַל-כֵּן יֹאמְרוּ הַמְשָׁלִים בָּאוּ
חֶשְׁבֹּן תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֶנָּה עִיר
סִיחֹן
כִּי-אֵשׁ יֵצְאָה מִחֶשְׁבֹּן לַחֲבָה
מִקְרִית סִיחֹן אֶכְלָה עַר מוֹאָב
בְּעַלְי בְּמוֹת אֲרֹנִן
אֹי-לֶךְ מוֹאָב אֲבִדְתָּ עִם-כְּמוֹשׁ
נָתַן בָּנָיו פְּלִיטִים וּבְנֹתָיו בַּשָּׁבִית
לְמֶלֶךְ אֱמֹרִי סִיחֹן
וַיִּירָם אֲבִד חֶשְׁבֹּן עַד-דִּיבֹן
וַנָּשִׁים עַד-נֹפַח אֲשֶׁר עַד-
מִדְבָּא

(24) כי עז. ומהו חזקו התראתו של הקצ"ה שאמר להם (דברים ז, יט) אל תאורס וגו':

(25) בנתיח. כפרים הסמוכים לה:

(26) והוא נלחם. למה הוצרך להכתז לפי שנאמר (שם ט) אל תזר את מואב וחשבון משל מואב היתה כתז לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל (חולין ס, ז): מידו. מרשותו (ז"מ מו, ז):

(27) על כן. על אותה מלחמה שנלחם סיחון צמאב: יאמרו המושלים. צלעם שנאמר צו (צמד צר כג, ו) וישא משלו: המושלים. צלעם וצבור והם אמרו: באו חשבון. שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את צלעם לקללו וזהו שאמר לו צלק (שם כז, ו) כי ידעתי את אשר תצרך מצורך וגו' (תנחומא כד): תבנה ותכוון. חשבון צלעם סיחון להיות עירו:

(28) כי אש יצאה מחשבון. משכנשה סיחון: אכלה ער מואב. שם אותה המדינה קרוי ער צלשון עברי ולחייט צלשון ארמי: ער מואב. ער של מואב:

(29) אוי לך מואב. שקללו את מואב שימסרו צידו (שם): כמוש. שם אלהי מואב (שופטים יא, סד): נתן. הנותן את צניו של מואב: פליטים. נסים ופליטים מחרצ ואת צנותיו צנצית וגו':

(30) ויירם אבד. מלכות שלהם: אבד חשבון עד דיבון. מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד משם וכן עד דיבון מרגום של ער עד, כלומר סר ניר מדיבון. ניר לשון מלכות ועול וממשלת איש כמו (מלכים א יא, לו) למען היות ניר לדוד עבדי: ונשים. שייך דגושה לשון שממה כך יאמרו המושלים ונשים אותם: עד נפח. השימונוס עד נפח:

31	Thus Israel dwelt in the land of the Amorites.	וַיֵּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי: וַיֵּתִיב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶע אֱמֹרָאָה:	31
32	And Moses sent to spy out Jazer, and they took the towns thereof, and drove out the Amorites that were there.	וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל (כ' וַיִּירֶשׁ) וַיִּנְקְרוּ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם: וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעְזֵר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל (כ' וַיִּירֶשׁ) וַיִּנְקְרוּ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם:	32
33	And they turned and went up by the way of Bashan; and Og the king of Bashan went out against them, he and all his people, to battle at Edrei.	וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ בְּדֶרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמִלְחָמָה אֲדָרָעִי: וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ בְּדֶרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמִלְחָמָה אֲדָרָעִי:	33
34	And the LORD said unto Moses: 'Fear him not; for I have delivered him into thy hand, and all his people, and his land; and thou shalt do to him as thou didst unto Sihon king of the Amorites, who dwelt at Heshbon.'	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֵל־ תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדִי נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אֶרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבֹּן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֵל־ תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדִי נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אֶרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבֹּן:	מפטיר
35	So they smote him, and his sons, and all his people, until there was none left him remaining; and they possessed his land.	וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־ עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת־אֶרְצוֹ: וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־ עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד וַיִּירְשׁוּ אֶת־אֶרְצוֹ:	35
XXII	And the children of Israel journeyed, and pitched in the plains of Moab beyond the Jordan at Jericho.	וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לִירְדֵן יֶרִיחוֹ: (ס) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לִירְדֵן יֶרִיחוֹ: (ס)	פסוקים

The Haftarah is Judges 11:1 – 11:33 on page 196. On Rosh Hodesh, Maftir is Numbers 28:9 – 15 on page 143 and Haftara on page 208.

2	And Balak the son of Zippor saw all that Israel had done to the Amorites.	וַיֵּרָא בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אֶת כָּל־ אֲשֶׁר־עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי: וַיַּחַד בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר יֵת כָּל דְּעַבְדֵּי יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרָאָה:	נלק יט
---	---	---	-----------

(32) וישלח משה לרגל את יעזר. המרגלים לכדוה אמרו לא נעשה כראשונים צטוחים חנו צכח תפלתו של משה להלחם (תנחומא כד):

(34) אל תירא אותו. שהיה משה ירא להלחם שמה תעמוד לו זכותו של אברהם שנאמר (בראשית יד, יג) ויצא הפליט הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדלעומר וחזיריו צעשמות קרנים שנאמר (דברים ג, יא) כי רק עוג מלך הצפן נשאר מיתר הרפאים (גדה סא):

(35) ויכו אותו. משה הרגו כדאיתא בצרכות (גד, ז) צהרואה עקר טורא צר תלמא פרסי וכו':

(2) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי. אמר חלו שני מלכים שהיינו צטוחים עליהם לא עמדו צפניהם חנו על אחת כמה וכמה לפיכך ויגר מואב (תנחומא בלק ז):

<p>3 And Moab was sore afraid of the people, because they were many; and Moab was overcome with dread because of the children of Israel.</p>	<p>וַיִּגֹר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב־הוּא וַיִּקֶן מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	<p>3 וַיִּגֹר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב־הוּא וַיִּקֶן מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>
<p>4 And Moab said unto the elders of Midian: 'Now will this multitude lick up all that is round about us, as the ox licketh up the grass of the field.'—And Balak the son of Zippor was king of Moab at that time.—</p>	<p>וַיֹּאמֶר מוֹאָב לְסֹבֵי מִדְיָן כֹּעַן יִשְׁיִצוּן קְהֵלָא יֵת כָּל סַחְרֵנָא כְּמֹא דְמִלְחִיד תּוֹרָא יֵת יְרוֹקָא דְחֻקְלָא וּבִלְק בֵּר צְפוֹר מֶלֶכָא לְמוֹאָב בְּעַדְנָא הָהוּא:</p>	<p>4 וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מִדְיָן עֲתִידָה יִלְחֲכוּ הַקְהָל אֶת־כָּל־סִבִּיבֵינוּ בְּלַחֵד הַשּׁוֹר אֵת יֵרֶק הַשָּׂדֶה וּבִלְק בֶּן־צְפוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בַּעֲת הַהוּא:</p>
<p>5 And he sent messengers unto Balaam the son of Beor, to Pethor, which is by the River, to the land of the children of his people, to call him, saying: 'Behold, there is a people come out from Egypt; behold, they cover the face of the earth, and they abide over against me.</p>	<p>וַיִּשְׁלַח אֲזַנְדִין לֹות בָּלַעַם בֵּר בְּעוֹר לְפִתּוֹר אֲרֻם דְּעַל פֶּרֶת אֶרֶע בְּנֵי עַמִּיה לְמַקְרִי לִיה לְמִימַר הָא עַמָּא נִפְק מִמִּצְרַיִם הָא חָפָא יֵת עֵין שְׁמַשָּׁא דְאַרְעָא וְהוּא שְׂרִי מִלְקַבְלִי:</p>	<p>5 וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל־בָּלַעַם בֶּן־בְּעוֹר (בַּסַּפְרִי סַפְרָד וַאֲשַׁכְנו בְּעוֹר) פִּתּוֹרָה אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לְקַרְא־לּוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יֹצֵא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֹסֶה אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יוֹשֵׁב מִמְּלִי:</p>
<p>6 Come now therefore, I pray thee, curse me this people; for they are too mighty for me; peradventure I shall prevail, that we may smite them, and that I may drive them out of the land; for I know that he whom thou blessest is blessed, and he whom thou cursest is cursed.'</p>	<p>וּכְעַן אֵיתָא כְּעַן לֹוֹשׁ לִי יֵת עַמָּא דְּמִדְיָן אֲרִי תַקִּיף הוּא מִנִּי מֵאָם אַבּוּל לְאַנְחָא בִּיה קָרַב וְאַתְרֻכְנִיָּה מִן אֶרֶעָא אֲרִי יִדְעָנָא יֵת דְּתַבְרִיד מְבָרַךְ וְדִתְלוֹשׁ לִישׁ:</p>	<p>6 וְעַתָּה לְכָה־נָּא אֲרַח־לִי אֶת־הָעָם הַזֶּה כִּי־עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלִּי אוּכַל נִכְּח־בּוֹ וְאַנְרִשְׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעֵתִי אֵת אֲשֶׁר־תְּבָרַךְ מְבָרַךְ וְאֲשֶׁר תָּאֵר יוֹאֵר:</p>

(3) ויגר. לשון מורא כמו (איוב יט, כט) גורו לכם: ויקן מואב. קנו צחייהם (כמו קנתי צחיי והוא מקרא קצר):
(4) אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר (צראשית לו, לה) המכה את מדין בשדה מואב. שבאו מדין על מואב למלחמה. אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב ליטול ענה ממדין כיון שראו את ישראל נושאים שלא כמנהג העולם אמרו מנהיגם של אלו צמדין נחגדל נשאל מהם מה מדתו אמרו לו אין כחו אלא צפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם צאדם שכחו צפיו (תנחומא ג): כל הוה ששור מלחך אין צו סימן צרכה (צמדצר רבה. תנחומא ג): בעת ההוא. לא היה ראוי למלכות מנסיכי מדין היה וכיון שמת סיחון מנוהו עליהם לצורך שעה:
(5) פתורה. כשולחני הזה שהכל מריצין לו מעות כך כל המלכים מריצין לו אגרותיהם (צמד"ר. תנחומא ד) ולפי פשוטו של מקרא כך שם המקום: ארץ בני עמו. של צלק (צמד"ר. תנחומא ד). משם היה זה היה מתנבא ואומר לו עתיד אתה למלוך. ואם תאמר מפני מה השרה הקצ"ה שכינתו על גוי רשע כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטצ העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם שצתחלה היו גדורים צעירות וזה נתן להם ענה להפקיר עצמן לזנות (שם א): לקרא לו. הקריאה שלו היתה ולהנאחו שהיה פוסק לו ממון הרבה (שם ד): עם יצא ממצרים. ואם תאמר מה מזיקן: הנה כסה את עין הארץ. סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום (שם): והוא יושב ממלי.
חסר כתיב קרובים הם להכריחני כמו (תהלים קיח, י) כי אמילם (תנחומא ד):
(6) נכח בו. אני ועמי נכח בהם. דבר אחר לשון משנה הוא (צ"מ קה, צ) מנכה לו מן הדמים לחסר מהם מעט (צמד"ר. תנחומא ד): כי ידעתי וגו'. על ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב (שם חקת כד):

7	And the elders of Moab and the elders of Midian departed with the rewards of divination in their hand; and they came unto Balaam, and spoke unto him the words of Balak.	וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וְקִסְמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל־בַּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בָלָק:	7
8	And he said unto them: 'Lodge here this night, and I will bring you back word, as the LORD may speak unto me'; and the princes of Moab abode with Balaam.	וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵינּוּ פֹה הַלַּיְלָה וְהִשְׁבֹּתִי אֲתֶכֶם דְּבַר כְּאֲשֶׁר יִדְבֹּר יְהוָה אֵלַי וַיֵּשְׁבוּ שָׁרֵי־מוֹאָב עִם־בַּלְעָם:	ישראל
9	And God came unto Balaam, and said: 'What men are these with thee?'	וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־בַּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:	9
10	And Balaam said unto God: 'Balak the son of Zippor, king of Moab, hath sent unto me [saying]:	וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח אֵלַי:	10
11	Behold the people that is come out of Egypt, it covereth the face of the earth; now, come curse me them; peradventure I shall be able to fight against them, and shall drive them out.'	הִנֵּה הָעָם הֵיצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכֶס אֶת־עֵינֵי הָאָרֶץ עֹתָהּ לִכְהֶן קְבָה־לִּי אֹתוֹ אוֹלִי אוֹכֵל לֶהֱלָחֶם בּוֹ וַיִּגְרֹשְׁתִּיו:	11
12	And God said unto Balaam: 'Thou shalt not go with them; thou shalt not curse the people; for they are blessed.'	וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־בַּלְעָם לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם לֹא תָאָר אֶת־הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא:	12

(7) וקסמים בידם. כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי (צמד"ר). דבר אחר קסם זה נטלו זידם זקני מדין אמרו אם יצא עמנו צפעס הזאת יש צו ממש ואם ידחנו אין צו תועלת לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין צו תקוה הניחוהו והלכו להם שנאמר וישבו שרי מואב עם בלעם אל זקני מדין הלכו להם (שם). תנחומא (ה):

(8) לינו פה הלילה. אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה וכן לכל נביאי אומות העולם וכן לצן בחלום הלילה שנאמר (בראשית לא, כד) ויצא אלהים אל לצן הארמי בחלום הלילה. כאדם ההולך אלל פלגשו בהחבא (ויק"ר א, יג): כאשר ידבר ה' אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם שמא אין כבודו לתתי להלך אלא עם שרים גדולים מכס: וישבו. לשון עכזה:

(9) מי האנשים האלה עמך. להטעותו באמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו אין דעתו שזה עליו אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יצין (תנחומא ה):

(10) בלק בן צפור וגו'. אף על פי שאיני חשוד בעיניך חשוד אני בעיני המלכים (שם):

(11) קבה לי. זו קשה מארה לי שהוא נוקב ומפרש (צמד"ר רבה. שם): וגרשתיו. מן העולם ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ איני מזקש אלא להסיעם מעלי ובלעם היה שונאם יותר מזקש (צמד"ר. תנחומא ה):

(12) לא תלך עמהם. אמר לו אם כן אקללם במקומי אמר לו לא תאור את העם אמר לו אם כן אצרכם אמר לו אינס צריכין לצרכתך כי צורך הוא משל אומרים לנרעה (ס"א לדבורה) לא מדובשיך ולא מעוקצך (צמד"ר. תנחומא ו):

13	And Balaam rose up in the morning, and said unto the princes of Balak: 'Get you into your land; for the LORD refuseth to give me leave to go with you.'	וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי בָלַק לְכוּ אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לִתְתִּי לְהִלָּךְ עִמָּכֶם:	וְקָם בִּלְעָם בַּצֹּפְרָא וַאֲמַר לְרֹבְרֵי בָלַק אֵינִי לֹאֲרַעְכוֹן אֲרִי רַעְוֹא קָדָם יי דְּלֹא לְמִשְׁבְּקִי לְמִיזֵל עִמָּכוֹן:	שני (חמישי)
14	And the princes of Moab rose up, and they went unto Balak, and said: 'Balaam refuseth to come with us.'	וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל־בָּלַק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם הִלָּךְ עִמָּמֵנוּ:	וְקָמוּ רֹבְרֵי מוֹאָב וַאֲתוּ לָנוּ בָּלַק וַאֲמַרוּ סָרִיב בִּלְעָם לְמִיתִי עִמָּנָא:	
15	And Balak sent yet again princes, more, and more honourable than they.	וַיִּסַּף עוֹד בָּלַק שְׁלֹחַ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה:	וַאֲסִיף עוֹד בָּלַק שְׁלַח רֹבְרֵי בִין סִגְיִין וַיִּקְרִין מֵאֲלִין:	
16	And they came to Balaam, and said to him: 'Thus saith Balak the son of Zippor: Let nothing, I pray thee, hinder thee from coming unto me;	וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלַק בֶּן־צִפּוֹר אֶל־נָא תִמְנַע מִהִלָּךְ אֵלַי:	וַאֲתוּ לָנוּ בִלְעָם וַאֲמַרוּ לִיה בְּדִנְן אָמַר בָּלַק בֶּר צִפּוֹר לֹא כַעַן תִּתְּנַעַם מִלְּמִיתִי לָנוּתִי:	
17	for I will promote thee unto very great honour, and whatsoever thou sayest unto me I will do; come therefore, I pray thee, curse me this people.'	כִּי־כַבֵּד אַכְבְּדֶךָ מְאֹד וְכָל־אֲשֶׁר־תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וּלְכֶה־נָּא קִבֵּה־לִי אֶת־הָעָם הַזֶּה:	אֲרִי יִקְרָא אִיִּקְרַנְךָ לְחִדָּא וְכָל־דְּתִימַר לִי אֶעֱבִיד וְאִיתָא כַעַן לֹוט לִי יֵת עִמָּא הֲדִין:	
18	And Balaam answered and said unto the servants of Balak: 'If Balak would give me his house full of silver and gold, I cannot go beyond the word of the LORD my God, to do any thing, small or great.	וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֵי בָלַק אִם־יִתֵּן־לִי בָלַק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה:	וַאֲתִיב בִּלְעָם וַאֲמַר לְעֲבָדֵי בָלַק אִם יִתֵּן לִי בָלַק מְלֵא בֵיתִיה בְּכֶסֶף וְזָהָב לִית לִי רְשׁוֹ לְמַעַבְר עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵי לְמַעַבְר זְעִירָתָא אוֹ רַבָּתָא:	
19	Now therefore, I pray you, tarry ye also here this night, that I may know what the LORD will speak unto me more.'	וַעֲתִּיחַ שְׁבוּ נָא בְּזֶה גַם־אַתֶּם הַלַּיְלָה וְאַדְעָה מִה־יִּסָּף יְהוָה דְּבַר עָמִי:	וְכַעַן אוֹרִיכוּ כַעַן הֵכָא אִף אֲתוּן בְּלִילְיָא וְאַדְעָה מָא יוֹסִיף יי לְמַלְלָא עָמִי:	

- (13) להלך עמכם. אלא עס שריס גדולים מכס למדנו שרוחו גבוה ולא רצה לגלות שהוא צרשותו של מקום אלא צלשון גסות לפיכך ויוסף עוד צלק:
- (17) כי כבד אכבדך מאד. יותר מממה שהיית נוטל לשעזר (רוצה לומר צמלחמת סיוון) אני נותן לך (צמדצר רצה. תנחומא 1):
- (18) מלא ביתו כסף וזהב. למדנו שנפשו רחצה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח ואני ודאי נוצח (שס): לא אוכל לעבור. על כרחו גלה שהוא צרשות אחרים ונתנא כאן שאינו יכול לצטל הצרכות שנתצרכו האצות מפי השכינה (שס):
- (19) גם אתם. פיו הכשילו גם אתם סופכם לילך צפחי נפש כראשונים (שס): מה יסף. לא ישנה דצריז מצרכה לקללה הלא היא שלא יוסף לצרך כאן נתנא שעתיד להוסיף להם צרכות על ידו (שס):

20	And God came unto Balaam at night, and said unto him: 'If the men are come to call thee, rise up, go with them; but only the word which I speak unto thee, that shalt thou do.'	וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-בָּלַעַם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם-לִקְרָא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לֵךְ אִתָּם וְאֵד אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדָּבֵר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַעֲשֶׂה:	20
21	And Balaam rose up in the morning, and saddled his ass, and went with the princes of Moab.	וַקָּם בָּלַעַם בַּצֹּפֶרָא וַזְרִיז יֵת אֶתְנִיָּה וַאֲזַל עִם רִכְבֵּי מוֹאָב:	שלישי
22	And God's anger was kindled because he went; and the angel of the LORD placed himself in the way for an adversary against him.—Now he was riding upon his ass, and his two servants were with him.—	וַתִּקְרַח אַף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְנַבֵּב מִלֶּאךָ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשַׁטֵּן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל-אֲתוֹנוֹ וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ:	22
23	And the ass saw the angel of the LORD standing in the way, with his sword drawn in his hand; and the ass turned aside out of the way, and went into the field; and Balaam smote the ass, to turn her into the way.	וַתִּרְא הָאֲתוֹן אֶת-מִלְאָךְ יְהוָה נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וְחִרְבּוֹ שְׁלֹפָפָה בִּידּוֹ וַתִּטּ הָאֲתוֹן מִן-הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בִּשְׂדֵה נֶגֶד בָּלַעַם אֶת-הָאֲתוֹן לְהַטִּיחָהּ הַדֶּרֶךְ:	23
24	Then the angel of the LORD stood in a hollow way between the vineyards, a fence being on this side, and a fence on that side.	וַיַּעֲמֵד מִלְאָךְ יְהוָה בְּמַשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גֶּדֶר מִזֶּה וּגְדֵר מִזֶּה:	24

(20) אם לקרא לך. אם הקריאה שלך וסבור אהיה ליטול עליה שכר קום לך אחס: ואך. על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ואף על פי כן וילך בלעם אמר שמא אפתנו ויחרש:

(21) ויחבש את אהנו. מכאן שהשגאה מקלקלת את השורה שחזש הוא בעצמו. אמר הקצ"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר (בראשית כב, ג) וישכם אברהם בצקר ויחבש את חמורו (תנחומא ח): עם שרי מואב. לבו כלבם שזה (במדבר כב, ח):

(22) כי הולך הוא. ראה שהדבר רע צעירי המקום ונתאווה לילך: לשטן לו. מלאך של רחמים היה והיה רואה למנוע מלחטוא שלא יחטא ויאבד (במד"ר. תנחומא ח): ושני נערי עמו. מכאן לאדם חסוד היוצא לדרך וילך עמו שני אנשים לשמשו וחוזרים ומשמים זה את זה (שם):

(23) ותרא האתון. והוא לא ראה שנתן הקצ"ה רשות לזכמה לראות יותר מן האדם שמתוך שיש צד דעת מתוך דעתו כשיראה מזיקין (מדרש אגדה): וחרבו שלופה בידו. אמר רשע זה הניח כלי אומנותו שכלי זיין של אומות העולם בחרב והוא בא עליהם כפיו שהיא אומנות שלהם אף אני אחפוש את שלו ואבוא עליו באומנותו (תנחומא ח) וכן היה סופו (במדבר לא, ח) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב:

(24) במשעול. כתרומתו שצביל. וכן (מ"א כ, י) אם ישפוק עפר שומרון לשעלים. עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלכות וכן (ישעיה מ, יב) מי מדד בשעלו מים. ברגליו ובהלכות: גדר מזה וגדר מזה. קחם גדר של אבנים הוא:

<p>25 And the ass saw the angel of the LORD, and she thrust herself unto the wall, and crushed Balaam's foot against the wall; and he smote her again.</p>	<p>וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מַלְאָךְ יְהוָה וַתִּלְחֹץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת־רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיִּסֶּף לְהַכֹּתָהּ:</p>	<p>25 וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מַלְאָךְ יְהוָה וַתִּלְחֹץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת־רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיִּסֶּף לְהַכֹּתָהּ:</p>
<p>26 And the angel of the LORD went further, and stood in a narrow place, where was no way to turn either to the right hand or to the left.</p>	<p>וַיִּסֶּף מַלְאָךְ־יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֵד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לַנְּטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל:</p>	<p>26 וַיִּסֶּף מַלְאָךְ־יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֵד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לַנְּטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל:</p>
<p>27 And the ass saw the angel of the LORD, and she lay down under Balaam; and Balaam's anger was kindled, and he smote the ass with his staff.</p>	<p>וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מַלְאָךְ יְהוָה וַתִּרְבֹּעַ תַּחַת בִּלְעָם וַתִּקְרַח רֹגְזָא דְּבִלְעָם וּמָחָא יָת אֲתָנָא בַּחוּטָרָא:</p>	<p>27 וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מַלְאָךְ יְהוָה וַתִּרְבֹּעַ תַּחַת בִּלְעָם וַתִּקְרַח רֹגְזָא דְּבִלְעָם וּמָחָא יָת אֲתָנָא בַּחוּטָרָא:</p>
<p>28 And the LORD opened the mouth of the ass, and she said unto Balaam: 'What have I done unto thee, that thou hast smitten me these three times?'</p>	<p>וַיִּפְתַּח יְיָ יָת פִּימָא דְּאֲתָנָא וַאֲמַרְתָּ לְבִלְעָם מָא עֲבַדִּית לָךְ אֲרִי מַחִיתִנִּי דְּנָן תִּלֵּת זְמָנִין:</p>	<p>28 וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מַה־עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתִנִּי זֶה שָׁלֹשׁ רָגָלִים:</p>
<p>29 And Balaam said unto the ass: 'Because thou hast mocked me; I would there were a sword in my hand, for now I had killed thee.'</p>	<p>וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לַאֲתוֹן כִּי הִתְעַלְלָת בִּי לֹא יֵשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עָתָה חֲרֹגְתִּיד:</p>	<p>29 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לַאֲתוֹן כִּי הִתְעַלְלָת בִּי לֹא יֵשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עָתָה חֲרֹגְתִּיד:</p>
<p>30 And the ass said unto Balaam: 'Am not I thine ass, upon which thou hast ridden all thy life long unto this day? was I ever wont to do so unto thee?' And he said: 'Nay.'</p>	<p>וַתֹּאמֶר הָאֲתוֹן אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא אֲנִכִּי אֲתָנָךְ אֲשֶׁר־רִכַּבְתָּ עָלַי מֵעוֹדָךְ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:</p>	<p>30 וַתֹּאמֶר הָאֲתוֹן אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא אֲנִכִּי אֲתָנָךְ אֲשֶׁר־רִכַּבְתָּ עָלַי מֵעוֹדָךְ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:</p>
<p>31 Then the LORD opened the eyes of Balaam, and he saw the angel of the LORD standing in the way, with his sword drawn in his hand; and he bowed his head, and fell on his face.</p>	<p>וַיִּגַּל יְהוָה אֶת־עֵינֵי בִלְעָם וַיֵּרָא אֶת־מַלְאָךְ יְהוָה נֹצֵב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבּוֹ שְׁלֵפָה בְּיָדּוֹ וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחוּ לָאֲפִיו:</p>	<p>31 וַיִּגַּל יְהוָה אֶת־עֵינֵי בִלְעָם וַיֵּרָא אֶת־מַלְאָךְ יְהוָה נֹצֵב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבּוֹ שְׁלֵפָה בְּיָדּוֹ וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחוּ לָאֲפִיו:</p>

- (25) ותלחץ. היא ענמה: ותלחץ. את אחריים את רגל בלעם:
 (26) ויסף מלאך ה' עבור. לעצור עוד לפניו להלן להיות לפניו במקום אחר כמו (בראשית לג, ג) והוא עצר לפניו.
 ומדרש אגדה יש בתנחומא (ח) מה ראה לעמוד בשלשה מקומות סימני אצות הראהו:
 (28) זה שלש רגלים. רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה (תנחומא ט):
 (29) התעללת. כמרגומו לשון גנאי וציון: לו יש חרב בידו. גנות גדולה היה לו דבר זה צעיני השרים זה הולך להרוג אומה שלמה בפיו ולאחזן זו צריך לכלי זין (שם):
 (30) ההסכן הסכנתו. כמרגומו וכן (איוב כג, ז) הלאל יסכן גצר. ורבותינו דרשו מקרא זה בגמרא אמרו ליה מאי טעמא לא רכבת אסוסיא אמר להון כרטיצא שדאי ליה כו' כדאימא במסכת עבודה זרה (ד, ז):

<p>32 And the angel of the LORD said unto him: 'Wherefore hast thou smitten thine ass these three times? behold, I am come forth for an adversary, because thy way is contrary unto me;</p>	<p>וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאָךְ יְהוָה עַל-מָה הַכִּיתָ אֶת-אַתְנָךְ זֶה שְׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אֲנִכִּי לְשַׁטֵּן כִּי-יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי:</p>	<p>32 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאָךְ יְהוָה עַל-מָה הַכִּיתָ אֶת-אַתְנָךְ זֶה שְׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אֲנִכִּי לְשַׁטֵּן כִּי-יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי:</p>
<p>33 and the ass saw me, and turned aside before me these three times; unless she had turned aside from me, surely now I had even slain thee, and saved her alive.'</p>	<p>וַחֲזַתְנִי אֶתְנָא וְסָשֶׁת מִן קִדְמִי דָּנִן תִּלְתָּ זְמַנִּין אֵלֹו פּוֹן לֹא סָשֶׁת מִן קִדְמִי אֲרִי כַעַן אֲךָ יִתְךָ קַטְלִית וְיִתָּה קַיִמִית:</p>	<p>33 וַתִּרְאֵנִי הָאֲתוֹן וַתֵּט שְׁלֹשׁ רְגָלִים אוֹלִי נִטְתָּה מִפְּנֵי כִי עֲתָה גַם-אֶתְכָּה הִרְגֵּתִי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי:</p>
<p>34 And Balaam said unto the angel of the LORD: 'I have sinned; for I knew not that thou stoodest in the way against me; now therefore, if it displease thee, I will get me back.'</p>	<p>וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְמַלְאָךְ דִּי חֲטֵאתִי כִי לֹא יָדַעְתִּי כִי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאָתִי בַּדֶּרֶךְ וְעֲתָה אִם-רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי:</p>	<p>34 וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-מַלְאָךְ יְהוָה חֲטֵאתִי כִי לֹא יָדַעְתִּי כִי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאָתִי בַּדֶּרֶךְ וְעֲתָה אִם-רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי:</p>
<p>35 And the angel of the LORD said unto Balaam: 'Go with the men; but only the word that I shall speak unto thee, that thou shalt speak.' So Balaam went with the princes of Balak.</p>	<p>וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ דִּי לְבַלְעָם אֵיזִיל עִם גּוֹבְרִיאַ וּבְרָם יִתְּ פִתְגָמָא דְאִמְלִיל עִמָּךְ יִתִּיה תַּמְלִיל וְאִזַּל בַּלְעָם עִם רַבְרָבֵי בָלָק:</p>	<p>35 וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ יְהוָה אֶל-בַּלְעָם לֵךְ עִם-הָאֲנָשִׁים וְאָפַס אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדָּבַר אֵלֶיךָ אֲתוֹ תְּדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בַּלְעָם עִם-שָׂרֵי בָלָק:</p>
<p>36 And when Balak heard that Balaam was come, he went out to meet him unto Ir-moab, which is on the border of Arnon, which is in the utmost part of the border.</p>	<p>וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אַרְנוֹן אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַגְּבוּל:</p>	<p>36 וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אַרְנוֹן אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַגְּבוּל:</p>

(32) כי ירט הדרך לנגדי. רבותינו חכמי המשנה דרשוהו (שבת קה, א) נוטריקון יראה ראתה נטתה בשביל שהדרך לנגדי כלומר לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט כי ראיתי צעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא לכעסי ולהמרומתי ומקרא קצר הוא כמו (ש"ב יג, לט) ותכל דוד לי שנא אחרניא ירט לשון רצון וכן (איוב טז, יא) ועל ידי רשעים ירטני מפיס ומנחם אותי על ידי רשעים שאינן אלא מקניטים:

(33) אולי נטחה. כמו לולא פעמים שאלו משמש צלשון לולא: גם אתכה הרגתי. הרי זה מקרא מקורס והוא כמו גם הרגתי אותך כלומר לא העכזה בלצד קראתיך על ידי כי גם ההריגה: ואותה החייתי. ועתה מפני שדברה והוכיחתיך ולא יכולת לעמוד צמוכה כמו שכתוב ויאמר לא. הרגתה שלא יאמרו זו היא שסלקה את צלעם צמוכה ולא יכול להשיב שחם המקום על כבוד הצריות וכן (ויקרא כ, טו) ואת הבהמה תהרוגו וכן (שם טז) והרגת את האשה ואת הבהמה (צמ"ר):

(34) כי לא ידעתי. גם זה גנוט ועל כרחו הודה שהוא היה משתבח שידע דעת עליון ופיו העיד לא ידעתי (תנחומא י): אם רע בעיניך אשובה לי. להמריס נגד המקום היא תשובה זו. אמר לו הוא צעמו צווי ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו למוד הוא צנך שאומר דבר ומלאך מחזירו אמר לא צרהם (צראשית כב, ז) קח נא את צנך וגו' ועל ידי מלאך בטל את דברו אף אני אם רע בעיניך צריך אני לשוב (תנחומא י):

(35) לך עם האנשים. צרך שאדם רואה לילך צה מוליכין אותו (צמ"ר. מכות י, ז): ואפס. על כרחך את הדבר אשר אדבר וגו': לך עם האנשים. כי חלקך עמהם וסופך להאזד מן העולם: עם שרי בלק. שמח לקלס כמותם (שם):

(36) וישמע בלק. שלח שלוחים לבשרו (שם): אל עיר מואב. אל מטרפולין שלו עיר החסוזה שלו לומר ראה מה אלו

37	And Balak said unto Balaam: 'Did I not earnestly send unto thee to call thee? wherefore camest thou not unto me? am I not able indeed to promote thee to honour?'	וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל-בִּלְעָם הֲלֹא שְׁלַח שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לְקַרְאֲךָ לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל כִּבְדְּךָ:	וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל-בִּלְעָם הֲלֹא שְׁלַח שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לְקַרְאֲךָ לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל כִּבְדְּךָ:
38	And Balaam said unto Balak: 'Lo, I am come unto thee; have I now any power at all to speak any thing? the word that God putteth in my mouth, that shall I speak.'	וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הֲאֵתִיתִי לְוַתֶּךָ כִּעַן הִמְיָכֵל יְכִילָנָא לְמַלְלָא מִדְּעַם פְּתֻגְמָא דִּישְׁנֵי יְיָ בְּפִימִי יִתִּיב אֲמַלִּיל:	וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-בָּלָק הֲנִהְיֶה בְּאֵתִי אֵלֶיךָ עֲתִיד הֵיכֵל אוֹכַל דְּבַר מְאֻמָּה הִדְכָר אֲשֶׁר יִשִּׁים אֱלֹהִים בְּפִי אֲתוּ אֲדַבֵּר:
39	And Balaam went with Balak, and they came unto Kiriath-huzoth.	וַאֲזַל בִּלְעָם עִם בָּלָק וְאֶעְלִיָּה לְקָרִית חֲצוֹת:	וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם-בָּלָק וַיָּבֹאוּ קָרִית חֲצוֹת:
40	And Balak sacrificed oxen and sheep, and sent to Balaam, and to the princes that were with him.	וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וְצֹאן וַיִּשְׁלַח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ:	וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וְצֹאן וַיִּשְׁלַח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ:
41	And it came to pass in the morning that Balak took Balaam, and brought him up into Bamoth-baal, and he saw from thence the utmost part of the people.	וַהֲיָה בַצְּפָרָא וּדְבַר בָּלָק יֵת בִּלְעָם וְאַסְקִיָּה לְרֵמַת דְּחִלְתִּיהּ וְחִזָּא מִתַּמָּן קֶצֶת מִן עַמָּא:	וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת-בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹת בָּעַל וַיִּרְא מִזָּשָׁם קֶצֶה הָעָם:
XXIII	And Balaam said unto Balak: 'Build me here seven altars, and prepare me here seven bullocks and seven rams.'	וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק בְּנֵי לִי הֲכָא שִׁבְעָא מִדְּבָחִין וְאַתְקִין לִי הֲכָא שִׁבְעָא תוֹרִין וְשִׁבְעָא דְּכָרִין:	וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-בָּלָק בְּנֵה-לִי בָזָה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בָזָה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים:
2	And Balak did as Balaam had spoken; and Balak and Balaam offered on every altar a bullock and a ram.	וַעֲבַד בָּלָק כְּמָא דְּמַלִּיל בִּלְעָם וְאַסִּיק בָּלָק וּבִלְעָם תוֹר וּדְכָר עַל כָּל מִדְּבַח:	וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פֶּר וְאֵיל בְּמִזְבֵּחַ:
3	And Balaam said unto Balak: 'Stand by thy burnt-offering, and I will go; peradventure the LORD will come to meet me; and whatsoever He showeth me I will tell thee.' And he went to a bare height.	וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק אֲתַעֲתַד עַל עֲלִתְךָ וְאַהֲדָא מָאָם יַעֲרַע מִימַר מִן קֳדָם יְיָ לְקַדְמוֹתִי וּפְתֻגְמָא דִּיחֲזִינִי וְאַחֲוִי לְךָ וְאַזַּל יַחֲדָי:	וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הֲתִיצֵב עַל-עֲלִתְךָ וְאַלְכָּה אוֹלִי יִקְרָה יִהְיֶה לְקִרְאָתִי וּדְבַר מִה-יִרְאֵנִי וְהִגִּדְתִּי לְךָ וַיֵּלֶךְ שָׁפִי:

מזקשים לעקור (צמד"ר. שס):

(37) האמנם לא אוכל כבדך. נחנצא שסופו לנאח מעמו בקלון (שס):

(39) קרית חצות. עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחוצותיה לומר ראה ורחם שלא יעקרו אלו:

(40) בקר וצאן. דבר מועט בקר אחד וצאן אחד כלצד (צמד"ר):

(41) במות בעל. כמרגומו לרמת דחלמיה שס עבודת אלילים:

(3) אוֹלִי יִקְרָה ה' לְקִרְאָתִי. אינו רגיל לדבר עמי בזיוס: וילך שפי. כמרגומו יחידי לשון שופי ושקט שאין עמו אלא

4 And God met Balaam; and he said unto Him: 'I have prepared the seven altars, and I have offered up a bullock and a ram on every altar.'	וַעֲרַע מִימַר מִן קֶדֶם יי בְּבִלְעָם וַאֲמַר קִדְמוֹתַי ית שִׁבְעָא מִדְּבַחִין סִדְרִית וְאִסְקִית תּוֹר וְדָכַר עַל כָּל מִדְּבַח:	4 וַיִּקְרַ אֱלֹהִים אֶל-בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת-שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת עָרַכְתִּי וְאָעַל פָּר וְאֵיל בְּמִזְבְּחֹת:
5 And the LORD put a word in Balaam's mouth, and said: 'Return unto Balak, and thus thou shalt speak.'	וַיִּשֶׁם יְהוָה דִּבֶּר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלָק וְכֹה תִּדְבֹר:	5 וַיִּשֶׁם יְהוָה דִּבֶּר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלָק וְכֹה תִּדְבֹר:
6 And he returned unto him, and, lo, he stood by his burnt-offering, he, and all the princes of Moab.	וַתָּב לְוָתִיָּה וְהָא מַעֲתַד עַל עֲלִיתָּה הוּא וְכָל רִבְרָבִי מוֹאָב:	6 וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל-עֲלִתּוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב:
7 And he took up his parable, and said: From Aram Balak bringeth me, The king of Moab from the mountains of the East: 'Come, curse me Jacob, And come, execrate Israel.'	וַנִּטַּל מִתְּלִיָּה וַאֲמַר מִן אֲרָם דְּבִרְנִי בָלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מִטּוֹרֵי מְדִנְחָא אֵיתָא לוֹט לִי יַעֲקֹב וְאֵיתָא תַרְיָד לִי יִשְׂרָאֵל:	7 וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן- אֲרָם יִנְחֲנִי בָלָק מֶלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קֶדֶם לָכֹה אֶרֶץ-לִי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל:
8 How shall I curse, whom God hath not cursed? And how shall I execrate, whom the LORD hath not execrated?	מָה אֶקְבֹּ לֹא קִבְּהָ אֵל וּמָה וּמָה אֶתְרַכִּיָּה דְלֹא תַרְכִּיָּה יי:	8 מָה אֶקְבֹּ לֹא קִבְּהָ אֵל וּמָה אֶזְעַם לֹא זַעַם יְהוָה:
9 For from the top of the rocks I see him, And from the hills I behold him: Lo, it is a people that shall dwell alone, And shall not be reckoned among the nations.	אַרְי מְרִישׁ טוֹרִיָּא חֲזִיטִיָּה וּמִרְמָתָא סְכִיטִיָּה הָא עַמָּא בְּלַחֲוִדִּיהוֹן עֲתִידִין דִּיחֻסְנֹן עַלְמָא וּבְעַמְמִיָּא לֹא יִתְדַנֹּן גְּמִירָא:	9 כִּי-מִרְאֵשׁ צָרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגִּבְעוֹת אֲשׁוּרֵנּוּ הֵן-עַם לְבָדָד יִשְׁפֹּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב:

שתיקה:

(4) ויקר. לשון עראי לשון גנאי לשון טומאת קרי כלומר בקושי וצדזיון ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חזקתו של ישראל (צ"ר נב, ז): את שבעת המזבחות. שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן אלא את שבעת המזבחות אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן אזרחם בנה ארבעה (בראשית יב, ז) ויצן שם מזבח לה' הנראה אליו (שם ח) ויעתק משם ההרה וגו' (שם יג, יח) ויהלל אזרחם וגו' ואחד זהר המוריה (שם כב, ט). ויחזק בנה אחד (שם כו, כה) ויצן שם מזבח וגו' ויכרו שם עזדי יחזק בחר. ויעקב בנה שתיים אחד בשכם (שם לג, כ) ואחד בבית אל (שם לה, ז): ואעל פר ואיל במזבח. ואזרחם לא העלה אלא איל אחד:

(7) ארצה לי יעקב ולבנה זעממה ישראל. בשני שמותיהם אמר לו לקלסם שמה אחד מהם אינו מוזכר:

(8) מזה אקב לא קבה אל. כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו כשהזכיר אביהם את עונם כי בצפם הרגו איש. לא קלל אלא אפס שנאמר (בראשית מט, ז) ארור אפס (צמ"ר. תנחומא ויחי י) כשנכנס אביהם במרמה אלל אציו היה ראוי להתקלל מה נאמר שם (בראשית כו, לג) גם ברוך יהיה. במצרכים נאמר (דברים כו, יב) אלה יעמדו לברך את העם. במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה להזכיר עליהם שם קללה (תנחומא בלק יב): לא זעם ה'. אני אין כחי אלא שאני יודע לכוון השעה שהקב"ה כועס בה והוא לא כעס כל הימים הללו שצאתי אליך וזהו שנאמר (מיכה ו, ה) עמי זכר נא מה יעז וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו' למען דעת נדקות ה' (צרכות ז, א. סנהדרין קד, ב):

(9) כי מראש צרים אראנו. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כלורים וגזעו:

10	Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his!	מִן יָבוֹל לְמִמְנֵי דַעְדָּקִיָּא דְּבֵית יַעֲקֹב דְּאָמִיר עַל־יְהוֹן יִסְגּוֹן בְּעַפְרָא דְּאַרְעָא אוּ חֲדָא מֵאַרְבַּע מִשְׁרִיתָא דִּישְׂרָאֵל תַּמּוּת נַפְשֵׁי מוּתָא דְקִשְׁיטוּהִי וְיֵהִי סוּפִי בְּנִתְהוֹן:	ב מִי מִנָּה עֶפֶר יַעֲקֹב וּמִסֶּפֶר אֶת־ רְבַע יִשְׂרָאֵל תַּמָּת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׁרָיִם וְתֵהִי אַחֲרֵיתִי כָמֹהוּ:
11	And Balak said unto Balaam: 'What hast thou done unto me? I took thee to curse mine enemies, and, behold, thou hast blessed them altogether.'	וַיֹּאמֶר בֶּלָק אֶל־בִּלְעָם מַה עָשִׂיתָ לִּי לְקֹב אֹיְבֵי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בִרְכָתָךְ בְּרַךְ:	11
12	And he answered and said: 'Must I not take heed to speak that which the LORD putteth in my mouth?'	וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יְיָ יְהוָה בִּפִּי אֶתּוֹ אֲשַׁמֵּר לְדַבֵּר:	12
13	And Balak said unto him: 'Come, I pray thee, with me unto another place, from whence thou mayest see them; thou shalt see but the utmost part of them, and shalt not see them all; and curse me them from thence.'	וַיֹּאמֶר אֵלָיו בֶּלָק (כ' לך) [ק' לְכָה] אִתִּי אֶל־מְקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קִצְהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה וְקִבְנֹה־ לִי מִשָּׁם:	חמישי
14	And he took him into the field of Zophim, to the top of Pisgah, and built seven altars, and offered up a bullock and a ram on every altar.	וַיְדַבְּרֵהוּ לְחַקֵּל סְכוּתָא לְרִישׁ רְמָתָא וּבָנָא שִׁבְעָא מִדְּבָחִין וְאָסִיק תּוֹר וּדְבַר עַל כָּל מִדְּבַח:	14
15	And he said unto Balak: 'Stand here by thy burnt-offering, while I go toward a meeting yonder.'	וַיֹּאמֶר אֶל־בֶּלָק הִתְיַצֵּב כָּה עַל־עֲלֹתְךָ וְאַנְכִי אֵקְרָה כָּה:	15

הללו על ידי אצות ואמהות (תנחומא יז): הן עם לבדד ישכון. הוא אשר זכו לו אצותיו לשכון דד כתר גומו: ובגוים לא יתחשב. כתר גומו לא יהיו נעשין כלה עם שאר האומות עוזדי גילולים שנאמר (ירמיה ל, יא) כי אעשה כלה ככל הגוים וגוי אינן נמנין עם השאר. דבר אחר כשהן שמחין אין אומה שמחה עמהם שנאמר (דברים לב, יז) ה' דד ינחנו (תנחומא יז). וכשהאומות עוזדי גילולים בטובה הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון וזהו ובגוים לא יתחשב: (10) מי מנה עפר יעקב וגו'. כתר גומו דעדיקא דבית יעקב וכו' מארצע משריתא ארצע דגלים. דבר אחר עפר יעקב אין חשבון צמות שהם מקיימין צעפר (דברים כז, י) לא תחרוש צפור וצחמור (ויקרא יט, יט) לא תזרע כלאים. אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם (תנחומא יז): ומספר את רבע ישראל. רביעיותה. זרע היוצא מן המשמש שלהם: תמות נפשי מות ישרים. שצוה:

(13) וקבנו לי. לשון צווי קללה לי:

(14) שדה צופים. מקום גבוה היה שם הצופה עומד לשמור אם יבא חיל על העיר: ראש הפסגה. צלעם לא היה קוים כצלק ראה צלק שעמידה פרעה להפרך בישראל משם שם מת משה. כסבור שם מחול עליהם הקללה וזו היא הפרעה שאני רואה (שם יג):

(15) אקרה כה. מאת הקצ"ה: אקרה. לשון אתפעל:

16	And the LORD met Balaam, and put a word in his mouth, and said: 'Return unto Balak, and thus shalt thou speak.'	וַיִּקְרַע מִיָּמֶר מִן קֶדֶם יי בְּבִלְעָם וְשׁוֹנֵי פִתְגָמָא בְּפִוְמִיהּ וַאֲמַר תּוֹב לָוֶת בְּלָק וּכְדִין תִּמְלִיל:	וַיִּקְרַע יְהוָה אֶל-בִּלְעָם וַיִּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוֹב אֶל- בְּלָק וְכֹה תִדְבֹּר:	16
17	And he came to him, and, lo, he stood by his burnt-offering, and the princes of Moab with him. And Balak said unto him: 'What hath the LORD spoken?'	וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל-עֹלָתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בְּלָק מַה-דִּבֶּר יְהוָה:	וַאֲתָא לְוֶתִיָּה וְהָא מַעֲתֵד עַל עֹלֹתֶיהּ וְרַבְרָבֵי מוֹאָב עִמֵּיהּ וַאֲמַר לִיהּ בְּלָק מָא מְלִיל יי:	17
18	And he took up his parable, and said: Arise, Balak, and hear; Give ear unto me, thou son of Zippor:	וַיִּשָּׂא מִשְׁלֹו וַיֹּאמֶר קוּם בְּלָק וְשִׁמְעַתְּ הָאֲזִינָה עָדִי בְּנֹו צִפּוֹר:	וַיִּגְשַׁל מִתְּלִיהּ וַאֲמַר קוּם בְּלָק וְשִׁמְעַתְּ אֲצִית לְמִימָרִי בֵּר צִפּוֹר:	18
19	God is not a man, that He should lie; Neither the son of man, that He should repent: When He hath said, will He not do it? Or when He hath spoken, will He not make it good?	לֹא כַּמֶּלֶךְ בְּנֵי אָנָּשָׁא מִיָּמֶר אֱלֹהָא בְּנֵי אָנָּשָׁא אָמְרִין וּמְכַדְּבִין וְאִי לֹא כַּעֲבֹדֵי בְּנֵי בִּשְׂרָא דְאַנּוּן גְּזִרִין לְמַעַבְד וְתִבְיָן וּמִתְמַלְכִין הוּא אָמַר וְעִבִיד וְכָל מִימְרֵיהּ מִתְקַיִּים:	לֹא אִישׁ אֵל וַיִּכְזֹּב וּבֶן-אָדָם וַיִּתְנַחֵם הִתְוֹא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדָבָר וְלֹא יְקִימֶנָה:	19
20	Behold, I am bidden to bless; And when He hath blessed, I cannot call it back.	הִנֵּה בָרַךְ לְקַחְתִּי וּבִרְךָ וְלֹא אֲשִׁיבָנָה:	הָא בְּרַכְאֵן קְבִילִית אֲבִרְכֵנִיהּ לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶתִּיב בְּרַכְתִּי מִנִּיהּ:	20
21	None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The LORD his God is with him, And the shouting for the King is among them.	אִסְתַּפְּלִית וְלִית פְּלַחִי גְלוּלִין בְּדָבִית יַעֲקֹב וְאִי לֹא עֲבָדִי לִיאֻת שְׂקֵר בְּיִשְׂרָאֵל מִיָּמְרָא דִּי אֱלֹהֵהוֹן בְּסַעֲדָהוֹן וּשְׂכִינַת מְלָכֵהוֹן בִּינִיהוֹן:	לֹא-הָבִיט אִנּוֹן בִּינְעֻקֵּב וְלֹא- רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ:	21

(16) וישם דבר בפיו. ומה היא השימה הזאת ומה חסר המקרא באמרו שוב אל בלק וכה תדבר אלא כשהיה שומע שאינו נרשה לקבל אמר מה אני חוזר אל בלק לערו ונתן לו הקצ"ה רס"ו ומה בפיו כאדם הפוקס צמהה צחכה להוליכה אל אשר ירצה אמר לו על כרחך תשוב אל בלק (שס):

(17) ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב כיון שראו שאין צו תקוה הלכו להם מקצתם ולא נשארו אלא מקצתם (שס): מה דבר ה'. לשון נחוק הוא זה כלומר איך צרשוחך (צמ"ר. שס):

(18) קום בלק. כיון שראהו מנחק צו נחכוון לעצרו עמוד על רגליו איך רשאי לישב ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום (שס): בנו צפר. לשון מקרא הוא זה כמו (תהלים ג, י) חיתו יער (צראשית א, כד) וחיתו ארץ (תהלים קיד, ח) למעינו מים:

(19) לא איש אל וגו'. כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שצעה אומות ואתה סבור להמיתם צמדבר (תנחומא מסעי ז): ההוא אמר וגו'. כלשון תימה ותרגומו תייצין ומתמלכין חוזרים ונמלכין לחזור בהם:

(20) הנה ברך לקחתי. אתה שואלני מה דבר ה' קצלתי ממנו לצרך אותם (ס"א צרך כמו לצרך): וברך ולא אשיבנה. הוא צרך אותם ואני לא אשיב את צרכתי: וברך. כמו וצרך וכן הוא גזרת רי"ש כמו (תהלים עד, יח) אויב חרף כמו חרף וכן (שם י, ג) וצוה צרך המהלל ומצרך את הגוול ואומר אל תירא כי לא תענש שלום יהיה לך מרגיז הוא להקצ"ה. ואין לומר צרך שם דבר שאם כן היה נקוד בפחת קטן (רואה לומר סגול תחת הרי"ש) וטעמו למעלה אצל לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד קמץ קטן (פריי) וטעמו למטה:

22	God who brought them forth out of Egypt Is for them like the lofty horns of the wild-ox.	אל מוציאם ממצרים כְּתוֹעֶפֶת וְרִמָּא דִּילִיה:	22
23	For there is no enchantment with Jacob, Neither is there any divination with Israel; Now is it said of Jacob and of Israel: 'What hath God wrought!'	כִּי לֹא-נִחַשׁ בִּיעֶקֶב וְלֹא-קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל כָּעֵת יֹאמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה-פָּעַל אֵל:	23
24	Behold a people that riseth up as a lioness, And as a lion doth he lift himself up; He shall not lie down until he eat of the prey, And drink the blood of the slain.	הֵן-עַם כְּלָבִיא יָקוּם וּכְאַרִּי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד-יֵאָכַל שָׁרֵף וְדַם-חַלְלִים יִשְׁתֶּה:	24
25	And Balak said unto Balaam: 'Neither curse them at all, nor bless them at all.'	וַיֹּאמֶר בֶּלְקָא אֶל-בִּלְעָם גַּם- קֵב לֹא תִקְבְּנִי גַם-בִּרְךְּ לֹא תִבְרַכְנִי:	25
26	But Balaam answered and said unto Balak: 'Told not I thee, saying: All that the LORD speaketh, that I must do?'	וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-בֶּלְקָא הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר-יִדְבֹּר יְהוָה אֹתוֹ אֶעֱשֶׂה:	26

(21) לא הביט און וגו'. כתרגומו. דבר אחר אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה: לא הביט הקב"ה און שזיעקב שכשהן עוזרין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להצטונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוזרים על דתו: עמל. לשון עזירה כמו (שם, טו) הרה עמל (שם, י, יד) כי אתה עמל וכעס חציט. לפי שהעזירה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו. אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכן: ותרועת מלך בו. לשון חצה ורעות כמו (שמואל ב טו, לו) רעה דוד אוהב דוד (שופטים טו, ו) ויתנה למרעהו. וכן תרגום אונקלוס ושכינת מלכוהו ציניהו:

(22) אל מוציאם ממצרים. אתה אמרת (לעיל כב, ה) הנה עם יצא ממצרים לא יצא מעצמו אלא האלהים הוציאם (תנחומא יד): כתועפות ראם לו. כחוקף רוס וגוצה שלו וכן (איוצ כב, כה) וכסף תועפות לשון מעוז המה. ואומר אני שהוא לשון (בראשית א, כ) ועוף יעופף. המעופף ברום וגוצה וחוקף רב הוא זה: דבר אחר תועפות ראם. חוקף ראמים ואמרו רבותינו (גיטין סח, ב) אלו השדים:

(23) כי לא נדחש ביעקב. כי ראויים הם לצרכה שאין צהם מנחשים וקוסמים: כעת יאמר ליעקב וגו'. עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חצתן לעין כל שהן יושצין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן לפניו ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל וזהו שנאמר (ישעיה ל, כ) והיו עיניך רואות את מוריך. דבר אחר יאמר ליעקב אינו לשון עתיד אלא לשון הוה אינן צריכים למנחש וקוסם כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקב"ה ומה גזרותיו במרום אינן מנחשים וקוסמים אלא נמסר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום או אוריס ותומים מגידים להם (תנחומא יד). ואונקלוס לא תרגם כן:

(24) הן עם כלביא יקום וגו'. כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש ציצית לקרוא את שמע ולהניח תפילין (שם): לא ישכב. כלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הצא לטרפו כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ציד המקום צא מחנה וגויים להזיקם הקב"ה שומרים ונלחם מלחמותם ומפילם חללים (שם) דבר אחר הן עם כלביא יקום וגו'. כתרגומו: ודם חללים ישתה. נתנצח שאין משה מת עד שיפיל מלכי מדן חללים ויהרג הוא עמהם שנאמר (יהושע יג, כב) ואת כלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם (במ"ר. תנחומא יד):

(25) גם קב לא תקבנו. גם ראשון מוסף על גם השני וגם שני על גם ראשון וכן (מ"א ג, כו) גם לי גם לך לא יהיה וכן (דברים לב, כה) גם בחור גם צמולה:

27	And Balak said unto Balaam: 'Come now, I will take thee unto another place; peradventure it will please God that thou mayest curse me them from thence.'	וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל-בִּלְעָם לֵכֶה- נָא אֶקְחֶנּוּ אֶל-מָקוֹם אֲחֵר אוֹלֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וּקְבָחוּ לִי מִזֶּשֶׁם:	ששי (שניעי)
28	And Balak took Balaam unto the top of Peor, that looketh down upon the desert.	וַיִּקַּח בָּלָק אֶת-בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף עַל-פְּנֵי הַיַּשְׁמוֹן:	28
29	And Balaam said unto Balak: 'Build me here seven altars, and prepare me here seven bullocks and seven rams.'	וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-בָּלָק בְּנֵה- לִי בָזָה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בָזָה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִם:	29
30	And Balak did as Balaam had said, and offered up a bullock and a ram on every altar.	וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בְּמִזְבֵּחַ:	30
XXIV	And when Balaam saw that it pleased the LORD to bless Israel, he went not, as at the other times, to meet with enchantments, but he set his face toward the wilderness.	וַיֵּרָא בִלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-הִלְךְ כַּפְעֵם-כַּפְעֵם לִקְרֹאת נִחְשִׁים וַיֵּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פָּנָיו:	XXIV
2	And Balaam lifted up his eyes, and he saw Israel dwelling tribe by tribe; and the spirit of God came upon him.	וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים:	2
3	And he took up his parable, and said: The saying of Balaam the son of Beor, And the saying of the man whose eye is opened;	וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בִּלְעָם בְּנֹו בְּעוֹר וּנְאֻם הַגִּבֹּר שֶׁתָּם הָעֵינַן:	3

- (27) וקבוחו לי. אין זה לשון צווי כמו וקצנו אלא לשון עמיד אולי יישר צעיניו ותקצנו לי משם. מלדיר"ש בלע"ז:
- (28) ראש הפעור. קוסם היה בלק וראה שהן עמידין ללקוח על ידי פעור ולא היה יודע צמה אמר שמא הקללה תחול עליהם משם וכן כל החוזים בזכוכים רואים ואין יודעים מה רואים (מדרש אגדה):
- (1) וירא בלעם כי טוב וגו'. אמר איני צריך לצדוק בהקצ"ה כי לא יחפוץ לקלס: ולא הלך כפעם בפעם. כאשר עשה צ' פעמים: לקראת נחשים. לנחש אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו אמר רואה ולא רואה לקלס אזכיר עונותיהם והקללה על הזכרת עונותיהם תחול: וישת אל המדבר פניו. כתרגמו:
- (2) וישא בלעם את עיניו. צקש להכניס בהם עין רעה והרי יש לך ג' מדותיו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה (אבות פ"ה): שכן לשבטיו. ראה כל שצט ושצט שוכן לעצמו ואין מעורצין ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה שלא יצין למוך אהל מצירו (ב"צ, א): ותהי עליו רוח אלהים. עלה בלצו שלא יקלס:
- (3) בנו בעור. כמו (תהלים קיד, ח) למעיני מים. ומדרש אגדה (תנחומא יג) שניהם היו גדולים מאבותיהם בלק בנו

4	The saying of him who heareth the words of God, Who seeth the vision of the Almighty, Fallen down, yet with opened eyes:	נֹאם שָׁמַע אֲמַר־אֵל אֲשֶׁר מִחֻזָּה שְׂדֵי יַחֲזֶה נָפַל וּגְלִי עֵינָיו: אִמַּר דְּשָׁמַע מִימַר מִן קֶדֶם אֵל דְּחִיזוּ מִן קֶדֶם שְׂדֵי חֻזִּי שָׁכַב וּמִתְגַּלִּי לִיָּה:
5	How goodly are thy tents, O Jacob, Thy dwellings, O Israel!	מִה־טֹּבוֹ אֹהֶלָיָהּ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֵיהֶּ יִשְׂרָאֵל: מָא טָבָא אֶרְעָךָ יַעֲקֹב בֵּית מִשְׁרָךְ יִשְׂרָאֵל:
6	As valleys stretched out, As gardens by the river-side; As aloes planted of the LORD, As cedars beside the waters;	כְּנַחְלִים נִפְטִיו כְּגִנֹּת עַלִי נָהָר כְּאֹהֲלִים נִטְעַ יְהוָה כְּאַרְזִים עַל־מַיִם: כְּנַחְלִין דְּמִדְּבָרִין כְּגִנֹּת שְׁקִיָּא דְּעַל פֶּרֶת כְּבוֹסְמִיָּא דְּנֻצֵּב יֵי כְּאַרְזִין דְּנֻצִּבִין עַל מִיָּא:
7	Water shall flow from his branches, And his seed shall be in many waters; And his king shall be higher than Agag, And his kingdom shall be exalted.	יִזְל־מַיִם מִדְּלִיּוֹ וְזָרְעוֹ בַּמַּיִם רִבִּים וְיָרֵם מֶאֱגַג מֶלְכּוֹ וְתִנְשֵׂא מַלְכֻתּוֹ: יִסְגִי מֶלֶכָּא דִּיתְרַבָּא מִבְּנוֹהִי וְיִשְׁלֹט בְּעַמְּמִין סְגִיָּאִין וְיִתְקַף מֶאֱגַג מֶלְכִּיהָ וְתִנְשֵׁל מַלְכוּתִיהָ:
8	God who brought him forth out of Egypt Is for him like the lofty horns of the wild-ox; He shall eat up the nations that are his adversaries, And shall break their bones in pieces, And pierce them through with his arrows.	אֵל מוֹצִיאֹו מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעַפֶּת רָאִם לוֹ יֹאכֹל גּוֹיִם צְרִיּוֹ וְעִצְמוֹתֵיהֶם יִגְרֵם וְחִצָּיו יִמְחֹץ: אֵל דְּאַפִּיקְנֹון מִמִּצְרַיִם תּוֹקְפָא וְרוּמָא דִּילִיָּהּ יִיכְלֹון בֵּית יִשְׂרָאֵל נִכְסֵי עַמְּמִיָּא שְׁנַאֲיָהוּן וּבִבְזֻת מַלְכֵיהוֹן יִתְפָּקֹון וְאַרְעֵיהוֹן יִחְסֹון:

נפול אציו צנו הוא במלכות ובלעם גדול מאציו צנציות מנה צן פרס היה: שחם העין. עינו נקורה ומוצאת לחוך וחור שלה נראה פתוח ולשון משנה הוא (ע"ז סט, ח) כדי שישחם וישחם ויגז. ורבותינו אמרו (נדה לא, ח) לפי שאמר (לעיל כג, י) ומספר את רובע ישראל שהקצ"ה יושב ומונה רציעותיהן של ישראל מחי תבא טפה שנוצח הנדיק ממנה. אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם. ויש מפרשים שחם העין פתוח העין, כמו שחרגס אונקלוס ועל שאמר שחם העין ולא אמר שחם העינים למדנו שסומא באחת מעיניו היה:

(4) נפל וגלוי עינים. פשוטו כתרומתו שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה עליו לא היה צו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו:

(5) מזה שבו אהליך. על שראה פתחיהם שאין מכוננין זה מול זה (צ"ס, ח): משכנתך. חניותך כתרומתו. דבר אחר מה טובו אהליך מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריצין בהן קרצנות לכפר עליהם: משכנתך. אף כשהן חרצין לפי שהן משכון עליהם וחרצן כפרה על הנפשות שנאמר (איכה ד, יא) כלה ה' את חממו וצמה כלה ויצא אש ציזין (תנחומא פקודי ה):

(6) בנחלים נשיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו מזכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר להשית אל המדבר פניו וכשהפך המקום את פיו צרכם מעין אותם קללות שצקש לומר כו' כדאיתא בחלק (סנהדרין קה, ב): באהלים. כתרומתו לשון (תהלים מה, כ) מור ואהלות: נשע ה'. צגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע ה' כשמים המתוחין כאהל שנאמר (ישעיה מ) וימתחם כאהל לשבת (ולשון זה אינו דאס כן היה לו לנקוד כאהלים הא' בחול"ס): נשע ה'. לשון נטיעה מצינו באהלים שנאמר (דניאל יא, מה) ויטע אהלי אפדנו:

(7) מדליו. מצארתיו ופירושו כתרומתו: וזרעו במים רבים. לשון הצלחה הוא זרעו כזרע הזרוע על פני המים: וירם מאג מלכו. מלך ראשון שלהם יכבוש את אג מלך עמלק: ותנשא מלכתו. של יעקב יותר ויותר שיצא אחריו דוד ושלמה:

(8) אל מוציאו ממצרים. מי גורס להם הגדולה הזאת. אל המוציאם ממצרים בחוקק ורום שלו יאכל את הגוים שהם צרי: ועצמותיהם. של צרים: יגרם. מנחם פתר צו לשון שצירה וכן (פסוק ג, ג) לא גרמו לבקר וכן (יחזקאל כג, לד) ואת חרשיה תגרמי. ואני אומר לשון עשם שמגרר הבשר בשנינו מסביב והמוח שצפנים ומעמיד העשם על ערמיותו: וחציו

9 He couched, he lay down as a lion, And as a lioness; who shall rouse him up? Blessed be every one that blesseth thee, And cursed be every one that curseth thee.	יָנוּחַ יִשְׂרָי בַתְּקוּף כְּאַרְיֵא וּכְלִיתָא וְלִית דִּיקִימְנִיה בְּרִיכָךְ יְהוֹן בְּרִיכִין וְלִישָׁךְ יְהוֹן לִישִׁין:	9 כָּרַע שָׁכַב כְּאַרְיֵא וּכְלָבִיא מִי יְקִימֵנוּ מִבְּרִכְיָךְ בְּרוּךְ וְאַרְרִיךְ אָרוּר:
10 And Balak's anger was kindled against Balaam, and he smote his hands together; and Balak said unto Balaam: 'I called thee to curse mine enemies, and, behold, thou hast altogether blessed them these three times.	וַתִּקְוֶה רוּגָז דְּבָלָק בְּבִלְעָם וַשְׁקַפְנוּן לִידוּהִי וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם לְמַלֵּט שְׂנְאֵי קְרִיתָךְ וְהֵא בָרַכָא מְבָרִיכָה לְהוֹן דְּנָן תִּלְת זְמָנִין:	10 וַיַּחַר-אַף בָּלָק אֶל-בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת-כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל-בִּלְעָם לָקֵב אֵיבֵי קְרֹאתִיךָ וְהִנֵּה בִּרְכָתָךְ בְּרֹךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים:
11 Therefore now flee thou to thy place; I thought to promote thee unto great honour; but, lo, the LORD hath kept thee back from honour.'	וּכְעַן אֵיזִיל לָךְ לְאַתְרָךְ אֲמַרִית יִשְׂרָא אֶיִקְרַנְךָ וְהֵא מִנְעָךְ יְיָ מִן יָקָר:	11 וַעֲתָה בְּרוּח־לֶךְ אֶל-מְקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כְּבֹד אֲכַבְּדֶךָ וְהִנֵּה מִנְעָךְ יְהוָה מִכְּבוֹד:
12 And Balaam said unto Balak: 'Spoke I not also to thy messengers that thou didst send unto me, saying:	וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הֲלֹא אָף עִם אֲנֹכְךָ דִּשְׁלַחְתָּא לְוֹתִי מִלִּילִית לְמִימַר:	12 וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-בָּלָק הֲלֹא גַם אֶל-מַלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר-שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר:
13 If Balak would give me his house full of silver and gold, I cannot go beyond the word of the LORD, to do either good or bad of mine own mind; what the LORD speaketh, that will I speak?	אִם יִתֵּן לִי בָלָק מְלֵי בֵיתֵה כֶּסֶף וְזָהָב וְיִדְהֵב לִי רְשׁוֹ לְמַעַבְדַּר עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי לְמַעַבְדַּר טַבְתָּא אוֹ בְּשַׁתָּא מִרְעוּתִי דִּימְלִיל יְיָ יִתֵּה אֲמַלִּיל:	13 אִם-יִתֵּן-לִי בָלָק מֶלֶא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹד אֶת-פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר-יְדַבֵּר יְהוָה אֲתוֹ אֲדַבֵּר:
14 And now, behold, I go unto my people; come, and I will announce to thee what this people shall do to thy people in the end of days.'	וּכְעַן הֵאָנָא אֵזִיל לְעַמִּי אֵיתָא אֲמַלְכְנָךְ מָא דִּתַּעֲבִיד וְאַחֲנִי לָךְ מָא דִּתַּעֲבִיד עָמָא דְּדִין לְעַמְךָ בְּסוֹף יוֹמָא:	14 וַעֲתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אֵיעֲצֶךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים:

שביעי

ימחץ. אונקלוס תרגם חזיו של צרים חלוקה שלהם כמו (צראשית מט, כג) צעלי חזים מרי פלגותא (ס"א לשון חלוקה וחזיה) וכן ימחץ לשון (שופטים ה, כו) ומחצה וחלפה רקתו שיחזו את ארצם ויש לפתור לשון חזים ממש חזיו של הקצ"ה ימחץ צדמם של צרים יטבול ויטבצו צדמם כמו (תהלים סח, כד) למען תמחץ רגלך צדס ואינו זו מלשון מכה כמו (דברים לב, לט) מחצתי שהצבוע צדס נראה כאילו מחוץ ונגוע:

(9) כרע שכב בארי. כתרומו. יחישצו צארצס צכח וצגצורה:

(10) ויספוק. הכה זו על זו:

(13) לעבור את פי די. כאן לא נאמר אלהי כמו שאמר צראשונה (לעיל כב, יח) לפי שידע שנצאש צהקצ"ה ונטרד:

(14) הולך לעמי. מעתה הריני כשאר עמי שנסתלק הקצ"ה מעלי: לכה איעצך. מהלך לעשות ומהה היא העצה אלהיהם של אלו שונא ומה הוא כו' כדאיתא בחלק (סנהדרין קו, ח) תדע שבלעם השיא ענה זו להכשילם צומה שהרי נאמר (צמדבר לא, טז) הן הנה היו לצני ישראל צדצר צלעם: אשר יעשה העם הזה לעמך. מקרא קצר הוא זה. איעצך להכשילם ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים ומחץ פאתי מואב. התרגום מפרש קוצר העצרי ויקטול וכו':

15	And he took up his parable, and said: The saying of Balaam the son of Beor, And the saying of the man whose eye is opened;	וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִים בְּלָעִם בְּנֹו בְּעֹר וַנָּאִים הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעֵינַן: וַיִּטַּל מִתְּלִיהַּ וַאֲמַר אֵימַר בְּלָעִם בַּר בְּעֹר וַאֲמַר גִּבֹּרָא דְּשַׁפִּיר חֲזִי:
16	The saying of him who heareth the words of God, And knoweth the knowledge of the Most High, Who seeth the vision of the Almighty, Fallen down, yet with opened eyes:	נָאִים שְׁמַע אֲמַר־אֵל וַיֵּדַע דַּעַת עַלְיוֹן מַחְזֶה שְׂדֵי יַחְזֶה נָפַל וַגְּלוּ עֵינָיו: אֵימַר דְּשִׁמְעַ מִימַר מִן קָדָם אֵל וַיֵּדַע מַדַּע מִן קָדָם עַלְאָה חֲזִי מִן קָדָם שְׂדֵי חֲזִי שְׂכִיב וּמִתְּגַלִּי לִיהַּ:
17	I see him, but not now; I behold him, but not nigh; There shall step forth a star out of Jacob, And a scepter shall rise out of Israel, And shall smite through the corners of Moab, And break down all the sons of Seth.	אֲרָאֵנִי וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרֵנִי וְלֹא קָרוֹב דְּרָךְ כּוֹכַב מֵיַעֲקֹב וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֲזֵץ פְּאֵתִי מוֹאָב וְקָרַקַר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת: חֲזִיתִיהּ וְלֹא כַּעַן סְכִיתִיהּ וְלִיתְהוּי קָרִיב כֹּד יְקוּם מִלְּכָא מֵיַעֲקֹב וַיִּתְרַבָּא מִשִּׁיחָא מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּקְטִיל רַבְרָבִי מוֹאָב וַיִּשְׁלוּשׁ בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׁא:
18	And Edom shall be a possession, Seir also, even his enemies, shall be a possession; While Israel doeth valiantly.	וְהָיָה אֲדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה שְׂעִיר אֵיבֵיו וַיִּשְׂרָאֵל עָשָׂה חֵיל: וַיְהִי אֲדוֹם יְרוּתָא וַיְהִי יְרוּתָא שְׂעִיר לְבַעְלֵי דְּבָבוּהִי וַיִּשְׂרָאֵל יַצְלַח בְּנִכְסִין:
19	And out of Jacob shall one have dominion, And shall destroy the remnant from the city.	וַיֵּרֶד מֵיַעֲקֹב וְהָאֲבִיד שְׂרִיד מַעִיר: וַיִּחַחַד חַד מִדְּבֵית יַעֲקֹב וַיּוֹבִיד מִשְׁיָיִב מִקְרִית עַמְּמִיָּא:
20	And he looked on Amalek, and took up his parable, and said: Amalek was the first of the nations; But his end shall come to destruction.	וַיֵּרָא אֶת־עַמְלֵק וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַד־אֲבָד: וַחֲזָא יֵת עַמְלֵקָא וַיִּטַּל מִתְּלִיהַּ וַאֲמַר רֵישׁ קְרִבְיָא דְּיִשְׂרָאֵל הָיָה עַמְלֵק וְסוּפִיהּ לְעַלְמָא יִיבֹד:
21	And he looked on the Kenite, and took up his parable, and said: Though firm be thy dwelling-place, And though thy nest be set in the rock;	וַיֵּרָא אֶת־חֲקִינֵי וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשְׁבֶךָ וְשִׁים בְּסֹלֶע קִנְךָ: וַחֲזָא יֵת שְׁלֵמָא וַיִּטַּל מִתְּלִיהַּ וַאֲמַר תַּקְיָף בֵּית מוֹתְבֶךָ וְשִׁוּ בְּכַרְךָ תַּקְיָף מְדוּרָךְ:

- (16) ויודע דעת עליון. לכיון השעה שכוּעס זה (זכרות ז, א):
 (17) אראנו. רואה אני שצחו של יעקב וגדולתו אך לא עתה הוא אלא לאחר זמן: דרך כוכב. כתרומתו לשון (איכה ז, ד) דרך קשתו. שהכוכב עוצר כחך. ובלע"ז דישטיי"ט כלומר יקום מול: וקם שבט. רודה ומושל: ומחץ פאתי מואב. זה דוד שנאמר בו (שמואל ב, ח, ז) השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית וגו' (מדרש אגדה): וקרקר. לשון קורה כמו (מ"ז יט, כד) אני קרתי (ישעיה נא, א) מקצת צור נקרתם (משלי ל, יז) יקרוה עורצי נחל. פורוי"ר צלע"ז: כל בני שת. כל האומות שכולם ילאו מן שת צנו של אדם הראשון:
 (18) והיה ירשה שער איביו. לאויביו ישראל:
 (19) וירד מיעקב. ועוד יהיה מושל אחר מיעקב: והאביד שריד מעיר. מעיר החסוצה של אדום והיא רומי ועל מלך המשיח אומר כן שנאמר בו (תהלים עז, ח) וירד מים עד ים (עוצדיה א, יח) ולא יהיה שריד לבית עשו:
 (20) וירא את עמלק. נסתכל צפורענותו של עמלק: ראשית גוים עמלק. הוא קדם את כולם להלחם בישראל וכן תרגם אונקלוס. ואחריתו להאזד צידם שנאמר (דברים כה, יט) תמחה את זכר עמלק:

22	Nevertheless Kain shall be wasted; How long? Asshur shall carry thee away captive. .	כִּי אִם־יִהְיֶה לְבַעַר קַיִן עַד־מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךָ:	אֲרִי אִם יְהִי לְשִׁיזָאָה שְׁלֵמָאָה עַד מָה אֲתוּרָאָה יִשְׁבִּינָךְ:
23	And he took up his parable, and said: Alas, who shall live after God hath appointed him?	וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹי מִי יִחְיֶה מִשְׁמֹו אֵל:	וַיִּגְטֹל מִתְּלִיה וַיֹּאמֶר נִי לְחִיבִינָא דִּי־יִחֹן כִּד יַעֲבִיד אֱלֹהָא יְת אֵלִין:
24	But ships shall come from the coast of Kittim, And they shall afflict Asshur, and shall afflict Eber, And he also shall come to destruction.	וְצִיִּים מִיַּד כְּתִים וְעֲנֹו אֲשׁוּר וְעֲנֹו־עֶבֶר וְגַם־הוּא עַד־י אֹבֵד:	וְסִיעֹן יִצְטָרְחֹן מִרֹמָאִי וְיַעֲנֹן לְאֲתוּר וְיִשְׁעֲבִדוּן לְעֶבֶר פֶּרֶת וְאִף אֲנֹן לְעֵלְמָא יִיבְדֹון:
25	And Balaam rose up, and went and returned to his place; and Balak also went his way.	וַיָּקָם בַּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לְמִקְמוֹ וְגַם־בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ: (פ)	וְקָם בַּלְעָם וַאֲזַל וְתָב לְאֲתָרִיה וְאִף בָּלָק אֲזַל לְאוּרְחִיה:
XXV	And Israel abode in Shittim, and the people began to commit harlotry with the daughters of Moab.	וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וַיַּחֲל הָעָם לַזְנוּת אֶל־בָּנוֹת מוֹאָב:	וַיִּתֵּיב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּין וְשָׂרִי עֲמָא לְמַטְעֵי בְתָר בְּנֵת מוֹאָב:
2	And they called the people unto the sacrifices of their gods; and the people did eat, and bowed down to their gods.	וַתִּקְרְאוּן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכְל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְאֱלֹהֵיהֶן:	וַקְרָאָה לְעֲמָא לְדִבְחֵי טַעֲוֹתֵהוֹן וַאֲכַל עֲמָא וְסָגִידוּ לְטַעֲוֹתֵהוֹן:
3	And Israel joined himself unto the Baal of Peor; and the anger of the LORD was kindled against Israel.	וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיַּחֲרֹ־אֵף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל:	וַאֲתַחֲבַר יִשְׂרָאֵל לְבַעְלָא פְּעוֹר וַתַּחֲרִף רֹגְזָא דִּי בִישְׂרָאֵל:

(21) וירא את הקיני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק כענין שנאמר (שמואל"א טו, ו) ויאמר שאול אל הקיני וגו' הזכירו אחר עמלק נסתכל בגדולתם של בני יתרו שנאמר זהם (דה"א ז, נה) תרעמים שמעמים שוכחים (ספרי זהעלתך עח): איתן מושבך. תמה אני מהיכן זכית לכך הלא אתה עמי היית צענה (שמות א, י) הצה נחממה לו ועתה נחשבת כאיתן ומעוז של ישראל (סנהדרין קו, ח):

(22) כי אם יהיה לבער קין וגו'. אשריך שנתקעת לתוקף זה שאינך נטרד עוד מן העולם כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותהיה לבער ממקום שנתישבת שם מה צריך עד מה אשור תשבך. עד היכן הוא מגלה אותך שמה לחלח וחזור אין זה טרוד מן העולם אלא טלטול ממקום למקום ושחזר עס שחר הגליות:

(23) וישא משלו וגו'. כיון שהזכיר את שביית אשור אמר: ארי מי יחיה משמו אל. מי יכול להחיות את עצמו משמו את אלה שלא ישים עליו הגוזר את אלה שיעמוד סגחריז ויכלכל את כל האומות ועוד יבואו ימים מיד כמים ויעברו כתיים שהן ארמיים צבירניות גדולות על אשור:

(24) וענו אשור וענו עבר. וענו אותם שצעזר הנהר: וגם הוא עדי אובד. וכן פירש (דניאל ז, יא) עד דקטילת חיותא והוצד גשמה: וצ"ל. ספירות גדולות כדכתיב (ישעיה לג, כא) וזי אדיר וצורני רבתי:

(1) בשטים. כך שמה (סנהדרין קו, ח): לינות אל בנות מואב. על ידי ענת צלעם כדאיתא בחלק (שם):

(2) וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמע לי והיא מושיאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוו לזה (תנחומא יח):

(3) פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומושיאין רעיו וזו היא עבודתו: ויחר אף ה' בישראל. שלח זהם מגפה:

4	<p>And the LORD said unto Moses: 'Take all the chiefs of the people, and hang them up unto the LORD in face of the sun, that the fierce anger of the LORD may turn away from Israel.'</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה דַּבֵּר יְת כָּל רִישֵׁי עַמָּא וְדוֹן וְקָטוֹל דְּחִיִּיב קָטוֹל קָדָם יְיָ לְקַבִּיל שְׁמַשָּׁא וְיִתּוּב תְּקוּפָה רִוְגָא דִּי מִיִּשְׂרָאֵל:</p>	<p>וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־ כָּל־רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקֵעַ אוֹתָם לִפְנֵי הָהָר נִגַּד הַשָּׁמֶשׁ וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל:</p>	4
5	<p>And Moses said unto the judges of Israel: 'Slay ye every one his men that have joined themselves unto the Baal of Peor.'</p>	<p>וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הָרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר:</p>	<p>וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הָרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר:</p>	5
6	<p>And, behold, one of the children of Israel came and brought unto his brethren a Midianitish woman in the sight of Moses, and in the sight of all the congregation of the children of Israel, while they were weeping at the door of the tent of meeting.</p>	<p>וְהָא גּוֹבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָתָא וְקָרִיב לְוֹת אַחֵיהּ יְת מְדִינִיתָא לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאֲנָן בָּכִין בַּתְּרַע מוֹשָׁפִין זִמְנָא:</p>	<p>וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל־אֲחָיו אֶת־הַמְדִּינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה בְּכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:</p>	6
7	<p>And when Phinehas, the son of Eleazar, the son of Aaron the priest, saw it, he rose up from the midst of the congregation, and took a spear in his hand.</p>	<p>וַיַּחֲזֵא פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כֹּהֵנָא וְקָם מִגּוֹ בְּנִשְׁתָּא וַיִּסֵּב רוֹמְחָא בִּידֵיהּ:</p>	<p>וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־ אֶהֱרֹן חֹבֶלֶן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ:</p>	מפטייר
8	<p>And he went after the man of Israel into the chamber, and thrust both of them through, the man of Israel, and the woman through her belly. So the plague was stayed from the children of Israel.</p>	<p>וַעֲאֵל פֶּתֶר גּוֹבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל לְקוֹבְתָא וּבִזַּע יְת תְּרִוּיָהוֹן יְת גּוֹבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל וְיְת אֶתְתָּא בְּמַעְהָ וְאֶתְכֵּלִי מוֹתָנָא מַעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	<p>וַיָּבֹא אַחֵר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־ הַקְּבָה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־ אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־ קְבֻתָּהּ וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:</p>	8

- (4) קח את כל ראשי העם. לשפוט את העוזדים לפעור (סנהדרין לה, א): והוקע אותם. את העוזדים. והוקע. היא תלייה (שם לד, ז) כמו שמזנינו צני שאל (שמואל ב כא, ו) והוקענוס לה' ושם תלייה מפורשת. עוזדי עבודת אלילים צסקילה וכל הנסקלים נתלין (סנהדרין מה, א): נגד השמש. לעין כל ומדרש אגדה (תנחומא יט) השמש מודיע את החוטאים העין נקפל מכנגדו והחמה זרחת עליו:
- (5) הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל ח' רצוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין (יח, א):
- (6) והנה איש וגו'. נתקצצו שצטו של שמעון אלל זמרי שהיה נשיא שלהם ואמרו לו אנו נדונין צמיתה ואתה יושב וכו' כדאיתא צאלו הן הנשרפין (שם פז, א): את המדינית. כזי צת זור: לעיני משה. אמרו לו. משה. זו אסורה או מותרת אם תאמר אסורה צת יתרו מי הציירה לך וכו' כדאיתא התם (שם): והמה בכים. נתעלמה ממנו הלכה (כל הצועל ארמית קנאין פוגעין צו) געו כולם צצכיה. צעגל עמד משה כנגד ששים רצוא שנאמר (שמות לב, כ) ויטחן עד אשר דק וגו'. וכאן רפו ידיו. אלל כדי שיצא פינחס ויטול את הראוי לו (סנהדרין שם. תנחומא כ):
- (7) וירא פינחס. ראה מעשה וזכר הלכה אמר לו למשה מקובלני ממך הצועל ארמית קנאין פוגעין צו. אמר לו קריינא דאירגתא איהו ליהוי פרוונקא מיד ויקח רומח צידו וגו' (סנהדרין שם):
- (8) אל הקבה. אל האהל: אל קבתה. כמו (דברים יח, ג) הלחיים (ס"א אל הקיצה) והקיצה. כוון צתוך זכרות של זמרי ונקצות שלה וראו כולם שלא לחנם הרגם והרצה נסים נעשו לו כו' כדאיתא התם (סנהדרין פז, ב. ספרי קלא):

9 And those that died by the plague were twenty and four thousand. וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמִּגַּפָּה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף: (פ) וַיָּרְבְּעָא אֶלְפִין: וְהָיוּ דְּמִיתוּ בְּמוֹתָנָא עֲשָׂרִין

The Haftarah is Micah 5:6 - 6:8 on page 199.

10 And the LORD spoke unto Moses, saying: וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

11 'Phinehas, the son of Eleazar, the son of Aaron the priest, hath turned My wrath away from the children of Israel, in that he was very jealous for My sake among them, so that I consumed not the children of Israel in My jealousy. פִּינְחָס בֶּר אֱלֶעָזָר בֶּר אַהֲרֹן לְכַתּוֹב פִּינְחָס בִּירוּד זַעִירָא) בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׂב אֶת־חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי

12 Wherefore say: Behold, I give unto him My covenant of peace; לָכֵן אֹמַר הֲנִי נָתַן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי שְׁלֹמִים: (בספרי ספרד ואשכנז וי"ו קטיעא) בְּכִין אִימַר הָאָנָּא גִזַּר לִיהּ יְת קִמִּי שְׁלָם:

13 and it shall be unto him, and to his seed after him, the covenant of an everlasting priesthood; because he was jealous for his God, and made atonement for the children of Israel. וְהָיְתָה לוֹ וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנָּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו וַיִּכַּפֵּר עַל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל: וְתִהְיֶה לִיהּ וּלְבָנוֹתָי בְּתִירוּתִי קִים כְּהוּנַת עוֹלָם חֲלָף דְּקִנִּי קָדָם אֱלֹהֵיהּ וְכַפֵּר עַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל:

14 Now the name of the man of Israel that was slain, who was slain with the Midianitish woman, was Zimri, the son of Salu, a prince of a fathers' house among the Simeonites. וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמָּכָה אֲשֶׁר הָכָה אֶת־הַמְּדִינִית זִמְרִי בֶן־סָלוּא נָשִׂיא בֵּית־אָב לְשִׁמְעוֹנִי: וְשׁוֹם גּוֹבְרָא בֶר יִשְׂרָאֵל קְטִילָא דְּאַתְקָטִיל עִם מְדִינִיתָא זִמְרִי בֶר סָלוּא רַב בֵּית בָּא לְבֵית שְׁמֻעוֹן:

(11) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לפי שהיו השצטים מצזים אותם הראיתם בן פוטי זה שפיטס אזי אמו עגלים לעבודת אלילים והרג נשיא שצט מישראל לפיכך צא הכחז ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פז, ב. סוטה מז): בקנאו את קנאית. צנקמו את נקמתי. צקצפו את הקצף שהיה לי לקנוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דצר אנפרטמנ"ט צלע"ז:

(12) את בריתי שלום. שמהא לו לצרית שלום כאדם המחזיק טובה וחנות למי שעושה עמו טובה אף כאן פירש לו הקצ"ה שלומותיו (סנהדרין סז):

(13) והיתה לו. צרית זאת: ברית כהנת עולם. שאף על פי שכצר נמנה כהונה לזרעו של אהרן לא נמנה אלא לאהרן ולצניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחקן אצל פינחס שולד קודם לכן ולא נמשך לא צא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים (קא, ב) לא נמכה פינחס עד שהרגו לזמרי: לאלהיו. צשזיל אלהיו. כמו (צמדבר יא, כט) המקנא אתה לי (זכריה ח, ב) וקנאתי לציין. צשזיל ציון:

(14) ושם איש ישראל וגר. כשם שייחס את הצדיק לשבח ייחס את הרשע לגנאי (תנחומא פנחס ב): נשיא בית אב לשמעוני. לאחד מחמשת צתי אבות שהיו לשצט שמעון. דצר אחר להודיע שצחו של פינחס שאף על פי שזה היה נשיא לא מנע

15	And the name of the Midianitish woman that was slain was Cozbi, the daughter of Zur; he was head of the people of a fathers' house in Midian.	וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּדְיָנִית כִּזְבִּי בַת-צֹר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית אָב בְּמִדְיָן הוּא: (פ)	וְשֵׁם אִתָּתָא דְאַתְקַטִּילַת מִדְיָנִיתָא כִּזְבִּי בַת צֹר רִישׁ אוּמֵי בֵית אָבָא בְּמִדְיָן הוּא:
16	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:	וּמַלְּלִי יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:
17	'Harass the Midianites, and smite them;	צָרוּר אֶת-הַמִּדְיָנִים וְהַכִּיתֶם אוֹתָם:	אַעִּיק לְמִדְיָנָי וְתַקְטִיל יְתֵהוּן:
18	for they harass you, by their wives wherewith they have beguiled you in the matter of Peor, and in the matter of Cozbi, the daughter of the prince of Midian, their sister, who was slain on the day of the plague in the matter of Peor.'	כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלִיתָם אֲשֶׁר-נִכְלּוּ לָכֶם עַל-דְּבַר- פְּעֹזֹר וְעַל-דְּבַר כִּזְבִּי בַת- נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמִּכָּה בְּיוֹם-הַמַּגֶּפֶה עַל-דְּבַר-פְּעֹזֹר:	אַרִּי מַעֲקִין אֲנִי לְכֹן בְּנִכְלִיתָהוּן דְּנִכְלִילוּ לְכֹן עַל עִסַּק פְּעֹזֹר וְעַל עִסַּק כִּזְבִּי בַת רִבָּא דְּמִדְיָן אֲחֵתָהוּן דְּאַתְקַטִּילַת בְּיוֹמָא דְּמוֹתָנָא עַל עִסַּק פְּעֹזֹר:
XXVI	And it came to pass after the plague, that the LORD spoke unto Moses and unto Eleazar the son of Aaron the priest, saying:	וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֶּפֶה (פ) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל אֱלֶעָזָר בֶּן- אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:	וְהָיָה בְּתַר מוֹתָנָא וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה וְלְאֱלֶעָזָר בֶּר אַהֲרֹן כְּהֵנָא לְמִימַר:
2	'Take the sum of all the congregation of the children of Israel, from twenty years old and upward, by their fathers' houses, all that are able to go forth to war in Israel.'	שָׂאוּ אֶת-רֹאשׁוֹ כָּל-עֵצַת בְּנֵי- יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמַעְלָה לְבֵית אָבִתָּם כָּל-יָצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל:	קַבִּילוּ יַת חוּשְׁבֹן כָּל כְּנֻשָּׁתָא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּר עֶשְׂרִין שָׁנִין וְלַעֲיָלָא לְבֵית אֲבִהֶתָהוּן כָּל נְפִיק חִילָא בְּיִשְׂרָאֵל:
3	And Moses and Eleazar the priest spoke with them in the plains of Moab by the Jordan at Jericho, saying:	וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן אִתָּם בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:	וּמַלְּלִי מֹשֶׁה וְאֱלֶעָזָר כְּהֵנָא אַמְרוּ לְמַמְנֵי יְתֵהוּן בְּמִישְׁרָיָא דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּנָא דִּירְיָחוֹ לְמִימַר:

את עצמו מלקנא לחילול השם לכך הודיעך הכחוז מי הוא המוכה:
 (15) ושם האשה המכה וגו'. להודיעך שנאתן של מדינים שהפקירו צת מלך לזנות כדי להטמא את ישראל (שם): ראש
 אומות. אחד מחמשת (במדבר לא, ח) מלכי מדין את חוי ואת רקס ואת צור וגו' והוא היה חשוב מכולם שנאמר ראש אמות
 ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר צמו מנאו שלישי (תנחומא שם): בית אב. חמשת צתי אצות היו למדין. (בראשית כה, ד)
 עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה וזה היה מלך לאחד מהם:
 (17) צרור. כמו זכור שמור לשון הווה. עליכם לאייב אותם:
 (18) כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור. שהפקירו צנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא
 נזה להשמיד מפני רות שהיתה עמידה לנאת מהם כדאמרין (בבבא קמא לא, ז):
 (1) ויהי אחרי המגפה וגו'. משל לרועה שנכנסו זאבים לחוך עדורו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מנין הנוטרות. דבר
 אחר כשילאו ממזרים וגמסו למשה נמסרו לו צמנין עכשיו שקרב למוט ולהחזיר לאנו מחזירים צמנין (תנחומא יד):
 (2) לבית אבתם. על שצט האב יתחסו ולא אחר האב (ב"ב קט, ז):
 (3) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם. דברו עמם על זאת שזוה המקום למנותם: לאמר. אמרו להם צריכים אתם
 להמנות:

4	‘[Take the sum of the people,] from twenty years old and upward, as the LORD commanded Moses and the children of Israel, that came forth out of the land of Egypt.’	מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֵּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:	מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנִין וְלַעֲלָא כְּמָא דְפִקִּיד יְיָ ית מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דְנִפְקוּ מֵאֶרְעָא דְמִצְרַיִם:
5	Reuben, the first-born of Israel: the sons of Reuben: of Hanoch, the family of the Hanochites; of Pallu, the family of the Palluites;	רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנוּכִי לְפָלֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי:	רְאוּבֵן בְּכוֹרָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ זִרְעִית חֲנוּךְ לְפָלֹא זִרְעִית פְּלֹא:
6	of Hezron, the family of the Hezronites; of Carmi, the family of the Carmites.	לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי:	לְחֶצְרֹן זִרְעִית חֶצְרֹן לְכַרְמִי זִרְעִית כַּרְמִי:
7	These are the families of the Reubenites; and they that were numbered of them were forty and three thousand and seven hundred and thirty.	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִי פָקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:	אֵלִין זִרְעִית רְאוּבֵן וַהֲוּ מְנִיְהוֹן אַרְבַּעִין וּתְלָתָא אֶלְפִין וּשְׁבַע מָאָה וּתְלָתִין:
8	And the sons of Pallu: Eliab.	וּבְנֵי פָלֹא אֱלִיָּאב:	וּבְנֵי פְלֹא אֱלִיָּאב:
9	And the sons of Eliab: Nemuel, and Dathan, and Abiram. These are that Dathan and Abiram, the elect of the congregation, who strove against Moses and against Aaron in the company of Korah, when they strove against the LORD;	וּבְנֵי אֱלִיָּאב נִמְוֹאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא דָתָן וְאַבִּירָם (כ' קרואי) [ק' קריאי] הַעֲדָה אֲשֶׁר הָצִו עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בְּעֵדֶת־קָרַח בְּהִצָּתָם עַל־יְהוָה:	וּבְנֵי אֱלִיָּאב נִמְוֹאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא דָתָן וְאַבִּירָם מְעָרְעֵי כְנֻשָׁתָא דְאַתְּכְנִישׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן בְּכְנֻשָׁתָא דְקָרַח בְּאַתְּכְנֻשִׁיהוֹן עַל יְיָ:
10	and the earth opened her mouth, and swallowed them up together with Korah, when that company died; what time the fire devoured two hundred and fifty men, and they became a sign.	וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת־קָרַח בְּמֹות הַעֲדָה בֹאכֵל הָאֵשׁ אֶת חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתָיִם אִישׁ וַיְהִי לְגֵס:	וּפְתַחַת אֶרְעָא יְת פּוּמָה וּבְלַעַת יְתֵהוֹן וְיְת קָרַח בְּמוֹתָא דְכְנֻשָׁתָא כַּד אֲכַלַת אִישָׁתָא יְת מָאתָן וְחֲמִשִּׁין גּוּבְרָא וַהֲוּ לָתָא:
11	Notwithstanding the sons of Korah died not.	וּבְנֵי־קָרַח לֹא־מָתוּ: (ס)	וּבְנֵי קָרַח לֹא מִיתוּ:

(4) מבין עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו'. שיהא מנינס מנן עשרים שנה ומעלה שנאמר (שמות ל, יג) כל העובר על הפקודים וגו':

(5) משפחת החנכי. לפי שהיו האומות מצוין אותם ואומרים מה אלו מתחסינן על שבטיהם סבורין הם שלא שלטו המצריים באומותיהם אס בגופם היו מושלים קל וחומר צנשותיהם לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מנד זה ויו"ד מנד זה לומר מעיד אני עליהם שהם בני אצותיהם וזה הוא שמפורש על ידי דוד (תהלים קכז, ד) שבטי יה עדות לישראל (שהש"ר ד, יב). השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם לפיכך ככולם כחיצ החנכי הפלאי אצל צימנה (להלן מד) לא הוצרך לומר משפחת הימני לפי שהם קצוה צו יו"ד בראש וזה"ל בסוף:

(9) אשר הצו. את ישראל על משה: בהצתם. את העם על ה': הצו. השיאו את ישראל לריב על משה לשון הפעילו:

(10) ויהיו לגס. לאות ולזכרון (במדבר יז, ה) למען אשר לא יקרב איש זר לחלוק עוד על הכהונה:

12	The sons of Simeon after their families: of Nemuel, the family of the Nemuelites; of Jamin, the family of the Jaminites; of Jachin, the family of the Jachinites;	בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְנִמְוָאֵל בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְזִרְעֵיהֶן מִשְׁפַּחַת הַנִּמְוָאֵלִי לַיָּמִין לְנִמְוָאֵל זִרְעִית נִמְוָאֵל לַיָּמִין מִשְׁפַּחַת הַיָּכִין לַיָּכִין מִשְׁפַּחַת זִרְעִית יָכִין זִרְעִית הַיָּכִינִי:	12
13	of Zerah, the family of the Zerahites; of Shaul, the family of the Shaulites.	לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזֶּרַחִי לְשָׁאוּל לְזֶרַח זִרְעִית זֶרַח לְשָׁאוּל מִשְׁפַּחַת הַשָּׁאוּלִי זִרְעִית שָׁאוּל:	13
14	These are the families of the Simeonites, twenty and two thousand and two hundred.	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעוֹנִי שְׁנַיִם אֲלֵין זִרְעִית שִׁמְעוֹן עֶשְׂרִין וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וּמֵאתַיִם: (ס) וַתֵּרֶן אֶלְפִין וּמֵאתָן:	14
15	The sons of Gad after their families: of Zephon, the family of the Zephonites; of Haggi, the family of the Haggites; of Shuni, the family of the Shunites;	בְּנֵי גָד לְמִשְׁפַּחַתָּם לְצִפּוֹן בְּנֵי גָד לְזִרְעֵיהֶן לְצִפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לְחָגִי מִשְׁפַּחַת זִרְעִית צִפּוֹן לְחָגִי זִרְעִית חָגִי הַחָגִי לְשׁוּנִי מִשְׁפַּחַת הַשׁוּנִי לְשׁוּנִי זִרְעִית שׁוּנִי:	15
16	of Ozni, the family of the Oznites; of Eri, the family of the Erites;	לְאֹזְנִי מִשְׁפַּחַת הָאֹזְנִי לְעֵרִי לְאֹזְנִי זִרְעִית אֹזְנִי לְעֵרִי זִרְעִית מִשְׁפַּחַת הָעֵרִי עֵרִי:	16
17	of Arod, the family of the Arodites; of Areli, the family of the Arelites.	לְאַרְוֹד מִשְׁפַּחַת הָאֲרֹדִי לְאַרְוֹד זִרְעִית אֲרֹד לְאַרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֲרֵאֵלִי זִרְעִית אֲרֵאֵלִי:	17
18	These are the families of the sons of Gad according to those that were numbered of them, forty thousand and five hundred.	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גָד אֲלֵין זִרְעִית בְּנֵי גָד לְמִנְגִּיהֶן לְפָקְדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף אַרְבָּעִין אֶלְפִין וַחֲמִישׁ מֵאָה: וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: (ס)	18
19	The sons of Judah: Er and Onan; and Er and Onan died in the land of Canaan.	בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וַיָּמָת עֵר וַאֲוֹנָן וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:	19
20	And the sons of Judah after their families were: of Shelah, the family of the Shelanites; of Perez, the family of the Perezites; of Zerah, the family of the Zerahites.	וַיְהִיו בְּנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחַתָּם וַהּוּ בְנֵי יְהוּדָה לְזִרְעֵיהֶן לְשִׁלָּה מִשְׁפַּחַת הַשִּׁלְוִי לְפָרֶץ לְשִׁלָּה זִרְעִית שִׁלָּה לְפָרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפְּרָצִי לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת זִרְעִית פָּרֶץ לְזֶרַח זִרְעִית הַזֶּרַחִי:	20

(11) ובני קרח לא מתו. הם היו צעזע חחלה. ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלצם לפיכך נחצצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם (במ"ר):

(13) לזרח. הוא זכר (שמות ו, טו). לשון זכר. אבל משפחת אהרן וכן חמש משבט בנימין שהרי בעשרה בני ירד למזרים (בראשית מו, כא) וכאן לא מנה אלא חמשה וכן אצבון לגד הרי שבע משפחות ומזלתי בגמרא ירושלמית (סוטה א, י) שכשמת אהרן נחלקו ענני כבוד וצאו הכנעניים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למזרים וחזרו לאחוריהם ח' מסעות מהר ההר למוסרה שנאמר (דברים י, ו) ובני ישראל נסעו מזרחות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן והלא זהר ההר מת וממוסרה עד הר ההר שמונה מסעות יש למפרע אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועזיאל ומבני יסיהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי והרביעית לא ידעתי מה היא. ורבי תנחומא (ויחי י) דרש שמתו במגפה דבר בלעם אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון:

(16) לאזני. אומר אני שזו משפחת אצבון (בראשית מו, טז) ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו:

21	And the sons of Perez were: of Hezron, the family of the Hezronites; of Hamul, the family of the Hamulites.	וְהָיוּ בְנֵי פֶרֶץ לְחֶצְרוֹן זָרְעִית חֶצְרוֹן לְחָמוּל זָרְעִית חָמוּל:	וַיְהִי בְנֵי־פֶרֶץ לְחֶצְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי מִשְׁפַּחַת הַחָמוּלִי:	21
22	These are the families of Judah according to those that were numbered of them, threescore and sixteen thousand and five hundred.	אֵלֶּין זָרְעִית יְהוּדָה לְמִנְיָהוֹן שְׁבַעִין וּשְׁתָּא אֶלְפִין וַחֲמִישׁ מֵאָה:	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפַקְדֵיהֶם שֵׁשָׁה וּשְׁבַעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: (ס)	22
23	The sons of Issachar after their families: of Tola, the family of the Tolaite; of Puvah, the family of the Punites;	בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר לְזָרְעֵיהֶן תּוֹלָע זָרְעִית תּוֹלָע לְפֻוּה זָרְעִית פֻּוּה:	בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר לְמִשְׁפַּחָתָם תּוֹלָע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפֻוּה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי:	23
24	of Jashub, the family of the Jashubites; of Shimron, the family of the Shimronites.	לְיִשׁוּב זָרְעִית יִשׁוּב לְשִׁמְרוֹן זָרְעִית שִׁמְרוֹן:	לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְרוֹנִי:	24
25	These are the families of Issachar according to those that were numbered of them, threescore and four thousand and three hundred.	אֵלֶּין זָרְעִית יִשָּׁשְׁכָר לְמִנְיָהוֹן שְׁתֵּין וְאַרְבַּעַא אֶלְפִין וַחֲלָת מֵאָה:	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשָּׁשְׁכָר לְפַקְדֵיהֶם אַרְבַּעָה וּשְׁשִׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: (ס)	25
26	The sons of Zebulun after their families: of Sered, the family of the Seredites; of Elon, the family of the Elonites; of Jahleel, the family of the Jahleelites.	בְּנֵי זְבוּלוֹן לְזָרְעֵיהֶן סֶרֶד זָרְעִית סֶרֶד לְאֵילֹן זָרְעִית אֵילֹן לְיַחֲלָאֵל זָרְעִית יַחֲלָאֵל:	בְּנֵי זְבוּלוֹן לְמִשְׁפַּחָתָם לְסֶרֶד מִשְׁפַּחַת הַסֶּרְדִּי לְאֵילֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵילָנִי לְיַחֲלָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי:	26
27	These are the families of the Zebulunites according to those that were numbered of them, threescore thousand and five hundred.	אֵלֶּין זָרְעִית זְבוּלוֹן לְמִנְיָהוֹן שְׁתֵּין אֶלְפִין וַחֲמִישׁ מֵאָה:	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלוֹנִי לְפַקְדֵיהֶם שֵׁשִׁים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: (ס)	27
28	The sons of Joseph after their families: Manasseh and Ephraim.	בְּנֵי יוֹסֵף לְזָרְעֵיהֶן מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם:	בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחָתָם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם:	28

(24) לִישׁוּב. הוא יוצ האמור ציורדי מנרים (שס יג) כי כל המשפחות נקראו על שם יורדי מנרים. והנולדו משם והלאה לא נקראו המשפחות על שם חוץ ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו כולם במנרים וארד ונעמן בני בלע בן בנימין ומנחם בן יסודו של רבי משה הדרשן שירדה אמן למנרים כשהיתה מעוברת מהם לכן נחלקו למשפחות כחצרון וחמול שהיו בני צנים ליהודה וחצר ומלכיאל שהיו בני צנים של אשר. ואם אגדה היא הרי טוואס לאו אומר אני שהיו לבלע בני צנים הרבה ומשנים הללו ארד ונעמן יצאה מכל א' משפחה רבה ונקראו תולדות שאר הצנים על שם בלע ותולדות השנים הללו נקראו על שם. וכן אני אומר בצני מכיר שנחלקו לצ' משפחות אחת נקראת על שמו ואחת נקראת על שם גלעד בנו. ה' משפחות חסרו מצניו של בנימין כאן נתקיימה מקצת נבואת אמו שקראתו בן אוני (שם לה, יח) בן אנינוני ובפלגש בצבעה (שופטים כ) נתקיימה כולה. זו מנחם בן יסודו של רבי משה הדרשן:

29	The sons of Manasseh: of Machir, the family of the Machirites—and Machir begot Gilead; of Gilead, the family of the Gileadites.	בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: לְמַכִּיר מְנַשֶּׁה. מַכִּיר וּמַכִּיר אוֹלִיד יֵת גִּלְעָד לְגִלְעָד זְרַעִית גִּלְעָד:	29
30	These are the sons of Gilead: of Iezer, the family of the Iezerites; of Helek, the family of the Helekites;	אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר זְרַעִית הָאִיעֶזְרִי לְחֶלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי: אֵלֶּיֶן בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר זְרַעִית חֶלֶק:	30
31	and of Asriel, the family of the Asrielites; and of Shechem, the family of the Shechemites;	וְאֶשְׂרִיָּאל מִשְׁפַּחַת הָאֶשְׂרִיאֵלִי וְשִׁכֶם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: וְאֶשְׂרִיָּאל זְרַעִית אֶשְׂרִיָּאל וְשִׁכֶם זְרַעִית שִׁכֶם:	31
32	and of Shemida, the family of the Shemidaite; and of Hepher, the family of the Hepherites.	וּשְׁמִידָע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידָעִי וְחֶפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶפְרִי: וּשְׁמִידָע זְרַעִית שְׁמִידָע וְחֶפֶר זְרַעִית חֶפֶר:	32
33	And Zelophehad the son of Hepher had no sons, but daughters; and the names of the daughters of Zelophehad were Mahlah, and Noah, Hoglah, Milcah, and Tirzah.	וּצְלָפְחָד בֶּן־חֶפֶר לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צְלָפְחָד מַחֲלָה וְנוֹעָה חֲגֹלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה: וּצְלָפְחָד בֶּר חֶפֶר לֹא הָיוּ לִיה בָּנִין אֱלֵהִין בָּנִין וְשֵׁם בָּנוֹת צְלָפְחָד מַחֲלָה וְנוֹעָה חֲגֹלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה:	33
34	These are the families of Manasseh; and they that were numbered of them were fifty and two thousand and seven hundred.'	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים אָלֶּף וְשֶׁבַע מֵאוֹת: (ס) אֵלֶּיֶן זְרַעִית מְנַשֶּׁה וּמְנִינִיהוֹן חֲמִשִּׁין וְתֵרִין אֲלָפִין וְשֶׁבַע מֵאוֹת:	34
35	These are the sons of Ephraim after their families: of Shuthelah, the family of the Shuthelahites; of Becher, the family of the Becherites; of Tahan, the family of the Tahanites.	אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוּתֵלָח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתֵּלְחִי לְבֶכֶר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: אֵלֶּיֶן בְּנֵי אֶפְרַיִם לְזְרַעֲיָתָהוֹן לְשׁוּתֵלָח זְרַעִית שׁוּתֵלָח לְבֶכֶר זְרַעִית בֶּכֶר לְתַחַן זְרַעִית תַּחַן:	35
36	And these are the sons of Shuthelah: of Eran, the family of the Eranites.	וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתֵלָח לְעֶרָן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי: וְאֵלֶּיֶן בְּנֵי שׁוּתֵלָח לְעֶרָן זְרַעִית עֶרָן:	36
37	These are the families of the sons of Ephraim according to those that were numbered of them, thirty and two thousand and five hundred. These are the sons of Joseph after their families.	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶּף וְחֲמִשָּׁה מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחָתָם: (ס) אֵלֶּיֶן זְרַעִית אֶפְרַיִם לְמְנִינִיהוֹן תַּלְתִּין וְתֵרִין אֲלָפִין וְחֲמִישׁ מֵאוֹת אֵלֶּיֶן בְּנֵי יוֹסֵף לְזְרַעֲיָתָהוֹן:	37

(36) ואלה בני שותלח וגו'. שאר בני שותלח נקראו תולדותיהם על שם שותלח ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות לא ואחיו ותמנא צפרשה זו חמשים ושבע משפחות ומבני לוי שמונה הרי ששים וחמש וזהו שנאמר (דברים 1, 2) כי אתם המעט וגו' ה"א מעט חמשה אחד חסרים ממשפחות כל העמים שהן שבעים אף זה הבנתי מיסודו של רבי משה הדורשן. אך הוצרכתי לפחות ולהוסיף בדברים:

38	The sons of Benjamin after their families: of Bela, the family of the Belaïtes; of Ashbel, the family of the Ashbelites; of Ahiram, the family of the Ahiaramites;	בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם לְבֶלַע מִשְׁפַּחַת הַבְּלָעִי לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֲשִׁבֵּלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי:	38
39	of Shephupham, the family of the Shuphamites; of Hupham, the family of the Huphamites.	לְשׁוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי:	39
40	And the sons of Bela were Ard and Naaman; [of Ard,] the family of the Ardites; of Naaman, the family of the Naamites.	וַיְהִיו בְּנֵי-בֶלַע אֶרְדֹּד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמָנִי:	40
41	These are the sons of Benjamin after their families; and they that were numbered of them were forty and five thousand and six hundred.	אֵלֶּה בְּנֵי-בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם וּמִנִּיחָן אַרְבָּעִין וַחֲמִשָּׁא אַלְפִין וָשֵׁשׁ מֵאוֹת:	41
42	These are the sons of Dan after their families: of Shuham, the family of the Shuhamites. These are the families of Dan after their families.	אֵלֶּה בְּנֵי-דָן לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחָתָם:	42
43	All the families of the Shuhamites, according to those that were numbered of them, were threescore and four thousand and four hundred.	כָּל-מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי לְפָקְדֵיהֶם אַרְבָּעָה וָשֵׁשִׁים אַלְפִי וָאַרְבַּע מֵאוֹת:	43
44	The sons of Asher after their families: of Imnah, the family of the Imnites; of Ishvi, the family of the Ishvites; of Beriiah, the family of the Beriites.	בְּנֵי אָשֶׁר לְמִשְׁפַּחָתָם לִימְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לְיִשְׁוִי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוִי לְבִרְיָעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי:	44
45	Of the sons of Beriiah: of Heber, the family of the Heberites; of Malchiel, the family of the Malchielites.	לְבִנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרִי לְמַלְכִּיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכִּיאֵלִי:	45
46	And the name of the daughter of Asher was Serah.	וְשֵׁם בֵּת-אָשֶׁר שֶׁרָח:	46

(38) לאחירם. הוא אחי (צראשית מו, כא) שירד למצרים ולפי שנקרא על שם יוסף שהיה אחיו ורם ממנו נקרא אחירם:

(39) שפופם. הוא מופיס (צראשית שס) על שם שהיה יוסף שפוף בין האומות:

(42) לשוחם. הוא חושים (שס כג):

(46) ושם בת אשר שרח. לפי שהיתה קיימת צחיים מנאה כאן (סוטה יג, א):

47	These are the families of the sons of Asher according to those that were numbered of them, fifty and three thousand and four hundred.	אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אֲשֵׁר אֲלֵינ זִרְעֵית בְּנֵי אֲשֵׁר לִפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים לְמִנְיָהוֹן חֲמִשִּׁין וּתְלָתָא אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: (ס)	47
48	The sons of Naphtali after their families: of Jahzeel, the family of the Jahzeelites; of Guni, the family of the Gunites;	בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחָתָם בְּנֵי נַפְתָּלִי לְזִרְעֵיתָהוֹן לְיַחְצָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְצָאֵלִי לְיַחְצָאֵל לְגֻנִי זִרְעֵית גֻּנִי: מִשְׁפַּחַת הַגֻּנִי:	48
49	of Jezer, the family of the Jezerites; of Shillem, the family of the Shillemites.	לְיֶזֶר מִשְׁפַּחַת הַיֶּזְרִי לְשֵׁלָם לְיֶזֶר זִרְעֵית יֶזֶר לְשֵׁלָם זִרְעֵית שֵׁלָם: מִשְׁפַּחַת הַשֵּׁלָמִי:	49
50	These are the families of Naphtali according to their families; and they that were numbered of them were forty and five thousand and four hundred.	אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת נַפְתָּלִי אֲלֵינ זִרְעֵית נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחָתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה לְזִרְעֵיתָהוֹן וּמִנְיָהוֹן אַרְבָּעִין וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: וְחֲמִשָּׁא אֶלְפִין וָאַרְבַּע מֵאָה:	50
51	These are they that were numbered of the children of Israel, six hundred thousand and a thousand and seven hundred and thirty.	אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וָאַלְף שֶׁבַע מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: (פ) אֲלֵינ מִנְיָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁת מֵאָה וְחָד אֶלְפִין שֶׁבַע מֵאָה וּתְלָתִין:	51
52	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	שלישי כג
53	'Unto these the land shall be divided for an inheritance according to the number of names.	לְאֵלֶּה תַּחֲלֶק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: לְאֵלֵינ תַּחֲפִּלִּיג אֶרֶצָא בְּאַחְסָנָא בְּמִנְיָן שְׁמֹהוֹן:	53
54	To the more thou shalt give the more inheritance, and to the fewer thou shalt give the less inheritance; to each one according to those that were numbered of it shall its inheritance be given.	לְרַב תַּרְבָּה נַחֲלָתוֹ וְלְמַעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ: לְסִיגְיֵי תַּסְגּוֹן אַחְסָנָתָהוֹן וְלְזִעְרֵי תַּזְעָרוֹן אַחְסָנָתָהוֹן גֹּבֵר לְפֹהַם מִנְיָנֹהִי תַּתִּיחִיב אַחְסָנָתִיהִי:	54
55	Notwithstanding the land shall be divided by lot; according to the names of the tribes of their fathers they shall inherit.	אֲדִי־בְּגוּרָל יַחֲלֶק אֶת־הָאָרֶץ לְשִׁמּוֹת מִשּׁוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלּוּ: בְּרֶם בְּעֶדְבָא תַּחֲפִּלִּיג אֶרֶצָא לְשִׁמְהָת שְׁבָטֵי אֲבֹהֵתָהוֹן יִחְסְגוּן:	55

(53) לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מנן עשרים אף על פי שזאו לכלל עשרים בטרם חלוק הארץ שהרי שבע שנים כצו ושבע חלקו לא נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מאות אלף ואלף ואם היה לאחד מהם ששה בנים לא נטלו אלא חלק אביהם לנדרו (ספרי קלז. ז"ז קיז, א):

(54) לרב תרבה נחלתו. לשבט שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב ואף על פי שלא היו החלקים שוים שהרי הכל לפי רצוי השבט חלקו החלקים לא עשו אלא על ידי גורל והגורל היה על פי רוח הקודש כמו שמפורש בצבא בחרא (קכז, א) אלעזר הכהן היה מלוכש באורים ותומים ואומר ברוח הקודש אש שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו והשבטים היו כתובים ב"צ פתקין וי"צ גבולים ב"צ פתקין וכללום בקלפי והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו והגורל ענמו היה לווא וואמר אני הגורל עלייתי לגבול פלוני לשבט פלוני שנאמר על פי הגורל ולא נחלקה הארץ צמדה לפי שיש גבול משוכח מחברו אלא בשומא בית כור רע כנגד בית סאה טוב הכל לפי הדמים (תנחומא ו):

56	According to the lot shall their inheritance be divided between the more and the fewer.	על־פִּי הַגּוֹזֵל יִחַלֶּק נַחֲלָתוֹ עַל פּוֹם עֶדְבָּא תִּתְפַּלֵּג בֵּין רֵב לְמַעֵט: (ס)
57	And these are they that were numbered of the Levites after their families: of Gershon, the family of the Gershonites; of Kohath, the family of the Kohathites; of Merari, the family of the Merarites.	וְאַלֶּה פְּקוּדֵי הַלְוִי לְמִשְׁפַּחֹתָם לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֹׁנִי לְקָהָת מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי לְמֶרְרִי מִשְׁפַּחַת הַמֶּרָרִי:
58	These are the families of Levi: the family of the Libnites, the family of the Hebronites, the family of the Mahlites, the family of the Mushites, the family of the Korahites. And Kohath begot Amram.	אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת לְוִי מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקֹּרְחִי וְקָהָת הוֹלֵד אֶת־עַמְרָם:
59	And the name of Amram's wife was Jochebed, the daughter of Levi, who was born to Levi in Egypt; and she bore unto Amram Aaron and Moses, and Miriam their sister.	וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ עַמְרָם יוֹכְבֵד בַּת לְוִי אֲשֶׁר יָלְדָהּ אֶת־הָאֵלֹהִים בְּמִצְרַיִם וְתָלַד לְעַמְרָם אֶת־ אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֶת מִרְיָם אֲחֹתָם:
60	And unto Aaron were born Nadab and Abihu, Eleazar and Ithamar.	וַיֻּלְּדוּ לְאַהֲרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־ אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־ אִיתָמָר:
61	And Nadab and Abihu died, when they offered strange fire before the LORD.	וַיָּמָת נָדָב וְאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם בְּקָרוֹב־יָדָם אֵשׁ־זָרָה לִפְנֵי יְהוָה: וַיָּמָת נָדָב וְאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם בְּקָרוֹב־יָדָם אֵשׁ־זָרָה לִפְנֵי יְהוָה:

(55) לשמות מטות אבותם. אלו יוצאי מצרים (ב"צ קיו, א) שנה הכתוב נחלה זו מכל הנחלות שצמורה שכל הנחלות החיים יורשים את המתים וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים צבאי הארץ לזה אחד ולזה שלשה. האחד נטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה שנאמר לאלה תחלק הארץ חזרה נחלתן אלל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו. שאחר שנטלו הבנים חלקיה לפי האצות שיצאו ממצרים ואלו מתחלה חלקיה למנין יוצאי מצרים לא היו נטלין אלו הד' אלא שני חלקים עכשיו נטלו ד' חלקים: אך בגורל. יצאו יהושע וכלב וכן הוא אומר (שופטים א, כ) ויתנו לכלב את חצרון כאשר דבר משה ואומר (יהושע יט, ג) על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל (ב"צ קכב, א): מטות אבתם. יצאו גרים ועבדים (ספרי קלז):

(56) על פי הגורל. הגורל היה מדבר כמו שפירשתי. מגיד שנחלקה צרם הקודש. לכן נאמר על פי ה':

(58) אלה משפחת לוי. חסר כאן משפחת השמעוני והעזראלי וקצת מן הישראלי:

(59) אשר ילדה אתה ללוי. אשתו ילדה צמרים [ילדה צמרים] ואין הורחה צמרים. כשנכנסו לתוך החומה ילדה והיא השלימה מנין השבעים. שהרי בפרטון אי אחת מוצא אלא ששים ושש (סוטה יב, א):

And they that were numbered of them were twenty and three thousand, every male from a month old and upward; for they were not numbered among the children of Israel, because there was no inheritance given them among the children of Israel.

62

וַיְהִינּוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף כָּל-זָכָר מִבֶּן-חֹדֶשׁ
וְמַעְלָה כִּי לֹא הִתְּפַקְדּוּ בְּתוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא-נָתַן לָהֶם
נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

62

These are they that were numbered by Moses and Eleazar the priest, who numbered the children of Israel in the plains of Moab by the Jordan at Jericho.

63

אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
יֶרִיחוֹ:

63

But among these there was not a man of them that were numbered by Moses and Aaron the priest, who numbered the children of Israel in the wilderness of Sinai.

64

וּבְאֵלֶּה לֹא-הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ
אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר סִינַי:

64

For the LORD had said of them: 'They shall surely die in the wilderness.' And there was not left a man of them, save Caleb the son of Jephunneh, and Joshua the son of Nun.

65

כִּי-אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמָתוּ
בְּמִדְבָּר וְלֹא-נֹתַר מֵהֶם אִישׁ
כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה וִיהוֹשֻׁעַ
בֶּן-נּוּן: (ס)

65

Then drew near the daughters of Zelophehad, the son of Hopher, the son of Gilead, the son of Machir, the son of Manasseh, of the families of Manasseh the son of Joseph; and these are the names of his daughters: Mahlah, Noah, and Hoglah, and Milcah, and Tirzah.

XXVII

וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צֶלְפַּחָד בֶּן-
חֹפֵר בֶּן-גִּלְעָד בֶּן-מָכִיר בֶּן-
מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן-
יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בָּנוֹתָיו מַחֲלָה
נֹעַה וְחֹגֻלָּה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה:

XXVII

And they stood before Moses, and before Eleazar the priest, and before the princes and all the congregation, at the door of the tent of meeting, saying:

2

וַתַּעֲמִידְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי
אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי הַנְּשִׂאִים
וְכָל-הָעֵדָה פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד
לֵאמֹר:

2

(62) כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה ומה טעם: כי לא נתן להם נחלה. והנמנין מן עשרים שנה היו בני נחלה שנאמר איש לפי פקודיו יותן נחלתו:

(64) ובאלה לא היה איש וגו'. אצל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים. לפי שהן היו מחצבות את הארץ. האנשים אומרים (במדבר יד, 7) נתנה ראש וגו' ונשבעה מצרימה. והנשים אומרות (להלן כז, 7) נתנה לנו אחוזה. לכך נסמכה פרשת צנות ולפחד לכאן:

(1) למשפחת מנשה בן יוסף. למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה חלל לומר לך יוסף חצב את הארץ שנאמר (בראשית נ, כה) והעליכם את עממותי וגו' וצנותיו חצבו את הארץ שנאמר נתנה לנו אחוזה. וללמדך שהיו כולם נדיקים שכל מי שמעשיו ומעשה צבותיו ופרט לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבח הרי זה נדיק בן נדיק. ואם יחסו לגנאי כגון (מ"ז כה, כה) בא שמעאל בן נתניה בן אלישמע בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו (ספרי שם): מחללה בעה וגו'. ולהלן הוא אומר (במדבר לו, יא) ותהיינה מחלה תרצה. מגיד שכולן שקולות זו כזו לפיכך שנה את סדרן (ספרי שם):

- 3 'Our father died in the wilderness, and he was not among the company of them that gathered themselves together against the LORD in the company of Korah, but he died in his own sin; and he had no sons.
- 4 Why should the name of our father be done away from among his family, because he had no son? Give unto us a possession among the brethren of our father.'
- 5 And Moses brought their cause before the LORD.
- 6 And the LORD spoke unto Moses, saying:
- 7 'The daughters of Zelophehad speak right: thou shalt surely give them a possession of an inheritance among their father's brethren; and thou shalt cause the inheritance of their father to pass unto them.
- 8 And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: If a man die, and have no son, then ye shall cause his inheritance to pass unto his daughter.
- 9 And if he have no daughter, then ye shall give his inheritance unto his brethren.
- אָבִינוֹ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעָדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קֹרַח כִּי־בַחֲטָאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ:
- לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם־אָבִינוֹ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תְּנַחֲלֵנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אָבִינוֹ:
- וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: (פ)
- וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימַר:
- כֹּן בָּנוֹת צִלְפַּחַד דְּבַרְתָּ נָתַן תֶּתֶן לָהֶם אַחֲזָה נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֶחָי אֲבֵיהֶם וְהִעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבֵיהֶן לָהֶן:
- וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן אֵין לוֹ וְהִעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ:
- וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וְנָתַתֶּם אֹתָהּ נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו:
- וְאִם לֹא־יִהְיֶה לוֹ בֵּת וְנָתַתֶּם אֹתָהּ לְאָחָיו:

(2) לפני משה ולפני אלעזר. מגיד שלא עמדו לפניו אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן (שם): לפני משה. ואחר כך לפני אלעזר אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע אלא סרס המקרא ודרשהו דברי רבי יאשיה אבא חנן משום רבי אלעזר אומר צבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם (ב"ב קט, ב. ספרי שם):

(3) והוא לא היה וגו'. לפי שהיו צאות לומר בחטאו מת נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח שהיו על הקצ"ה אלא בחטאו לצדו מת ולא החטיא את אחרים עמו רבי עקיבא אומר מקושש עזים היה ורבי שמעון אומר מן המעפילים היה (ב"ב ק"ח, ב. ספרי שם. שבת נ"ז, ב. ל"ז, א):

(4) למה יגרע שם אבינו. אנו במקום בן עומדות ואם אין הנקבות חשובות זרע תחכם אמנו ליבם (ב"ב קט, ב): כי אין לו בן. הא אם היה לו בן לא היו תוצעות כלום. מגיד שחכמניות היו:

(5) ויקרב משה את משפטן. נתעלמה הלכה ממנו וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר (דברים א, יז) והדבר אשר יקשה מכס מקריבין אלי. דבר אחר ראוי היה פרשה זו להכתב על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן (סנהדרין ח, א):

(7) בן בנות צלפחד דברת. כמרגומו יאות כך כתובה פרשה זו לפני במרום (ספרי קלד) מגיד שראתה עיני מה שלא ראתה עיניו של משה: בן בנות צלפחד דברת. יפה תצער. אשרי אדם שהקצ"ה מודה לדבריו (שם): נתן נתן. שני חלקים, חלק אציהן שהיה מיואלי מנרים וחלקן עם אחיו צנכסי חפר (ב"ב ק"ח, ב. ספרי שם): והעברה (ס"א עברה) הוא צמי שאינו מניח בן ליורשו (ב"ב קטז, א). דבר אחר על שם שהצת מעצבת נחלה משצט לשצט שצנה ובעלה יורשין אותה. שלא תסוב נחלה לא נטעה אלא לאותו הדור בלבד (שם קכ, א) וכן והעברתם את נחלתו לבתו. ככולן הוא אומר ונתתם ובצת הוא אומר והעברתם (שם קמז, א):

10	And if he have no brethren, then ye shall give his inheritance unto his father's brethren.	וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים וְנָתַתֶּם אֹתָהּ נָחֳלָתוֹ לְאָחִי אָבִיו: וְאִם לֹית לִיה אֲחִין וְתִתְּנוּן יֵת אַחְסֹנְתִיהָ לְאָחִי אָבִיהִי:	10
11	And if his father have no brethren, then ye shall give his inheritance unto his kinsman that is next to him of his family, and he shall possess it. And it shall be unto the children of Israel a statute of judgment, as the LORD commanded Moses.	וְאִם־אֵין אֲחִים לְאָבִיו וְנָתַתֶּם אֹתָהּ נָחֳלָתוֹ לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרֵב יֵת אַחְסֹנְתִיהָ לְקָרִיבִיהָ אֱלֹיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּרֶשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צֻוְּהָ יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (פ)	11
12	And the LORD said unto Moses: 'Get thee up into this mountain of Abarim, and behold the land which I have given unto the children of Israel.	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־הָר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:	12
13	And when thou hast seen it, thou also shalt be gathered unto thy people, as Aaron thy brother was gathered;	וּרְאִיתָהּ אֹתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמּוּךָ גַּם־אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהְרֹן אָחִיד:	13
14	because ye rebelled against My commandment in the wilderness of Zin, in the strife of the congregation, to sanctify Me at the waters before their eyes.'—These are the waters of Meribath-kadesh in the wilderness of Zin.—	כַּאֲשֶׁר מָרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צִן בְּמָרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישָׁנִי בַּמַּיִם לְעֵינֵיהֶם הֵם מִי־מָרִיבַת קֹדֶשׁ מִדְבָּר־צִן: (ס)	14
15	And Moses spoke unto the LORD, saying:	כֹּד וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר: וּמִלִּיל מֹשֶׁה קָדָם יְיָ לְמִימֶר:	15

(11) לשארו הקרב אליו ממשפחתו. ואין משפחה קרויה אלא משפחת האב (ספרי שם. ז"צ קט, ז):
(12) עלה אל הר העברים. למה נסמכה לכאן כיון שאמר הקב"ה נתן תתן להם אמר אותי זה המקום להנחיל שמה הותרה הגזירה ואכנס לארץ אמר לו הקב"ה גזרתי במקומה עומדת (במדבר רבה. תנחומא ט) דבר אחר כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמה ואמר כמדומה שהותר לי נדרי משל למלך שגזר על בניו שלא יכנס לפתח פלטין שלו נכנס לשער והוא אחרי לחר והוא אחרי לטרקלין והוא אחרי כיון שצא ליכנס לקיטון אמר לו בני מכאן ואילך אהה אסור ליכנס (ספרי שם):
(13) כאשר נאסף אהרן אחיד. מכאן שנתאווה משה למיתתו של אהרן (שם קלו). דבר אחר אין אהה טוב ממנו. (דברים לב, נא) על אשר לא קדשתם. הא אם קדשתם אותי עדיין לא הגיע זמנכם להפטור (תנחומא ט. ספרי קלו). ככל מקום שכתב מיתתם כתב סרחונם לפי שגזירה גזרה על דור המדבר למות במדבר צעון שלא האמינו לכך בקש משה שיכתב סרחונו שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה משל לשתי נשים שלוקות צבית דין אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית וכו' אף כאן ככל מקום שהזכיר מיתתו הזכיר סרחונו להודיע שלא היתה צהה אלא זו בלבד (יומא פ. ספרי שם):
(14) הם מי מריבת קדש. הם לבדם אין צהה עון אחר. דבר אחר הם שהמרו במרה הם היו שהמרו צים סוף הם עצמם שהמרו במדבר קן:
(15) וידבר משה אל ה' וגו'. להודיע שזמן של נדיקים שכשנפטרים מן העולם מניחין לרכון ועוסקין בצרכי נצור (ספרי קלח). לאמר. אמר לו השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו (שם):

16	‘Let the LORD, the God of the spirits of all flesh, set a man over the congregation,	יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל-בָּשָׂר אִישׁ עַל-הָעֵדָה: בְּשָׂרָא גֹבֵרָא עַל כְּנִשְׁתָּא:	יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל-בָּשָׂר אִישׁ עַל-הָעֵדָה: בְּשָׂרָא גֹבֵרָא עַל כְּנִשְׁתָּא:
17	who may go out before them, and who may come in before them, and who may lead them out, and who may bring them in; that the congregation of the LORD be not as sheep which have no shepherd.’	וְיֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְיָבֵא לִפְנֵיהֶם וְיֹצִיאֵם וְיָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת יְהוָה כְּצֹאן אֲשֶׁר אֵין-לָהֶם רֹעֶה:	וְיֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְיָבֵא לִפְנֵיהֶם וְיֹצִיאֵם וְיָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת יְהוָה כְּצֹאן אֲשֶׁר אֵין-לָהֶם רֹעֶה:
18	And the LORD said unto Moses: ‘Take thee Joshua the son of Nun, a man in whom is spirit, and lay thy hand upon him;	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה קַח-לָךְ יְתָר בֶּן-יִתְרֵי הַמִּדְיָנִי וְנָתַתָּה אֶת-יָדְךָ עָלָיו:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה קַח-לָךְ יְתָר בֶּן-יִתְרֵי הַמִּדְיָנִי וְנָתַתָּה אֶת-יָדְךָ עָלָיו:
19	and set him before Eleazar the priest, and before all the congregation; and give him a charge in their sight.	וְהֵעֵמְדָתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל-הָעֵדָה וְצִוִּיתָהוּ אֹתוֹ לְעִיְיָהֶם:	וְהֵעֵמְדָתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל-הָעֵדָה וְצִוִּיתָהוּ אֹתוֹ לְעִיְיָהֶם:
20	And thou shalt put of thy honour upon him, that all the congregation of the children of Israel may hearken.	וְנָתַתָּה מִהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל-עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	וְנָתַתָּה מִהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל-עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
21	And he shall stand before Eleazar the priest, who shall inquire for him by the judgment of the Urim before the LORD; at his word shall they go out, and at his word they shall come in, both he, and all the children of Israel with him, even all the congregation.’	וּלְפָנָי אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל-פִּיו יֵצְאוּ וְעַל-פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל-הָעֵדָה:	וּלְפָנָי אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל-פִּיו יֵצְאוּ וְעַל-פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל-הָעֵדָה:

(16) יפקד ה'. כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת ללפחד לצנותיו אמר הגיע שעה שאחזק כרכי שיירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני. כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. וזה שאמר שלמה (משלי כז, יח) נוצר תאנה יאכל פריה (במ"ר. תנחומא יא): אלהי הרוחות. למה נאמר אמר לפניו רצונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואין דומין זה לזה מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו (שם י):

(17) אשר יצא לפניהם. לא כדרך מלכי האומות שיושבים בצתיים ומשלחין את חיילותיהם למלחמה אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיוחן ועוג שנאמר (במדבר כא, לד) אל תירא אותו. וכדרך שעשה יהושע שנאמר (יהושע ה, יג) וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו'. וכן דוד הוא אומר (ש"א יח, טז) כי הוא יואל וצא לפניהם. יואל צראש וגכנס צראש (ספרי קלט): ואשר יוציאם. זכיותיו: ואשר יביאם. זכיותיו (שם). דבר אחר שלא תעשה לו כדרך שאחיה עושה לי. שאיני מכניסם לארץ (במ"ר כא, טז):

(18) קח לך. קחנו בדברים אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום (ספרי קמא): לך. את שצדוק לך את זה אתה מכיר (שם קמ): אשר רוח בו. כאשר שאלת שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד (שם): וסמכת את ידך עליו. תן לו מחורגמן שידרוש בחיך. שלא יאמרו עליו לא היה לו להרים ראש בימי משה (שם):

(19) וצויתיה אותו. על ישראל דע שטרחנין הם סרצנים הם על מנת שתקבל עליך (שם) בהעלתך (א):

(20) ונתתה מהודך עליו. זה קירון עור פנים: מהודך. ולא כל הודך נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה (ספרי קמ. צ"ע, א): למען ישמעו כל עדת בני ישראל. שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך:

(21) ולפני אלעזר הכהן יעמד. הרי שאלתך שאלת שאין הכבוד הזה זו (ס"א נוטל) מצית אצין שאף יהושע יאה נריך

22	And Moses did as the LORD commanded him; and he took Joshua, and set him before Eleazar the priest, and before all the congregation.	וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי אֱלִעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי כָל־הָעֵדָה:	וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי אֱלִעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי כָל־הָעֵדָה:
23	And he laid his hands upon him, and gave him a charge, as the LORD spoke by the hand of Moses.	וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:	וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:
XXVIII	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:	וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
2	Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season.	צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשִּׁי רִיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעָדוֹ:	צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשִּׁי רִיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעָדוֹ:
3	And thou shalt say unto them: This is the offering made by fire which ye shall bring unto the LORD: he-lambs of the first year without blemish, two day by day, for a continual burnt-offering.	וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עַל־הַתָּמִיד:	וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עַל־הַתָּמִיד:
4	The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other lamb shalt thou offer at dusk;	אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקֹר וְאֶת־הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין־הָעֶרְבִים:	אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקֹר וְאֶת־הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין־הָעֶרְבִים:
5	and the tenth part of an ephah of fine flour for a meal-offering, mingled with the fourth part of a hin of beaten oil.	וְעִשְׂרִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כֶּתִית רְבִיעִית הֶהָיִן:	וְעִשְׂרִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כֶּתִית רְבִיעִית הֶהָיִן:

לא לעזר (צמ"ר כא, טו): ושאל לו. כשינטרך לנאת למלחמה: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. סנהדרין (יומא עג. סנהדרין טז, א):

(22) ויקח את יהושע. לקחו דבצרים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הצא (ספרי קמא):

(23) ויסמך את ידיו. צעין יפה יותר ויותר ממה שננטווה. שהקצ"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה צמתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו צעין יפה (שס): כאשר דבר ה'. אף לענין ההוד נתן מהודו עליו:

(2) צו את בני ישראל. מה אמור למעלה יפקוד ה'. אמר לו הקצ"ה עד שאחיה מזוני על בני צוה את בני עלי. משל לצת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לצעלה על צניה וכו' כדאיתא בספרי (קמז): קרבני. זה הדם (שס): לחמי. אלו אימורין וכן הוא אומר (ויקרא ג, טז) והקטירם הכהן המזבח לחם אשה: לאשי. הנחנין לאשי מזבחי: תשמרו. שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו מכאן למדו ותקנו מעמדות (ספרי שס. תענית כז, א): במועדו. בכל יום הוא מועד התמידים:

(3) ואמרת להם. אזהרה לבית דין (ספרי שס): שנים ליום. כפשוטו ויקרו צא ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום תמיד של שחר צמערב ושל צין הערבים צמזרח של טבעות (שס. יומא סז):

(4) את הכבש אחד. אף על פי שכבר נאמר צפרשת ואתה תלוי (שמות כט, לח) וזה אשר תעשה וגו' היא היתה אזהרה לימי המלוואים וכאן צוה לדורות:

- 6 It is a continual burnt-offering, which was offered in mount Sinai, for a sweet savour, an offering made by fire unto the LORD.
- עֲלֹת תָמִיד הָעֲשִׂיָהּ בְּהַר סִינַי לְרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה:
- עֲלֹת תְּדִירָא דְּאֶתְעִבִּידת בְּשׁוּרָא דְּסִינַי לְאֶתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא קוֹרְבָנָא קָדָם יי:
- 7 And the drink-offering thereof shall be the fourth part of a hin for the one lamb; in the holy place shalt thou pour out a drink-offering of strong drink unto the LORD.
- וְנִסְכּוֹ רְבִיעֶת הַחֵיִן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֹּד גִּסְדֵּי שֶׁכֶר לַיהוָה:
- וְנִסְכָּיָהּ רְבַעִית חֵינָא לְאֶמְרָא חַד בְּקוֹדֶשׁ וְיִתְנַסֵּף נִסְוֶף דְּחִמְרָא עֲתִיקָא קָדָם יי:
- 8 And the other lamb shalt thou present at dusk; as the meal-offering of the morning, and as the drink-offering thereof, thou shalt present it, an offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD.
- וְאֵת הַכֹּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וְכִנְסָכָהּ תַעֲשֶׂה אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: (פ)
- וְיֵת אֶמְרָא תִּנְיָנָא תַעֲבִיד בֵּין שְׁמַשְׁיָא כְּמִנְחַת צֶפְרָא וְכִנְסָיָהּ תַעֲבִיד קוֹרְבָנָא דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְנָא קָדָם יי:
- 9 And on the sabbath day two he-lambs of the first year without blemish, and two tenth parts of an ephah of fine flour for a meal-offering, mingled with oil, and the drink-offering thereof.
- וּבְיוֹמֵם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי-כֹבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֲשָׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ:
- וּבְיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא תִּרְיִן אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָא שְׁלֵמִין וְתִרְיִן עֲשָׂרֹנִין סוּלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח וְנִסְכָּיָהּ:
- 10 This is the burnt-offering of every sabbath, beside the continual burnt-offering, and the drink-offering thereof.
- עֲלֹת שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ עַל-עֲלֹת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ: (פ)
- עֲלֹת שַׁבָּא תַתְעִבִּיד בְּשַׁבָּא עַל עֲלֹת תְּדִירָא וְנִסְכָּהּ:
- 11 And in your new moons ye shall present a burnt-offering unto the LORD: two young bullocks, and one ram, seven he-lambs of the first year without blemish;
- וּבִרְאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כֹּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:
- וּבְרִישֵׁי יִרְחִיכּוֹן תִּקְרִיבוּ עֲלֹתָא קָדָם יי תִּרְיִי תִּרְיִי בְּנֵי תִּרְיִי תִּרְיִין וְדָכֶר חַד אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָא שִׁבְעָא שְׁלֵמִין:
- 12 and three tenth parts of an ephah of fine flour for a meal-offering, mingled with oil, for each bullock; and two tenth parts of fine flour for a meal-offering, mingled with oil, for the one ram;
- וּשְׁלֹשָׁה עֲשָׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לִפְרֵי הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֲשָׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאַיִל הָאֶחָד:
- וּתְלָתָא עֲשָׂרֹנִין סוּלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְתִרְיָא חַד וְתִרְיִין עֲשָׂרֹנִין סוּלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְדָכְרָא חַד:

(5) סֹלֶת לְמִנְחָה. מִנְחַת נִסְכִּים:

(6) הָעֲשִׂיָהּ בְּהַר סִינַי. כְּאוֹתָן שֶׁנֶּעֱשׂוּ צִמִּי הַמְּלוֹאִים. דָּכֵר אַחֵר הָעֲשׂוּיָהּ צֹהֵר סִינַי הָקִישׁ עוֹלַת תָּמִיד לְעוֹלַת הַר סִינַי אוֹתָהּ שֶׁנִּתְקַרְצָה לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה שְׁכֻחַז צֶה (שְׁמוֹת כד, 1) וַיִּשָּׂא בְּאִגְנוֹת מִלְּמַד שְׁטַעוֹנָה כְּלִי (תו"כ 10 פ"ח, ח):

(7) וְנִסְכּוֹ. יֵינ: בְּקֹדֶשׁ הַסֹּד. עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסֵּכוּ (סְפָרִי): נִסְךְ שֶׁכֶר. יֵינ הַמִּשְׁכֶּה פֶּרֶט לֵינִן מִגְּמֹו (צ"ז 10, א):

(8) רִיחַ נִיחֹחַ. נַחַת רוּחַ לִפְנֵי שְׁאֵמֶרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רִחוּי (סְפָרִי קִמָּג):

(10) עֲלֹת שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ. וְלֹא עוֹלַת שַׁבַּת אַחֲרֵת הָרִי שֶׁלֹּא הִקְרִיב בְּשַׁבַּת 10 שׁוּמַע אֲנִי יִקְרִיב שְׁתִּים לְשַׁבַּת הַצֹּהֵר תִּלְמוּד לֹמַר בְּשַׁבְּתוֹ מִגִּיד שֶׁאֵם עֶבֶר יוֹמֹו בָּטַל קִרְצָנוּ (שֵׁם קִמָּד): עַל עֲלֹת הַתָּמִיד. אֵלּוּ מוֹסְפִין לְצֵד אוֹתָן שְׁנֵי כֹבָשִׁים שֶׁל עוֹלַת

הַתָּמִיד וּמִגִּיד שֶׁאֵין קִרְצִין אֵלּוּ בֵּין שְׁנֵי הַתָּמִידִין וְכֵן כָּל הַמוֹסְפִין נֹאמַר עַל עוֹלַת הַתָּמִיד לְתִלְמוּד זֶה (סְפָרִי שֵׁם):

(12) וּשְׁלֹשָׁה עֲשָׂרֹנִים. כִּמְשַׁפְט נִסְכֵּי פֶר שֶׁכֵּן הֵן קִרְצִין בְּפִרְשַׁת נִסְכִּים (לְעִיל טו, ט"ז):

13	and a several tenth part of fine flour mingled with oil for a meal-offering unto every lamb; for a burnt-offering of a sweet savour, an offering made by fire unto the LORD.	וְעִשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד עָלֶיהָ רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:	וְעִשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד עָלֶיהָ רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:
14	And their drink-offerings shall be half a hin of wine for a bullock, and the third part of a hin for the ram, and the fourth part of a hin for a lamb. This is the burnt-offering of every new moon throughout the months of the year.	וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהֵין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישֵׁת הַהֵין לְאֵיל וּרְבִיעֵת הַהֵין לִכְבֹּשׁ יַיִן זֹאת עֶלֶת חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:	וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהֵין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישֵׁת הַהֵין לְאֵיל וּרְבִיעֵת הַהֵין לִכְבֹּשׁ יַיִן זֹאת עֶלֶת חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
15	And one he-goat for a sin-offering unto the LORD; it shall be offered beside the continual burnt-offering, and the drink-offering thereof.	וּשְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל-עֶלֶת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: (ס)	וּשְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לַחֲטָאת לַיהוָה עַל-עֶלֶת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: (ס)
16	And in the first month, on the fourteenth day of the month, is the LORD's passover.	וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא לִירְחָא פִּסְחָא קֳדָם יְיָ:	וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא לִירְחָא פִּסְחָא קֳדָם יְיָ:
17	And on the fifteenth day of this month shall be a feast; seven days shall unleavened bread be eaten.	וּבַחֲמִישֶׁת עָשָׂר יוֹמָא לִירְחָא הַדִּין חֲנֻא שִׁבְעָא יוֹמִין פְּטִירָא יִתְאַכִּיל:	וּבַחֲמִישֶׁת עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הַזֶּה חֲגֵ שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת יֹאכֵל:
18	In the first day shall be a holy convocation; ye shall do no manner of servile work;	בְּיוֹמָא קְדָמָא מְעַרְע קֳדִישׁ כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:	בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ כָּל-מְלָאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
19	but ye shall present an offering made by fire, a burnt-offering unto the LORD: two young bullocks, and one ram, and seven he-lambs of the first year; they shall be unto you without blemish;	וּתְקַרְבּוּן קוֹרְבָנָא עֲלֵתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרֵי בְנֵי תּוֹרֵי תִרְיִן וְזָכָר חֹד וּשְׁבַעֲא אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא שְׁלֵמִין יִהְיוּ לְכוֹן:	וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עָלֶיהָ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנָיִם וְאֵיל אֶחָד וּשְׁבַעֲהָ כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תָּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

- (14) זאת עלת חודש בחדשו. שאם עזר יומו בטל קרבנו ושזב אין לו תשלומין (ספרי קמה):
 (15) ושעיר עזים וגו'. כל שעירי המוספין צאין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו הכל כמו שמפורש במסכת שזבעות (ט, א) ונשתנה שעיר ראש חדש שנאמר זו לה' ללמדך שמכפר על שאין זו ידיעה לא בחילה ולא בסוף שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלצד ושאר השעירין למדין ממנו ומדרשו באגדה (שם. חולין ס) אמר הקב"ה הציאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח: על עלת התמיד יעשה. כל הקרבן הזה: ונסכו. אין ונסכו מוסב על השעיר שאין נסכים לחטאת:
 (18) כל מלאכת עבודה. אפילו מלאכה הנריכה לנס. כגון דבר האבד המותרת בחולו של מועד אסורה ביום טוב:
 (19) פרים. כנגד אברהם שנאמר (בראשית יח, ו) ואל הנקר רץ אברהם: אילים. כנגד אילו של יצחק: כבשים. כנגד יעקב (בראשית ל, מ) והכשדים הפריד יעקב. ביסודו של רבי משה הדרשן ראיתי זאת:

20	and their meal-offering, fine flour mingled with oil; three tenth parts shall ye offer for a bullock, and two tenth parts for the ram;	וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים לָפָר וּשְׁנֵי עֲשָׂרִים לָאֵיל תַעֲשֹׂוּ: וּמִנְחָתָהוּן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתָּא עֲשָׂרֹנִין לְתוֹרָא וּתְרִין עֲשָׂרֹנִין לְדִכְרָא תַעֲבֹדוּן:	20
21	a several tenth part shalt thou offer for every lamb of the seven lambs;	עֲשָׂרֹן עֲשָׂרֹן תַעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכֶּבֶשִׁים: עֲשָׂרֹנָא עֲשָׂרֹנָא תַעֲבִיד לְאֶמְרָא חַד כֶּן לְשִׁבְעָא אֶמְרִין:	21
22	and one he-goat for a sin-offering, to make atonement for you.	וּשְׁעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: וּצִפְרָא דְחַטָּאת חַד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכוֹן:	22
23	Ye shall offer these beside the burnt-offering of the morning, which is for a continual burnt-offering.	מִלְבָּד עֲלֵת הַפֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלֹת הַתָּמִיד תַעֲשֹׂוּ אֶת־אֵלֶּה: פֶּר מַעֲלֹת צִפְרָא דְהִיא עֲלֵת תְּדִירָא תַעֲבֹדוּן יַת אֵלֶּיךָ:	23
24	After this manner ye shall offer daily, for seven days, the food of the offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD; it shall be offered beside the continual burnt-offering, and the drink-offering thereof.	כֹּאֲלֵּה תַעֲשֹׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשָּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עוֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: כֹּאֲלֵּין תַעֲבֹדוּן לַיּוֹמָא שִׁבְעָא יוֹמִין לֶחִים קוֹרְבָן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קֳדָם יְיָ עַל עֲלֵת תְּדִירָא וְתַעֲבִיד וְנִסְכֵּיהּ:	24
25	And on the seventh day ye shall have a holy convocation; ye shall do no manner of servile work.	וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעַרְע קֳדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחָן לֹא תַעֲשֹׂוּ: (ס) וּבְיוֹמָא דְבִפְרִיָא בְּקָרוּבִיכוֹן מִנְחָתָא חַדְתָּא קֳדָם יְיָ בְּעֶזְרְחֹכוֹן מְעַרְע קֳדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:	25
26	Also in the day of the first-fruits, when ye bring a new meal-offering unto the LORD in your feast of weeks, ye shall have a holy convocation: ye shall do no manner of servile work;	וּבְיוֹמָא דְבִפְרִיָא בְּקָרוּבִיכוֹן מִנְחָתָא חַדְתָּא קֳדָם יְיָ בְּעֶזְרְחֹכוֹן מְעַרְע קֳדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחָן לֹא תַעֲבֹדוּן: וּבְיוֹמָא דְבִפְרִיָא בְּקָרוּבִיכוֹן מִנְחָתָא חַדְתָּא קֳדָם יְיָ בְּעֶזְרְחֹכוֹן מְעַרְע קֳדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחָן לֹא תַעֲשֹׂוּ:	כה
27	but ye shall present a burnt-offering for a sweet savour unto the LORD: two young bullocks, one ram, seven he-lambs of the first year;	וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שָׁנָה: וְתִקְרְבוּן עֲלֵתָא לְאִתְקַבֵּלָא בְּרַעְוָא קֳדָם יְיָ תוֹרֵי בְנֵי תוֹרֵי תְרִין דְּכַר חַד שִׁבְעָא אֶמְרִין בְּנֵי שָׁנָא:	27

(24) כאלה תעשו ליום. שלא יהיו פוחתין והולכין כפרי החג (ספרי קמז):

(26) וביום הבכורים. חג השזועות קרוי זכורי קזיר חטים על שם שמי הלחם שהם ראשונים למנחת חטים הזאה מן החדש (מנחות פד, ב):

28	and their meal-offering, fine flour mingled with oil, three tenth parts for each bullock, two tenth parts for the one ram,	וּמִנְחָתָהוּן סֹלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתָּא עֶשְׂרֹנִין לְתֹרָא חַד תְּרִין עֶשְׂרֹנִין לְדִכְרָא חַד:	וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לְפָר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאַיִל הָאֶחָד:	28
29	a several tenth part for every lamb of the seven lambs;	עֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא לְאַמְרָא חַד כֵּן לְשִׁבְעָא אֲמָרִין:	עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:	29
30	one he-goat, to make atonement for you.	צִפִּיר בֵּר עֵזִין חַד לְכַפֵּרָא עֲלֵיכֶם:	שְׁעִיר עֵזִים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:	30
31	Beside the continual burnt-offering, and the meal-offering thereof, ye shall offer them—they shall be unto you without blemish—and their drink-offerings.	בְּרַמְעֵלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתֶיהָ תַּעֲבֹדוּן שְׁלֵמִין יְהוֹן לְכוּן וְנִסְכֵּיהוֹן:	מִלְכָּד עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ תָמִידִם יְהִי־לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם: (פ)	31
XXIX	And in the seventh month, on the first day of the month, ye shall have a holy convocation: ye shall do no manner of servile work; it is a day of blowing the horn unto you.	וּבִירְחָא שְׁבִיעָאָה בְּחַד לִירְחָא מְעָרַע קָדִישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן לֹא תַּעֲבֹדוּן יוֹם יְבָבָא יְהִי לְכוּן:	וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ מְקַרְא־קָדֶשׁ יְהִיָּה לָכֶם כָּל־ מְלָאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יְהִיָּה לָכֶם:	XXIX
2	And ye shall prepare a burnt-offering for a sweet savour unto the LORD: one young bullock, one ram, seven he-lambs of the first year without blemish;	וְתַעֲבֹדוּן עֲלֵתָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא קָדֶם יְיָ תֹר בֵּר תֹּרִי חַד דְּכֵר חַד אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא שִׁבְעָא שְׁלֵמִין:	וְעֲשִׂיתֶם עֲלָה לְרִיחַ נִיחַח לְיְהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תָּמִידִם:	2
3	and their meal-offering, fine flour mingled with oil, three tenth parts for the bullock, two tenth part for the ram,	וּמִנְחָתָהוּן סֹלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתָּא עֶשְׂרֹנִין לְתֹרָא תְּרִין עֶשְׂרֹנִין לְדִכְרָא:	וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לְפָר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאַיִל:	3
4	and one tenth part for every lamb of the seven lambs;	וְעֶשְׂרֹנָא חַד לְאַמְרָא חַד כֵּן לְשִׁבְעָא אֲמָרִין:	וְעֶשְׂרֹן אֶחָד לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים:	4
5	and one he-goat for a sin-offering, to make atonement for you;	וְצִפִּיר בֵּר עֵזִין חַד חֲטָאתָא לְכַפֵּרָא עֲלֵיכֶם:	וְשְׁעִיר־עֵזִים אֶחָד חֲטָאתָא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:	5

(31) תמימים יהיו לכם ונסכיהם. אף הנסכים יהיו תמימים. למדו רצותינו (מנחות פז, א) מכאן שהעלה קמחין פסול לנסכים:

<p>beside the burnt-offering of the new moon, and the meal-offering thereof, and the continual burnt-offering and the meal-offering thereof, and their drink-offerings, according unto their ordinance, for a sweet savour, an offering made by fire unto the LORD.</p>	<p>מִלְבָּד עֹלֹת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנֹסְכֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט לִרְיָח נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה: (ס)</p> <p>בַּר מַעֲלֹת יִרְחָא וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֹת תִּדְרִיא וּמִנְחָתָהּ וְנֹסְכֵיהוֹן כְּדִחוּי לְהוֹן לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא קוֹרְבָנָא קָדָם יי:</p>	<p>6</p>
<p>And on the tenth day of this seventh month ye shall have a holy convocation; and ye shall afflict your souls; ye shall do no manner of work;</p>	<p>וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת-נַפְשֵׁיכֶם כָּל-מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:</p> <p>וּבַעֲשָׂרָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין מַעֲרַע קָדִישׁ יְהִי לְכוֹן וְתַעֲנוּן יֵת נַפְשְׁתְּכוֹן כָּל עֲבִידָא לֹא תַעֲבִידוּן:</p>	<p>7</p>
<p>but ye shall present a burnt-offering unto the LORD for a sweet savour: one young bullock, one ram, seven he-lambs of the first year; they shall be unto you without blemish;</p>	<p>וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן-בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָה תָּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:</p> <p>וְתִקְרְבוּן עֹלָתָא קָדָם יי לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא תוֹר בֶּר תוֹרֵי חַד דְּכַר חַד אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָא שִׁבְעָא שְׁלָמִין יְהוֹן לְכוֹן:</p>	<p>8</p>
<p>and their meal-offering, fine flour mingled with oil, three tenth parts for the bullock, two tenth parts for the one ram,</p>	<p>וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים לֶפֶר שְׁנֵי עֲשָׂרִים לְאֵיל הָאֶחָד:</p> <p>וּמִנְחָתְהוֹן סוּלְתָא דְּפִילָא בַּמִּשַׁח תִּלְתָּא עֲשָׂרוֹנִין לְתוֹרָא תִרִין עֲשָׂרוֹנִין לְדִקְרָא חַד:</p>	<p>9</p>
<p>a several tenth part for every lamb of the seven lambs;</p>	<p>עֲשָׂרוֹן עֲשָׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים:</p> <p>עֲשָׂרוֹנָא עֲשָׂרוֹנָא לְאַמְרָא חַד כֶּן לְשִׁבְעָה אֲמִרִין:</p>	<p>10</p>
<p>one he-goat for a sin-offering; beside the sin-offering of atonement, and the continual burnt-offering, and the meal-offering thereof, and their drink-offerings.</p>	<p>שְׁעִיר-עֲזִים אֶחָד חֲטָאת מִלְבָּד חֲטָאת הַכִּפָּרִים וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנֹסְכֵיהֶם: (ס)</p> <p>צִפִּיר בֶּר עֲזִין חַד חֲטָתָא בֶּר מַחֲטָת כַּפּוּרִיא וְעֹלֹת תִּדְרִיא וּמִנְחָתָהּ וְנֹסְכֵיהוֹן:</p>	<p>11</p>
<p>And on the fifteenth day of the seventh month ye shall have a holy convocation: ye shall do no manner of servile work, and ye shall keep a feast unto the LORD seven days;</p>	<p>וּבַחֲמִישֶׁת עֲשָׂרָא יוֹמָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה מַעֲרַע קָדִישׁ יְהִי לָכֶם כָּל-מְלָאכָת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:</p> <p>וּבַחֲמִישֶׁת עֲשָׂרָא יוֹמָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה מַעֲרַע קָדִישׁ יְהִי לָכֶם כָּל עֲבִידַת פּוּלְחָן לֹא תַעֲבִידוּן וְתִיחַגּוּן חַגָּא קָדָם יי שְׁבָעָא יוֹמִין:</p>	<p>שְׁבִיעִי</p>

(6) מלביד עלת החדש. מוספי ראש חדש שהוא ציוס ראש השנה:
 (11) מלביד חטאת הכפרים. שעיר הנעשה צפנים האמור באחרי מות (ויקרא טו, ט) שגם הוא חטאת: ועלת התמיד.
 ומלביד עולת התמיד תעשו עולות הללו: ונסכיהם. מוסד על המוספין הכתובים ועל תעשו והוא לשון ציוס מלביד עולת
 התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם. וכן כל ונסכיהם האמורים בכל המועדות חוץ משל קרבנות החג שכל ונסכה ונסכיהם
 ונסכיה שבהם מוספים על התמיד ואין לשון ציוס. שהרי נסכיהם של מוספין כתובין לעולם בכל יום ויום:

13	and ye shall present a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD: thirteen young bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year; they shall be without blemish;	והקרבתם עלה אשה ריח ניחוח ליהוה פרים בני-בקר שלשה עשר אילים שנים כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימים יהיו:	13
14	and their meal-offering, fine flour mingled with oil, three tenth parts for every bullock of the thirteen bullocks, two tenth parts for each ram of the two rams,	ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד לשלשה עשר פרים שני עשרנים לאיל האחד לשני האלים:	14
15	and a several tenth part for every lamb of the fourteen lambs;	ועשרון עשרון לכבש האחד לארבעה עשר כבשים:	15
16	and one he-goat for a sin-offering beside the continual burnt-offering, the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof.	ושעיר-עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה ונסקה: (ס)	16
17	And on the second day ye shall present twelve young bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year without blemish;	וביום השני פרים בני-בקר שנים עשר אילים שנים כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימים:	17
18	and their meal-offering and their drink-offerings for the bullocks, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance;	ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפט:	18
19	and one he-goat for a sin-offering; beside the continual burnt-offering, and the meal-offering thereof, and their drink-offerings.	ושעיר-עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסקהם: (ס)	19
20	And on the third day eleven bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year without blemish;	וביום השלישי פרים עשתי עשר אילים שנים כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימים:	20

(18) ומנחתם ונסכיהם לפרים. פרי החג ע'הס. כנגד ע' אומות עוזדי גילולים שמחמעטים והולכים סימן כליה הם ובימי המקדש היו מגינין עליהם מן היסורין (סוכה נה, ז): ולכבשים. כנגד ישראל שנקראו (ירמיה נ, יז) שה פורה והם קצועים ומנינים חשעים ושמונה לנלות מהם חשעים ושמונה קללות שזמשה תורה (מדרש אגדה). בשני נאמר ונסכיהם על שני תמידי היום ולא שינה הלשון אלא לדרוש כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בשני ונסכיהם בשני ונסכיהם בשני כמשפט מ"ס י"ד מ"ס הרי כאן מים רמז לנסוך המים מן התורה צוה (תענית ז, ב):

21	and their meal-offering and their drink-offerings for the bullocks, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance;	וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לְאֵילָם וּלְכֹבָשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וּנְסִיחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְתֹרֵי וּלְאֵמֹרִי בְּמִנְיָהוֹן כְּדַחֲזִי:	21
22	and one he-goat for a sin-offering; beside the continual burnt-offering, and the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof.	וְשַׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (ס) וּצִפִּירָא דְחַטָּאת חַד בָּר מַעֲלָת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:	22
23	And on the fourth day ten bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year without blemish;	וּבַיּוֹמָא רְבִיעָא תֹרֵי עֲשָׂרָא דְּכֹרִין תְּרִין אֲמֹרִין בְּנֵי שָׁנָא אֲרֵבַעַת עֶשֶׂר שְׁלָמִין:	23
24	their meal-offering and their drink-offerings for the bullocks, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance;	וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לְאֵילָם וּלְכֹבָשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וּנְסִיחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְתֹרֵי וּלְאֵמֹרִי בְּמִנְיָהוֹן כְּדַחֲזִי:	24
25	and one he-goat for a sin-offering; beside the continual burnt-offering, the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof.	וְשַׁעִיר-עֲזִים אֶחָד חַטָּאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (ס) וּצִפִּירָא בְּרַעְיָן חַד חַטָּאת בָּר מַעֲלָת תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:	25
26	And on the fifth day nine bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year without blemish;	וּבַיּוֹמָא חֲמִישִׁי תֹרֵי תִשְׁעָא דְּכֹרִין תְּרִין אֲמֹרִין בְּנֵי שָׁנָא אֲרֵבַעַת עֶשֶׂר שְׁלָמִין:	26
27	and their meal-offering and their drink-offerings for the bullocks, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance;	וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לְאֵילָם וּלְכֹבָשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וּנְסִיחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְתֹרֵי וּלְאֵמֹרִי בְּמִנְיָהוֹן כְּדַחֲזִי:	27
28	and one he-goat for a sin-offering; beside the continual burnt-offering, and the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof.	וְשַׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (ס) וּצִפִּירָא דְחַטָּאת חַד בָּר מַעֲלָת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:	28
29	And on the sixth day eight bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year without blemish;	וּבַיּוֹמָא שְׁשִׁי פָרִים שְׁמֹנֶה אֵילָם שְׁנַיִם כֹּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אֲרֵבַעַת עֶשֶׂר תָּמִימִם:	29
30	and their meal-offering and their drink-offerings for the bullocks, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance;	וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לְאֵילָם וּלְכֹבָשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וּנְסִיחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְתֹרֵי וּלְאֵמֹרִי בְּמִנְיָהוֹן כְּדַחֲזִי:	30

31	and one he-goat for a sin-offering; beside the continual burnt-offering, the meal-offering thereof, and the drink-offerings thereof.	וּצְבִירָא דְחֻטְאָתָא חַד בָּר מַעֲלָת תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:	וּשְׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלֵּבֶד עֲלֹת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּיהָ: (ס)	31
32	And on the seventh day seven bullocks, two rams, fourteen he-lambs of the first year without blemish;	וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תּוֹרֵי שִׁבְעָא דְּכָרִין תְּרִין אַמְרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַת עָשָׂר שְׁלָמִין:	וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי פָרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כָּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אַרְבַּעַת עָשָׂר תְּמִימִם:	32
33	and their meal-offering and their drink-offerings for the bullocks, for the rams, and for the lambs, according to their number, after the ordinance;	וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהּ לְתּוֹרֵי לְדָכְרֵי וְלְאַמְרֵי בְּמִנְיָהֶן כְּדַחְזֵי לְהוֹן:	וּמִנְחָתָם וְנִסְכָּהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם:	33
34	and one he-goat for a sin-offering; beside the continual burnt-offering, the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof.	וּצְבִירָא דְחֻטְאָתָא חַד בָּר מַעֲלָת תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:	וּשְׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלֵּבֶד עֲלֹת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (ס)	34
35	On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work;	בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה כְּנִישִׁין תְּהוֹן לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחִין לָא תַּעֲבִדוּן:	בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֵרַת תְּהִיָּה לָכֶם כָּל-מְלָאכַת עֲבָדָה לָא תַּעֲשׂוּ:	מפטיר 35
36	but ye shall present a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the LORD: one bullock, one ram, seven he-lambs of the first year without blemish;	וּתְקַרְבוּן עֲלֹתָא קוֹרְבַן דְּמִתְקַבֵּל בְּרִיעוּא קָדָם יי תּוֹר חַד דְּכָר חַד אַמְרִין בְּנֵי שָׁנָא שִׁבְעָא שְׁלָמִין:	וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחָח לַיהוָה פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד כָּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:	36
37	their meal-offering and their drink-offerings for the bullock, for the ram, and for the lambs, shall be according to their number, after the ordinance;	מִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהּ לְתּוֹרָא לְדָכְרָא וְלְאַמְרֵי בְּמִנְיָהֶן כְּדַחְזֵי:	מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָר לְאֵיל וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט:	37
38	and one he-goat for a sin-offering; beside the continual burnt-offering, and the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof.	וּצְבִירָא דְחֻטְאָתָא חַד בָּר מַעֲלָת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:	וּשְׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלֵּבֶד עֲלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:	38

(35) עֲצֵרַת תְּהִיָּה לָכֶם. עֲשׂוּרִים זַעֲשִׁיית מִלֵּאכָה (חֲגִיגָה יח, א). דָּבָר אַחֵר עֲצֵרַת עֲשׂוּרִים מִלֵּאכָה. מִלְּמַד שֶׁטַעוֹן לִינָה (סַפְרֵי קִנָּא). וּמִדְרָשׁ זֶאֱגָדָה (סוּכָה שס) לִפִּי שְׁכַל יְמוֹת הָרֹגֶל הַקָּרִיבֹו כִּנְגַד ע' אֲוִמוֹת וְכַשְׁצִיִּין לֵלְכַת אִמֵּר לֵהֵם הַמִּקּוֹס צִבְקָשָׁה מִכֶּסַּע שׁוּ לִי סְעוּדָה קִטְנָה כְּדִי שֶׁאֵהֱנֶה מִכֶּסַּע:

(36) פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד. אֵיל (אֵלֹו) כִּנְגַד יִשְׂרָאֵל הַתַּעֲכָבוּ לִי מִעַט עוֹד. וְלִשׁוֹן חֲזָה הוּא זֶה כְּזִנִּים הַנִּפְטָרִים מֵאֲצִיָּהּ וְהוּא אֹמֵר לֵהֵם קֶשֶׁה עָלַי פְּרִידַתְכֶם עֲכָזוּ עוֹד יוֹם אֶחָד. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה סְעוּדָה וְכו' כְּדֹאִיתָא צִמְכַת סוּכָה (שס) וְצִמְדָּרֶשׁ רִבִּי תַנְחוּמָא (יז) לְמַדָּה תּוֹרָה דְּרַךְ אֶרֶץ שָׂמִי שִׁישׁ לוֹ אֶכְסָנָא יוֹם רִאשׁוֹן מֵאֲכִילוּ פִטוּמוֹת לְמַחֵר מֵאֲכִילוּ דְגִים לְמַחֵר מֵאֲכִילוּ זֶשֶׁר צִמְהָה לְמַחֵר מֵאֲכִילוּ קִטְנִיּוֹת לְמַחֵר מֵאֲכִילוּ יֶרֶק פּוֹחַת וְהוֹלֵךְ כְּפִרֵי הַחֲגִ:

39	These ye shall offer unto the LORD in your appointed seasons, beside your vows, and your freewill-offerings, whether they be your burnt-offerings, or your meal-offerings, or your drink-offerings, or your peace-offerings.	אלֹהִים תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לֶבֶד מִנְדְּרֵיכֶם וּנְדָבָתֵיכֶם לַעֲלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְפִיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם: אֲלֵינִי תַעֲבֹדוּן קֶדֶם יי בְּמוֹעֲדֵיכֶם בָּר מִנְדְּרֵיכֶם וּנְדָבָתֶיךָ לַעֲלֹתֶיךָ וּלְמִנְחֹתֶיךָ וּלְנִסְפִיכֶם וּלְנִסְכֶּיךָ: וְלִנְכַסֶּת קוֹדֶשִׁיכֶם:	39
XXX	And Moses told the children of Israel according to all that the LORD commanded Moses.	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: (פ)	קסח פסוקים
<i>The Haftarah is I Kings 18:46 – 19:21 on page 200. If it is after the 17th of Tammuz, read the Haftara on page 203 instead.</i>			
2	And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the LORD hath commanded.	וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם רִישֵׁי שְׁבֻטֵיָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵמִימַר דִּין פְּתִיגְמָא דְפִשְׁדִּי יי:	מטות כו
3	When a man voweth a vow unto the LORD, or sweareth an oath to bind his soul with a bond, he shall not break his word; he shall do according to all that proceedeth out of his mouth.	אִישׁ כִּי־יִדָּר נָדָר לַיהוָה אֹזֶר־הַשְּׁבַע שְׁבַע'ה לְאַסֵּר אֶסֶר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הַיֵּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: גְּבַר אָרִי יִדָּר נָדָר קֶדֶם יי או יִמְיִים קִים לְמִיסַר אֶסֶר עַל נַפְשִׁיהָ לֹא יִבְטִיל פְּתִיגְמִיהָ כְּכֹל דְּיִפּוּק מִפְּוִמִּיהָ יַעֲבִיד:	3
4	Also when a woman voweth a vow unto the LORD, and bindeth herself by a bond, being in her father's house, in her youth,	וְאִשָּׁה כִּי־תִדָּר נָדָר לַיהוָה וְאִסְרָהָ אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרִיהָ: וְאִתְּתָא אָרִי תִדָּר נָדָר קֶדֶם יי וְתִיסַר אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּרַב־יּוּתָהּ:	4

(39) אלה תעשו לה' במועדיכם. דבר הקצוצ לחוצה: לבד מנדריכם. אם צאתם לידור קרצנות צרגל מזהו היא זידכם או נדרים או נדבות שנדרתם כל השנה תקריצו צרגל שמא יקשה לו לחזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדרי ונמצא עובר צל תאחר (ספרי קנז):

(1) ויאמר משה אל בני ישראל. להפסיק הענין דצרי רצי ישמעאל לפי שעד כאן דצרי של מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה הוצרך להפסיק תחלה ולומר שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל שאם לא כן יש צמשמע שלא אמר להם זו אלא צפרשת נדרים התחיל דצרי (ס):

(2) ראשי המטות. חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל בני ישראל ומנין שאף שאר הדצרות כן תלמוד לומר (שמות לד, לא-לז) וישבו אליהם וכל הנשיאים צעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל. ומה ראה לאומרה כאן למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה הדיוטות או יכול שלא אמר משה פרשה זו אלא לנשיאים בלבד נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטין חוץ (ויקרא יז, ז) זה הדבר מה להלן נאמרה לאהרן ולצניו ולכל בני ישראל שנאמר דבר אל אהרן וגו' אף זו נאמרה לכולן (ספרי מטות קנז). נדרים עה, א. ז"צ (ק): זה הדבר. משה נמצא (שמות יא, ד) צכה אמר ה' כחצות הלילה. והנציאים נמצאו צכה אמר ה' מוסף עליהם משה שנמצא צלשון זה הדבר. דבר אחר זה הדבר מיעוט הוא לומר שהחכם צלשון התרה וצעל (ואצ) צלשון הפרה כלשון הכתוב כאן ואם חלפו אין מותר ואין מופר (ספרי שם. נדרים ס):

(3) נדר. האומר הרי עלי קונם שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני יכול אפילו נשבע שיאכל נבלות אני קורא עליו ככל היוצא מפיו יעשה תלמוד לומר לאסור אסר לאסור את המותר ולא להחיר את האסור (ספרי שם): לא יחל דברו. כמו לא יחלל דברו לא יעשה דצרי חולין (ס):

5	and her father heareth her vow, or her bond wherewith she hath bound her soul, and her father holdeth his peace at her, then all her vows shall stand, and every bond wherewith she hath bound her soul shall stand.	וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאָסְרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָהּ עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל־נִדְרֶיהָ וְכָל־אָסֵר אֲשֶׁר־אָסְרָהּ עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃
6	But if her father disallow her in the day that he heareth, none of her vows, or of her bonds wherewith she hath bound her soul, shall stand; and the LORD will forgive her, because her father disallowed her.	וְאִם־יִתְּהוֹן אָבִיהָ יְתֵהוֹן בְּיוֹמָא דְשָׁמַע כָּל נִדְרָהּ וְאָסְרָהּ דְּאָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ לֹא יִקְוֹמוּן וּמִן קֳדָם ייִ יִשְׁתַּבֵּק לָהּ אֲרִי אַעְדִּי אָבִיהָ יְתֵהוֹן׃
7	And if she be married to a husband, while her vows are upon her, or the clear utterance of her lips, wherewith she hath bound her soul;	וְאִם־יִתְּהוֹן תַּהֲוֶה לְאִישׁ וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ אֹ מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ׃
8	and her husband hear it, whatsoever day it be that he heareth it, and hold his peace at her; then her vows shall stand, and her bonds wherewith she hath bound her soul shall stand.	וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שְׁמָעוֹ וְהַחֲרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נִדְרֶיהָ וְאָסְרָהּ אֲשֶׁר־אָסְרָהּ עַל־נַפְשָׁהּ יִקְוֹמוּ׃
9	But if her husband disallow her in the day that he heareth it, then he shall make void her vow which is upon her, and the clear utterance of her lips, wherewith she hath bound her soul; and the LORD will forgive her.	וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִישָׁהּ יִנֵּא אוֹתָהּ וְהִפָּר אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִתְּהוֹן יִסְלַח לָהּ׃

- (4) בבית אביה. צרשות אציה ואפילו אינה צציתו (שס): בנעוריה. ולא קטנה ולא צוגרת שהקטנה אין נדרה נדר והצוגרת אינה צרשותו של אציה להפר נדרה ואי זו היא קטנה אמרו רבותינו (נדה מה, ז) צת י"א שנה ויום אחד נדרה נצדקין. אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר. צת י"ב שנה ויום אחד אינה צריכה להצדק:
- (6) ואם הניא אביה אותה. אם מנע אותה מן הנדר כלומר שהפר לה. הנאה זו איני יודע מה היא כשהוא אומר ואם ציוס שמוע אישה יניא אותה והפר הוי אומר הנאה זו הפרה (ספרי שס) ופשוטו לשון מניעה והסרה וכן (צמדצר לז, ז) ולמה תניאון וכן (תהלים קמא, ה) שמן ראש אל יני ראשי וכן (צמדצר יד, לד) וידעתם את תנאית. את אשר סרתם מעלי: וד' יסלח לה. צמה הכתוב מדצר צאשה שנדרה נזויר ושמע צעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוצרת על נדרה ושומה יין ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה ואף על פי שהוא מופר ואם המופרים צריכים סליחה קל וחומר לשאינן מופרים (ספרי):
- (7) ואם היו תהיה לאיש. זו ארוסה או אינו אלא נשואה כשהוא אומר ואם צית אישה נדרה הרי נשואה אמור וכאן צארוסה וצא לחלוק צה שצציה וצעלה מפירין נדרה הפר האצ ולא הפר הצעל או הפר האצ הרי זה אינו מופר ואין צריך לומר אם קיים אחד מהם (שס. נדרים קז): ונדרה עליה. שנדרה צצית אציה ולא שמע צהן אציה ולא הופרו ולא הוקמו (ספרי שס):
- (8) ושמע אישה וגו'. הרי לך שאם קיים הצעל שהוא קיים (שס):
- (9) והפר את נדרה אשר עליה. יכול אפילו לא הפר האצ תלמוד לומר צנעוריה צית אציה כל שצנעוריה צרשות אציה היא (קידושין יג. כחצות מו, צ):

- 10 But the vow of a widow, or of her that is divorced, even every thing wherewith she hath bound her soul, shall stand against her. וַנִּדְרֵה אֶלְמָנָה וְגִרוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: וַנִּדְרֵה אֶרְמָלָא וּמִתְרַכָּא כָּל דְּאָסְרֵת עַל נַפְשָׁהּ קַיִים עָלֶיהָ:
- 11 And if a woman vowed in her husband's house, or bound her soul by a bond with an oath, וְאִם-בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה אוֹ-אָסְרָה אָסָר עַל-נַפְשָׁהּ בִּשְׁבָעָה: וְאִם בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה אוֹ-אָסְרָה אָסָר עַל-נַפְשָׁהּ בִּשְׁבָעָה:
- 12 and her husband heard it, and held his peace at her, and disallowed her not, then all her vows shall stand, and every bond wherewith she bound her soul shall stand. וְשָׁמַע אִשָּׁה וְהֶחְרַשׁ לָהּ לֹא הִנִּיא אֹתָהּ וְקָמָה כָּל-נִדְרֶיהָ וְכָל-אָסָר אֲשֶׁר-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם: וְשָׁמַע בַּעַלָּהּ וַיִּשְׁתַּק לָהּ לֹא אָעֲדִי יְתָהוֹן וַיְקוּמוּן כָּל נִדְרָהָ וְכָל אָסְרֵי דְאָסְרֵת עַל נַפְשָׁהּ יָקוּמוּן:
- 13 But if her husband make them null and void in the day that he heareth them, then whatsoever proceeded out of her lips, whether it were her vows, or the bond of her soul, shall not stand: her husband hath made them void; and the LORD will forgive her. וְאִם-הִפְרֹ יָפֵר אֹתָם וְאִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל-מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וּלְאָסָר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִשָּׁה הִפְרָם וַיִּהְיֶה יִסְלַח-לָהּ: וְאִם בִּטְלָא וּבִטְלֵהוֹן בַּעַלָּהּ בְּיוֹמָא דְשָׁמַע כָּל אִפְקוּת שְׂפּוֹתָהָ לְנִדְרָהָ וּלְאָסָר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּמוּן בַּעַלָּהּ בִּטְלֵהוֹן וּמִן קָדָם יִי יִשְׁתַּבֵּיך לָהּ:
- 14 Every vow, and every binding oath to afflict the soul, her husband may let it stand, or her husband may make it void. כָּל-נִדְרֵה וְכָל-שְׁבָעַת אָסָר לְעֻזַּת נַפֶּשׁ אִשָּׁה יְקִימְנָהּ וְאִשָּׁה יִפְרֶנּוּ: כָּל נִדְרֵה וְכָל קִיּוּמַת אָסָר לְסַנְפָּא נַפֶּשׁ בַּעַלָּהּ יְקִימְנָהּ וּבַעַלָּהּ יִבְטִילְנָהּ:
- 15 But if her husband altogether hold his peace at her from day to day, then he causeth all her vows to stand, or all her bonds, which are upon her; he hath let them stand, because he held his peace at her in the day that he heard them. וְאִם-הֶחְרַשׁ יְחַרִּישׁ לָהּ אִשָּׁה מִיּוֹם אֶל-יוֹם וְהָקִים אֶת-כָּל-נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת-כָּל-אָסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הָקִים אֹתָם כִּי-הֶחְרַשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ: וְאִם מִשְׁתַּק יִשְׁתַּק לָהּ בַּעַלָּהּ מִיּוֹם לְיוֹם וַיְקִיִּים יֵת כָּל נִדְרָהָ אוֹ יֵת כָּל אָסְרָהָ דְעָלָה קַיִים יְתָהוֹן אַרִי שְׂתִיק לָהּ בְּיוֹמָא דְשָׁמַע:
- 16 But if he shall make them null and void after that he hath heard them, then he shall bear her iniquity. וְאִם-הִפְרֹ יָפֵר אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת-עֲוֹנָהּ: וְאִם בִּטְלָא וּבִטְלֵהוֹן בְּתֵר דְשָׁמַע וַיְקַבֵּיל יֵת חֻבָּה:

- (10) כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לפי שאינה לא צרשות אב ולא צרשות זעל וצאלמנה מן הנשואין הכתוב מדבר. אצל אלמנה מן האירוסין מת הצעל נחרוקנה וחזרה לרשות האב (ספרי קנד. נדרים סח, א);
- (11) ואם בית אישה נדרה. צנשואה הכתוב מדבר (ספרי סס);
- (14) כל נדר וכל שבועת אסר וגו'. לפי שאמר שהצעל מפר יכול כל נדרים צמשמע תלמוד לומר לענות נפש אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש צלצד. והם מפורשים צמסכת נדרים (עט, א);
- (15) מיום אל יום. שלא תאמר מעת לעת לכך נאמר מיום אל יום ללמדך שאין מפר אלא עד שתחשך (שם עו, ב);
- (16) אחרי שמעו. אחרי ששמעו וקיים שאמר אפשי צו וחזר והפך לה אפילו צו ציוס (ספרי קנו): ונשא את עונה. הוא נכנס תחתיה. למדנו מכאן שהגורס תקלה לחזירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין;

17	These are the statutes, which the LORD commanded Moses, between a man and his wife, between a father and his daughter, being in her youth, in her father's house.	אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶלֶּיִן קִמּוּיָא דְּפִקִּיד יְיָ יֵת אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ בְּנַעֲרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: (פ)	17
XXXI	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:	שני כז
2	'Avenge the children of Israel of the Midianites; afterward shalt thou be gathered unto thy people.'	נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרָא תֵּאָסֵף אֶל־עַמֶּיךָ:	2
3	And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the LORD's vengeance on Midian.	וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצָבָא וַיְהִיו עַל־מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדְיָן:	3
4	Of every tribe a thousand, throughout all the tribes of Israel, shall ye send to the war.'	אֵלֶּף לַמַּטֵּה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְכָל־מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלָחוּ לְצָבָא:	4
5	So there were delivered, out of the thousands of Israel, a thousand of every tribe, twelve thousand armed for war.	וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֶּף לַמַּטֵּה שְׁנַיִם־עָשָׂר אֵלֶּף חִלּוּצֵי צָבָא:	5
6	And Moses sent them, a thousand of every tribe, to the war, them and Phinehas the son of Eleazar the priest, to the war, with the holy vessels and the trumpets for the alarm in his hand.	וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצָבָא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֱלִעֶזֶר הַכֹּהֵן לְצָבָא וְכָל־הַקֳּדָשׁ וַחֲצֻצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְיָדוֹ:	6

(2) מאת המדינים. ולא מאת המואבים שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שיהיו שוללים אותם שלא נאמר אלא (דברים ב, ט) אל תתגר בם מלחמה. אצל מדינים נחשבו על ריב לא להם. דבר אחר מפני צ' פרידות טויות שיש לי להוויא מהם רות המואבית ונעמה העמונית (צ"ק לח, ב):

(3) וידבר משה וגו'. אף על פי ששמע שמיחתו תלויה בדבר עשה צמחה ולא איחר (ספרי קנו): החלצו. כתרומו לשון חלוצי צבא מוויינים: אנשים. נדיקים וכן (שמות יז, ט) בחר לנו אנשים וכן (דברים א, טו) אנשים חכמים וידועים (תנחומא מטות ג): נקמת ד'. שהעומד כנגד ישראל כאלו עומד כנגד הקב"ה (שם):

(4) לכול משות ישראל. לרבות שצט לוי (ספרי שם):

(5) וימסרו. להודיעך שצחן של רועי ישראל כמה הם חזיצים על ישראל עד שלא שמעו צמיחתו מה הוא אומר (שמות יז, ד) עוד מעט וסקלוני ומשמעו שמיחת משה תלויה צנקת מדין לא ראו ללכת עד שנמסרו על כרחן (ספרי שם):

(6) אותם ואת פינחס. מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר אמר הקב"ה מי שהתחיל במצוה שהרג כוזי בת זור יגמור (תנחומא שם). דבר אחר שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנאמר (בראשית לו, לו) והמדנים מכרו אותו (ספרי שם) ומנין שהיה אמו של פנחס משל יוסף שנאמר (שמות ו, כה) מצנות פוטיאל מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודת אלילים ומזרע יוסף שפטם צינרו. דבר אחר שהיה משוח מלחמה (סוטה מג, א): וכלי הקדש. זה הארון והלִיץ

- 7 And they warred against Midian, as the LORD commanded Moses; and they slew every male. 7
וַיִּצְבְּאוּ עַל-מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כָּל-זָכָר:
- 8 And they slew the kings of Midian with the rest of their slain: Evi, and Rekem, and Zur, and Hur, and Reba, the five kings of Midian; Balaam also the son of Beor they slew with the sword. 8
וְאֶת-מְלָכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל-חֲלָלֵיהֶם אֶת-אֹנִי וְאֶת-רֶקֶם וְאֶת-צֹר וְאֶת-חֹר וְאֶת-רֵבֶעַ חֲמִשָּׁת מְלָכֵי מִדְיָן וְאֵת בַּלְעָם בֶּן-בְּעֹר הָרְגוּ בַחֶרֶב:
- 9 And the children of Israel took captive the women of Midian and their little ones; and all their cattle, and all their flocks, and all their goods, they took for a prey. 9
וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-נָשֵׁי מִדְיָן וְאֶת-טַפָּם וְאֵת כָּל-בְּהֶמְתָּם וְאֶת-כָּל-מִקְנֵתָם וְאֶת-כָּל-חֵילָם בְּזָזוּ:
- 10 And all their cities in the places wherein they dwelt, and all their encampments, they burnt with fire. 10
וְאֵת כָּל-עָרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל-טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָאֵשׁ:
- 11 And they took all the spoil, and all the prey, both of man and of beast. 11
וַיִּקְחוּ אֶת-כָּל-הַשָּׁלָל וְאֵת כָּל-הַמָּלְקוֹת בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה:

שהיה כללם עמהם ומפריח מלכי מדין ככשפים והוא עצמו פורח עמהם הראה להם את הניץ שהשם חקוק בו והם נופלים לכן נאמר על חלליהם במלכי מדין שנופלים על החללים מן האויר וכן כללם כתיב (בספר יהושע יג, כב) אל חלליהם (תנחומא ד): בידו. דרשותו וכן (במדבר כא, כ) ויקח את כל ארצו מידו (ספרי קנו):

(8) חמשת מלכי מדין. וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב למה הוזקק לומר חמשת אלא ללמדך ששור כולם בענה והשוו כולם בפורענות. כלם הלך שם ליטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצמו ויצא ממדין לקראת ישראל ומשיאן ענה רעה אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכולתם להם. ועכשיו צ"צ אלף אחס צאים להלם. נתנו לו שכרו משלם ולא קפחוהו (ס): בחרב. הוא בא על ישראל והחליף אומנתו באומנותם שאין נושעים אלא צפיהם על ידי תפלה ובקשה. וצא הוא ותפש אומנותם לקללם צפיו אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות שצאין בחרב שנאמר (בראשית כז, מ) ועל חרבך תחיה:

(10) טירתם. מקום פלטרין שלהם (ספרי שם) שהוא לשון מושב כומרים יודעי חוקיהם. דבר אחר לשון מושב שריהם כמו שמחורגם (ש"א ו, ח) סרני פלשתיים טורני פלשתיא:

(11) ויקחו את כל השלל וגו'. מגיד שהיו כשרים ודיקים ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בצוה שלא דרשות שנאמר את כל השלל וגו' ועליהם מפורש בקבלה (ש"א ו, ו) שניך כעדר החללים וגו'. אף אנשי המלחמה שניך כולם דייקים (ספרי שם): שלל. הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין: בז. הוא ציז מטלטלין שאינם תכשיטין: מלקוח. אדם ובהמה. ובמקום שכתוב שני אלל מלקוח שני באדם ומלקוח ובהמה:

12	And they brought the captives, and the prey, and the spoil, unto Moses, and unto Eleazar the priest, and unto the congregation of the children of Israel, unto the camp, unto the plains of Moab, which are by the Jordan at Jericho.	וַיָּבִאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶת-עֶדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשְּׁבִי וְאֶת-הַמָּלְקוֹחַ וְאֶת-הַשְּׁלָל אֶל-הַמַּחֲנֶה אֶל-עֶרְבַת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-יַרְדֵּן יֵרֵחוֹ: (ס)	12
13	And Moses, and Eleazar the priest, and all the princes of the congregation, went forth to meet them without the camp.	וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל-נְשִׂאֵי הָעֵדָה לִקְרֹאתָם אֶל-מַחֲוֶיז לַמַּחֲנֶה:	שלישי (שני)
14	And Moses was wroth with the officers of the host, the captains of thousands and the captains of hundreds, who came from the service of the war.	וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיָל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצִּבְּא הַמִּלְחָמָה:	14
15	And Moses said unto them: 'Have ye saved all the women alive?	וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הֲחַיִּיתֶם כָּל-נָקְבָה:	15
16	Behold, these caused the children of Israel, through the counsel of Balaam, to revolt so as to break faith with the LORD in the matter of Peor, and so the plague was among the congregation of the LORD.	הֲנֵן הִנֵּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבָּר בִּלְעָם לְמִסְר־מַעַל בִּיתְהוָה עַל-דְּבַר-פְּעֹזֹר וְתָהִי הַמִּגֶּפֶה בְּעֵדַת יְהוָה:	16
17	Now therefore kill every male among the little ones, and kill every woman that hath known man by lying with him.	וַעֲתָה הֲרֹגוּ כָל-זָכָר בֶּטָף וְכָל-אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ:	17
18	But all the women children, that have not known man by lying with him, keep alive for yourselves.	וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר תְּחִיּוּ לָכֶם:	18

(13) ויצאו משה ואלעזר הכהן. לפי שראו את נערי ישראל יואכים לחטוף מן הצוה (שס):
 (14) ויקצף משה על פקודי החיל. ממונים על החיל ללמדך שכל סרחון הדור תלוי בגדולים שיש כח בידם למחות (שס):

(16) הן הנח. מגיד שהיו מכירין אותן. זו היא שנכשל פלוני זה (ספרי וטא): בדבר בלעם. אמר להם אפילו אתם מכניסים כל המונות (ס"א האומות) שזעולס אין אתם יכולים להם שמא מרובים אתם מן המזרים שהיו שם מאות רכב צחור צואו ואשיאכם ענה. אלהיהם של אלו שונא ומה הוא וכו' כדאיתא בחלק (סנהדרין קו, א) ובספרי (שס):
 (17) וכל אשה יודעת איש. ראויה להזעל אף על פי שלא נזעלה ולפני הנץ העבירות והראויה להזעל פניה מוריקות (יצמות ט, ג): הרגו. למה חזר ואמר להפסיק הענין דצרי רבי ישמעאל שאם אני קורא הרגו כל זכר בטף וכל אשה יודעת איש וכל הטף בנשים וגו' איני יודע אם להרוג (וכל אשה יודעת) עם הזכרים או להחיות עם הטף לכך נאמר הרגו (ספרי קנו):

<p>19 And encamp ye without the camp seven days; whosoever hath killed any person, and whosoever hath touched any slain, purify yourselves on the third day and on the seventh day, ye and your captives.</p>	<p>וְאַתֶּן שְׂרוּ מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא שְׁבַע יוֹמִין כָּל דְּקִטְל נַפְשָׁא וְכָל דְּקָרַב בְּקִטְלָא תְּדוּן עֲלוּהֵי בְיוֹמָא תְּלִיתָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָא אֲתוֹן וּשְׁבִיכוֹן:</p>	<p>19 וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כָּל הַיּוֹגֵג נֶפֶשׁ וְכָל נֹגֵעַ בַּחֵלָל יִתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם:</p>
<p>20 And as to every garment, and all that is made of skin, and all work of goats' hair, and all things made of wood, ye shall purify.'</p>	<p>וְכָל בְּגָד וְכָל כְּלִי-עוֹר וְכָל- מַעֲשֵׂה עֵצִים וְכָל-כְּלִי-עֵץ תִּתְחַטְּאוּ: (ס)</p>	<p>20 וְכָל-בְּגָד וְכָל-כְּלִי-עוֹר וְכָל- מַעֲשֵׂה עֵצִים וְכָל-כְּלִי-עֵץ תִּתְחַטְּאוּ: (ס)</p>
<p>21 And Eleazar the priest said unto the men of war that went to the battle: 'This is the statute of the law which the LORD hath commanded Moses:</p>	<p>וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל-אֲנָשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לְמִלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:</p>	<p>21 וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל-אֲנָשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לְמִלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה:</p>
<p>22 Howbeit the gold, and the silver, the brass, the iron, the tin, and the lead,</p>	<p>בָּרָם יֵת דְּהָבָא וְיֵת כֶּסֶף יֵת נְחָשָׁא יֵת בְּרִזְלָא יֵת עֲבָצָא וְיֵת אַבְרָא:</p>	<p>22 אֵךְ אֶת-הַזָּהָב וְאֶת-הַכֶּסֶף אֶת-הַנְּחֹשֶׁת אֶת-הַבְּרִזְלִי אֶת- הַבְּדִיל וְאֶת-הָעֶפְרָת:</p>
<p>23 every thing that may abide the fire, ye shall make to go through the fire, and it shall be clean; nevertheless it shall be purified with the water of sprinkling; and all that abideth not the fire ye shall make to go through the water.</p>	<p>כָּל מִדְּעָם דְּמִתְעַל בְּנוֹרָא תַּעֲבְרוּנִיהּ בְּנוֹרָא וְיֵדְכִי בָרָם בְּמִי אֲדִיוֹתָא יִתְדִי וְכָל דְּלֹא מִתְעַל בְּנוֹרָא תַּעֲבְרוּנִיהּ בְּמִיָּא:</p>	<p>23 כָּל-דְּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְיִטְהַר אֵךְ בְּמִי נְדָה יִתְחַטֵּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמִיָּם:</p>

(19) מחוץ למחנה. שלא יכנסו לעזרה: כל הורג נפש. רצי מאיר אומר זהורג בדבר המקבל טומאה הכתוב מדבר ולמדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחצורי המת כאלו נוגע במת עצמו או יכול אפילו זרק בו חץ והרגו תלמוד לומר וכל הנוגע בחלל מקיש הורג לנוגע מה נוגע על ידי חצוריו אף הורג על ידי חצוריו (ספרי חקת קכו): תחטאו. צמי נדה כדין שאר טמאי מתים שאף לדברי האומרים (יצמות ס, ב. סא, א) קצרי עוזדי גילולים אינן מטמאין צאהל שנאמר (יחזקאל לד, לא) ואתן לאני לאן מרעיתי אדם אתם קרויין אדם ואין עוזדי גילולים קרויין אדם. מודה הוא שהעוזדי גילולים מטמאין במגע ובמשא שלא נאמר אדם אלא אצל טומאת אהלים שנאמר (צמדבר יט, יד) אדם כי ימות צאהל: אתם ושביכם. לא שהנכרים מקבלין טומאה וזריכין הזאה אלא מה אתם בני ברית אף שזיכס כשיצאו לברית ויטמאו זריכין הזאה (ספרי קנו):

(20) וכל מעשה עזים. להביא כלי הקרנים והטלפים והעצמות (ת"כ. חולין כה, ז):

(21) ויאמר אלעזר הכהן וגו'. לפי שצא משה לכלל כעס צא לכלל טעות שנחלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים וכן אתה מואל צשמיני למלואים שנאמר (ויקרא י, יז) ויקצוף (משה) על אלעזר ועל איתמר צא לכלל כעס צא לכלל טעות וכן (צמדבר כ, יא) צשמעו נא המורים ויך את הסלע על ידי הכעס טעה (ספרי טז): אשר צוה ד' וגו'. תלה ההוראה צרצו (שם):

(22) אך את הזהב וגו'. אף על פי שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טומאה עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול. ואף לשון מיעוט כלומר ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אפילו לאחר טהרתן מטומאת המת עד שיטהרו מזליעת איסור נבלות. ורבותינו אמרו (יל"ש תשפ"ה) אף את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגיעלנו וזהו לשון אף שלא יהא שם חלודה אף המתכת יהיה כמות שהוא:

(23) כל דבר אשר יבא באש. לצלל צו כלום: תעבירו באש. כדרך ששמישו הגעלתו מה ששמישו על ידי חמין יגיעלנו צחמין ומה ששמישו על ידי כגון השפוד והאכלה ילננו צאור (ע"ז עה, ז): אך במי נדה יתחטא. לפי

24	And ye shall wash your clothes on the seventh day, and ye shall be clean, and afterward ye may come into the camp.	וְכַבְּסֶתֶם בְּגֵדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְטַהַרְתֶּם וְאַחֵר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה: (ס)	וְתַחֲוִירוֹן לְבוּשֵׁיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְטַהַרְתֶּם וְאַחֵר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה: (ס)
25	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:	וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימַר:
26	'Take the sum of the prey that was taken, both of man and of beast, thou, and Eleazar the priest, and the heads of the fathers' houses of the congregation;	שָׂא אֶת רֹאשׁ מַלְקוֹת הַשָּׂבִי בָאָדָם וּבְבִהֵמָה אֹתָהּ וְאַלְעֹזֶר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה:	קְבִיל יֵת חֹשֶׁבֶן דְּבַרְתָּ שָׂבִי בָאָדָם וּבְבִהֵמָה אֹתָהּ וְאַלְעֹזֶר כֹּהֵנָא וְרִישֵׁי אֲבֹתָת כְּנֹשְׁתָּא:
27	and divide the prey into two parts: between the men skilled in war, that went out to battle, and all the congregation;	וְחִצִּיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹת בֵּין תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה הַיְצְאִים לְצָבָא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה:	וְתַפְלִיג יֵת דְּבַרְתָּא בֵּין גֻּבְרֵי מְגִיחֵי קָרְבָּא דְּנַפְקוּ לְחִילָא וּבֵין כָּל כְּנֹשְׁתָּא:
28	and levy a tribute unto the LORD of the men of war that went out to battle: one soul of five hundred, both of the persons, and of the beeves, and of the asses, and of the flocks;	וְהִרְמֵת מִכֶּסֶּס לַיהוָה מֵאֵת אֲנָשֵׁי הַמַּלְחָמָה הַיְצְאִים לְצָבָא אֶתְד נֶפֶשׁ מִחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן:	וְתַפְרִישׁ נְסִיכָא קֳדָם יְיָ מִן גֻּבְרֵי מְגִיחֵי קָרְבָּא דְּנַפְקוּ לְחִילָא חֲדָא נֶפֶשָׁא מִחֲמִישׁ מֵאָה מִן אֲנָשָׁא וּמִן תּוֹרֵי וּמִן חֲמֹרֵי וּמִן עֲנָא:
29	take it of their half, and give it unto Eleazar the priest, as a portion set apart for the LORD.	מִמִּחֲצִיתָם תִּקְחוּ וְנִתְּנָה לְאַלְעֹזֶר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יְהוָה:	מִמְּלֹגֵיתָהוֹן תִּסְבוּן וְתִתְּנוּן לְאַלְעֹזֶר כֹּהֵנָא אֶפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ:
30	And of the children of Israel's half, thou shalt take one drawn out of every fifty, of the persons, of the beeves, of the asses, and of the flocks, even of all the cattle, and give them unto the Levites, that keep the charge of the tabernacle of the LORD.	וּמִמִּחֲצִית בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקְחוּ אֶחָדוֹ אֶחָד מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן מִכָּל־הַבִּהֵמָה וְנִתְּנָה אֹתָם לְלוֹוִים שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה:	וּמִמְּלֹגֵיתָהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּסְבּ חֲדָ דִּיתְחָד מִן חֲמִשִּׁין מִן אֲנָשָׁא מִן תּוֹרֵי מִן חֲמֹרֵי וּמִן עֲנָא מִכָּל בְּעִירָא וְתִתְּנוּן יְתָהוֹן לְלוֹוִי נְטָרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכָּנָא דִּי:
31	And Moses and Eleazar the priest did as the LORD commanded Moses.	וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַלְעֹזֶר הַכֹּהֵן כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:	וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאַלְעֹזֶר כֹּהֵנָא כְּמָא דְּפִקִּיד יְיָ יְתָ מֹשֶׁה:

פשוטו חטוי זה לטהרו מטומאת מת אמר להם צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו (שס) מכאן שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות ומי נדה הכתובים כאן דרשו מים הראויים לטבול צהם נדה. וכמה הם מ' סאה: וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו על ידי האור כגון כוסות וכלויות שמשמשין צונן ולא צלעו איסור: העבירו במים. מטבילו ודיו ודוקא כלי מתכות (שס):

(24) אל המחנה. למחנה שכניה שאין טמא מת טעון שילוח ממחנה לויה וממחנה ישראל (פסחים סו, ב):

(26) שא את ראש. קח את הששון:

(27) וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה וגו'. חציו לחלו וחציו לחלו:

32	Now the prey, over and above the booty which the men of war took, was six hundred thousand and seventy thousand and five thousand sheep,	וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יְתֵר הַבָּזוּ אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הַצָּבָא צֹאן שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים וְחֲמִשָּׁת אֲלָפִים:	וְהָיָה דְּבִרְתָּא שְׂאָר בָּזָא דְּבִזּוּ עִמָּא דִּנְפְקוּ לְחִילָא עֲנָא שִׁית מֵאָה וְשִׁבְעִין וְחֲמִשָּׁא אֲלָפִין:
33	and threescore and twelve thousand beeves,	וּבִקָּר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אֶלֶף:	וְתוֹרֵי שִׁבְעִין וְתָרִין אֲלָפִין:
34	and threescore and one thousand asses,	וְחֲמֹרִים אֶחָד וְשָׁשִׁים אֶלֶף:	וְחֲמֹרֵי שְׁתֵּין וְחָד אֲלָפִין:
35	and thirty and two thousand persons in all, of the women that had not known man by lying with him.	וּנְפֹשׁ אָדָם מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכָּב זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף:	וּנְפֹשָׁא דְּאִנְשָׁא מִן נְשִׂיא דְּלֹא יָדְעָא מִשְׁכָּבֵי דְּכוּרָא כָּל נְפֹשָׁתָא תְּלָתִין וְתָרִין אֲלָפִין:
36	And the half, which was the portion of them that went out to war, was in number three hundred thousand and thirty thousand and seven thousand and five hundred sheep.	וַתְּהִי הַמִּחְצָה חֲלֶק הַיָּצְאִים בַּצָּבָא מִסֵּפֶר הַצֹּאן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת:	וְהָיָה פְּלִגּוּתָא חוּלְק גּוֹבְרִיָּא דִּנְפְקוּ לְחִילָא מִנֵּן עֲנָא תְּלָת מֵאָה וְתְּלָתִין וְשִׁבְעָא אֲלָפִין וְחֲמִישׁ מֵאָה:
37	And the LORD's tribute of the sheep was six hundred and threescore and fifteen.	וַיְהִי הַמָּכֶס לַיהוָה מִן־הַצֹּאן שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמֵשׁ וְשִׁבְעִים:	וְהָיָה נְסִיבָא קָדָם יְיָ מִן עֲנָא שִׁית מֵאָה וְשִׁבְעִין וְחֲמִישׁ:
38	And the beeves were thirty and six thousand, of which the LORD's tribute was threescore and twelve.	וּבִקָּר שְׁשָׁה וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמִכְסֵם לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים:	וְתוֹרֵי תְּלָתִין וְשִׁשָּׁא אֲלָפִין וּנְסִיבָהוּן קָדָם יְיָ שִׁבְעִין וְתָרִין:
39	And the asses were thirty thousand and five hundred, of which the LORD's tribute was threescore and one.	וְחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסֵם לַיהוָה אֶחָד וְשָׁשִׁים:	וְחֲמֹרֵי תְּלָתִין אֲלָפִין וְחֲמִישׁ מֵאָה וּנְסִיבָהוּן קָדָם יְיָ שְׁתֵּין וְחָד:
40	And the persons were sixteen thousand, of whom the LORD's tribute was thirty and two persons.	וּנְפֹשׁ אָדָם שְׁשָׁה עָשָׂר אֶלֶף וּמִכְסֵם לַיהוָה שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים נֶפֶשׁ:	וּנְפֹשָׁא דְּאִנְשָׁא שְׁתַּת עָשָׂר אֲלָפִין וּנְסִיבָהוּן קָדָם יְיָ תְּלָתִין וְתָרִין נֶפֶשׁ:
41	And Moses gave the tribute, which was set apart for the LORD, unto Eleazar the priest, as the LORD commanded Moses.	וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מִכְסֵּי תְּרוּמַת יְהוָה לְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:	וַיִּהְיֶה מֹשֶׁה יָת נְסִיב אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ לְאַלְעָזָר כַּהֲנָא כַּמָּא דְּפָשִׁיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

(32) ויהי המלקוח יתר הבז. לפי שלא נטעו להריס מכס מן המטלטלין אלא מן המלקוח כתב את הלשון הזה ויהי המלקוח שצא לכלל חלוקה ולכלל מכס שהיה עודף על צו המטלטלין אשר בזו עס הצבא איש לו ולא צא לכלל חלוקה מספר הצאן וגו':

42	And of the children of Israel's half, which Moses divided off from the men that warred—	וממחצית בני ישראל אשר חצה משה מן המלחמים החיילים:	חמישי
43	now the congregation's half was three hundred thousand and thirty thousand and seven thousand and five hundred sheep,	ותהי מחצת העדה מן הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף שבעת אלפים וחמש מאות:	43
44	and thirty and six thousand beeves,	ובקר ששה ושלשים אלף:	44
45	and thirty thousand and five hundred asses,	וחמרים שלשים אלף וחמש מאות:	45
46	and sixteen thousand persons—	ונפש אדם ששה עשר אלף:	46
47	even of the children of Israel's half, Moses took one drawn out of every fifty, both of man and of beast, and gave them unto the Levites, that kept the charge of the tabernacle of the LORD; as the LORD commanded Moses.	ויקח משה ממחצת בני ישראל את האחד אחד מן החמשים מן האדם ומן בהמה ויתן אתם ללויים שמרי משמרת משכן יהוה כאשר צוה יהוה את משה:	47
48	And the officers that were over the thousands of the host, the captains of thousands, and the captains of hundreds, came near unto Moses;	ויקרב אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות:	48
49	and they said unto Moses: 'Thy servants have taken the sum of the men of war that are under our charge, and there lacketh not one man of us.	ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש:	49
50	And we have brought the LORD's offering, what every man hath gotten, of jewels of gold, armlets, and bracelets, signet-rings, ear-rings, and girdles, to make atonement for our souls before the LORD.'	ונקרב את קרבן יהוה איש אשר מצא כלי זהב אצעתה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני יהוה:	50

(42) וממחצית בני ישראל אשר חצה משה. לעדה. והוציאה להם מן האנשים הנוצאים:

(43) ותהי מחצת העדה. כן וכך:

(47) ויקח משה וגו':

(48) הפקודים. הממונים:

(49) ולא נפקד. ולא נחסר ותרגומו ולא שגא חף הוא בלשון חסרון כמו (בראשית לא, לט) אנכי אחטנה תרגומו דהוה שגיא ממניגא וכן (שמואל א כ, יח) כי יפקד מושבך. יחסר מקום מושבך. איש הרגיל ליטב שם וכן (שם כז) ויפקד מקום דוד. נחסר מקומו ואין איש יושב שם:

51	And Moses and Eleazar the priest took the gold of them, even all wrought jewels.	וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כֹּהֵנָא יְת דְּהָבָא מִנְהוֹן כָּל מָאן דְּעֻבְדָּא:	וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאַתָּם כָּל כְּלֵי מַעֲשֶׂה:	51
52	And all the gold of the gift that they set apart for the LORD, of the captains of thousands, and of the captains of hundreds, was sixteen thousand seven hundred and fifty shekels.—	וַהֲנָה כָּל דְּהָב אִפְרָשׁוּתָא דְּאַפְרִישׁוּ קָדָם יי שְׁתַּת עֶשֶׂר אֲלָפִין שֶׁבַע מֵאָה וְחֲמִשִּׁין סָלְעִין מִן רַבְנֵי אֲלָפֵי וּמִן רַבְנֵי מֵאוֹתָא:	וַיְהִיו כָּל־זָהָב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הָרִימוּ לַיהוָה שֵׁשֶׁה עֶשֶׂר אֲלָף שֶׁבַע־מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת:	52
53	For the men of war had taken booty, every man for himself.—	גִּבּוֹרִין דְּחִילָא בִּזּוּ גִבּוֹר לְנַפְשֵׁיהּ:	אֲנָשִׁי הַצָּבָא בִּזְזוּ אִישׁ לוֹ:	53
54	And Moses and Eleazar the priest took the gold of the captains of thousands and of hundreds, and brought it into the tent of meeting, for a memorial for the children of Israel before the LORD.	וַיִּסָּב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כֹּהֵנָא יְת דְּהָבָא מִן רַבְנֵי אֲלָפֵי וּמֵאוֹתָא וַאֲחֵיאוּ יְתִיה לְמִשְׁכַּן זִמְנָא דְּיֻכְרָנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם יי:	וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיָּכֻרֹן לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה: (פ)	54
XXXII	Now the children of Reuben and the children of Gad had a very great multitude of cattle; and when they saw the land of Jazer, and the land of Gilead, that, behold, the place was a place for cattle,	וּבְעִיר סְגִי הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי גָד תַּקִּיף לְחֻדָּא וַחֲזִיו יְת אֶרֶע יַעֲזָר וְיְת אֶרֶע גִּלְעָד וְהָא אַתְרָא אַתְר פֶּשֶׁר לְבֵית בְּעִיר:	וּמִקְנֵהוּ רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי־גָד עֲצוּם מְאֹד וַיֵּרְאוּ אֶת־אֶרֶץ יַעֲזָר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וַהֲנֵה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֵה:	ששי (שלישי) כט
2	the children of Gad and the children of Reuben came and spoke unto Moses, and to Eleazar the priest, and unto the princes of the congregation, saying:	וְאֵתוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כֹּהֵנָא וּלְרַבְרָבֵי כְּנִשְׁתָּא לְמִימַר:	וַיָּבִיאוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשִׂאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר:	2
3	'Ataroth, and Dibon, and Jazer, and Nimrah, and Heshbon, and Elealeh, and Sebam, and Nebo, and Beon,	עֲטָרוֹת וְדִיבּוֹן וַיַּעֲזָר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלָה וְשֶׁבַם וְנָבו וּבְעֵזָן:	עֲטָרוֹת וְדִיבּוֹן וַיַּעֲזָר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלָה וְשֶׁבַם וְנָבו וּבְעֵזָן:	3
4	the land which the LORD smote before the congregation of Israel, is a land for cattle, and thy servants have cattle.'	אֶרֶעָא דְּמַחָא יי יְת יְתִבְהָא קָדָם כְּנִשְׁתָּא דְּיִשְׂרָאֵל אֶרֶע פֶּשֶׁרָא לְבֵית בְּעִיר הִיא וְלַעֲבָדֶיךָ אֵית בְּעִיר:	הָאֶרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לִפְנֵי עַדְתִּי יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנֵה הִיא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֵה: (ס)	4

(50) אצטעה. אלו נמידים של רגל: וצמיד. של יד: עגיל. נזמיראון: וכמו. דפוס של בית הרחם לכפר על הרהור הלג של צנות מדין:
(3) עטרות ודיבון וגו'. מארץ סיחון ועוג היו:

5	And they said: 'If we have found favour in thy sight, let this land be given unto thy servants for a possession; bring us not over the Jordan.'	וַיֹּאמְרוּ אִם-מִצָּאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתֵּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לְאֻחֲזָה אֶל-תַּעֲבֹרֵנוּ אֶת- הַיַּרְדֵּן:	5
6	And Moses said unto the children of Gad and to the children of Reuben: 'Shall your brethren go to the war, and shall ye sit here?	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי-גָד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן הָאֲחִיכֶם יֵבֹאוּ לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה:	6
7	And wherefore will ye turn away the heart of the children of Israel from going over into the land which the LORD hath given them?	וְלָמָּה (כִּי תִנּוּאוּן) [קִי תִנּוּאוּן] אֶת-לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל- הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה:	7
8	Thus did your fathers, when I sent them from Kadesh-barnea to see the land.	כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשַׁלְּחִי אֹתָם מִקֶּדֶשׁ בְּרִנֶּעַ לִרְאוֹת אֶת- הָאָרֶץ:	8
9	For when they went up unto the valley of Eshcol, and saw the land, they turned away the heart of the children of Israel, that they should not go into the land which the LORD had given them.	וַיַּעֲלוּ עַד-נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וַיָּנִיאוּ אֶת-לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִבְלֹתִי-בָא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה:	9
10	And the LORD's anger was kindled in that day, and He swore, saying:	וַיִּחַר-אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר:	10
11	Surely none of the men that came up out of Egypt, from twenty years old and upward, shall see the land which I swore unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob; because they have not wholly followed Me;	אִם-יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֲלִים מִמַּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא-מָלְאוּ אַחֲרַי:	11
12	save Caleb the son of Jephunneh the Kenizzite, and Joshua the son of Nun; because they have wholly followed the LORD.	בְּלֹתִי כָלֹב בֶּן-יִפְנֶה הַקִּנִּזִּי וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון אֲחֵרִי יְהוָה:	12

(6) האחיכם. לשון תמיהה הוא:

(7) ולמה תניאון. תסירו ותמניעו לצם מעצור שיהיו סבורים שאתם יראים לעצור מפני המלחמה וחוזק הערים והעם:

(8) מקדש ברנע. כך שמה ושני קדש היו:

(12) הקנזי. חורגו של קנז היה וילדה לו אמו של כלז את עתניאל (סוטה יא, ז):

- 13 And the LORD's anger was kindled against Israel, and He made them wander to and fro in the wilderness forty years, until all the generation, that had done evil in the sight of the LORD, was consumed.
- 14 And, behold, ye are risen up in your fathers' stead, a brood of sinful men, to augment yet the fierce anger of the LORD toward Israel.
- 15 For if ye turn away from after Him, He will yet again leave them in the wilderness; and so ye will destroy all this people.'
- 16 And they came near unto him, and said: 'We will build sheepfolds here for our cattle, and cities for our little ones;
- 17 but we ourselves will be ready armed to go before the children of Israel, until we have brought them unto their place; and our little ones shall dwell in the fortified cities because of the inhabitants of the land.
- 18 We will not return unto our houses, until the children of Israel have inherited every man his inheritance.
- 19 For we will not inherit with them on the other side of the Jordan, and forward, because our inheritance is fallen to us on this side of the Jordan eastward.'
- וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנָּעַם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־הָתָּה כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרָע בְּעֵינֵי יְהוָה:
- וְהִנֵּה קָמְתָם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים לַסִּפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל:
- כִּי תִשׁוּבוּן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף עוֹד לְהַנִּיחֵם בַּמִּדְבָּר וְשַׁחֲתָם לְכָל־הָעָם הַזֶּה: (ס)
- וַיִּגָּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גִּדְרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פָּה וְעָרִים לְטַפְּנוּ:
- וְאִנְחֲנוּ נֶחֱלֵץ חַשִּׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הִבִּיאֲנָם אֶל־מְקוֹמָם וְיָשֵׁב טַפְּנוּ בְּעָרֵי הַמְּבֻצָּר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:
- לֹא נָשׁוּב אֶל־בְּתִינוּ עַד הַתִּנְחַל' בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נֶחֱלָתוֹ:
- כִּי לֹא נִנְחַל' אִתָּם מֵעַבְר לַיַּרְדֵּן וְהָלָאָה כִּי בָאָה נֶחֱלָתָנוּ אֵלֵינוּ מֵעַבְר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה: (פ)
- וַתִּקֹּף רוּגְזָא דִּי בִּישְׂרָאֵל וְאוֹחֲרָנוּן בַּמִּדְבָּרָא אַרְבַּעַין שָׁנִין עַד דְּסָף כָּל דְּרָא דְעַבְד דְּבִיש קָדָם יְיָ:
- וְהָא קָמְתוּן בְּתַר אֲבֹתָתְכוּן תִּלְמִידֵי גוּבְרָא חַיִּיבָא לְאוֹסָפָא עוֹד עַל תִּקּוּף רוּגְזָא דִּי לְיִשְׂרָאֵל:
- אַרִי תַתּוּבוּן מִבְּתַר דְּחִלְתִּיה וְיֹוֹסִיף עוֹד לְאוֹחֲרוֹתְהוֹן בַּמִּדְבָּרָא וְתַחֲבִלוּן לְכָל עַמָּא הַדִּין:
- וּקְרִיבוּ לְוֹתִיה וַאֲמָרוּ חֲטָרִין דְּעָאן נִבְנֵי לְבַעֲיָרְנָא הָכָא וְקָרוּין לְטַפְלָנָא:
- וְאִנְחָנָא נִזְדְּרִי מִבְּעִין קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד דְּנַעֲלִינוּן לְאַתְרֵהוֹן וְיִתִּיב טַפְלָנָא בְּקָרוּין כְּרִיכֵן מִן קָדָם יְתִבֵי אֲרַעָא:
- לֹא נָתוּב לְבַתְנָא עַד דְּיִחְסְנוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחְסָנְתִּיה:
- אַרִי לֹא נַחְסִין עִמָּהוֹן מֵעַבְרָא לַיַּרְדֵּנָא וְלִהְלָאָה אַרִי קַבִּילָנָא אַחְסָנְתָנָא לָנָא מֵעַבְרָא לַיַּרְדֵּנָא מִדְּנָחָא:

(13) וינעם. ויטלטלם. מן נע ונד (ס"א וטלטלם ננע ונד):

(14) לספוט. כמו (ישעיה כט, ה) ספו שנה על שנה (ירמיה ז, כא) עולותיכם ספו וגו' לשון חוספת:

(16) נבנה למקננו פה. חסים היו על ממונם יותר מצניהם וצנותיהם שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם לא כן עשו העיקר עיקר והטפל טפל לנו לכם מחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לנאנכם (תנחומא ז):

(17) ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל. צראשי גייסות. מתוך שגבורים היו. שכן נאמר בגד (דברים לג, כ) וטרף זרוע אף קדקד ואף משה חזר ופירש להם צאלה הדברים (שם ג, יח) ואזו אחכם צעת ההיא וגו' חלוצים תעזרו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל. וציריחו כתיב (יהושע ו, יג) והחלוץ הולך לפנייהם זה ראובן וגד שקיימו תנאם: וישב טפנו. צעודנו אלל אחינו: בערי המבצר. שנזנה עכשיו:

20	And Moses said unto them: 'If ye will do this thing: if ye will arm yourselves to go before the LORD to the war,	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה אִם־תַּחֲלֹצוּ לִפְנֵי יְהוָה לְמַלְחָמָה:	שביעי (רביעי)
21	and every armed man of you will pass over the Jordan before the LORD, until He hath driven out His enemies from before Him,	וְעָבַר לָכֶם כָּל־חֵלּוּץ אֶת־הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוּ אֶת־אֹיְבֵי מִפְּנֵיו:	21
22	and the land be subdued before the LORD, and ye return afterward; then ye shall be clear before the LORD, and before Israel, and this land shall be unto you for a possession before the LORD.	וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה וְאַחֵר תֵּשְׁבוּ וְהִייתֶם נְקִיִּם מִיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְאֻחֲזָה לִפְנֵי יְהוָה:	22
23	But if ye will not do so, behold, ye have sinned against the LORD; and know ye your sin which will find you.	וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן כִּן הִנֵּה חַטָּאתֶם לִיהוָה וְדַעוּ חַטָּאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֹתְכֶם:	23
24	Build you cities for your little ones, and folds for your sheep; and do that which hath proceeded out of your mouth.'	בְּנוּ־לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצִנּוֹתֵיכֶם וְהִצַּא מִפִּיְכֶם תַּעֲשׂוּ:	24
25	And the children of Gad and the children of Reuben spoke unto Moses, saying: 'Thy servants will do as my lord commandeth.	וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבַדְיָה יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנֵי מֻצְוָה:	25
26	Our little ones, our wives, our flocks, and all our cattle, shall be there in the cities of Gilead;	טַפֵּנוּ נְשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־בְּהֵמָתֵנוּ יִהְיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד:	26
27	but thy servants will pass over, every man that is armed for war, before the LORD to battle, as my lord saith.'	וְעֲבַדְיָה יַעֲבְרוּ כָל־חֵלּוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה לְמַלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנֵי דָּבָר:	27

- (19) מעבר לירדן וגו'. צעזר המערבי: כי באה נחלתנו. כזר קצלונו צעזר המזרחי:
 (24) לצנאכם. תיזה 12 מגזרת (תהליס ח, ח) זנה ואלפים כלס. שאין זו אל"ף מפסיק בין נו"ן לזד"י ואל"ף שזא כאן אחר הנו"ן במקום ה"א של זנה הוא. מיסודו של רבי משה הדרשן למדתי כן: והוצא מפיכם תעשו. לגזיה. שקצלתם עליכם לעבור למלחמה עד כזש וחלוק שמה לא צקש מהס אלס ונכזשה ואחר תשובו והס קצלו עליהם עד התנחל הרי הוסיפו להמכזש שזע שחלקו וכן עשו:
 (25) ויאמר בני גד. כולס כליש אחד:

28	So Moses gave charge concerning them to Eleazar the priest, and to Joshua the son of Nun, and to the heads of the fathers' houses of the tribes of the children of Israel.	וַיִּצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֱלֻעֶזֶר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וְאֶת-רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:	28
29	And Moses said unto them: 'If the children of Gad and the children of Reuben will pass with you over the Jordan, every man that is armed to battle, before the LORD, and the land shall be subdued before you, then ye shall give them the land of Gilead for a possession;	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבֹרוּ בְנֵי-גָד וּבְנֵי-רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת-הַיַּרְדֵּן כָּל-חֲלוּץ לְמַלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה וּנְכַפְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וְנָתַתֶּם לָהֶם אֶת-אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאֻחֻזָּה:	29
30	but if they will not pass over with you armed, they shall have possessions among you in the land of Canaan.'	וְאִם-לֹא יַעֲבֹרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם וְנֹאחֲזוּ בְּתֻכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:	30
31	And the children of Gad and the children of Reuben answered, saying: 'As the LORD hath said unto thy servants, so will we do.	וַיַּעֲנוּ בְנֵי-גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵל-עַבְדֶּיךָ כֹּן נַעֲשֶׂה:	31
32	We will pass over armed before the LORD into the land of Canaan, and the possession of our inheritance shall remain with us beyond the Jordan.'	נַחֲנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַתָּנוּ אֻחֻזַּת נַחֲלָתָנוּ מֵעַבְרָ לַיַּרְדֵּן:	32
33	And Moses gave unto them, even to the children of Gad, and to the children of Reuben, and unto the half-tribe of Manasseh the son of Joseph, the kingdom of Sihon king of the Amorites, and the kingdom of Og king of Bashan, the land, according to the cities thereof with their borders, even the cities of the land round about.	וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לִבְנֵי-גָד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְחֻצֵּי שִׁבְטֵי מְנַשֶּׁה בֶּן-יוֹסֵף אֶת-מַמְלַכַּת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי וְאֶת-מַמְלַכַּת עֹג מֶלֶךְ בָּשָׁן הָאָרֶץ לְעִרְיָהּ בְּגִבְלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב:	33
34	And the children of Gad built Dibon, and Ataroth, and Aroer;	וַיְבִנוּ בְנֵי-גָד אֶת-דִּיבּוֹן וְאֶת-עַטְרוֹת וְאֶת עֲרֹעֵר:	34
35	and Atroth-shophan, and Jazer, and Jogbehah;	וְאֶת-עַטְרוֹת שׁוֹפָן וְאֶת-יַעְזֵר וַיִּגְבְּהָהּ:	35

(28) ויצו להם. כמו עליהם ועל תנאם מינה אלעזר ויהושע. כמו (שמות יד, יד) ה' ילחם לכם:

(32) ואתנו אחוזת נחלתנו. כלומר צידנו וצרותנו מהי אחוזת נחלתנו מעבר הזה:

36	and Beth-nimrah, and Beth-haran; fortified cities, and folds for sheep.	וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת צֹאן:	וְיֵת בֵּית נִמְרָה וְיֵת בֵּית הָרָן קָרוֹיִן כְּרִיכֹן וְחִטְרִיִן דְּעֹאן:
37	And the children of Reuben built Heshbon, and Elealeh, and Kiriathaim;	וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבֹן וְאֶת־אֶלְעָלָא וְאֶת־קִרְיַתַּיִם:	וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ יֵת חֶשְׁבֹן וְיֵת אֶלְעָלָא וְיֵת קִרְיַתַּיִם:
38	and Nebo, and Baal-meon—their names being changed—and Sibmah; and gave their names unto the cities which they built.	וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בְּעֵל מְעֹן וְאֶת־שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ:	וְיֵת נְבוֹ וְיֵת בְּעֵל מְעֹן שְׁמָהֶן וְיֵת שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁמָהֶן יֵת שְׁמָהֶת קָרוֹיָא דְּבָנוּ:
39	And the children of Machir the son of Manasseh went to Gilead, and took it, and dispossessed the Amorites that were therein.	וַיֵּלְכוּ בְנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדָהּ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ:	וַאֲזָלוּ בְנֵי מָכִיר בֶּר מְנַשֶּׁה גִלְעָד וַיִּכְבְּשׁוּהָ וַתִּרְיֵד יֵת אֱמֹרָאָה דְּבָהּ:
40	And Moses gave Gilead unto Machir the son of Manasseh; and he dwelt therein.	וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־גִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיָּשָׁב בָּהּ:	וַיִּהְיֶה מֹשֶׁה יֵת גִּלְעָד לְמָכִיר בֶּר מְנַשֶּׁה וַיִּתֵּיב בָּהּ:
41	And Jair the son of Manasseh went and took the villages thereof, and called them Havvoth-jair.	וַיֵּאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה הֶלֶךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־חֻתֵּיהֶם וַיִּקְרָא אֹתָהֶן חֻת יֵאִיר:	וַיֵּאִיר בֶּר מְנַשֶּׁה אֶזֶל וַיִּכְבֹּשׁ יֵת כְּפָרְנִיָּהוּ וַיִּקְרָא יֵתָהוּן כְּפָרְנִי יֵאִיר:
42	And Nobah went and took Kenath, and the villages thereof, and called it Nobah, after his own name.	וְנָבַח הֶלֶךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־קִנְתַּח וַיִּקְרָא לָהּ נָבַח בְּשֵׁמוֹ: (פ)	וְנָבַח אֶזֶל וַיִּכְבֹּשׁ יֵת קִנְתַּח וְיֵת כְּפָרְנִיָּהוּ וַיִּקְרָא לָהּ נָבַח בְּשֵׁמִיהּ:

The Haftarah is Jeremiah 1:1 – 2:3 on page 203. This Haftara is always read the first Shabbat after the 17th of Tammuz.

XXXIII	These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron.	אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:	מַסְעֵי ל
		אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:	

(36) ערי מבצר וגדרות צאן. זה סוף הפסוק מוסב על תחלת הענין ויצנו בני גד את הערים הללו להיות ערי מבצר וגדרות לאן:

(38) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נבו ובעל מעון שמות עבודת אלילים הם והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודת אלילים שלהם וצני ראובן הסב את שמות לשמות אחרים וזהו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: ואת שבמה. צנו שבמה והיא שצם האמורה למעלה (לעיל ג):

(39) ויורש. כתרומתו ותרין. שתיצת רי"ש משמשת שתי חלוקות לשון ירושה ולשון הורשה שהוא טירוד ותרין:

(41) חותיהם. כפרניהון: ויקרא אתהון חות יאיר. לפי שלא היו לו צנים קראם בשמו לזכרון:

(42) ויקרא לה נבחה. לה אינו מפיך ה"א וראיתי ציסודו של רבי משה הדורשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה. שמשמע מדרכו כמו לא. ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה (רות ב, יד) ויאמר לה צועז (זכריה ה, יא) לצנות לה בית: (1) אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו. להודיע חסדיו של מקום. שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא

<p>2 And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the LORD; and these are their stages at their goings forth.</p>	<p>וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם:</p>	<p>2 וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם:</p>
<p>3 And they journeyed from Rameses in the first month, on the fifteenth day of the first month; on the morrow after the passover the children of Israel went out with a high hand in the sight of all the Egyptians,</p>	<p>וַיֵּצְאוּ מִרַעְמֶסֶס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִישֶׁת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָל־מִצְרָיִם:</p>	<p>3 וַיֵּצְאוּ מִרַעְמֶסֶס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִישֶׁת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָל־מִצְרָיִם:</p>
<p>4 while the Egyptians were burying them that the LORD had smitten among them, even all their first-born; upon their gods also the LORD executed judgments.</p>	<p>וּמִצְרָיִם מִקְבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר וּבְאֱלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים:</p>	<p>4 וּמִצְרָיִם מִקְבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר וּבְאֱלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים:</p>
<p>5 And the children of Israel journeyed from Rameses, and pitched in Succoth.</p>	<p>וַיֵּצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִרַעְמֶסֶס וַיִּשְׂרוּ בְּסֻכּוֹת:</p>	<p>5 וַיֵּצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִרַעְמֶסֶס וַיַּחֲנוּ בְּסֻכּוֹת:</p>
<p>6 And they journeyed from Succoth, and pitched in Etham, which is in the edge of the wilderness.</p>	<p>וַיֵּצְאוּ מִסֻּכּוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּאֵיתָם דְּבַסְטֹר מִדְּבָרָא:</p>	<p>6 וַיֵּצְאוּ מִסֻּכּוֹת וַיַּחֲנוּ בְּאֵיתָם אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר:</p>
<p>7 And they journeyed from Etham, and turned back unto Pihahiroth, which is before Baal-zephon; and they pitched before Migdol.</p>	<p>וַיֵּצְאוּ מֵאֵיתָם וַתָּב עַל פֹּה חִירָתָא דְקֶדֶם בְּעִיל צִפּוֹן וַיִּשְׂרוּ קֶדֶם מִגְדּוֹל:</p>	<p>7 וַיֵּצְאוּ מֵאֵיתָם וַיָּשֻׁב עַל־פִּי חִירֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בַּעַל צִפּוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדָּל:</p>
<p>8 And they journeyed from Penehahiroth, and passed through the midst of the sea into the wilderness; and they went three days' journey in the wilderness of Etham, and pitched in Marah.</p>	<p>וַיֵּצְאוּ מִן קֶדֶם חִירָתָא וַעֲבְרוּ בְּגוֹ יָמָא לְמִדְבָּרָא וַאֲזָלוּ מִחֶלֶף תְּלָתָא יוֹמִין בְּמִדְבָּרָא דְאֵיתָם וַיִּשְׂרוּ בְּמָרָה:</p>	<p>8 וַיֵּצְאוּ מִפְּנֵי חִירֹת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דְרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ בְּמָרָה:</p>
<p>9 And they journeyed from Marah, and came unto Elim; and in Elim were twelve springs of water, and threescore and ten palm-trees; and they pitched there.</p>	<p>וַיֵּצְאוּ מִמָּרָה וַאֲתוּ לְאֵילִים וּבְאֵילִים תְּרֵי עָשָׂר מְבוּעִין דְּמִיּוֹן וְשִׁבְעִין דְקָלִין וַיִּשְׂרוּ תַּמָּן:</p>	<p>9 וַיֵּצְאוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וּבְאֵילִים שְׁתֵּים עָשָׂר עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ־שָׁם:</p>

תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה. שהרי אין כאן אלא ארבעים ושנים מסעות. לא מהם י"ד שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזירה. משנסעו מרעמסס עד שצאו לרתמה. שמשם נשתלחו המרגלים שנאמר (במדבר יב, טז) ואחר נסעו העם מחצרות וגו' (שם יג, ז) שלח לך אנשים וגו'. וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה למדת שהוא במדבר פארן ועוד הוצא משם ח' מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים נמצא שכל שמנה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדרשן. ורבי תנחומא (מסעי ג. במדבר רבה) דרש צו דרשה אחרת משל למלך שהיה צנו חולה והולכיו למקום רחוק לרפואתו כיון שהיו חוזרין התחיל אצו מונה כל המסעות אמר לו כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך וכו':

(4) ומצרים מקברים. טרודים באצלם:

10	And they journeyed from Elim, and pitched by the Red Sea.	וַיֵּסְעוּ מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־סוּף:	וַיָּטְלוּ מֵאֵילִם וַיָּשָׁרוּ עַל יַמָּא דְסוּף:
11	And they journeyed from the Red Sea, and pitched in the wilderness of Sin.	וַיֵּסְעוּ מִיַּם־סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִין:	וַיָּטְלוּ מִיַּמָּא דְסוּף וַיָּשָׁרוּ בְּמִדְבָּרָא דְסִין:
12	And they journeyed from the wilderness of Sin, and pitched in Dophkah.	וַיֵּסְעוּ מִבְּרֶפְחָה וַיַּחֲנוּ בְּדֹפְקָה:	וַיָּטְלוּ מִבְּרֶפְחָא דְסִין וַיָּשָׁרוּ בְּדֹפְקָה:
13	And they journeyed from Dophkah, and pitched in Alush.	וַיֵּסְעוּ מִדֹּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאַלוֹשׁ:	וַיָּטְלוּ מִדֹּפְקָה וַיָּשָׁרוּ בְּאַלוֹשׁ:
14	And they journeyed from Alush, and pitched in Rephidim, where was no water for the people to drink.	וַיֵּסְעוּ מֵאַלוֹשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרֶפְדִּים וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם לְשִׁתּוֹת:	וַיָּטְלוּ מֵאַלוֹשׁ וַיָּשָׁרוּ בְּרֶפְדִּים וְלֹא הָיָה תַמּוֹן מַיָּא לְעַמָּא לְמִשְׁתֵּי:
15	And they journeyed from Rephidim, and pitched in the wilderness of Sinai.	וַיֵּסְעוּ מִרֶפְדִּים וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִינַי:	וַיָּטְלוּ מִרֶפְדִּים וַיָּשָׁרוּ בְּמִדְבָּרָא דְסִינַי:
16	And they journeyed from the wilderness of Sinai, and pitched in Kibroth-hattaavah.	וַיֵּסְעוּ מִבְּרֶת הַתַּאֲוָה וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי:	וַיָּטְלוּ מִבְּרֶת דְסִינַי וַיָּשָׁרוּ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי:
17	And they journeyed from Kibroth-hattaavah, and pitched in Hazereth.	וַיֵּסְעוּ מִקִּבְרֵת הַתַּאֲוָה וַיַּחֲנוּ בְּחִצְרוֹת:	וַיָּטְלוּ מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֲלֵי וַיָּשָׁרוּ בְּחִצְרוֹת:
18	And they journeyed from Hazereth, and pitched in Rithmah.	וַיֵּסְעוּ מִחִצְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה:	וַיָּטְלוּ מִחִצְרוֹת וַיָּשָׁרוּ בְּרִתְמָה:
19	And they journeyed from Rithmah, and pitched in Rimmon-perez.	וַיֵּסְעוּ מִרִּתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמּוֹן־פֶּרֶץ:	וַיָּטְלוּ מִרִּתְמָה וַיָּשָׁרוּ בְּרִמּוֹן־פֶּרֶץ:
20	And they journeyed from Rimmon-perez, and pitched in Libnah.	וַיֵּסְעוּ מִרִּמּוֹן־פֶּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה:	וַיָּטְלוּ מִרִּמּוֹן־פֶּרֶץ וַיָּשָׁרוּ בְּלִבְנָה:
21	And they journeyed from Libnah, and pitched in Rissah.	וַיֵּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה:	וַיָּטְלוּ מִלִּבְנָה וַיָּשָׁרוּ בְּרִסָּה:
22	And they journeyed from Rissah, and pitched in Kehelah.	וַיֵּסְעוּ מִרִּסָּה וַיַּחֲנוּ בְּקֵהֶלָה:	וַיָּטְלוּ מִרִּסָּה וַיָּשָׁרוּ בְּקֵהֶלָה:
23	And they journeyed from Kehelah, and pitched in mount Shepher.	וַיֵּסְעוּ מִקֵּהֶלָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שֹׁפָר:	וַיָּטְלוּ מִקֵּהֶלָה וַיָּשָׁרוּ בְּטוֹרָא דְשֹׁפָר:

(18) ויחנו ברתמה. על שם לשון הרע של מרגלים שנאמר (תהלים קכ, ד) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חזי גבור שונוים עם גחלי רתמים:

24	And they journeyed from mount Shepher, and pitched in Haradah.	וַיָּסֻעוּ מִהַר־שֹׁפֵר וַיַּחֲנוּ בְּחֶרְדָּה: וַיָּטְלוּ מִטּוֹרַא דְּשֹׁפֵר וַיִּשְׂרוּ בְּחֶרְדָּה:	24
25	And they journeyed from Haradah, and pitched in Makheloth.	וַיָּסֻעוּ מִחֶרְדָּה וַיַּחֲנוּ בְּמַקְהֶלֶת: וַיָּטְלוּ מִחֶרְדָּה וַיִּשְׂרוּ בְּמַקְהֶלֶת:	25
26	And they journeyed from Makheloth, and pitched in Tahath.	וַיָּסֻעוּ מִמַּקְהֶלֶת וַיַּחֲנוּ בְּתַחַת: וַיָּטְלוּ מִמַּקְהֶלֶת וַיִּשְׂרוּ בְּתַחַת:	26
27	And they journeyed from Tahath, and pitched in Terah.	וַיָּסֻעוּ מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתֶרַח: וַיָּטְלוּ מִתַּחַת וַיִּשְׂרוּ בְּתֶרַח:	27
28	And they journeyed from Terah, and pitched in Mithkah.	וַיָּסֻעוּ מִתֶּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה: וַיָּטְלוּ מִתֶּרַח וַיִּשְׂרוּ בְּמִתְקָה:	28
29	And they journeyed from Mithkah, and pitched in Hashmonah.	וַיָּסֻעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחִשְׁמוֹנָה: וַיָּטְלוּ מִמִּתְקָה וַיִּשְׂרוּ בְּחִשְׁמוֹנָה:	29
30	And they journeyed from Hashmonah, and pitched in Moseroth.	וַיָּסֻעוּ מִחִשְׁמוֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמוֹסֵרוֹת: וַיָּטְלוּ מִחִשְׁמוֹנָה וַיִּשְׂרוּ בְּמוֹסֵרוֹת:	30
31	And they journeyed from Moseroth, and pitched in Bene-jaakan.	וַיָּסֻעוּ מִמוֹסֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנֵי יַעֲקֹן: וַיָּטְלוּ מִמוֹסֵרוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּבִנֵי יַעֲקֹן:	31
32	And they journeyed from Bene-jaakan, and pitched in Hor-haggidgad.	וַיָּסֻעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַחֲגִידְגָּד: וַיָּטְלוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיִּשְׂרוּ בְּחֹר הַחֲגִידְגָּד:	32
33	And they journeyed from Hor-haggidgad, and pitched in Jotbah.	וַיָּסֻעוּ מִחֹר הַחֲגִידְגָּד וַיַּחֲנוּ בְּיֹטְבָתָה: וַיָּטְלוּ מִחֹר הַחֲגִידְגָּד וַיִּשְׂרוּ בְּיֹטְבָתָה:	33
34	And they journeyed from Jotbah, and pitched in Abronah.	וַיָּסֻעוּ מִיֹּטְבָתָה וַיַּחֲנוּ בְּעִבְרוֹנָה: וַיָּטְלוּ מִיֹּטְבָתָה וַיִּשְׂרוּ בְּעִבְרוֹנָה:	34
35	And they journeyed from Abronah, and pitched in Ezion-geber.	וַיָּסֻעוּ מִעִבְרוֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּעִזִּיֹּן גִּבְר: וַיָּטְלוּ מִעִבְרוֹנָה וַיִּשְׂרוּ בְּעִזִּיֹּן גִּבְר:	35
36	And they journeyed from Ezion-geber, and pitched in the wilderness of Zin—the same is Kadesh.	וַיָּסֻעוּ מִעִזִּיֹּן גִּבְר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־צִין הוּא קֹדֶשׁ: וַיָּטְלוּ מִעִזִּיֹּן גִּבְר וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבַּר צִין הוּא קֹדֶשׁ:	36
37	And they journeyed from Kadesh, and pitched in mount Hor, in the edge of the land of Edom.—	וַיָּסֻעוּ מִקֹּדֶשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהָר הָהָר בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֱדוֹם: וַיָּטְלוּ מִקֹּדֶשׁ וַיִּשְׂרוּ בְּהָר הָהָר בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֱדוֹם:	37

38	And Aaron the priest went up into mount Hor at the commandment of the LORD, and died there, in the fortieth year after the children of Israel were come out of the land of Egypt, in the fifth month, on the first day of the month.	וַיַּעַל אֶהֱרֹן חֹר־הַהָר אֲל־הָהָר וְהָיָה יוֹמָת שָׁם בַּשָּׁנָה הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: וְסָלִיק אֶהֱרֹן כְּהֵנָּא לְהוֹר טוֹרָא עַל מִימְרָא דִּי וּמִית תַּמָּן בַּשָּׁנָה אַרְבַּעַי לְמַפָּק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בִּירְחָא חֲמִישָׁא בְּחָד לִירְחָא:	38
39	And Aaron was a hundred and twenty and three years old when he died in mount Hor.	וְאֶהֱרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּהָר הָהָר: (ס) וְאֶהֱרֹן בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשׁ שָׁנִין כִּד מִית בְּהוֹר טוֹרָא:	39
40	And the Canaanite, the king of Arad, who dwelt in the South in the land of Canaan, heard of the coming of the children of Israel.—	וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרָד וְהוּא יָתִיב בְּדְרוֹמָא בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֹא בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁמַע כְּנַעֲנָה מֶלֶכָּא דְעָרָד וְהוּא יָתִיב בְּדְרוֹמָא בְּאֶרֶץ כְּנַעַן דְּכַנְעַן בְּמִיתִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:	40
41	And they journeyed from mount Hor, and pitched in Zalmonah.	וַיִּסְעוּ מִהָר הָהָר וַיַּחֲנוּ בְּצִלְמָנָה: וַיִּסְעוּ מִהָר הָהָר וַיַּחֲנוּ בְּצִלְמָנָה:	41
42	And they journeyed from Zalmonah, and pitched in Punon.	וַיִּסְעוּ מִצִּלְמָנָה וַיַּחֲנוּ בְּפּוֹנוֹן: וַיִּסְעוּ מִצִּלְמָנָה וַיַּחֲנוּ בְּפּוֹנוֹן:	42
43	And they journeyed from Punon, and pitched in Oboth.	וַיִּסְעוּ מִפּוֹנוֹן וַיַּחֲנוּ בְּאוֹבוֹת: וַיִּסְעוּ מִפּוֹנוֹן וַיַּחֲנוּ בְּאוֹבוֹת:	43
44	And they journeyed from Oboth, and pitched in Ije-abarim, in the border of Moab.	וַיִּסְעוּ מֵאוֹבוֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִי הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב: וַיִּסְעוּ מֵאוֹבוֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִי הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב:	44
45	And they journeyed from Ijim, and pitched in Dibon-gad.	וַיִּסְעוּ מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד: וַיִּסְעוּ מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד:	45
46	And they journeyed from Dibon-gad, and pitched in Almon-diblathaim.	וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעֵלְמוֹן דִּבְלָתַיִם: וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעֵלְמוֹן דִּבְלָתַיִם:	46
47	And they journeyed from Almon-diblathaim, and pitched in the mountains of Abarim, in front of Nebo.	וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמוֹן דִּבְלָתַיִם וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֵבְרִים לִפְנֵי נֶבֹ: וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמוֹן דִּבְלָתַיִם וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֵבְרִים לִפְנֵי נֶבֹ:	47
48	And they journeyed from the mountains of Abarim, and pitched in the plains of Moab by the Jordan at Jericho.	וַיִּסְעוּ מִהָרֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יֶרִיחוֹ: וַיִּסְעוּ מִהָרֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יֶרִיחוֹ:	48

(38) על פי ד'. מלמד שמת דנשיקה (צ"ז יז, א):

(40) וישמע הכנעני. כאן למדך שמימת אהרן היא השמועה שנסתלקו ענני כבוד וכסוד שנתנה רשות להלחם בישראל

לפיכך חזר וכמה (ר"ה ג, א):

(44) בעיי העברים. לשון חרבות וגלים כמו (מיכה א, ו) לעי השדה (תהלים עט, א) שמו את ירושלים לעיים:

49	And they pitched by the Jordan, from Beth-jeshimoth even unto Abel-shittim in the plains of Moab.	וַיִּחַנוּ עַל-הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיִּשְׁמוֹת עַד אֲבֵל הַשִּׁטִּים בְּעֶרְבַת מוֹאָב׃ (ס)	49
50	And the LORD spoke unto Moses in the plains of Moab by the Jordan at Jericho, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יֶרֶחוֹ לֵאמֹר׃	שלישי (חמישי)
51	'Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye pass over the Jordan into the land of Canaan,	דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן׃	51
52	then ye shall drive out all the inhabitants of the land from before you, and destroy all their figured stones, and destroy all their molten images, and demolish all their high places.	וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת-כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאַבְדֶתֶם אֶת כָּל-מִשְׁפִּיתָם וְאֶת כָּל-צִלְמֵי מַסַּכְתָּם תִּאָּבְדוּ וְאֶת כָּל-בְּמוֹתָם תִּשְׁמִידוּ׃	52
53	And ye shall drive out the inhabitants of the land, and dwell therein; for unto you have I given the land to possess it.	וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ וְיֹשְׁבֹתֶיהָ בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ׃	53
54	And ye shall inherit the land by lot according to your families—to the more ye shall give the more inheritance, and to the fewer thou shalt give the less inheritance; whosoever the lot falleth to any man, that shall be his; according to the tribes of your fathers shall ye inherit.	וְהִתְנַחֵלְתֶּם אֶת-הָאָרֶץ בְּגוּרָל לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם לְרֹב תִּרְבּוּ אֶת-נַחֲלָתוֹ וּלְמַעַט תִּמְעִיט אֶת-נַחֲלָתוֹ אֵל אֲשֶׁר-יֵצֵא לוֹ שְׁמָהּ הַגּוּרָל לוֹ יִהְיֶה לְמִשְׁחוֹת אֲבוֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ׃	54

(49) מבית הישמת עד אבל השטים. כאן למדך שיעור מחנה ישראל י"ב מיל. דאמר רצה צר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא וכו' (עירוזין נה, ז): אבל השטים. מישור של שטים אצל שמו:
(51) כי אתם עוברים את הירדן וגו' והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הוזכרו על כך אלא כך אמר להם משה כשאתם עוזרים צירדן ציבשה על מנת כן תעצרו. ואם לאו מים באין ושופטין אתכם וכן מזינו שאמר להם יהושע צעודם צירדן (סוטה לז, א. תוספתא סוטה ח, ה):
(52) והורשתם. וגרשתם. משכיתם. כמרגומו צית סגדתהון על שם שהיו מסכנין את הקרקע צרפת אצנים של שיש להשתחוות עליהם צפישוט ידים ורגלים כדכתיב (ויקרא כו, א) ואנן משכית לא תתנו צארכס להשתחוות עליה: מסכתם. כמרגומו מתכמהון:
(53) והורשתם את הארץ. והורשתם אותה מיושביה ואז וישבתם זה תוכלו להמקיים זה ואם לאו לא תוכלו להמקיים זה:
(54) אל אשר יצא לו שמה. מקרא קצר הוא זה אל מקום אשר יאל לו שמה הגורל לו יהיה: למשחות אבותיכם. לפי חשבון יוצאי מזרים (צ"צ קיז, א). דבר אחר בשנים עשר גבולין כמנין השבטים:

- 55 But if ye will not drive out the inhabitants of the land from before you, then shall those that ye let remain of them be as thorns in your eyes, and as pricks in your sides, and they shall harass you in the land wherein ye dwell.
- 56 And it shall come to pass, that as I thought to do unto them, so will I do unto you.
- XXXIV And the LORD spoke unto Moses, saying:
- 2 'Command the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land of Canaan, this shall be the land that shall fall unto you for an inheritance, even the land of Canaan according to the borders thereof.
- 3 Thus your south side shall be from the wilderness of Zin close by the side of Edom, and your south border shall begin at the end of the Salt Sea eastward;
- וְאִם-לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂכִים בְּעֵינֵיכֶם וּלְצִנִּינִם בְּצַדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֹתְכֶם עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:
- וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמְיִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֲשֶׂה לָכֶם: (פ)
- וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:
- צֹו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-אַתֶּם בָּאִים אֶל-הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנָעַן לִקְבֻלַּתָּיָהּ:
- וְהָיָה לָכֶם פָּאת-נֹגֵב מִמִּדְבָּר-צֹן עַל-יַדֵּי אֲדוֹם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֹגֵב מִקְצֵה יַם-הַמֶּלַח קִדְמָה:
- וְהָיָה לָכֶם לָכֶם רֹחַ לְכוֹן רֹחַ דְּרוֹמָי מִמִּדְבָּרָא דְצִין עַל תְּחוּמֵי אֲדוֹם וְהָיָה לָכֶם תְּחוּם דְּרוֹמָא מְסִיפֵי יָמָא דְמִלְחָא קִדְמָא:

(55) והיה אשר תותירו מהם. יהיו לכם לרעה: לשכים בעיניכם. ליתדות המנקרות עיניכם תרגום של יתדות שיכיל: ולצנינים. פותרים צו הפותרים לשון מסוכת קוצים הסוככת אתכם לסגור ולכלוא אתכם מאין יוצא וצא: וצררו אתכם. כתרומו:

(2) זאת הארץ אשר תפול לכם וגו'. לפי שהרבה מלות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוץ לארץ הוצרך לכתוב מרני גבולי רוחותיה סביב. לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המצות נוהגות: תפול לכם. על שם שנתחלקה בגורל נקראת חלוקה לשון נפילה. ומדרש אגדה אומר (תנחומא ד) על ידי שהפיל הקב"ה שריהם של ע' אומות מן השמים וכפתן לפני משה אמר לו ראה אין זה עוד כח:

(3) והיה לכם פאת נגב. רוח דרומית אשר מן המזרח למערב: ממדבר בר צן. אשר אלל אדום מתחלת מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות. כיצד שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אלל זו קצת ארץ מצרים וארץ אדום כולה וארץ מואב כולה. ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית שנאמר בפרשה זו מעצמון נחלה מצרים והיו תולדותיו הימה. ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים שנאמר (יהושע יג, ג) מן השיחור אשר על פני מצרים. ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל וארץ אדום אללה לנז המזרח וארץ מואב אלל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח וכשיצאו ישראל ממצרים אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ היה מעבירים את הגבולות לנז לפון וצאין לארץ ישראל ולא עשה כן וזהו שנאמר (שמות יג, יז) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען כענין שנאמר בפלשתים (פסיה ג, ה) יושבי חבל הים גוי כרתים. ולא נחם אותם הדרך אלל הסיני והוציאם דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יחזקאל (יחזקאל כ, לה) מדבר העמים לפי שהיו כמה אומות יושבות בצדו והולכין אלל דרומה מן המערב כלפי מזרח תמיד עד שבאו לדרומה של ארץ אדום ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבור דרך ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה ולא רצה והוצרכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד שזאם לדרומה של ארץ מואב שנאמר (שופטים יא, יז) וגם אל מלך מואב שלח ולא אצה. והלכו כל דרומה של מואב עד סופה

4	and your border shall turn about southward of the ascent of Akkrabbim, and pass along to Zin; and the goings out thereof shall be southward of Kadesh-barnea; and it shall go forth to Hazar-addar, and pass along to Azmon;	וְיִסָּחַר לְכוֹן תַּחֲנוּמָא מִדְּרוֹמָא לְמַסְקָנָא דְעַקְרַבִּין וְיַעֲבֹר (כ' וְהִיָּה) וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו מִנֶּגֶב לְקֶדֶשׁ בְּרִנֶּעַ וַיֵּצֵא חֲצֵר-אֲדָר וְעֵבֶר עֲצֻמָּנָה:	4
5	and the border shall turn about from Azmon unto the Brook of Egypt, and the goings out thereof shall be at the Sea.	וְיִסָּחַר תַּחֲנוּמָא מִעֲצֻמּוֹן לְנַחֲלָא דְמִצְרַיִם וְהָיוּ מִפְּקָנֹהִי לַיָּמָא:	5
6	And for the western border, ye shall have the Great Sea for a border; this shall be your west border.	וְהַגְּבֹול יִהְיֶה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְהַגְּבֹול זֶה-יְהִיֶּה לָכֶם גְּבֹול יָם:	6
7	And this shall be your north border: from the Great Sea ye shall mark out your line unto mount Hor;	וְזֶה-יְהִיֶּה לָכֶם גְּבֹול צָפוֹן מִן-הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ לָכֶם הָהָר:	7
8	from mount Hor ye shall mark out a line unto the entrance to Hamath; and the goings out of the border shall be at Zedad;	מִהָּהָר תִּתְּאוּ לְבֵא חֲמַת וְהָיוּ תוֹצְאוֹת הַגְּבֹול צִדְאָדָה:	8

ומשם הפכו פניהם ללפון עד שסבבו כל מזר מזרחי שלה לרחצה וכשכלו את מזרחה מלאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם והוא שנאמר ציפתח (שם יח) וילך במדבר ויבס את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב. וכשאו את ארץ סיחון ועוג שהיתה בצפונה של ארץ מואב. וקרבו עד הירדן והוא כנגד מקצוע צפונית מערבית של ארץ מואב נמצא שארץ כנען שבעבר הירדן למערב היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אלל אדום: (4) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבית. כל מקום שנאמר ונסב או ויבא מלמד שלא היה המזר שזה אלל הולך ויוצא לחוץ ויבא המזר ועוקס לזד צפון של עולם באלכסון למערב ועובר המזר בדרומה של מעלה עקרבית נמצא מעלה עקרבית לפנים מן המזר: ועבר צנה. אל צין כמו מזרמה: והיו תוצאותיו: קצותיו. בדרומה של קדש ברנע: ויצא חצר אדר. מתפשט המזר ומרחיב לזד צפון של עולם וגמשך עוד באלכסון למערב וזא לו לחצר אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים. ולשון ונסב האמור כאן לפי שכתב ויבא חצר אדר שהחיל להרחיב משעבר את קדש ברנע ורוחב אותה רצועה שבטתה לזד צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון ומשם והלאה נתקצר המזר ונסב לזד הדרום וזא לו לנחל מצרים ומשם לזד המערב אל הים הגדול שהוא מזר מערבה של כל ארץ ישראל. נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית: (5) והיו תוצאותיו הימה. אל מזר המערב שאין עוד גבול נגב מאריך לזד המערב משם והלאה: (6) וגבול ים. ומזר מערבי מהו: והיה לכם הים הגדול. למזר: וגבול. הנסין שבתוך הים אף הם הגבול והם איים שקורין אינזול"ם (גיטין ט, א): (7) גבול צפון. מזר צפון: מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר. שהוא במקצוע צפונית מערבית. וראשו משפיע ונכנס לתוך הים ויש מרוחצת הים לפנים הימנו וחוצה הימנו (שם): תתאו. תשפיעו לכם לנטות ממערב ללפון אל הר ההר: תתאו. לשון סיבה כמו (ד"ה יב, יא) אל תא הרצים (יחזקאל מ, י) ותא השער היציע שקורין אפנדי"ן שהוא מוסב ומשופע: (8) מהר ההר. תסבבו ותלכו אל מזר הנפון לזד המזרח ותפגעו בלזא חמת זו אנטוכיא: תוצאות הגבול. סופי הגבול. כל מקום שנאמר תוצאות הגבול או המזר כלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל או משם מתפשט ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשיך להלן באלכסון יותר מן הרוחב הראשון ולענין רוחב המדה הראשון קראו תוצאות ששם כלתה אותה מדה:

9	and the border shall go forth to Ziphron, and the goings out thereof shall be at Hazar-enan; this shall be your north border.	וַיֵּצֵא הַגִּבּוֹל זִפְרוֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חָצֵר עֵינָן זֶה-יְהִי לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן:	וַיִּפּוֹק תְּחוּמָא לְזַפְרוֹן וַיְהִי מִפְקָנְהִי לְחָצֵר עֵינָן דִּין יְהִי לְכוֹן תְּחוּם צָפוֹנָא:
10	And ye shall mark out your line for the east border from Hazar-enan to Shepham;	וְהָתְאוּיֹתָם לָכֶם לְגְבוּל קִדְמָה מִחָצֵר עֵינָן שֶׁפְמָה:	וַתְּכַנְּנוּ לְכוֹן לְתְחוּם קִדְמָא מִחָצֵר עֵינָן לְשָׁפָם:
11	and the border shall go down from Shepham to Riblah, on the east side of Ain; and the border shall go down, and shall strike upon the slope of the sea of Chinnereth eastward;	וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל מִשֶּׁפְּם הַרְבֵּלָה מִקִּדְמָה לְעֵין וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל וּמָתָה עַל-כֶּתֶף יַם-כִּנְרֶת קִדְמָה:	וַיִּיחוּת תְּחוּמָא מִשֶּׁפְּם לְרִבְלָה מִמִּדְנָח לְעֵין וַיִּיחוּת תְּחוּמָא וַיִּמְטֵי עַל כִּיף יַם גִּנִּיסָר קִדְמָא:
12	and the border shall go down to the Jordan, and the goings out thereof shall be at the Salt Sea; this shall be your land according to the borders thereof round about.	וַיֵּרֶד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו יַם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לְגְבוּלֶיהָ סָבִיב:	וַיִּיחוּת תְּחוּמָא לַיַּרְדֵּנָא וַיְהִי מִפְקָנְהִי לַיָּמָא דַּמֶּלַח דָּא תְהִי לְכוֹן אֶרְעָא לְתְחוּמָהָ סָחוֹר סָחוֹר:
13	And Moses commanded the children of Israel, saying: 'This is the land wherein ye shall receive inheritance by lot, which the LORD hath commanded to give unto the nine tribes, and to the half-tribe;	וַיִּצְו מֹשֶׁה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְּנוּחֶלּוּ אֹתָהּ בְּגוּלָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמִּטָּוֹת וְחֻצֵי הַמִּטָּה:	וּפְקִיד מֹשֶׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דָּא אֶרְעָא דְתַחְסֻנוֹן יְתָה בְּעִדָּבָא דְפְקִיד יְיָ לְמִתָּן לְתִשְׁעָא שְׁבֻטִין וּפְלָגוֹת שְׁבֻטָא:
14	for the tribe of the children of Reuben according to their fathers' houses, and the tribe of the children of Gad according to their fathers' houses, have received, and the half-tribe of Manasseh have received, their inheritance;	כִּי לְקָחֻ מִטָּה בְנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמִטָּה בְנֵי-הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם וְחֻצֵי מִטָּה מְנַשֶּׁה לְקָחֻ נַחֲלָתָם:	אַרְי קִבִּילוּ שְׁבֻטָא דְבְנֵי רְאוּבֵן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן וּשְׁבֻטָא דְבְנֵי גָד לְבֵית אֲבֹתָהוֹן וּפְלָגוֹת שְׁבֻטָא דְמְנַשֶּׁה קִבִּילוּ אַחְסֻנְתָהוֹן:
15	the two tribes and the half-tribe have received their inheritance beyond the Jordan at Jericho eastward, toward the sun-rising.	שְׁנֵי הַמִּטָּוֹת וְחֻצֵי הַמִּטָּה לְקָחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן יְרֵחוֹ קִדְמָה מִזְרָחָה: (פ)	תְּרִין שְׁבֻטִין וּפְלָגוֹת שְׁבֻטָא קִבִּילוּ אַחְסֻנְתָהוֹן מֵעֵבֶרָא לַיַּרְדֵּנָא דִּירְיָחוֹ קִדְמָא מִדְּנָחָא:

- (9) והיו תוצאותיו חצר עינן. הוא היה סוף המצר הצפוני. ונמצאת חצר עינן במקצוע צפונית מזרחית. ומשם והתאוייתם לכם אל מצר המזרחי:
- (10) והתאוייתם. לשון הסבה ונטיה כמו תמאז: שפמה. במצר המזרחי ומשם הרבילה:
- (11) מקדם לעין. שם מקום והמצר הולך במזרחו נמצא העין לפניו מן המצר ומארץ ישראל הוא: וירד הגבול. כל שהגבול הולך מנפון לדרום הוא יורד והולך: ומחה על כתף. עזר: ים כנרת קדמה. שיהא ים כנרת מוכן לגבול צמערב והגבול צמזרח ים כנרת ומשם יורד אל הירדן והירדן מושך וצא מן הצפון לדרום צאלכסון נוטה לצד מזרח ומתקרב לצד ארץ כנען כנגד ים כנרת ומושך לצד מזרח של ארץ ישראל כנגד ים כנרת עד שנופל ציס המלח ומשם כלה הגבול צמזרחית אל ים המלח שממנו התחלת מצר מקצוע דרומית מזרחית הרי סובבת אותה לארבע רוחותיה:
- (15) קדמה מזרחיה. אל פני העולם שהם צמזרח שרוח מזרחית קרויה פנים ומערבית קרויה אחור לפיכך דרום לימין

16	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יַי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	רביעי (ששי)
17	‘These are the names of the men that shall take possession of the land for you: Eleazar the priest, and Joshua the son of Nun.	אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחִלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲלֶעָזֶר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן:	17
18	And ye shall take one prince of every tribe, to take possession of the land.	וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה תִּקְחוּ לְנַחֵל אֶת־הָאָרֶץ: וּרְבָא חֵד רְבָא חֵד מִשְׁבֵּטָא תִּדְבְּרוּן לְאַחְסָנָא יְת אֶרֶעָ:	18
19	And these are the names of the men: of the tribe of Judah, Caleb the son of Jephunneh.	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלָב בֶּן־יִפְנֶה: וְאֵלִין שְׁמֵהֶת גּוֹבְרִיא לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה כָּלָב בֶּר יִפְנֶה:	19
20	And of the tribe of the children of Simeon, Shemuel the son of Ammihud.	וּלְמִטָּה בְּנֵי שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד: וּלְשִׁבְטָא דְּבְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּר עַמִּיהוּד:	20
21	Of the tribe of Benjamin, Elidad the son of Chislon.	לְמִטָּה בְּנִימִן אֵלִידָד בֶּן־כְּסִלּוֹן: וּלְשִׁבְטָא דְּבְנִימִן אֵלִידָד בֶּר כְּסִלּוֹן:	21
22	And of the tribe of the children of Dan a prince, Bukki the son of Jogli.	וּלְמִטָּה בְּנֵי־דָן נָשִׂיא בָקִי בֶּן־יֹגְלִי: וּלְשִׁבְטָא דְּבְנֵי דָן רְבָא בָקִי בֶר יֹגְלִי:	22
23	Of the children of Joseph: of the tribe of the children of Manasseh a prince, Hanniel the son of Ephod;	לְבְנֵי יוֹסֵף לְמִטָּה בְּנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאל בֶּן־אֶפֶד: לְבְנֵי יוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְּבְנֵי מְנַשֶּׁה רְבָא חַנִּיאל בֶּר אֶפֶד:	23
24	and of the tribe of the children of Ephraim a prince, Kemuel the son of Shiphtan.	וּלְמִטָּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן: וּלְשִׁבְטָא דְּבְנֵי אֶפְרַיִם רְבָא קִמּוּאֵל בֶּר שִׁפְטָן:	24
25	And of the tribe of the children of Zebulun a prince, Eli-zaphan the son of Parnach.	וּלְמִטָּה בְּנֵי־זְבוּלֹן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פֶּרְנָךְ: וּלְשִׁבְטָא דְּבְנֵי זְבוּלֹן רְבָא אֱלִיצָפָן בֶּר פֶּרְנָךְ:	25
26	And of the tribe of the children of Issachar a prince, Paltiel the son of Azzan.	וּלְמִטָּה בְּנֵי־יִשָּׁשְׁכָר נָשִׂיא פִּלְטִיאל בֶּן־עֶזֶן: וּלְשִׁבְטָא דְּבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר רְבָא פִּלְטִיאל בֶּר עֶזֶן:	26
27	And of the tribe of the children of Asher a prince, Ahihud the son of Shelomi.	וּלְמִטָּה בְּנֵי־אָשֶׁר נָשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלוֹמִי: וּלְשִׁבְטָא דְּבְנֵי אָשֶׁר רְבָא אַחִיהוּד בֶּר שְׁלוֹמִי:	27

וּפְסוֹן לְשִׁמְעוֹן:

(17) אשר ינחלו לכם. צעזילכם כל נשיא ונשיא אפטרופוס לשצטו ומחלק נחלת השצט למשפחות ולגזרים וצורר לכל אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה עשוי כאלו עשאים שלוחים. ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שצמקרא שאם כן היה לו לכתוב ינחלו לכם ינחלו משמע שהם נוחלים לכם צעזילכם וצמקומכם כמו (שמות יד, יד) ה' ילחם לכם: (18) לנחול את הארץ. שיהא נוחל וחולק אותה צמקומכם:

28	And of the tribe of the children of Naphtali a prince, Pedahel the son of Ammihud.	וּלְמַטֵּה בְנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא וּלְשֹׁכֵטָא דְּבְנֵי נַפְתָּלִי רַבָּא פְּדַהֵאל בֶּן־עַמִּיהוּד:	28
29	These are they whom the LORD commanded to divide the inheritance unto the children of Israel in the land of Canaan.'	אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחֵל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (פ)	29
XXXV	And the LORD spoke unto Moses in the plains of Moab by the Jordan at Jericho, saying:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יֶרֶחוֹ לֵאמֹר:	חמישי
2	'Command the children of Israel, that they give unto the Levites of the inheritance of their possession cities to dwell in; and open land round about the cities shall ye give unto the Levites.	צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנוּ לְלוֹוִים מִנְּחֻלַּת אֲחֻזָּתָם עָרִים לְשֹׁבֵת וּמִגְרָשׁ לָעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹוִים:	2
3	And the cities shall they have to dwell in; and their open land shall be for their cattle, and for their substance, and for all their beasts.	וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשֹׁבֵת וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמָתָם וְלִרְכֻשָׁם וְלִכָּל חַיָּתָם:	3
4	And the open land about the cities, which ye shall give unto the Levites, shall be from the wall of the city and outward a thousand cubits round about.	וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹוִים מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֵלָּה אֲמֹה סְבִיב:	4
5	And ye shall measure without the city for the east side two thousand cubits, and for the south side two thousand cubits, and for the west side two thousand cubits, and for the north side two thousand cubits, the city being in the midst. This shall be to them the open land about the cities.	וּמִדָּתָם מִחוּץ לָעִיר אֶת־פֶּאת־קִדְמָה אֶלְפִים בָּאֲמֹה וְאֶת־פֶּאת־נֹגֵב אֶלְפִים בָּאֲמֹה וְאֶת־פֶּאת־יָם אֶלְפִים בָּאֲמֹה וְאֶת־פֶּאת־צָפוֹן אֶלְפִים בָּאֲמֹה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה וְהָיָה לָהֶם מִגְרָשֵׁי הָעָרִים:	5

(29) לנחל את בני ישראל. שהם ינחילו אותה להם למחלקותיה:

(2) ומגרש. ריוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות לנוי לעיר ואין רשאים לזנות שם צית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה (ערכין לג, 3):

(3) ולכל חיתם. לכל זכיהם (גדרים פא, א):

(4) אלף אמה סביב. ואחריו הוא אומר אלפים באמה הא כיצד אלפים הוא נותן להם סביב ומהם אלף הפנימים למגרש והחיצונים לשדות וכרמים (עירובין כא. סוטה כז, 3):

6	And the cities which ye shall give unto the Levites, they shall be the six cities of refuge, which ye shall give for the manslayer to flee thither; and beside them ye shall give forty and two cities.	וְיָת קָרְוֵיָא דְתַתְּנִין לְלִינְאִי יֵת שִׁית קָרְוֵי שִׁיבֻתָּא דְתַתְּנִין לְמַעַרְק לְתַמָּן קְטוּלָא וְעַל־יְהוֹן תַתְּנִין אַרְבַּעִין וְתַרְתִּין קָרְוֵי:	וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלִוִּים אֵת שֵׁשׁ-עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שָׁמָּה הָרָצַח וְעַל־יָהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר:	6
7	All the cities which ye shall give to the Levites shall be forty and eight cities: them shall ye give with the open land about them.	כָּל קָרְוֵיָא דְתַתְּנִין לְלִינְאִי אַרְבַּעִין וְתַמְנֵי קָרְוֵי יִתְּהוֹן וְיֵת רְחֻבֵיהוֹן:	כָּל-הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלִוִּים אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְּהֶן וְאֶת-מִגְרָשֵׁיהֶן:	7
8	And concerning the cities which ye shall give of the possession of the children of Israel, from the many ye shall take many, and from the few ye shall take few; each tribe according to its inheritance which it inheriteth shall give of its cities unto the Levites.'	וְקָרְוֵיָא דְתַתְּנִין מֵאַחַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן סִגְיָא תִּסְגֹּן וּמִן זְעִירֵי תִּזְעָרִין גְּבַר כְּפֹם אַחֲסָנְתִּיה דִּיחֲסָנֹן יִתִּין מִקְרוּוֹהֵי לְלִינְאִי:	וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאַחַד בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֹב תִּרְבֹּ וּמֵאֵת הַמְּעַט תִּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לְלִוִּים: (פ)	8
9	And the LORD spoke unto Moses, saying:	וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:	וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:	ששי (שזיעי) לב
10	'Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye pass over the Jordan into the land of Canaan,	מַלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אֲרִי אֲתִין עֲבָרִין יֵת יִרְדְּנָא לְאַרְעָא דְכְנָעַן:	דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמַּרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְנָעַן:	10
11	then ye shall appoint you cities to be cities of refuge for you, that the manslayer that killeth any person through error may flee thither.	וְתַזְמְנוּ לָכֹן קָרְוֵי קָרְוֵי שִׁיבֻתָּא וְיְהוֹן לָכֹן וְיַעְרוֹק לְתַמָּן קְטוּלָא דִּיקְטוּל נַפְשָׁא בְּשָׁלוּ:	וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תַּתְּיִינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָּה רָצַח מִכַּה-נֶפֶשׁ בְּשִׁגָּגָה:	11
12	And the cities shall be unto you for refuge from the avenger, that the manslayer die not, until he stand before the congregation for judgment.	וְיְהוֹן לָכֹן קָרְוֵי לְשִׁיבָא מִגְאֵל דְּמָא וְלֹא יָמוּת קְטוּלָא עַד דִּיקוּם קֳדָם כְּנַשְׁתָּא לְדִינָא:	וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט מִגְאֵל וְלֹא יָמוּת הָרָצַח עַד-עֲמֻדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט:	12
13	And as to the cities which ye shall give, there shall be for you six cities of refuge.	וְקָרְוֵיָא דְתַתְּנִין שִׁית קָרְוֵי שִׁיבֻתָּא וְיְהוֹן לָכֹן:	וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ-עָרֵי מִקְלָט תַּתְּיִינָה לָכֶם:	13

(11) והקרייתם. אין הקרייה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר (צראשית כו, כ) כי הקרה ה' אליהן לפני (ספרי קנט):

(12) מגאל. מפני גואל הדם שהוא קרוב לנרצח (מכות יב, א):

(13) שש ערי מקלט. מגיד שאף על פי שהבדיל משה בחייו ג' ערים בעבר הירדן (דברים ז, מא) לא היו קולמות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען (מכות ט, ב. ספרי):

14	Ye shall give three cities beyond the Jordan, and three cities shall ye give in the land of Canaan; they shall be cities of refuge.	אתו שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהינה:	14
15	For the children of Israel, and for the stranger and for the settler among them, shall these six cities be for refuge, that every one that killeth any person through error may flee thither.	לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהינה שש־הערים האלה למקלט לנזס שמה כל־מכה־נפש בשגגה:	15
16	But if he smote him with an instrument of iron, so that he died, he is a murderer; the murderer shall surely be put to death.	ואם־בכלי ברזל הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח:	16
17	And if he smote him with a stone in the hand, whereby a man may die, and he died, he is a murderer; the murderer shall surely be put to death.	ואם באבן יד אשר־ימות בה הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח:	17
18	Or if he smote him with a weapon of wood in the hand, whereby a man may die, and he died, he is a murderer; the murderer shall surely be put to death.	או בכלי עץ־יד אשר־ימות בו הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח:	18
19	The avenger of blood shall himself put the murderer to death; when he meeteth him, he shall put him to death.	גאל הדם הוא ימית את־הרצח בפגעו־בו הוא ימתנו:	19
20	And if he thrust him of hatred, or hurled at him any thing, lying in wait, so that he died;	ואם־בשנאה יהדפנו או־השליך עליו בצדיה וימת:	20

- (14) את שלש הערים וגו'. אף על פי שבארץ כנען ט' שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי השהו מנין ערי מקלט שלהם משום דנגלעד נפיש רוחאים דכתיב (הושע ו, ח) גלעד קרית פועלי און עקוצה מדס (מכות סס):
- (16) ואם בכלי ברזל הכהו. אין זה מדבר בהורג בשוגג הסמוך לו אלא בהורג במזיד וכל ללמד שההורג בכל דבר צריך שיהא בו שיעור כדי להמית שנאמר כולם אשר ימות בו דמתרגמין דהיא כמסת דימות זה חוץ מן הצרול שגלוי וידוע לפני הקצ"ה שהצרול ממית בכל שהוא אפילו מחט לפיכך לא נחנה בו תורה שיעור לכחוד בו אשר ימות בו ואם תאמר בהורג בשוגג הכתוב מדבר הרי הוא אומר למטה או בכל אבן אשר ימות זה בלא ראות וגו' למד על האמורים למעלה שבהורג במזיד הכתוב מדבר (ספרי קס. סנהדרין עו, ב):
- (17) באבן יד. שיש זה מלא יד (ספרי קס): אשר ימות בה. שיש זה שיעור להמית כתרגומו לפי שנאמר (שמות כא, יח) והכה איש את רעהו באבן ולא נתן זה שיעור יכול כל שהוא לכך נאמר אשר ימות זה (ספרי קס):
- (18) או בכלי עץ יד. לפי שנאמר (שמות כא, כ) וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט יכול כל שהוא לכך נאמר עץ אשר ימות בו שיהא בו כדי להמית (ספרי קס):
- (19) בפגעו בו. אפילו צתוך ערי מקלט:
- (20) בצדיה. כתרגומו צכמנא. צמארב:

21	or in enmity smote him with his hand, that he died; he that smote him shall surely be put to death: he is a murderer; the avenger of blood shall put the murderer to death when he meeteth him.	או בַּדָּבָרוֹ מָחָהוּ בְיָדוֹ וְקָטְלֵהוּ אֶתְקַטְלָא וְיִקְטֹל מָחָהוּ קְטוּלָא הוּא גְּאִיל דְּמָא וְקָטוּל יֵת קְטוּלָא כְּדֵי אֶתְחַיֵּיב לֵיהּ:	אוֹ בְּאֵיכָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמָת מִזֹּת־יוֹמָת הַמָּכָה רֹצֵחַ הוּא גְּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפָגְעוֹ-בּוֹ:	21
22	But if he thrust him suddenly without enmity, or hurled upon him any thing without lying in wait,	וְאִם בְּתַכְיֹף בָּלָא דָּבָרוֹ דְּחָהוּ אוֹ רָמָא עֲלוּהִי כָּל מָאן בָּלָא כְּמֵן לֵיהּ:	וְאִם־בִּפְתָּע בָּלָא־אֵיכָה הִדְפּוֹ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל־כְּלִי בָּלָא צָדִיקָה:	22
23	or with any stone, whereby a man may die, seeing him not, and cast it upon him, so that he died, and he was not his enemy, neither sought his harm;	אוֹ בְּכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ דִּימּוּת בָּהּ בָּלָא חֲזִי וּרְמָא עֲלוּהִי וּמִית וְהוּא לֹא שֹׁנֵי לֵיהּ וְלֹא תָבַע בְּשִׂתִּיהּ:	אוֹ בְּכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בָּלָא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְקֵשׁ רָעָתוֹ:	23
24	then the congregation shall judge between the smiter and the avenger of blood according to these ordinances;	וַיִּדְיִנוּן כְּנִשְׁתָּא בֵּין מָחָהוּ וּבֵין גְּאִיל דְּמָא עַל דִּינְיָא הָאֵלִין:	וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמָּכָה וּבֵין גְּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:	24
25	and the congregation shall deliver the manslayer out of the hand of the avenger of blood, and the congregation shall restore him to his city of refuge, whither he was fled; and he shall dwell therein until the death of the high priest, who was anointed with the holy oil.	וַיִּשְׁיזְבוּן כְּנִשְׁתָּא יֵת קְטוּלָא מִיַּד גְּאִיל דְּמָא וַיַּחְיִבוּן יְתִיָּה כְּנִשְׁתָּא לְקָרִית שְׂיֻבּוּתִיהּ דְּעָרָק לְתַמָּן וַיִּתֵּיב בָּהּ עַד דִּימּוּת כְּהֵנָּה רַבָּא דְּרַבִּי יְתִיָּה בְּמִשַּׁח קֹדֶשׁ:	וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־הָרֹצֵחַ מִיַּד־ גְּאֵל הַדָּם וַיְהִיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד־מִוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מִשַּׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:	25
26	But if the manslayer shall at any time go beyond the border of his city of refuge, whither he fleeth;	וְאִם מִפֶּק יַפּוֹק קְטוּלָא יֵת תַּחֲסוּם קָרִית שְׂיֻבּוּתִיהּ דִּיעָרוֹק לְתַמָּן:	וְאִם־יֵצֵא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל־ עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה:	26
27	and the avenger of blood find him without the border of his city of refuge, and the avenger of blood slay the manslayer; there shall be no bloodguiltiness for him;	וַיִּשְׁכַּח יְתִיָּה גְּאִיל דְּמָא מִבְּרָא לְתַחֲסוּם קָרִית שְׂיֻבּוּתִיהּ וַיִּקְטוּל גְּאִיל דְּמָא יֵת קְטוּלָא לִית לֵיהּ דָּם:	וּמֵצָא אֹתוֹ גְּאֵל הַדָּם מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרֹצֵחַ גְּאֵל הַדָּם אֶת־הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם:	27

(22) בפהע. צאונס. ומרגמו צמכיף שהיה סמוך לו ולא היה לו שהות להזהר עליו:

(23) או בכל אבן אשר ימות בה. הכהו: בלא ראות. שלא ראהו: ויפל עליו. מכאן אמרו ההורג דרך ירידה גולה דרך עלייה אינו גולה (מכות ז, ג):

(25) עד מות הכהן הגדול. שהוא צא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם והרוח צא לסלק את השכינה מישראל ומקצר את ימי החיים. אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול (ספרי קס). דבר אחר לפי שהיה לו לכהן גדול להחפול שלא תאריך חקלה זו לישראל צדיק: אשר משח אותו בשמן הקדש. לפי פשוטו מן המקראות הקצרים הוא שלא פירש מי משחו אלא כמו אשר משחו המושח אותו בשמן הקדש. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות (יא, ג) לראיית דבר ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומנו אחר תחתיו ולאחר מכאן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני שנאמר אשר משח אותו וכי הוא משחו לכהן או הכהן משח אותו אלא להציא את הנמשח בימיו שמחזירו במיתתו:

28	because he must remain in his city of refuge until the death of the high priest; but after the death of the high priest the manslayer may return into the land of his possession.	כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב־הָרֶצֶח אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:	כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב־הָרֶצֶח אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:
29	And these things shall be for a statute of judgment unto you throughout your generations in all your dwellings.	וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקֹּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: וַיְהוֹן אֵלֶּיךָ לְכוֹן לְגִזְרֹת דִּין לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם:	וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקֹּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
30	Whoso killeth any person, the murderer shall be slain at the mouth of witnesses; but one witness shall not testify against any person that he die.	כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצֶה אֶת־הָרֶצֶח וְעַד אֶחָד לֹא־יִעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לָמוֹת: כָּל דֹּקְטוֹל נֶפֶשׁ אֶחָד יִקְטוֹל יֵת קְטוֹלָא וְסִידִיד חַד לֹא יִסְחִיד בְּאִנְשׁ לְמַקְטָל:	כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצֶה אֶת־הָרֶצֶח וְעַד אֶחָד לֹא־יִעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לָמוֹת:
31	Moreover ye shall take no ransom for the life of a murderer, that is guilty of death; but he shall surely be put to death.	וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֶצֶח אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לָמוֹת כִּי־מוֹת יוֹמָת: וְלֹא תִקְבְּלוּן מִמּוֹן עַל אִנְשׁ קְטוֹל דִּהוּא חַיִּיב לְמָוֶת אַרְי אֶת־קְטָלָא וְתִקְטִיל:	וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֶצֶח אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לָמוֹת כִּי־מוֹת יוֹמָת:
32	And ye shall take no ransom for him that is fled to his city of refuge, that he should come again to dwell in the land, until the death of the priest.	וְלֹא תִקְבְּלוּן מִמּוֹן לְמַעַרְק לְקָרִית שִׁיזְבוּתִיהָ לְמָתָב לְמָתָב בְּאַרְעָא עַד דִּימוֹת כֶּהֱנָא: וְלֹא תִקְבְּלוּן מִמּוֹן לְמַעַרְק לְקָרִית שִׁיזְבוּתִיהָ לְמָתָב לְמָתָב בְּאַרְעָא עַד דִּימוֹת כֶּהֱנָא:	וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנוֹס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לְשִׁבְתָּ בְּאֶרֶץ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן:
33	So ye shall not pollute the land wherein ye are; for blood, it polluteth the land; and no expiation can be made for the land for the blood that is shed therein, but by the blood of him that shed it.	וְלֹא־תַחְנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחְנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכָּפֵר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שָׁפְכוּ: וְלֹא תַחְנִיבוּן יֵת אֶרְעָא דְאַתּוֹן בָּהּ אַרְי דְּקָא הוּא מַחְיִיב יֵת אֶרְעָא וְלֹא־אֶרְעָא לֹא מִתְכַּפֵּר עַל דָּם זָפַאי דְאַתְאֲשֵׁד בָּהּ אֶלְהִין בְּדָם אֲשֵׁדִיהָ:	וְלֹא־תַחְנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחְנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכָּפֵר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שָׁפְכוּ:

(27) אין לו דם. הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם (מכות יז):

(29) בכל מושבתיכם. למד שמהא סנהדרין [קטנה] נוהגת צחולה לארץ כל זמן שנוהגת צאריך ישראל (שם ז, א):

(30) כל מכה נפש וגו'. הצא להרגו על שהכה את הנפש: לפי עדים ירצח. שיעידו שצמזיד וצחורה הרגו (ספרי קסא):

(31) ולא תקחו כופר. לא יפטר צממון (כחצות לו. ספרי שם):

(32) ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. למי שנס אל עיר מקלטו שהרג צשוג אינו נפטר מגלות צממון ליתן כופר לשוץ לשצח צאריך צטרס ימות הכהן (ספרי שם): לנוס. כמו לָגַס כמו (מיכה ז, ח) שובי מלחמה ששצו מן המלחמה וכן (צפניה ג, יח) נוגי ממועד וכן (יהושע ה, ה) כי מוליס היו כאשר תאמר שוב על מי ששצו כצו ומול על מי ששל כצו כן תאמר לנוס על מי שנס כצו וקורה נוס כלומר מוצח. ואם תאמר לנוס לצרוח ותפרשהו לא תקחו כופר למי שיש לו לצרוח לפטרו מן הגלות לא ידעמי היאך יאמר לשוץ לשצח צאריך הרי עדיין לא נס ומהיכן ישוב:

(33) ולא תחניפו. ולא תרשיעו. כתרגמו ולא תחניפו:

And thou shalt not defile the land which ye inhabit, in the midst of which I dwell; for I the LORD dwell in the midst of the children of Israel.'

וְלֹא תִטְמָא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שָׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שָׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)

וְלֹא תִטְמָא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שָׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שָׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)

And the heads of the fathers' houses of the family of the children of Gilead, the son of Machir, the son of Manasseh, of the families of the sons of Joseph, came near, and spoke before Moses, and before the princes, the heads of the fathers' houses of the children of Israel;

וּקְרִיבוּ רִישֵׁי אֲבֹתָהּא לְזִרְעֵית בְּנֵי גִלְעָד פֶּרֶז מְכִיר פֶּרֶז מְנַשֶּׁה מְזִרְעֵית בְּנֵי יוֹסֵף וּמָלִילוֹ קָדָם מֹשֶׁה וּקָדָם רִבְרִכָּא רִישֵׁי אֲבֹתָהּא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וּקְרִיבוּ רִישֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֵּדְבָרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפְנֵי הַנְּשָׂאִים רִאשֵׁי אָבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

and they said: 'The LORD commanded my lord to give the land for inheritance by lot to the children of Israel; and my lord was commanded by the LORD to give the inheritance of Zelophehad our brother unto his daughters.

וַיֹּאמְרוּ יְתֵּר רַבּוֹנִי פְקִיד יְיָ לְמַתֵּן יְתֵּר אֶרֶץ בְּאַחְסָנָא בְּעֶדְבָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּרְבּוֹנִי אֶתְפַּקֵּד בְּמִימְרָא דִּי לְמַתֵּן יְתֵּר אַחְסָנָא צִלְפַּחַד אַחוּנָא לְבָנֵיהּ:

וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנִי צִנְהָ וַיְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנִי צִנְהָ בִּיהוָה לָתֵת אֶת־נַחֲלַת צִלְפַּחַד אַחִינוּ לְבָנֵיהֶם:

And if they be married to any of the sons of the other tribes of the children of Israel, then will their inheritance be taken away from the inheritance of our fathers, and will be added to the inheritance of the tribe whereunto they shall belong; so will it be taken away from the lot of our inheritance.

וַיְהִי וְיִהְיוּ לְחֵד מִבְּנֵי שְׁבָטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁין וְתִתְּמַנַּע אַחְסָנָהוֹן מֵאַחְסָנָא אֲבֹתָהּא וְתִתּוּסַף עַל אַחְסָנָא שְׁבָטָא דִּיהוּדָא לְהוֹן וּמַעֲדָב אַחְסָנָהּא וְתִתְּמַנַּע:

וְהָיוּ לְאַחֵד מִבְּנֵי שְׁבָטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרַעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵיהֶם וְנוֹסָף עַל נַחֲלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגִּרְלָן נַחֲלָתָן יִגָּרַע:

And when the jubilee of the children of Israel shall be, then will their inheritance be added unto the inheritance of the tribe whereunto they shall belong; so will their inheritance be taken away from the inheritance of the tribe of our fathers.'

וְאִם יִהְיֶה יוֹבִילָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתּוּסַף אַחְסָנָהוֹן עַל אַחְסָנָא שְׁבָטָא דִּיהוּדָא לְהוֹן וּמֵאַחְסָנָא דְאֲבֹתָהּא וְתִתְּמַנַּע אַחְסָנָהוֹן:

וְאִם־יִהְיֶה הַיּוֹבֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מִטָּה אֲבֹתֵיהֶם יִגָּרַע נַחֲלָתָן:

(34) אשר אני שכן בתוכה. שלא תשכינו אותי בטומאתה: כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. אף בזמן שהם

טמאים שכינה (שרויה) ציניהם:

(3) ונוסף על נחלת המטה. שהרי צנה יורשה והצן מתיחס על שבט אציו:

(4) ואם יהיה היובל. מכאן היה רצי יהודה אומר עמיד היוצל שיפסוק (ת"כ ויקרא פרשתא יג, א): ואם יהיה היובל.

כלומר אין זו מכירה שמורת ציוצל שהירושה אינה חוזרת. ואפילו אם יהיה היוצל לא תחזור הנחלה לשבטו ונמצא שנוספה על נחלת המטה אשר תהיינה להם:

5	And Moses commanded the children of Israel according to the word of the LORD, saying: 'The tribe of the sons of Joseph speaketh right.	וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־מִימְרָא דִּינִי לְמִימְרֵי יְאוֹת יוֹסֵף דְּבָרִים:	וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־מִימְרָא דִּינִי לְמִימְרֵי יְאוֹת יוֹסֵף דְּבָרִים:	5
6	This is the thing which the LORD hath commanded concerning the daughters of Zelophehad, saying: Let them be married to whom they think best; only into the family of the tribe of their father shall they be married.	זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צֶלְפַּחַד לֵאמֹר לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם תַּהַנִּינָה לְנָשִׁים אֲדָם לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבֵיהֶם תַּהַנִּינָה לְנָשִׁים:	זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צֶלְפַּחַד לֵאמֹר לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם תַּהַנִּינָה לְנָשִׁים אֲדָם לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבֵיהֶם תַּהַנִּינָה לְנָשִׁים:	6
7	So shall no inheritance of the children of Israel remove from tribe to tribe; for the children of Israel shall cleave every one to the inheritance of the tribe of his fathers.	וְלֹא תִסָּב נַחֲלָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל־מִטָּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:	וְלֹא־תִסָּב נַחֲלָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל־מִטָּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:	7
8	And every daughter, that possesseth an inheritance in any tribe of the children of Israel, shall be wife unto one of the family of the tribe of her father, that the children of Israel may possess every man the inheritance of his fathers.	וְכָל־בֵּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּשְׁפֹּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ תַּהַנִּינָה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו:	וְכָל־בֵּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּשְׁפֹּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ תַּהַנִּינָה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו:	8
9	So shall no inheritance remove from one tribe to another tribe; for the tribes of the children of Israel shall cleave each one to its own inheritance.'	וְלֹא תִסָּחַר אַחְסָנָא מִשְׁבָּטָא לְשָׁבָטָא אֲחֵרָא אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מִשְׁפֹּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	וְלֹא־תִסָּב נַחֲלָה מִמִּטָּה לְמִטָּה אַחֵר כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מִשְׁפֹּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	9
10	Even as the LORD commanded Moses, so did the daughters of Zelophehad.	כַּמָּא דְּפִשְׁדִּי יִי יְת מֹשֶׁה כֵּן עֲבָדָא בְּנֵת צֶלְפַּחַד:	כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בָנוֹת צֶלְפַּחַד:	10
11	For Mahlah, Tirzah, and Hoglah, and Milcah, and Noah, the daughters of Zelophehad, were married unto their father's brothers' sons.	וַתַּהַנִּינָה מַחֲלָה תִרְצָה וְחֹגֻלָּה וּמִלְכָּה וְנוֹעָה בָנוֹת צֶלְפַּחַד לְבְנֵי דִידֵיהֶן לְנָשִׁים:	וַתַּהַנִּינָה מַחֲלָה תִרְצָה וְחֹגֻלָּה וּמִלְכָּה וְנוֹעָה בָנוֹת צֶלְפַּחַד לְבְנֵי דִידֵיהֶן לְנָשִׁים:	מפטיר
12	They were married into the families of the sons of Manasseh the son of Joseph, and their inheritance remained in the tribe of the family of their father.	מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל־מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבֵיהֶן:	מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל־מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבֵיהֶן:	12

(8) וכל בת ירשת נחלה. שלא היה צן לאציה:
 (11) מחלה תרצה וגו'. כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים ונשאו כסדר תולדותן וכלל המקרא מנאן לפי חכמתן ומגיד ששקולות זו כזו (ב"צ קכ):

These are the commandments and the ordinances, which the LORD commanded by the hand of Moses unto the children of Israel in the plains of Moab by the Jordan at Jericho.

אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
אֶלֶּיךָ פָּקֹדִיָּא וְדִינָיָא דְּפָקִיד יי
בִּידָא דְּמֹשֶׁה לְּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִישְׁרָיָא דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּן
דִּירְיָחוֹ:

קלג
פסוקים

The Haftarah is Jeremiah 2:4 - 2:28 ע 3:4 - 3:4 on page 205. Sepharadim read Jeremiah 2:4 - 2:28 ע 4:1 - 4:2. Read this Haftara even on Rosh Hodesh. The Rosh Hodesh Maftir, Numbers 28:9 - 15 is still read, on page 143.

חזק חזק ונתחזק

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-
יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה
מִזֹּל סוּף בֵּין-פָּאֶרָן וּבֵין-תֹּפֶל וְלָבָן
וְחֶזְרַת וְדִי זָהָב:

אֶחָד עָשָׂר יוֹם מִחֹרֵב דֶּרֶךְ הַר-שֵׁעִיר עַד
קָדֵשׁ בַּרְנֶע:

וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעֶשְׂתֵּי-עָשָׂר חֹדֶשׁ
בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֱלֹהִים:

אַחֲרֵי הַפֹּתוֹ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן וְאֶת עֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר-
יוֹשֵׁב בְּעֶשְׂתָּרַת בְּאֶדְרַעִי:

בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הֵוֹאִיל מֹשֶׁה
בְּאֵר אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר:

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר
רַב-לָכֶם שְׁבַת בְּהָר הַזֶּה:

פִּנּוּ וְסַעוּ לָכֶם וּבֵאוּ הָרָה הָאֱמֹרִי וְאֶל-
כָּל-שְׁכֵנֵי בְּעֶרְבָה בְּהָר וּבְשָׁפְלָה וּבְגִבָּה
וּבְחוּף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבֹּנוֹן עַד-
הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר-פָּרָת:

רְאֵה נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם אֶת-הָאָרֶץ בָּאוּ וּרְשׁוּ
אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֵיכֶם
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב לֵתֶת לָהֶם
וְלִירְעָם אַחֲרֵיהֶם:

וְאָמַר אֲלֵכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר לֹא-אוּכַל
לְבַדִּי שְׂאת אֶתְכֶם:

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם
כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב:

יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כָּכֶם
אֶלֶף פַּעֲמִים וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר
לָכֶם:

דברים

THESE ARE the words which Moses spoke unto all Israel beyond the Jordan; in the wilderness, in the Arabah, over against Suph, between Paran and Tophel, and Laban, and Hazeroth, and Di-zahab.

2

It is eleven days journey from Horeb unto Kadesh-barnea by the way of mount Seir.

3

And it came to pass in the fortieth year, in the eleventh month, on the first day of the month, that Moses spoke unto the children of Israel, according unto all that the LORD had given him in commandment unto them;

ו

after he had smitten Sihon the king of the Amorites, who dwelt in Heshbon, and Og the king of Bashan, who dwelt in Ashtaroth, at Edrei;

5

beyond the Jordan, in the land of Moab, took Moses upon him to expound this law, saying:

6

The LORD our God spoke unto us in Horeb, saying: 'Ye have dwelt long enough in this mountain;

7

turn you, and take your journey, and go to the hill-country of the Amorites and unto all the places nigh thereunto, in the Arabah, in the hill-country, and in the Lowland, and in the South, and by the sea-shore; the land of the Canaanites, and Lebanon, as far as the great river, the river Euphrates.

ישראל

Behold, I have set the land before you: go in and possess the land which the LORD swore unto your fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give unto them and to their seed after them.'

9

And I spoke unto you at that time, saying: 'I am not able to bear you myself alone;

10

the LORD your God hath multiplied you, and, behold, ye are this day as the stars of heaven for multitude.—

11

The LORD, the God of your fathers, make you a thousand times so many more as ye are, and bless you, as He hath promised you!

הפטרות

הפטרות במדבר

The Haftarah is Hosea 2:1 – 2:22. On Erev Rosh Hodesh, read the Haftarah on page 210.

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר
לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר־
יֹאמַר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי
אֱלֹהִים:

II:1

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living God.'

וְנִקְבְּצוּ בְנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו
וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי
גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֵל:

2

And the children of Judah and the children of Israel shall be gathered together, and they shall appoint themselves one head, and shall go up out of the land; for great shall be the day of Jezreel.

אָמְרוּ לְאַחֵיכֶם עַמִּי וּלְאֶחָתֵיכֶם רַחֲמָה:

3

Say ye unto your brethren: 'Ammi'; and to your sisters, 'Ruhamah.'

רִיבוּ בְּאִמְכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא אִשְׁתִּי
וְאֲנִכִּי לֹא אִישָׁה וְתָסֵר זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ
וְנִאֲפֹפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ:

4

Plead with your mother, plead; For she is not My wife, neither am I her husband; And let her put away her harlotries from her face, And her adulteries from between her breasts;

כִּי־אֶפְשִׁיטָנָה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ כַּיּוֹם
הַיּוֹלְדָהּ וְשִׁמְתִּיהָ כַּמִּדְבָּר וְשָׂתָהּ כְּאֶרֶץ
צָיָה וְהִמַּתִּיהָ בְּצָמָא:

5

Lest I strip her naked, And set her as in the day that she was born, And make her as a wilderness, And set her like a dry land, And slay her with thirst.

וְאֶת־בְּנֶיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי־בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה:

6

And I will not have compassion upon her children; For they are children of harlotry.

כִּי זָנְתָה אִמָּם הַבִּישָׁה הוֹרְתָם כִּי אִמָּה
אֶלְכָה אַחֲרֵי מֵאֲהָבִי נֹתַנִּי לַחֲמִל וּמִיָּמִי
צִמְרִי וּפִשְׁתִּי שִׁמְנִי וְשִׁקְוִי:

7

For their mother hath played the harlot, She that conceived them hath done shamefully; For she said: 'I will go after my lovers, That give me my bread and my water, My wool and my flax, mine oil and my drink.'

לִכְן הִנְנִי־שָׂדֶה אֶת־דֶּרֶכָּךְ בַּסִּירִים
וְגִדְרֹתַי אֶת־גְּדֵרָהּ וְנִתְיַבּוּתֶיהָ לֹא
תִמָּצָא:

8

Therefore, behold, I will hedge up thy way with thorns, And I will make a wall against her, That she shall not find her paths.

וְרָדְפָה אֶת־מֵאֲהָבֶיהָ וְלֹא־תִשָּׁג אֹתָם
וּבִקְשָׁתָם וְלֹא תִמָּצָא וְאִמָּהּ אֶלְכָה
וְאֶשׁוּבָה אֶל־אִשִּׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אִזְּ
מֵעַתָּה:

9

And she shall run after her lovers, but she shall not overtake them, And she shall seek them, but shall not find them; Then shall she say: 'I will go and return to my first husband; For then was it better with me than now.'

וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אֲנִכִּי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן
וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיֶּזֶהָר וְכֶסֶף הַרְבֵּיתִי לָהּ
וְזָהָב עָשׂוּ לְבָעַל:

10

For she did not know that it was I that gave her The corn, and the wine, and the oil, And multiplied unto her silver and gold, Which they used for Baal.

לִכְן אָשׁוּב וְלִקְחָתִי דְגָנִי בְעֵתוֹ וְתִירוֹשִׁי
בְּמוֹעֶדוֹ וְהִצַּלְתִּי צֹמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכֶסֶת
אֶת־עֲרוֹתָהּ:

11 Therefore will I take back My corn in the time thereof,
And My wine in the season thereof, And will snatch
away My wool and My flax Given to cover her
nakedness.

וְעַתָּה אֲגַלֶּה אֶת־נִבְלָתָהּ לְעֵינֵי מְאֻהְבֶיהָ
וְאִישׁ לֹא־יִצִּילֶנָּה מִיָּדִי:

12 And now will I uncover her shame in the sight of her
lovers, And none shall deliver her out of My hand.

וְהִשְׁבַּתִּי כָל־מְשׁוֹשֶׁה חֲגֹה חֻדְשָׁה וְשַׁבָּתָהּ
וְכָל מוֹעֶדָהּ:

13 I will also cause all her mirth to cease, Her feasts, her
new moons, and her sabbaths, And all her appointed
seasons.

וְהִשְׁמַתִּי גִפְנֶה וְתַאנְתָּה אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנָה
הֶלֶמָּה לִי אֲשֶׁר נָתַנּוּ־לִי מְאֻהְבֵי וְשִׁמְתִים
לִי־עַר וְאָכְלָתֶם חֵית הַשָּׂדֶה:

14 And I will lay waste her vines and her fig-trees,
Whereof she hath said: 'These are my hire That my
lovers have given me'; And I will make them a forest,
And the beasts of the field shall eat them.

וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבַּעַלִּים אֲשֶׁר
תִּקְטִיר לָהֶם וְתַעַד נִזְמָה וְחִלְיָתָהּ וְתַלְוָהּ
אֶחָרֵי מְאֻהְבֶיהָ וְאֶתִּי שָׁכַחָה נָא־
יְהוָה: (ס)

15 And I will visit upon her the days of the Baalim,
Wherein she offered unto them, And decked herself
with her ear-rings and her jewels, And went after her
lovers, And forgot Me, saith the LORD.

לִכְן הִנֵּה אֲנֹכִי מִפְתִּיחַ וְהִלַּכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר
וְדִבַּרְתִּי עַל־לִבָּהּ:

16 Therefore, behold, I will allure her, And bring her into
the wilderness, And speak tenderly unto her.

וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כַּרְמֶיהָ מִשֵּׁם וְאֶת־עֵמֶק
עֶכְרֹר לְפֶתַח תִּקְוָהּ וְעֲנָתָה שְׁמֹה כִּי־מִי
נְעוּלֶיהָ וְכִיּוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם:

17 And I will give her her vineyards from thence, And the
valley of Achor for a door of hope; And she shall
respond there, as in the days of her youth, And as in
the day when she came up out of the land of Egypt.

וְהָיָה בַּיּוֹם־הַהוּא נָא־יִהְיֶה תִקְרָאִי אִשִּׁי
וְלֹא־תִקְרָאִי־לִי עוֹד בַּעַלִּי:

18 And it shall be at that day, saith the LORD, That thou
shalt call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali.

וְהִסְרֹתִי אֶת־שְׁמוֹת הַבַּעַלִּים מִפִּיהָ וְלֹא־
יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשֵׁמָם:

19 For I will take away the names of the Baalim out of her
mouth, And they shall no more be mentioned by their
name.

וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם־הַהוּא עִם־חֵית
הַשָּׂדֶה וְעִם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֶמֶשׂ הָאָדָמָה
וְקִשָּׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֲשַׁבֵּר מִן־הָאָרֶץ
וְהִשְׁכַּבְתִּים לְבֶטֶח:

20 And in that day will I make a covenant for them With
the beasts of the field, and with the fowls of heaven,
And with the creeping things of the ground; And I
will break the bow and the sword and the battle out of
the land, And will make them to lie down safely.

וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי לְעוֹלָם וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְצַדִּיק
וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:

21 And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will
betroth thee unto Me in righteousness, and in justice,
And in lovingkindness, and in compassion.

וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְאֱמוּנָה וַיָּדַעַת אֶת־
יְהוָה: (פ)

22 And I will betroth thee unto Me in faithfulness; And
thou shalt know the LORD.

הפטרת נשא

The Haftarah is Judges 13:2 – 13:25.

ויהי איש אחד מצרעה ממשפחת הדני ושמו מגוח ואשתו עקרה ולא ילדה:

XIII:2

And there was a certain man of Zorah, of the family of the Danites, whose name was Manoah; and his wife was barren, and bore not.

וירא מלאך-יהוה אל-האשה ויאמר אליה הנה-נא את-עקרה ולא ילדה והרית וילדת בן:

3

And the angel of the LORD appeared unto the woman, and said unto her: 'Behold now, thou art barren, and hast not borne; but thou shalt conceive, and bear a son.

ועתה השמרי נא ואל-תשתי יין ושכר ואל-תאכלי כל-טמא:

4

Now therefore beware, I pray thee, and drink no wine nor strong drink, and eat not any unclean thing.

כי הנך הרה וילדת בן ומוצה לא-יעלה על-ראשו כי-נזיר אלהים יהיה הנער מן-הבטן והוא יחל להושיע את-ישראל מיד פלשתים:

5

For, lo, thou shalt conceive, and bear a son; and no razor shall come upon his head; for the child shall be a Nazirite unto God from the womb; and he shall begin to save Israel out of the hand of the Philistines.'

ותבא האשה ותאמר לאישה לאמר איש האלהים בא אלי ומראהו כמראה מלאך האלהים נורא מאד ולא שאלתיו אי-מזה הוא ואת-שמו לא-הגיד לי:

6

Then the woman came and told her husband, saying: 'A man of God came unto me, and his countenance was like the countenance of the angel of God, very terrible; and I asked him not whence he was, neither told he me his name;

ויאמר לי הנך הרה וילדת בן ועתה אל-תשתי יין ושכר ואל-תאכלי כל-טמא כי-נזיר אלהים יהיה הנער מן-הבטן עד-יום מותו: (פ)

7

but he said unto me: Behold, thou shalt conceive, and bear a son; and now drink no wine nor strong drink, and eat not any unclean thing; for the child shall be a Nazirite unto God from the womb to the day of his death.'

ויעתר מגוח אל-יהוה ויאמר בי אדוני איש האלהים אשר שלחת יבוא-נא עוד אלינו ויורנו מה-נעשה לנער היולד:

8

Then Manoah entreated the LORD, and said: 'Oh, LORD, I pray Thee, let the man of God whom Thou didst send come again unto us, and teach us what we shall do unto the child that shall be born.'

וישמע האלהים בקול מגוח ויבא מלאך האלהים עוד אל-האשה והיא יושבת בשדה ומגוח איש עמה:

9

And God hearkened to the voice of Manoah; and the angel of God came again unto the woman as she sat in the field; but Manoah her husband was not with her.

ותמהר האשה ותרוץ ותגד לאישה ותאמר אליו הנה נראה אלי האיש אשר-בא ביום אלי:

10

And the woman made haste, and ran, and told her husband, and said unto him: 'Behold, the man hath appeared unto me, that came unto me that day.'

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל-
הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-
דִּבַּרְתָּ אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי:

11 And Manoah arose, and went after his wife, and came to the man, and said unto him: 'Art thou the man that spoked unto the woman?' And he said: 'I am.'

וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עַתָּה יָבֹא דְבָרְיָךְ מִה-יְהִיָּה
מִשְׁפַּט-הַנֶּעֱר וּמַעֲשָׂהוּ:

12 And Manoah said: 'Now when thy word cometh to pass, what shall be the rule for the child, and what shall be done with him?'

וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ יְהוָה אֶל-מְנוּחַ מְכַל אֲשֶׁר-
אָמַרְתִּי אֶל-הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר:

13 And the angel of the LORD said unto Manoah: 'Of all that I said unto the woman let her beware.

מִכָּל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיֵּינָן לֹא תֹאכַל וַיִּנֶן
וְשָׁכַר אֶל-תְּשֻׁבָּת וְכָל-טָמְאָה אֶל-תֹּאכַל
כָּל אֲשֶׁר-צִוִּיתִי תִשְׁמָר: (ס)

14 She may not eat of any thing that cometh of the grapevine, neither let her drink wine or strong drink, nor eat any unclean thing; all that I commanded her let her observe.'

וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל-מַלְאָךְ יְהוָה נַעֲצְרָה-נָא
אוֹתְךָ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עֹזִים:

15 And Manoah said unto the angel of the LORD: 'I pray thee, let us detain thee, that we may make ready a kid for thee.'

וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ יְהוָה אֶל-מְנוּחַ אִם-
תַּעֲצֹרְנִי לֹא-אֲכַל בְּלֶחְמְךָ וְאִם-תַּעֲשֶׂה
עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא-יָדַע מְנוּחַ כִּי-
מַלְאָךְ יְהוָה הוּא:

16 And the angel of the LORD said unto Manoah: 'Though thou detain me, I will not eat of thy bread; and if thou wilt make ready a burnt-offering, thou must offer it unto the LORD.' For Manoah knew not that he was the angel of the LORD.

וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל-מַלְאָךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי-
יָבֹא (כ' דְּבָרִיד) [ק' דְּבָרִיךָ] וּכְבֹדְנֶיךָ:

17 And Manoah said unto the angel of the LORD: 'What is thy name, that when thy words come to pass we may do thee honour?'

וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאָךְ יְהוָה לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל
לְשְׁמִי וְהוּא-פָּלֵא: (פ)

18 And the angel of the LORD said unto him: 'Wherefore askest thou after my name, seeing it is hidden?'

וַיִּקַּח מְנוּחַ אֶת-גְּדִי הָעֹזִים וְאֶת-הַמִּנְחָה
וַיַּעַל עַל-הַצֹּר לַיהוָה וּמִפְּלֹא לַעֲשׂוֹת
וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים:

19 So Manoah took the kid with the meal-offering, and offered it upon the rock unto the LORD; and [the angel] did wondrously, and Manoah and his wife looked on.

וַיְהִי בְעֵלּוֹת הַלֵּהָב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
הַשְּׂמִימָה וַיַּעַל מַלְאָךְ-יְהוָה בְּלֵהָב
הַמִּזְבֵּחַ וּמְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ רָאִים וַיִּפְּלוּ עַל-
פְּנֵיהֶם אֶרֶצָּה:

20 For it came to pass, when the flame went up toward heaven from off the altar, that the angel of the LORD ascended in the flame of the altar; and Manoah and his wife looked on; and they fell on their faces to the ground.

וְלֹא-יָסַף עוֹד מַלְאָךְ יְהוָה לִהְרָאָה אֶל-
מְנוּחַ וְאֶל-אִשְׁתּוֹ אַזּוֹ יָדַע מְנוּחַ כִּי-מַלְאָךְ
יְהוָה הוּא:

21 But the angel of the LORD did no more appear to Manoah or to his wife. Then Manoah knew that he was the angel of the LORD.

וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל-אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי
אֱלֹהִים רָאִינוּ:

22 And Manoah said unto his wife: 'We shall surely die, because we have seen God.'

וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לֹא חָפֵץ יְהוָה לְהַמִּיתָנוּ
לֹא-לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הִרְאֵנוּ
אֶת-כָּל-אַלֹּהִים וְכַעַת לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ כִּזְזֹת:

23 But his wife said unto him: 'If the LORD were pleased to kill us, He would not have received a burnt-offering and a meal-offering at our hand, neither would He have shown us all these things, nor would at this time have told such things as these.'

וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שַׁמְשֹׁן
וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה:

24 And the woman bore a son, and called his name Samson; and the child grew, and the LORD blessed him.

וַתַּחֲלֵ רוּחַ יְהוָה לִפְעָמוֹ בְּמַחֲנֵה-דָן בֵּין
צֹרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל: (פ)

25 And the spirit of the LORD began to move him in Mahaneh-dan, between Zorah and Eshtaol.

הפסרת בהעלתך

The Haftarah is Zechariah 2:14 - 4:7.

רָנִי וּשְׂמַחִי בַת-צִיּוֹן כִּי הִנְנִי-בָא וְשִׁכְנִיתִי
בְּתוֹכְךָ נָא-יְהוָה:

II:14 'Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I will dwell in the midst of thee, saith the LORD.

וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אֶל-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְךָ וַיְדַעַת כִּי-
יְהוָה צִבְאוֹת שְׁלַחַנִי אֵלֶיךָ:

15 And many nations shall join themselves to the LORD in that day, and shall be My people, and I will dwell in the midst of thee'; and thou shalt know that the LORD of hosts hath sent me unto thee.

וְנָחַל יְהוָה אֶת-יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אֲדָמַת
הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם:

16 And the LORD shall inherit Judah as His portion in the holy land, and shall choose Jerusalem again.

הִס כָּל-בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נִעוֹר מִמְּעוֹן
קֹדֶשׁוֹ: (פ)

17 Be silent, all flesh, before the LORD; for He is aroused out of His holy habitation.

וַיִּרְאֵנִי אֶת-יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד
לִפְנֵי מְלָאָךְ יְהוָה וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל-יְמִינוֹ
לְשׂוֹנוֹ:

III:1 And he showed me Joshua the high priest standing before the angel of the LORD, and Satan standing at his right hand to accuse him.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הַשָּׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ
הַשָּׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבָּחַר בִּירוּשָׁלַם
הַלֹּא זֶה אִיד מְצֹל מֵאֵשׁ:

2 And the LORD said unto Satan: 'The LORD rebuke thee, O Satan, yea, the LORD that hath chosen Jerusalem rebuke thee; is not this man a brand plucked out of the fire?'

וַיְהוֹשֶׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים וַעֲמַד
לִפְנֵי הַמְּלָאָךְ:

3 Now Joshua was clothed with filthy garments, and stood before the angel.

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הַעֲמִידִים לְפָנָיו לֵאמֹר
הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצְּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר
אֵלָיו רְאֵה הֵעֲבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֹנְךָ וְהִלְבַּשׁ
אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת:

4 And he answered and spoke unto those that stood before him, saying: 'Take the filthy garments from off him.' And unto him he said: 'Behold, I cause thine iniquity to pass from thee, and I will clothe thee with robes.'

וַאֲמַר וַיִּשִׁימוּ צִנִּיף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ
וַיִּשִׁימוּ הַצִּנִּיף הַטְּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ
וַיִּלְבַּשְׁהוּ בְּגָדִים וּמְלָאךְ יְהוָה עִמָּד:

5 And I said: 'Let them set a fair mitre upon his head.' So they set a fair mitre upon his head, and clothed him with garments; and the angel of the LORD stood by.

וַיַּעַד מְלָאךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר:

6 And the angel of the LORD forewarned Joshua, saying:

כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־בְּדֶרֶךְכִּי תֵלֵךְ
וְאִם־אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתֶּלְתֵּל תִּדְרִין
אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצָרִי וְנָתַתִּי לְךָ
מִהֲלָכִים בֵּין הַעֲמִידִים הָאֵלֶּה:

7 'Thus saith the LORD of hosts: If thou wilt walk in My ways, and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free access among these that stand by.

שָׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתֶּלְתֵּל
וְרַעֲיָהּ הַיֹּשְׁבִים לְפָנָיִךְ כִּי־אֲנִישֵׁי מוֹפֶת
הֵמָּה כִּי־הִנֵּנִי מֵבִיא אֶת־עֲבָדֵי צָמַח:

8 Hear now, O Joshua the high priest, thou and thy fellows that sit before thee; for they are men that are a sign; for, behold, I will bring forth My servant the Shoot.

כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנָיִךְ יְהוֹשֻׁעַ
עַל־אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם הִנֵּנִי מִפְתָּח
פְּתֻחָה נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת־עֵזֶן
הָאֶרֶץ־הַזֵּאת בְּיוֹם אֶחָד:

9 For behold the stone that I have laid before Joshua; upon one stone are seven facets; behold, I will engrave the graving thereof, saith the LORD of hosts: And I will remove the iniquity of that land in one day.

בְּיוֹם הַהוּא נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ
לְרֵעֵהוּ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה:

10 In that day, saith the LORD of hosts, shall ye call every man his neighbour under the vine and under the fig-tree.

וַיָּשָׁב הַמְּלָאךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיַּעֲרִינִי כְּאִישׁ
אֲשֶׁר־יִעֹר מִשְׁנָתוֹ:

IV:1 And the angel that spoke with me returned, and waked me, as a man that is awakened out of his sleep.

וַיֹּאמֶר אֵלָי מָה אַתָּה רֹאֶה (כ' וַיֹּאמֶר) [ק'
וַאֲמַר] רָאִיתִי ׀ וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כָּלָה
וְגִלְגָּה עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נִרְתִּיחָה עָלֶיהָ
שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל־
רֹאשָׁהּ:

2 And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיְמִין הַגִּלְגָּה
וְאֶחָד עַל־שְׂמאלָהּ:

3 and two olive-trees by it, one upon the right side of the bowl, and the other upon the left side thereof.'

וָאֲנִי וַאֲמַר אֶל־הַמְּלָאךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר
מַה־אֵלֶּה אֲדָנִי:

4 And I answered and spoke to the angel that spoke with me, saying: 'What are these, my lord?'

וַיֵּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא
יָדַעְתָּ מִה־הַמָּה אֵלֶּה וַאֲמַר לֹא אָדָנִי:

5

Then the angel that spoke with me answered and said unto me: 'Knowest thou not what these are?' And I said: 'No, my lord.'

וַיֵּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה
אֶל־זְרַבְבָּדֶל לֵאמֹר לֹא בְחֹלַל וְלֹא בְכֹחַ
כִּי אִם־בְּרוּחִי אִמַּר יְהוָה צְבָאוֹת:

6

Then he answered and spoke unto me, saying: 'This is the word of the LORD unto Zerubbabel, saying: Not by might, nor by power, but by My spirit, saith the LORD of hosts.

מִי־אַתָּה הַר־הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרַבְבָּדֶל לְמִישֹׁר
וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תִּשְׁאֹלֹת תֵּן תֵּן
לָהּ: (פ)

7

Who art thou, O great mountain before Zerubbabel? thou shalt become a plain; and he shall bring forth the top stone with shoutings of Grace, grace, unto it.'

הפטרת שלח לך

The Haftarah is Joshua 2:1 – 2:24.

וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ־בֶּן־נוּן מִן־הַשְּׁטִיִּים שְׁנַיִם־
אֲנָשִׁים מְרַגְלִים חָרַשׁ לֵאמֹר לָכוּ רְאוּ
אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־
אִשָּׁה זֹנָה וּשְׁמָהּ רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁמָּה:

II:1

And Joshua the son of Nun sent out of Shittim two spies secretly, saying: 'Go view the land, and Jericho.' And they went, and came into the house of a harlot whose name was Rahab, and lay there.

וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים
בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר
אֶת־הָאָרֶץ:

2

And it was told the king of Jericho, saying: 'Behold, there came men in hither to-night of the children of Israel to search out the land.'

וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחַב לֵאמֹר
הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ
לְבֵיתְךָ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ:

3

And the king of Jericho sent unto Rahab, saying: 'Bring forth the men that are come to thee, that are entered into thy house; for they are come to search out all the land.'

וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפֵּנּוּ
וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי
מֵאֵין הֵמָּה:

4

And the woman took the two men, and hid them; and she said: 'Yea, the men came unto me, but I knew not whence they were;

וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסָגוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ
לֹא יָדַעְתִּי אָנָּה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רֹדְפוֹ מִהֵרָא
אֲחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁיָגוּם:

5

and it came to pass about the time of the shutting of the gate, when it was dark, that the men went out; whither the men went I know not; pursue after them quickly; for ye shall overtake them.'

וְהִיא הֶעֱלָתָם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם בַּפִּשְׁתֵּי הָעֵץ
הָעֹרֶכּוֹת לָהּ עַל־הַגָּג:

6

But she had brought them up to the roof, and hid them with the stalks of flax, which she had spread out upon the roof.

וְהָאֲנָשִׁים רֹדְפוֹ אֲחֲרֵיהֶם בְּרֶדֶף הַיַּרְדֵּן
עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשָּׁעַר סָגַר אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר
יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם:

7

And the men pursued after them the way to the Jordan unto the fords; and as soon as they that pursued after them were gone out, the gate was shut.

והמה טרם ישכבון והיא עלתה עליהם
על-הגג:

8 And before they were laid down, she came up unto them upon the roof;

ותאמר אל-האנשים ידעתי כי-נתן יהוה
לכם את-הארץ וכי-נפלה אימתכם
עלינו וכי נמגו כל-ישבי הארץ מפניכם:

9 and she said unto the men: 'I know that the LORD hath given you the land, and that your terror is fallen upon us, and that all the inhabitants of the land melt away before you.

כי שמענו את אשר-הוביש יהוה את-מי
ים-סוף מפניכם בצאתכם ממצרים
ואשר עשיתם לשני מלכי האמורי
אשר בעבר הירדן לסיתן ולעוג אשר
החרמתם אותם:

10 For we have heard how the LORD dried up the water of the Red Sea before you, when ye came out of Egypt; and what ye did unto the two kings of the Amorites, that were beyond the Jordan, unto Sihon and to Og, whom ye utterly destroyed.

ונשמע וימס לבבנו ולא-קמה עוד
רוח באיש מפניכם כי יהוה אלהיכם
הוא אלהים בשמים ממעל ועל-הארץ
מתחת:

11 And as soon as we had heard it, our hearts did melt, neither did there remain any more spirit in any man, because of you; for the LORD your God, He is God in heaven above, and on earth beneath.

ועתה השבעו-נא לי ביהוה כי-עשיתי
עמכם חסד ועשיתם גם-אתם עם-בית
אבי חסד ונתתם לי אות אמת:

12 Now therefore, I pray you, swear unto me by the LORD, since I have dealt kindly with you, that ye also will deal kindly with my father's house—and give me a true token—

והחיתם את-אבי ואת-אמי ואת-אחי
ואת-(כ' אחותי)ק' אחיותי ואת כל-
אשר להם והצלתם את-נפשתינו ממוות:

13 and save alive my father, and my mother, and my brethren, and my sisters, and all that they have, and deliver our lives from death.'

ויאמרו לה האנשים נפשנו תחיתכם
למות אם לא תגידו את-דברנו זה והיה
בתת-יהוה לנו את-הארץ ועשינו עמך
חסד ואמת:

14 And the men said unto her: 'Our life for yours, if ye tell not this our business; and it shall be, when the LORD giveth us the land, that we will deal kindly and truly with thee.'

ותורדם בחבל בעד החלון כי ביתה
בקיר החומה ובחומה היא יושבת:

15 Then she let them down by a cord through the window; for her house was upon the side of the wall, and she dwelt upon the wall.

ותאמר להם החרה לכו פן-יפגעו בכם
הרדפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד
שוב הרדפים ואחר תלכו לדרךכם:

16 And she said unto them: 'Get you to the mountain, lest the pursuers light upon you; and hide yourselves there three days, until the pursuers be returned; and afterward may ye go your way.'

ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו
משבעתך הנה אשר השבעתנו:

17 And the men said unto her: 'We will be guiltless of this thine oath which thou hast made us to swear.

הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בְּאֶרֶץ אֶת־תְּקוּנֹת חוּטֹ
הַשָּׁנִי הִזָּה תִּקְשְׁרֵי בְּחִלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדְתָנוּ
בּוֹ וְאֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ וְאֶת־אֲחִיךָ וְאֶת־
כָּל־בֵּית אֲבִיךָ תֹאסֶפֶי אֵלֶיךָ תִּבְנֶתָהּ׃

וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדִּלְתֵי בֵיתְךָ ׀
תְּחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נָקִים וְכָל
אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתְּךָ בְּבֵית דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ אִם־
יָד תִּהְיֶה־בּוֹ׃

וְאִם־תִּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהִנֵּינוּ נָקִים
מִשְׁבַּעְתְּךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃

וַתֹּאמֶר כְּדִבְרֵיכֶם כֹּן־הוּא וַתִּשְׁלַחֵם
וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשֶׁר אֶת־תְּקֻנַּת הַשָּׁנִי בְּחִלּוֹן׃

וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת
יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיִּבְקְשׁוּ הָרֹדְפִים
בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ׃

וַיָּשְׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדּוּ מִהָהָר וַיַּעֲבְרוּ
וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון וַיְסַפְּרוּ־לּוֹ אֶת־
כָּל־הַמַּצָּאוֹת אוֹתָם׃

וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ
אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וגַּם־נִמְגּוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
מִפְּנֵינוּ׃ (ס)

Behold, when we come into the land, thou shalt bind
this line of scarlet thread in the window which thou
didst let us down by; and thou shalt gather unto thee
into the house thy father, and thy mother, and thy
brethren, and all thy father's household.

And it shall be, that whosoever shall go out of the
doors of thy house into the street, his blood shall be
upon his head, and we will be guiltless; and whosoever
shall be with thee in the house, his blood shall be on
our head, if any hand be upon him.

But if thou utter this our business, then we will be
guiltless of thine oath which thou hast made us to
swear.'

And she said: 'According unto your words, so be it.'
And she sent them away, and they departed; and she
bound the scarlet line in the window.

And they went, and came unto the mountain, and
abode there three days, until the pursuers were
returned; and the pursuers sought them throughout
all the way, but found them not.

Then the two men returned, and descended from the
mountain, and passed over, and came to Joshua the
son of Nun; and they told him all that had befallen
them.

And they said unto Joshua: 'Truly the LORD hath
delivered into our hands all the land; and moreover all
the inhabitants of the land do melt away before us.'

הפסרת קורח

The Haftarah is I Samuel 11:14 – 12:22. On Rosh Hodesh, Maftir is Numbers 28:9 – 15 on page 143 and Haftarah on page 208.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לָכוּ וַיִּלָּכֶה
הַגִּלְגָּל וַיַּחֲדֵשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה׃

וַיֵּלְכוּ כָּל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת־
שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם
זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם
שָׁאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מָאד׃ (פ)

XI:14 Then said Samuel to the people: 'Come and let us go
to Gilgal, and renew the kingdom there.'

And all the people went to Gilgal; and there they made
Saul king before the LORD in Gilgal; and there they
sacrificed sacrifices of peace-offerings before the LORD;
and there Saul and all the men of Israel rejoiced greatly.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל הִנֵּה
שָׁמַעְתִּי בְּקִלְכֶּם לְכָל אֲשֶׁר-אָמַרְתֶּם לִּי
וְאִמְלִיד עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ:

XII:1

And Samuel said unto all Israel: 'Behold, I have hearkened unto your voice in all that ye said unto me, and have made a king over you.

וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ מֵתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם
וְאֲנִי זָקֵן וְשֵׁבֶתִי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הַנֶּחֱם אִתְּכֶם
וְאֲנִי הֵתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְעָרִי עַד-הַיּוֹם
הַזֶּה:

2

And now, behold, the king walketh before you; and I am old and grayheaded; and, behold, my sons are with you; and I have walked before you from my youth unto this day.

הֲנִנִי עֲנִי בִּי לְגֵד יְהוָה וְנִגַּד מְשִׁיחוֹ אֶת-
שׁוֹר ׀ מִי לְקַחְתִּי וְחִמּוֹר מִי לְקַחְתִּי וְאֶת-
מִי עֲשִׂקְתִּי אֶת-מִי רִצּוֹתִי וּמִי־דֹמִי לְקַחְתִּי
כֶּפֶר וְאֲעֵלִים עֵינֵי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם:

3

Here I am; witness against me before the LORD, and before His anointed: whose ox have I taken? or whose ass have I taken? or whom have I defrauded? or whom have I oppressed? or of whose hand have I taken a ransom to blind mine eyes therewith? and I will restore it you.'

וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂקְתָּנוּ וְלֹא רִצּוֹתָנוּ וְלֹא-
לְקַחְתָּ מִי־דָאִישׁ מֵאֻמָּה:

4

And they said: 'Thou hast not defrauded us, nor oppressed us, neither hast thou taken aught of any man's hand.'

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יְהוָה בְּכֶם וְעַד מְשִׁיחוֹ
הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מָצָאתֶם בְּיָדִי מֵאֻמָּה
וַיֹּאמֶר עַד: (פ)

5

And he said unto them: 'The LORD is witness against you, and His anointed is witness this day, that ye have not found aught in my hand.' And they said: 'He is witness.'

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה
אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן וְאֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת-
אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרָיִם:

6

And Samuel said unto the people: 'It is the LORD that made Moses and Aaron, and that brought your fathers up out of the land of Egypt.

וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאֲשַׁפְּטָה אֹתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה
אֶת כָּל-צַדִּיקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר-עָשָׂה אֹתְכֶם
וְאֶת-אֲבוֹתֵיכֶם:

7

Now therefore stand still, that I may plead with you before the LORD concerning all the righteous acts of the LORD, which He did to you and to your fathers.

כַּאֲשֶׁר-בָּא יַעֲקֹב מִמִּצְרָיִם וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם
אֶל-יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-
אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת-אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרָיִם
וַיִּשְׁבּוּם בְּמִקְוֹם הַזֶּה:

8

When Jacob was come into Egypt, then your fathers cried unto the LORD, and the LORD sent Moses and Aaron, who brought forth your fathers out of Egypt, and they were made to dwell in this place.

וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתָם
בְּיַד סִיסְרָא שַׂר-צָבָא חֲצֹר וּבְיַד-
פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ בָּם:

9

But they forgot the LORD their God, and He gave them over into the hand of Sisera, captain of the host of Hazor, and into the hand of the Philistines, and into the hand of the king of Moab, and they fought against them.

וַיִּזְעַקוּ אֶל-יְהוָה (כ' וַיֹּאמֶר) [ק' וַיֹּאמְרוּ]
חָטָאנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת-יְהוָה וְנַעֲבָד אֶת-
הַבְּעָלִים וְאֶת-הָעֲשָׁתְרוֹת וְעַתָּה הֲצִילֵנוּ
מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעֲבֹדְךָ:

10

And they cried unto the LORD, and said: We have sinned, because we have forsaken the LORD, and have served the Baalim and the Ashtaroth; but now deliver us out of the hand of our enemies, and we will serve Thee.

וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יִרְבָּעַל וְאֶת־בְּדָן וְאֶת־
יִפְתָּח וְאֶת־שָׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד
אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בְּטָח׃

וַתֵּרְאוּ כִּי־נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם
וַתֹּאמְרוּ לֵי לֹא כִּי־מֶלֶךְ וּמֶלֶךְ עָלֵינוּ
וַיִּהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם מֶלֶכְכֶּם׃

וַעֲתָה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בַּחֲרַתֶּם אֲשֶׁר
שָׁאַלְתֶּם וַהֲנֵה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃

אִם־תִּירָאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ
וּשְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה
וְהִיתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ
עֲלֵיכֶם אַחֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃

וְאִם־לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמִרִיתֶם
אֶת־פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם
וּבְאֲבֹתֵיכֶם׃

גַּם־עַתָּה הִתְיַצְבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל
הַזֶּה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם׃

הֲלֹא קָצִיר־חֲטִיטִים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה
וְיִתֵּן קִלְוֹת וּמָטָר וְדַעוּ וּרְאוּ כִּי־רַעַתְכֶם
רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל
לָכֶם מֶלֶךְ׃ (ס)

וַיִּקְרָא שָׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קִלְוֹת
וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל־הָעָם מְאֹד
אֶת־יְהוָה וְאֶת־שָׁמוּאֵל׃

וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם אֶל־שָׁמוּאֵל הֲתִפְלֵל
בְּעַד־עַבְדֶּיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֵל־נַפְשוֹת
כִּי־יִסְכְּנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאוֹל
לָנוּ מֶלֶךְ׃

וַיֹּאמֶר שָׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אֶל־תִּירָאוּ אַתֶּם
עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל־הַרְעָה הַזֹּאת אֲךָ אֵל־
תִּסְּרוּ מֵאַחֲרַי יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה
בְּכָל־לִבְבְּכֶם׃

11 And the LORD sent Jerubbaal, and Bedan, and
Jephthah, and Samuel, and delivered you out of the
hand of your enemies on every side, and ye dwelt in
safety.

12 And when ye saw that Nahash the king of the children
of Ammon came against you, ye said unto me: Nay,
but a king shall reign over us; when the LORD your
God was your king.

13 Now therefore behold the king whom ye have chosen,
and whom ye have asked for; and, behold, the LORD
hath set a king over you.

14 If ye will fear the LORD, and serve Him, and hearken
unto His voice, and not rebel against the
commandment of the LORD, and both ye and also the
king that reigneth over you be followers of the LORD
your God—;

15 but if ye will not hearken unto the voice of the LORD,
but rebel against the commandment of the LORD,
then shall the hand of the LORD be against you, and
against your fathers.

16 Now therefore stand still and see this great thing,
which the LORD will do before your eyes.

17 Is it not wheat harvest to-day? I will call unto the
LORD, that He may send thunder and rain; and ye
shall know and see that your wickedness is great,
which ye have done in the sight of the LORD, in asking
you a king.'

18 So Samuel called unto the LORD; and the LORD sent
thunder and rain that day; and all the people greatly
feared the LORD and Samuel.

19 And all the people said unto Samuel: 'Pray for thy
servants unto the LORD thy God, that we die not; for
we have added unto all our sins this evil, to ask us a
king.'

20 And Samuel said unto the people: 'Fear not; ye have
indeed done all this evil; yet turn not aside from
following the LORD, but serve the LORD with all your
heart;

וְלֹא תִסּוּרוּ כִּי אַחֲרֵי הַתְּהוּ אֲשֶׁר לֹא-
יִזְעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי-תִהְיֶה הַמָּה:

21 and turn ye not aside; for then should ye go after vain things which cannot profit nor deliver, for they are vain.

כִּי לֹא-יִטַּשׁ יְהוָה אֶת-עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ
הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לֹא-
לָעַם:

22 For the LORD will not forsake His people for His great name's sake; because it hath pleased the LORD to make you a people unto Himself.

הפסרת חקת

The Haftarah is Judges 11:1 – 11:33. On Rosh Hodesh, Maftir is Numbers 28:9 – 15 on page 143 and Haftarah on page 208.

וַיִּפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִבּוֹר חָיִל וְהוּא בֶן-
אִשָּׁה זִזְנָה וַיִּזְלַד גִּלְעָד אֶת-יִפְתָּח:

XI:1 Now Jephthah the Gileadite was a mighty man of valour, and he was the son of a harlot; and Gilead begot Jephthah.

וַתֵּלֶד אִשְׁת-גִּלְעָד לוֹ בָנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי-
הָאִשָּׁה וַיַּגִּרְשׁוּ אֶת-יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא-
תִנָּחַל בְּבֵית-אָבִינוּ כִּי בֶן-אִשָּׁה אַחֲרֵת
אָתָּה:

2 And Gilead's wife bore him sons; and when his wife's sons grew up, they drove out Jephthah, and said unto him: 'Thou shalt not inherit in our father's house; for thou art the son of another woman.'

וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפָּנָיו אֲחָיו וַיָּשָׁב בְּאֶרֶץ טוֹב
וַיִּתְּלַקְטוּ אֵל-יִפְתָּח אַנְשִׁים רִיקִים וַיֵּצְאוּ
עִמּוֹ: (פ)

3 Then Jephthah fled from his brethren, and dwelt in the land of Tob; and there were gathered vain fellows to Jephthah, and they went out with him.

וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי-עַמּוֹן עִם-
יִשְׂרָאֵל:

4 And it came to pass after a while, that the children of Ammon made war against Israel.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-נִלְחָמוּ בְנֵי-עַמּוֹן עִם-יִשְׂרָאֵל
וַיָּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת אֶת-יִפְתָּח מֵאֶרֶץ
טוֹב:

5 And it was so, that when the children of Ammon made war against Israel, the elders of Gilead went to fetch Jephthah out of the land of Tob.

וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לָכֵה וְהָיִיתָ לָּנוּ לְקַצִּין
וְנִלְחָמָה בְּבָנֵי עַמּוֹן:

6 And they said unto Jephthah: 'Come and be our chief, that we may fight with the children of Ammon.'

וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם
שָׂנֵאתֶם אוֹתִי וְהִגַּרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמָדוּעַ
בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר צָר לָכֶם:

7 And Jephthah said unto the elders of Gilead: 'Did not ye hate me, and drive me out of my father's house? and why are ye come unto me now when ye are in distress?'

וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל-יִפְתָּח לְכֵן עָתָה
שָׁבֵנוּ אֵלֶיךָ וְהִלָּכְתָּ עִמָּנוּ וְנִלְחַמְתָּ בְּבָנֵי
עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכָל יֹשְׁבֵי גִלְעָד:

8 And the elders of Gilead said unto Jephthah: 'Therefore are we returned to thee now, that thou mayest go with us, and fight with the children of Ammon, and thou shalt be our head over all the inhabitants of Gilead.'

וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל-זִקְנֵי גִלְעָד אִם-מְשִׁיבִים
אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בְּבָנִי עִמּוֹן וְנָתַן יְהוָה
אוֹתָם לִפְנֵי אֲנֹכִי אֲהִיָּה לָכֶם לְרֹאשׁ׃

וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי-גִלְעָד אֶל-יִפְתָּח יְהוָה יְהִיָּה
שְׁמֵעַ בֵּינוֹתֵינוּ אִם-לֹא כְדַבְּרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃

וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם-זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׁימוּ הָעָם
אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח
אֶת-כָּל-דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה׃ (פ)

וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל-מֶלֶךְ בְּנֵי-עִמּוֹן
לֵאמֹר מַה-לִּי וְלָךְ כִּי-בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם
בְּאַרְצִי׃

וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי-עִמּוֹן אֶל-מַלְאָכָיו יִפְתָּח
כִּי-לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת-אַרְצִי בְּעִלּוֹתָיו
מִמִּצְדֵּי־מֶאֱרֹנוֹן וְעַד-חִיבְקָה וְעַד-הַיַּרְדֵּן
וְעַתָּה הִשְׁבִּיבָה אֶתְהֶן בְּשָׁלוֹם׃

וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל-
מֶלֶךְ בְּנֵי עִמּוֹן׃

וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא-לָקַח
יִשְׂרָאֵל אֶת-אַרְצָךְ מוֹאָב וְאֶת-אַרְצָךְ בְּנֵי
עִמּוֹן׃

כִּי בְּעִלּוֹתָם מִמִּצְדֵּי־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר עַד-יַם-סוּף וַיָּבֹא קָדֶשׁ׃

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל-מֶלֶךְ אֱדוֹם
לֵאמֹר אֶעֱבְרָה-נָא בְּאַרְצְךָ וְלֹא שָׁמַעַ
מֶלֶךְ אֱדוֹם וְגַם אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא
אָבָה וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקָדֶשׁ׃

וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיָּסֹב אֶת-אַרְצָךְ אֱדוֹם וְאֶת-
אַרְצָךְ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמִּזְרַח-שֶׁמֶשׁ לְאַרְצָךְ
מוֹאָב וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר אֲרֹנוֹן וְלֹא-בָאוּ
בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אֲרֹנוֹן גְּבוּל מוֹאָב׃

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל-סִיחוֹן מֶלֶךְ-
הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל
נַעֲבְרָה-נָא בְּאַרְצְךָ עַד-מִקְוֵמִי׃

9 And Jephthah said unto the elders of Gilead: 'If ye bring me back home to fight with the children of Ammon, and the LORD deliver them before me, I will be your head.'

10 And the elders of Gilead said unto Jephthah: 'The LORD shall be witness between us; surely according to thy word so will we do.'

11 Then Jephthah went with the elders of Gilead, and the people made him head and chief over them; and Jephthah spoke all his words before the LORD in Mizpah.

12 And Jephthah sent messengers unto the king of the children of Ammon, saying: 'What hast thou to do with me, that thou art come unto me to fight against my land?'

13 And the king of the children of Ammon answered unto the messengers of Jephthah: 'Because Israel took away my land, when he came up out of Egypt, from the Arnon even unto the Jabbok, and unto the Jordan; now therefore restore those cities peaceably.'

14 And Jephthah sent messengers again unto the king of the children of Ammon;

15 and he said unto him: 'Thus saith Jephthah: Israel took not away the land of Moab, nor the land of the children of Ammon.'

16 But when they came up from Egypt, and Israel walked through the wilderness unto the Red Sea, and came to Kadesh;

17 then Israel sent messengers unto the king of Edom, saying: Let me, I pray thee, pass through thy land; but the king of Edom hearkened not. And in like manner he sent unto the king of Moab; but he would not; and Israel abode in Kadesh.

18 Then he walked through the wilderness, and compassed the land of Edom, and the land of Moab, and came by the east side of the land of Moab, and they pitched on the other side of the Arnon; but they came not within the border of Moab, for the Arnon was the border of Moab.

19 And Israel sent messengers unto Sihon king of the Amorites, the king of Heshbon; and Israel said unto him: Let us pass, we pray thee, through thy land unto my place.

וְלֹא־הָאֱמִינ׃ סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עָבַר
בְּגִבְלוֹ וַיֵּאסֶף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ
בִּיהָצָה וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל׃

20 But Sihon trusted not Israel to pass through his border; but Sihon gathered all his people together, and pitched in Jahaz, and fought against Israel.

וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחֹן וְאֶת־
כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֶשׁ יִשְׂרָאֵל
אֶת כָּל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַהִיא׃

21 And the LORD, the God of Israel, delivered Sihon and all his people into the hand of Israel, and they smote them; so Israel possessed all the land of the Amorites, the inhabitants of that country.

וַיִּירְשׁוּ אֶת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאֲרֹנוֹן
וְעַד־הַיַּבֵּק וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן׃

22 And they possessed all the border of the Amorites, from the Arnon even unto the Jabbok, and from the wilderness even unto the Jordan.

וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־
הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּירְשָׁנִי׃

23 So now the LORD, the God of Israel, hath dispossessed the Amorites from before His people Israel, and shouldest thou possess them?

הֲלֹא אַתָּה אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ
תִּירֶשׁ וְאַתָּה כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירֶשׁ׃

24 Wilt not thou possess that which Chemosh thy god giveth thee to possess? So whomsoever the LORD our God hath dispossessed from before us, them will we possess.

וְעַתָּה הֲטוֹב טוֹב אֲתָהּ מִבָּלָק בֶּן־צִפּוֹר
מֶלֶךְ מוֹאָב הַרּוֹב רֵב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־
נִלָּחֶם נִלָּחֶם בָּם׃

25 And now art thou any thing better than Balak the son of Zippor, king of Moab? did he ever strive against Israel, or did he ever fight against them?

בְּשֵׁבַת יִשְׂרָאֵל בְּחִשְׁבוֹן וּבְכַנּוּתִיהָ
וּבְעֶרְעוֹר וּבְכַנּוּתִיהָ וּבְכָל־הָעָרִים אֲשֶׁר
עַל־יְדֵי אֲרֹנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדּוּעַ
לֹא־הִצַּלְתֶּם בְּעֵת הַהִיא׃

26 While Israel dwelt in Heshbon and its towns, and in Aroer and its towns, and in all the cities that are along by the side of the Arnon, three hundred years; wherefore did ye not recover them within that time?

וְאֵנֹכִי לֹא־חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עָשָׂה אֵתִי
רָעָה לְחַלְּקֶם בֵּי יִשְׁפֹט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם
בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן׃

27 I therefore have not sinned against thee, but thou doest me wrong to war against me; the LORD, the Judge, be judge this day between the children of Israel and the children of Ammon.

וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דְּבָרֵי יִפְתָּח
אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו׃ (פ)

28 Howbeit the king of the children of Ammon hearkened not unto the words of Jephthah which he sent him.

וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר אֶת־
הַגִּלְעָד וְאֶת־מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפֵּה
גִלְעָד וּמִמִּצְפֵּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן׃

29 Then the spirit of the LORD came upon Jephthah, and he passed over Gilead and Manasseh, and passed over Mizpeh of Gilead, and from Mizpeh of Gilead he passed over unto the children of Ammon.

וַיִּדָּר יִפְתָּח נָדָר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן
תֶּתֶן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי׃

30 And Jephthah vowed a vow unto the LORD, and said: 'If Thou wilt indeed deliver the children of Ammon into my hand,

וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדִּלְתֵּי בֵּיתִי
לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה
לִיהָרָה וְהַעֲלִיתִהוּ עֲלָהּ: (פ)

וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל-בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם בָּם
וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיָדוֹ:

וַיִּכֹּם מֵעֲרוֹעַר וְעַד-בְּאֶךְ מִנִּית עֲשָׂרִים
עִיר וְעַד אֲבֵל כְּרָמִים מְכָה גְדוֹלָה מְאֹד
וַיִּכְנָעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)

31 then it shall be, that whatsoever cometh forth of the doors of my house to meet me, when I return in peace from the children of Ammon, it shall be the LORD'S, and I will offer it up for a burnt-offering.'

32 So Jephthah passed over unto the children of Ammon to fight against them; and the LORD delivered them into his hand.

33 And he smote them from Aroer until thou come to Minnith, even twenty cities, and unto Abel-cheramim, with a very great slaughter. So the children of Ammon were subdued before the children of Israel.

הפסרת בלק

The Haftarah is Micah 5:6 – 6:8.

וְהָיָה וְשְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים
כַּטֹּל מֵאֵת יְהוָה כְּרִבִּיבִים עַל־עֵשֶׂב
אֲשֶׁר לֹא-יִקְנֶה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל לְבְנֵי
אָדָם: (פ)

V:6 And the remnant of Jacob shall be in the midst of many peoples, As dew from the LORD, as showers upon the grass, That are not looked for from man, Nor awaited at the hands of the sons of men.

וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בְּגוֹזִים בְּקֶרֶב עַמִּים
רַבִּים כְּאַרְיֵה בְּבִחְמוֹת יָעַר כְּכַפִּיר
בְּעֵדְרֵי-צֹאן אֲשֶׁר אִם-עָבַר וְרָמַס וְטָרַף
וְאֵין מַצִּיל:

7 And the remnant of Jacob shall be among the nations, in the midst of many peoples, As a lion among the beasts of the forest, As a young lion among the flocks of sheep, Who, if he go through, treadeth down and teareth in pieces, And there is none to deliver.

תָּלַם יָדָךְ עַל-צָרֶיךָ וְכָל-אֹיְבֶיךָ יִכָּרְתוּ:

8 Let Thy hand be lifted up above Thine adversaries, And let all Thine enemies be cut off. .

וְהָיָה בַּיּוֹם-הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה וְהִכְרַתִּי
סוּסֶיךָ מִקִּרְבְּךָ וְהָאֲבֹדֹתִי מִרִכְבֹּתֶיךָ:

9 And it shall come to pass in that day, saith the LORD, That I will cut off thy horses out of the midst of thee, And will destroy thy chariots;

וְהִכְרַתִּי עָרֵי אֶרְצְךָ וְהִרְסֹתִי כָל-
מִבְצָרֶיךָ:

10 And I will cut off the cities of thy land, And will throw down all thy strongholds;

וְהִכְרַתִּי כִשְׁפִים מִיָּדְךָ וּמַעֲוֹנִים לֹא יִהְיוּ-
לָךְ:

11 And I will cut off witchcrafts out of thy hand; And thou shalt have no more soothsayers;

וְהִכְרַתִּי פְסִילֶיךָ וּמַצְבֹּתֶיךָ מִקִּרְבְּךָ
וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ:

12 And I will cut off thy graven images and thy pillars out of the midst of thee; And thou shalt no more worship the work of thy hands.

וְנִתְּשָׁתִּי אֲשֵׁרֶיךָ מִקִּרְבְּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי
עָרֶיךָ:

13 And I will pluck up thy Asherim out of the midst of thee; And I will destroy thine enemies.

וְעָשִׂיתִי בְּאַף וּבְחֵמָה נֶקֶם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
לֹא שָׁמְעוּ: (פ)

14 And I will execute vengeance in anger and fury upon the nations, Because they hearkened not.

שָׁמְעוּ־נָא אֶת אֲשֶׁר־יְהוָה אָמַר קוֹם רִיב
אֶת־הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלִי:

VI:1 Hear ye now what the LORD saith: Arise, contend thou before the mountains, And let the hills hear thy voice.

שָׁמְעוּ הָרִים אֶת־רִיב יְהוָה וְהָאֲתָנִים
מוֹסְדֵי אָרֶץ כִּי רִיב לִיהוָה עִם־עַמּוֹ וְעִם־
יִשְׂרָאֵל יִתְנַכַּח:

2 Hear, O ye mountains, the LORD'S controversy, And ye enduring rocks, the foundations of the earth; For the LORD hath a controversy with His people, And He will plead with Israel.

עַמִּי מַה־עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הִלַּאתִיךָ עָנֵה
בִּי:

3 O My people, what have I done unto thee? And wherein have I wearied thee? Testify against Me.

כִּי הֵעֲלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים
פָּדִיתִיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה אַהֲרֹן
וּמִרְיָם:

4 For I brought thee up out of the land of Egypt, And redeemed thee out of the house of bondage, And I sent before thee Moses, Aaron, and Miriam.

עַמִּי זְכַר־נָא מַה־יַּעַן בָּלַק מֶלֶךְ מוֹאָב
וּמַה־עָנָה אָתּוֹ בָּלָעַם בֶּן־בְּעוֹר מִן־
הַשְּׂטִיִּים עַד־הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת
יְהוָה:

5 O My people, remember now what Balak king of Moab devised, And what Balaam the son of Beor answered him; From Shittim unto Gilgal, That ye may know the righteous acts of the LORD.

בְּמָה אֶקְדֹּם יְהוָה אֲכַף לֹאלֹתֵי מְרוֹם
הָאֶקְדָּמְנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה:

6 'Wherewith shall I come before the LORD, And bow myself before God on high? Shall I come before Him with burnt-offerings, With calves of a year old?

הֲיִרְצֶה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בִּרְבָבוֹת
נִחְלִי־שָׁמֶן הָאֵתָן בְּכוֹרִי פֶשְׁעֵי פָרִי בִטְנִי
חֲטֹאת נַפְשִׁי:

7 Will the LORD be pleased with thousands of rams, With ten thousands of rivers of oil? Shall I give my first-born for my transgression, The fruit of my body for the sin of my soul?

הֲגִיד לָךְ אָדָם מַה־טוֹב וּמַה־יְהוָה דוֹרֵשׁ
מִמֶּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד
וְהִצָּנֶע לִכְת עִם־אֱלֹהֶיךָ: (ס)

8 It hath been told thee, O man, what is good, And what the LORD doth require of thee: Only to do justly, and to love mercy, and to walk humbly with thy God.

הפסרת פינחס

The Haftarah is I Kings 18:46 – 19:21. If it is after the 17th of Tammuz, read the Haftarah on page 203 instead.

וַיֵּד־יְהוָה הַיָּתֵה אֶל־אֱלִיָּהוּ וַיִּשְׁנֶם מִתְּנִי
וַיִּרְץ לִפְנֵי אַחָב עַד־בְּאֶכָה יִזְרְעֶאלָה:

XVIII:46 And the hand of the LORD was on Elijah; and he girded up his loins, and ran before Ahab to the entrance of Jezreel.

וַיַּגִּד אַחָב לְאִיזָבֵל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
אֵלֶיהֶוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־
הַנְּבִיאִים בַּחֶרֶב:

XIX:1

And Ahab told Jezebel all that Elijah had done, and
withal how he had slain all the prophets with the
sword.

וַתִּשְׁלַח אִיזָבֵל מַלְאָךְ אֶל־אֱלִיהוּ לֵאמֹר
כֹּה־יַעֲשֹׂון אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפִּין כִּי־כַעַת
מִמָּחָר אָשִׁים אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנַפֵּשׁ אֶחָד מֵהֶם:

2

Then Jezebel sent a messenger unto Elijah, saying: 'So
let the gods do [to me], and more also, if I make not
thy life as the life of one of them by to-morrow about
this time.'

וַיֵּרָא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְּאֵר שֶׁבַע
אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיַּנִּיחַ אֶת־נַעֲרֹו שָׁם:

3

And when he saw that, he arose, and went for his life,
and came to Beer-sheba, which belongeth to Judah,
and left his servant there.

וְהוּא־הֵלֵךְ בַּמִּדְבָּר הַרְדֵּי יוֹם וַיָּבֹא וַיָּשֶׁב
תַּחַת רְתֵם (כ' אחת) [ק' אֶחָד] וַיִּשְׁאַל אֶת־
נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמְרוּ רַב עֲתָה יִהְיֶה קֶח
נַפְשִׁי כִּי־לֹא־טוֹב אֲנִי מֵאֲבֹתַי:

4

But he himself went a day's journey into the
wilderness, and came and sat down under a
broom-tree; and he requested for himself that he
might die; and said: 'It is enough; now, O LORD, take
away my life; for I am not better than my fathers.'

וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רְתֵם אֶחָד וַהֲנִיחָהּ
מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲכֹל:

5

And he lay down and slept under a broom-tree; and,
behold, an angel touched him, and said unto him:
'Arise and eat.'

וַיִּבֹט וַהֲנִיחָ מֵרָאשֵׁיתוֹ עֵגֶת רֻצָּפִים וְצִפְחַת
מַיִם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיָּשֶׁב וַיִּשְׁכַּב:

6

And he looked, and, behold, there was at his head a
cake baked on the hot stones, and a cruse of water.
And he did eat and drink, and laid him down again.

וַיָּשֶׁב מַלְאָךְ יְהוָה וּשְׁנִית וַיֹּגַע־בּוֹ וַיֹּאמֶר
קוּם אֲכֹל כִּי רַב מַסְפֵּי הַדֶּרֶךְ:

7

And the angel of the LORD came again the second
time, and touched him, and said: 'Arise and eat;
because the journey is too great for thee.'

וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיֵּלֶךְ בְּכַחַתוֹ הָאֲכִילָה
הַזֶּה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד
הַר הָאֱלֹהִים חֶרֶב:

8

And he arose, and did eat and drink, and went in the
strength of that meal forty days and forty nights unto
Horeb the mount of God.

וַיָּבֹא־שָׁם אֶל־הַמְעָרָה וַיֵּלֶן שָׁם וַהֲנִיחָ
דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹּה
אֱלִיהוּ:

9

And he came thither unto a cave, and lodged there;
and, behold, the word of the LORD came to him, and
He said unto him: 'What doest thou here, Elijah?'

וַיֹּאמֶר קָנָא קִנְיָתִי לַיהוָה וְאֱלֹהֵי
צִבְאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת־מִזְבְּחֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ
בְּחֶרֶב וְאֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי
לְקַחְתָּהּ:

10

And he said: 'I have been very jealous for the LORD,
the God of hosts; for the children of Israel have
forsaken Thy covenant, thrown down Thine altars,
and slain Thy prophets with the sword; and I, even I
only, am left; and they seek my life, to take it away.'

וַיֹּאמֶר צֵא וּעֲמֵדָה בְּהָרִי לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה
יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחֹזֶק מִפָּרֶק
הָרִים וּמִשִּׁבְרֵי סֻלְעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא
בְּרוּחַ יְהוָה וְאַחֲרֵי הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא בְּרֶעַשׁ
יְהוָה:

וְאַחֲרֵי הָרֶעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחֲרֵי
הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דָּקָה:

וַיְהִי כַשְּׁמַע אֱלֹהָיו וַיִּלְט פָּנָיו בְּאַדְרֵתּוֹ
וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמְעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל
וַיֹּאמֶר מַה־לָּךְ פֹּה אֱלֹהָיו:

וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאִי לַיהוָה אֱלֹהֵי
צִבְאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת־מִזְבְּחֶיךָ הָרְסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ
בְּחֶרֶב וְאֶתְּךָ אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי
לְקַחְתָּהּ: (ס)

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדֶרֶךְךָ
מִדְּבָרָה דַּמָּשֶׁק וּבֹאָה וּמַשְׁחָה אֶת־חֲזָאֵל
לְמֶלֶךְ עַל־אַרָּם:

וְאַתָּה יְהוּא בֶן־נִמְשִׁי תַמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל־
יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה אֵלִישָׁע בֶּן־שַׁפְטַי מֵאֵבֶל־
מְחֹלָה תַמְשַׁח לְנָבִיא תַחְתִּיךָ:

וְהָיָה הַנִּמְלָט מִחֶרֶב חֲזָאֵל יָמִית יְהוּא
וְהַנִּמְלָט מִחֶרֶב יְהוּא יָמִית אֵלִישָׁע:

וְהִשְׁאֲרֵתִי בְּיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־
הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־
הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא־נָשָׁק לוֹ:

וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־אֵלִישָׁע בֶּן־שַׁפְטַי
וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנַיִם־עָשָׂר צָמִידִים לִפְנָיו וְהוּא
בְּשָׁנִים הָעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלָיו וַיַּשְׁלֶךְ
אֶדְרֵתּוֹ אֵלָיו:

And He said: 'Go forth, and stand upon the mount
before the LORD.' And, behold, the LORD passed by,
and a great and strong wind rent the mountains, and
broke in pieces the rocks before the LORD; but the
LORD was not in the wind; and after the wind an
earthquake; but the LORD was not in the earthquake;

and after the earthquake a fire; but the LORD was not
in the fire; and after the fire a still small voice.

And it was so, when Elijah heard it, that he wrapped
his face in his mantle, and went out, and stood in the
entrance of the cave. And, behold, there came a voice
unto him, and said: 'What doest thou here, Elijah?'

And he said: 'I have been very jealous for the LORD,
the God of hosts; for the children of Israel have
forsaken Thy covenant, thrown down Thine altars,
and slain Thy prophets with the sword; and I, even I
only, am left; and they seek my life, to take it away.'

And the LORD said unto him: 'Go, return on thy way
to the wilderness of Damascus; and when thou comest,
thou shalt anoint Hazael to be king over Aram;

and Jehu the son of Nimshi shalt thou anoint to be
king over Israel; and Elisha the son of Shaphat of
Abel-meholah shalt thou anoint to be prophet in thy
room.

And it shall come to pass, that him that escapeth from
the sword of Hazael shall Jehu slay; and him that
escapeth from the sword of Jehu shall Elisha slay.

Yet will I leave seven thousand in Israel, all the knees
which have not bowed unto Baal, and every mouth
which hath not kissed him.'

So he departed thence, and found Elisha the son of
Shaphat, who was plowing, with twelve yoke of oxen
before him, and he with the twelfth; and Elijah passed
over unto him, and cast his mantle upon him.

וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבָּקָר וַיִּרְדָּף אַחֲרָיו אֱלִיָּהוּ
וַיֹּאמֶר אֲשַׁקֶּה-נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאַלְכָּה
אַחֲרָיָה וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׁוּב כִּי מַה-עָשִׂיתִי
לָךְ:

20 And he left the oxen, and ran after Elijah, and said:
'Let me, I pray thee, kiss my father and my mother,
and then I will follow thee.' And he said unto him:
'Go back; for what have I done to thee?'

וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת-צֶמֶד הַבָּקָר
וַיִּזְבְּחֵהוּ וּבִכְלֵי הַבָּקָר בִּשְׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן
לָעָם וַיֹּאכְלוּ וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו אֱלִיָּהוּ
וַיִּשְׁרָתֵהוּ: (פ)

21 And he returned from following him, and took the
yoke of oxen, and slew them, and boiled their flesh
with the instruments of the oxen, and gave unto the
people, and they did eat. Then he arose, and went after
Elijah, and ministered unto him.

הפטרות מוטות

The Haftarah is Jeremiah 1:1 – 2:3. This Haftarah is always read the first Shabbat after the 17th of Tammuz.

דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ בֶן-חִלְקִיָּהוּ מִן-הַכֹּהֲנִים
אֲשֶׁר בַּעֲנֹתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן:

1:1 THE WORDS of Jeremiah the son of Hilkiah, of the
priests that were in Anathoth in the land of Benjamin,

אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר-יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ
בֶן-אָמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לְמָלְכוֹ:

2 to whom the word of the LORD came in the days of
Josiah the son of Amon, king of Judah, in the
thirteenth year of his reign.

וַיְהִי בִימֵי יְהוֹיָכִים בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
יְהוּדָה עַד-תָּם עֶשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לְצִדְקִיָּהוּ בֶן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-
גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: (פ)

3 It came also in the days of Jehoiakim the son of Josiah,
king of Judah, unto the end of the eleventh year of
Zedekiah the son of Josiah, king of Judah, unto the
carrying away of Jerusalem captive in the fifth month.

וַיְהִי דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

4 And the word of the LORD came unto me, saying:

בְּטֶרֶם (כ' אֲצֹרֶךְ) [ק' אֲצֹרֶךְ] בִּבְטֶן
יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מִרֶחֶם הַקֹּדֶשׁ תִּתִּיךָ
נָבִיא לְגוֹיִם נְתִתִּיךָ:

5 Before I formed thee in the belly I knew thee, And
before thou camest forth out of the womb I sanctified
thee; I have appointed thee a prophet unto the
nations.

וַאֲמַר אֵתָהּ אֲדַגֵּי יְהוָה הִנֵּה לֹא-יָדַעְתִּי
דְּבַר כִּי-נָעַר אָנֹכִי: (ס)

6 Then said I: 'Ah, Lord GOD! behold, I cannot speak;
for I am a child.'

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל-תֹּאמַר נָעַר אָנֹכִי
כִּי עַל-כָּל-אֲשֶׁר אֲשַׁלְחֶךָ תֵּלֶךְ וְאֵת כָּל-
אֲשֶׁר אֲצִוְּךָ תִּדְבָּר:

7 But the LORD said unto me: Say not: I am a child; For
to whomsoever I shall send thee thou shalt go, And
whatsoever I shall command thee thou shalt speak.

אַל-תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי-אֵתָהּ אֲנִי לְהַצִּלְךָ
נָא-יְהוָה:

8 Be not afraid of them; For I am with thee to deliver
thee, Saith the LORD.

וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיַּגַּע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיךָ:

9 Then the LORD put forth His hand, and touched my mouth; and the LORD said unto me: Behold, I have put My words in thy mouth;

רֹאֵה הַפְּקֻדָּתֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם
וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוֹץ וּלְהַאֲבִיד
וּלְהָרוֹס לְבָנוֹת וּלְנָטוֹעַ: (פ)

10 See, I have this day set thee over the nations and over the kingdoms, To root out and to pull down, And to destroy and to overthrow; To build, and to plant.

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מִה־אַתָּה
רֹאֵה יִרְמְיָהוּ וַאֲמַר מִקַּל שֶׁקֶד אֲנִי רֹאֵה:

11 Moreover the word of the LORD came unto me, saying: 'Jeremiah, what seest thou?' And I said: 'I see a rod of an almond-tree.'

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרֹאוֹת כִּי־שֶׁקֶד
אֲנִי עַל־דְּבָרִי לַעֲשׂוֹתוֹ: (ס)

12 Then said the LORD unto me: 'Thou hast well seen; for I watch over My word to perform it.'

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר מִה
אַתָּה רֹאֵה וַאֲמַר סִיר נְפוּחַ אֲנִי רֹאֵה וּפָנָיו
מִפְּנֵי צָפוֹנָה:

13 And the word of the LORD came unto me the second time, saying: 'What seest thou?' And I said: 'I see a seething pot; and the face thereof is from the north.'

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצָּפוֹן תִּפְתָּח הָרְעָה עַל
כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:

14 Then the LORD said unto me: 'Out of the north the evil shall break forth upon all the inhabitants of the land.

כִּי הִנְנִי קֹרֵא לְכָל־מִשְׁפָּחוֹת מִמְּלָכוֹת
צָפוֹנָה נֹאֵם־יְהוָה וּבָאוּ וַנִּתְּנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ
פֶּתַח שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ
סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה:

15 For, lo, I will call all the families of the kingdoms of the north, saith the LORD; and they shall come, and they shall set every one his throne at the entrance of the gates of Jerusalem, and against all the walls thereof round about, and against all the cities of Judah.

וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עַל כָּל־רָעָתָם
אֲשֶׁר עָזְבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמַּעֲשֵׂי יְדֵיהֶם:

16 And I will utter My judgments against them touching all their wickedness; in that they have forsaken me, and have offered unto other gods, and worshipped the work of their own hands.

וְאַתָּה תִּאָּזֵר מִתְּנִיךְ וְקָמְתָּ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם
אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי אֶצְוֶה אֶל־תַּחַת
מִפְּנֵיהֶם פֶּן־אֲחַתְּךָ לִפְנֵיהֶם:

17 Thou therefore gird up thy loins, and arise, and speak unto them all that I command thee; be not dismayed at them, lest I dismay thee before them.

וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּנִיךְ הַיּוֹם לְעִיר מְבֻצָּר
וְלַעֲמֻד בְּרֹזֶל וּלְחָמוֹת נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־
הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהָ לְכַתְּנֶיהָ
וּלְעַם הָאָרֶץ:

18 For, behold, I have made thee this day a fortified city, and an iron pillar, and brazen walls, against the whole land, against the kings of Judah, against the princes thereof, against the priests thereof, and against the people of the land.

וְנִלְחָמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יִנָּכְלוּ לָךְ כִּי־אַתָּה אֲנִי
נֹאֵם־יְהוָה לְהַצִּילָךְ: (פ)

19 And they shall fight against thee; but they shall not prevail against thee; For I am with thee, saith the LORD, to deliver thee.'

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

II:1 And the word of the LORD came to me, saying:

הָלֵךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה
אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵת
כָּלֹל תִּיָּד לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ
לֹא זְרוּעָה:

2

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the LORD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown.

קָדַשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ
כָּל-אֲכָלֶיךָ יִאֲשָׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם
נָאִם-יְהוָה: (פ)

3

Israel is the LORD'S hallowed portion, His first-fruits of the increase; all that devour him shall be held guilty, evil shall come upon them, saith the LORD.

הפטרות מסעי

The Haftarah is Jeremiah 2:4 – 2:28 ע"פ 3:4 – 3:4. Read this Haftarah even on Rosh Hodesh. The Rosh Hodesh Maftir, Numbers 28:9 – 15 is still read, on page 143.

שִׁמְעוּ דְּבַר-יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל-
מִשְׁפָּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל:

II:4

Hear ye the word of the LORD, O house of Jacob, and all the families of the house of Israel;

כֹּה אָמַר יְהוָה מִה-מֵצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי
עוֹל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלַי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל
וַיִּהְיֶה בָלִי:

5

Thus saith the LORD: What unrighteousness have your fathers found in Me, that they are gone far from Me, and have walked after things of nought, and are become nought?

וְלֹא אָמְרוּ אֵינָהּ הַמַּעֲלָה אֲתָנוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם הַמּוֹלִיד אֲתָנוּ בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ
עֲרִבָה וְשׁוֹחַל בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצִלְמוֹת בְּאֶרֶץ
לֹא-עֹבֵר בָּהּ אִישׁ וְלֹא-יָשֵׁב אָדָם שָׁם:

6

Neither said they: 'Where is the LORD that brought us up Out of the land of Egypt; that led us through the wilderness, through a land of deserts and of pits, through a land of drought and of the shadow of death, through a land that no man passed through, and where no man dwelt?'

וְאָבִיא אֶתְכֶם אֶל-אֶרֶץ הַכַּרְמֹל לֶאֱכֹל
פִּרְיָהּ וְטוֹבָהּ וְתִבְאֹו וְתִטְמָאוּ אֶת-אֲרָצִי
וְנִחַלְתִּי שְׁמִיתָם לְתוֹעֵבָה:

7

And I brought you into a land of fruitful fields, to eat the fruit thereof and the good thereof; but when ye entered, ye defiled My land, and made My heritage an abomination.

הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אֵינָהּ יְהוָה וְתַפְשִׁי
הַתּוֹרָה לֹא יָדְעוּנִי וְהַרְעִים פָּשְׁעוּ בִּי
וְהַנְּבִיאִים נִבְּאוּ בַּבַּעַל וְאַחֲרָי לֹא-יֹעִלוּ
הֵלְכוּ:

8

The priests said not: 'Where is the LORD?' And they that handle the law knew Me not, and the rulers transgressed against Me; the prophets also prophesied by Baal, and walked after things that do not profit.

לָכֵן עַד אָרִיב אֶתְכֶם נָאִם-יְהוָה וְאֶת-בְּנֵי
בְּנֵיכֶם אָרִיב:

9

Wherefore I will yet plead with you, saith the LORD, and with your children's children will I plead.

כִּי עֲבְרוּ אֵינִי כְּתִיִּים וְרָאוּ וְקִדְּר שְׁלָחוּ
וְהִתְבּוֹנְנוּ מֵאֵד וְרָאוּ הֵן הִיָּתָה כְּזֹאת:

10

For pass over to the isles of the Kittites, and see, and send unto Kedar, and consider diligently, and see if there hath been such a thing.

הִתְיַמֵּיר גּוֹי אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים
וְעַמִּי הִמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל:

11 Hath a nation changed its gods, which yet are no gods? But My people hath changed its glory For that which doth not profit.

שָׁמּוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשַׁעֲרוֹ חָרְבוּ מְאֹד
נֶאֱמַר יְהוָה:

12 Be astonished, O ye heavens, at this, and be horribly afraid, be ye exceeding amazed, saith the LORD.

כִּי־שְׁתֵּימָּה רַעוּת עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עֲזָבוּ
מִקְוֵוֹ מַיִם חַיִּים לַחֲצֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת
בְּאֵרֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְלוּ הַמַּיִם:

13 For My people have committed two evils: They have forsaken Me, the fountain of living waters, and hewed them out cisterns, broken cisterns, That can hold no water.

הֲעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־יָלִיד בֵּית הָאֵל הוּא מְדוּעַ
הָיָה לַבַּיִת:

14 Is Israel a servant? Is he a home-born slave? Why is he become a prey?

עָלִיו וְשִׁאֲגוּ כְּפָרִים נִתְּנוּ קוֹלָם וַיִּשְׁתִּיחוּ
אֶרְצוֹ לַשְׁמָה עָרָיו (כ' נצתה) [ק' נצתו]
מִבְּלִי יָשָׁב:

15 The young lions have roared upon him, and let their voice resound; and they have made his land desolate, his cities are laid waste, without inhabitant.

גַּם־בְּנֵי־נֹף (כ' ותחפנס) [ק' ותחפנחס]
יִרְעוּךָ קִדְקִד:

16 The children also of Noph and Tahpanhes feed upon the crown of thy head.

הֲלוֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עֲזָבְךָ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּעֵת מוֹלֶכְךָ בְּדֶרֶךְ:

17 Is it not this that doth cause it unto thee, that thou hast forsaken the LORD thy God, when He led thee by the way?

וְעַתָּה מַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מַיִם
שְׁחֹר וּמַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אַשּׁוּר לְשִׁתּוֹת מַיִם
נְהַר:

18 And now what hast thou to do in the way to Egypt, to drink the waters of Shihor? Or what hast thou to do in the way to Assyria, to drink the waters of the River?

תִּסְכַּךְךָ רַעְתְּךָ וּמִשְׁבּוֹתֶיךָ תוֹכְחוּךָ וְיָדְעִי
וּרְאִי כִי־רַע וְמָר עֲזָבְךָ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וְלֹא פָחַדְתִּי אֵלֶיךָ נֶאֱמַר־אֲדֹנִי יְהוָה
צָבָאוֹת:

19 Thine own wickedness shall correct thee, and thy backslidings shall reprove thee: Know therefore and see that it is an evil and a bitter thing, that thou hast forsaken the LORD thy God, neither is My fear in thee, Saith the Lord GOD of hosts.

כִּי מֵעוֹלָם שִׁבַּרְתִּי עֲלֶיךָ נִתְקַתִּי
מוֹסְרוֹתֶיךָ וְתֹאמַרְי לֹא (כ' אעבור) [ק'
אֵעֱבֹר] כִּי עַל־כָּל־גִּבְעָה גִבְתָּה וְתַחַת
כָּל־עֵץ רַעֲנָן אַתָּה צֹעֵה זָנָה:

20 For of old time I have broken thy yoke, and burst thy bands, and thou saidst: 'I will not transgress'; upon every high hill And under every leafy tree Thou didst recline, playing the harlot.

וְאֲנֹכִי נִטְעַתִּיךָ שׂוֹרֵק כְּלָה זָרַע אֲמַת וְאִידִי
נִהְפַכְתָּ לִי סוּרִי הִגַּפְן נִכְרִיָה:

21 Yet I had planted thee a noble vine, Wholly a right seed; How then art thou turned into the degenerate plant Of a strange vine unto Me?

כִּי אִם־תִּכְבֹּסִי בַּנִּתֵּר וְתִרְבִּי־לָךְ בְּרִית
נִכְתָּם עֲוֹנֶיךָ לִפְנֵי נֶאֱמַר אֲדֹנִי יְהוָה:

22 For though thou wash thee with nitre, and take thee much soap, yet thine iniquity is marked before Me, saith the Lord GOD.

אֵיךְ תֹאמַרְי לֹא נִטְמַאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים
לֹא הִלַכְתִּי רְאֵי דֶרֶכְךָ בְּגֹיֹא דְעֵי מִנִּי
עֲשִׂית בְּכֶרֶךָ קִלְה מִשְׁרַכֶּת דְּרַכְיָהּ:

23 How canst thou say: 'I am not defiled, I have not gone after the Baalim'? See thy way in the valley, know what thou hast done; thou art a swift young camel traversing her ways;

פָּרְהוּ לְמַד מִדְּבָר בְּאוֹת (כ' נִפְשׁוּ) [ק'
נִפְשָׁה] שְׂאֵפָה רוּחַ תִּאֲנֶתָה מִי יִשְׁכַּנָּה
כָּל־מִבְקֶשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחֹדֶשָׁה
יִמְצְאוּנָהּ:

24 A wild ass used to the wilderness, that snuffeth up the wind in her desire; her lust, who can hinder it? All they that seek her will not weary themselves; in her month they shall find her.

מִנְעִי רִגְלְךָ מִיֵּחֹף (כ' וְגוֹרֵנֶד) [ק' וְגוֹרֵנֶד]
מִצְמָאָה וְתֹאמַרְי נֹאֵשׁ לֹא כִי־אֶתְבַּתִּי
זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֶיךָ:

25 Withhold thy foot from being unshod, and thy throat from thirst; but thou saidst: 'There is no hope; No, for I have loved strangers, and after them will I go.'

כְּבִשְׁת גִּנְבֹּל כִּי יִמָּצֵא כֵּן הִבִּישׁוּ בֵּית
יִשְׂרָאֵל תָּמָה מַלְכֵיהֶם שְׂרִיָּהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם
וְנְבִיאֵיהֶם:

26 As the thief is ashamed when he is found, so is the house of Israel ashamed; they, their kings, their princes, and their priests, and their prophets;

אֲמָרִים לְעֵץ אָבִי אֶתָּה וְלֶאֱבֹן אֶת (כ'
יִלְדַתְנִי) [ק' יִלְדַתְנִי] כִּי־פָנּוּ אֵלַי עֲרָף
וְלֹא פָנִים וּבָעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה
וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

27 Who say to a stock: 'Thou art my father', and to a stone: 'Thou hast brought us forth', for they have turned their back unto Me, and not their face; but in the time of their trouble they will say: 'Arise, and save us.'

וְאֵיךְ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יִקְוּמוּ אִם־
יֹושְׁעוּךָ בְּעֵת רָעָתְךָ כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הֵיוּ
אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה: (ס)

28 But where are thy gods that thou hast made thee? Let them arise, if they can save thee in the time of thy trouble; for according to the number of thy cities Are thy gods, O Judah.

הֲלֹא מַעֲתָה (כ' קִרְאתִי) [ק' קִרְאתִי] לִי
אָבִי אֵלֹהִי נַעֲרִי אֶתָּה:

III:4 Didst thou not just now cry unto Me: 'My father, Thou art the friend of my youth.'

הפטרת שבת ראש חודש

The Maftir for Shabbat Rosh Hodesh is Numbers 28:9 – 15. The Haftarah is Isaiah 66:1 – 24.

כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ תַּדְּמֵנִי
רִגְלִי אֵי-יֹזֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ-לִי וְאֵי-יֹזֶה
מָקוֹם מְנוּחָתִי:

LXVI:1

Thus saith the LORD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place?

וְאֵת-כָּל-אֵלֶּה יָדִי עָשְׂתָה וַיְהִי כָל-אֵלֶּה
נֶאֱמַר-יְהוָה וְאֵלֶּה אֲפִישׁ אֶל-עֵינִי
וְנִכְבְּה-רוּחַ וְחָרַד עַל-דְּבָרִי:

2

For all these things hath My hand made, and so all these things came to be, saith the LORD; but on this man will I look, even on him that is poor and of a contrite spirit, and trembleth at My word.

שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכֶּה-אִישׁ זֹבַח הַשֶּׁה עֶרְפָּה
כָּלֵב מַעֲלָה מִנְחָה דֶם-חֲזִיר מִזְכִּיר לְבָנָה
מִבְרַךְ אִדּוֹל גַּם-הֵמָּה בָּחָרוּ בְּדַרְכֵיהֶם
וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חִפְצָה:

3

He that killeth an ox is as if he slew a man; he that sacrificeth a lamb, as if he broke a dog's neck; He that offereth a meal-offering, as if he offered swine's blood; he that maketh a memorial-offering of frankincense, as if he blessed an idol; according as they have chosen their own ways, and their soul delighteth in their abominations;

גַּם-אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלָלֵיהֶם וּמִגִּוְרָתָם
אָבִיא לָהֶם יָעַן קִרְאָתִי וְאִין עֲוֹנָה דְּבָרָתִי
וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּעֲשׂוּ חֲרַע בְּעֵינֵי וּבִאֲשֶׁר
לֹא-חִפְצָתִי בָּחָרוּ: (ס)

4

Even so I will choose their mockings, And will bring their fears upon them; Because when I called, none did answer; When I spoke, they did not hear, But they did that which was evil in Mine eyes, And chose that in which I delighted not.

שָׁמְעוּ דְּבַר-יְהוָה תַּחֲרִידִים אֶל-דְּבָרוֹ
אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שְׁנֵאִיכֶם מִנְדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי
יִכְבֹּד יְהוָה וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ:

5

Hear the word of the LORD, Ye that tremble at His word: Your brethren that hate you, that cast you out for My name's sake, have said: 'Let the LORD be glorified, That we may gaze upon your joy', But they shall be ashamed.

קוֹל שְׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מִתִּיכָל קוֹל יְהוָה
מִשְׁלֵם גָּמוֹל לְאֵיבָיו:

6

Hark! an uproar from the city, Hark! it cometh from the temple, Hark! the LORD rendereth recompense to His enemies.

בְּטָרֶם תַּחֲוִיל יִלְדָה בְּטָרֶם יָבוֹא תִּבֶּל לָהּ
וְהִמְלִיטָה זָכָר:

7

Before she travailed, she brought forth; Before her pain came, She was delivered of a man-child.

מִי-שָׁמַע כְּזֹאת מִי רָאָה כְּאֵלֶּה תִּיּוֹחַל
אֶרֶץ בְּנוֹם אֶחָד אִם-יִנְלַד גּוֹי פֶּעַם אַחַת
כִּי-תֵלַד גַּם-יִלְדָה צִיּוֹן אֶת-בְּנֵיהָ:

8

Who hath heard such a thing? Who hath seen such things? Is a land born in one day? Is a nation brought forth at once? For as soon as Zion travailed, She brought forth her children.

הֲאֲנִי אֲשַׁבֵּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה
אִם-אֲנִי הַמוֹלִיד וְעַצְרָתִי אָמַר אֱלֹהֵיךְ: (ס)

9

Shall I bring to the birth, and not cause to bring forth? Saith the LORD; Shall I that cause to bring forth shut the womb? Saith thy God.

שִׂמְחוּ אֶת-יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כָּל-אֶהֱבֶיהָ
שִׂישׂוּ אֶתְהָ מְשׁוֹשׁ כָּל-הַמְתַּאבְּלִים עָלֶיהָ:

10

Rejoice ye with Jerusalem, And be glad with her, all ye that love her; Rejoice for joy with her, All ye that mourn for her;

לִמְעַן תִּינָקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשָּׁד תִּנְחֲמֶיהָ
לִמְעַן תִּמְצְאוּ וְהִתְעַנְּגֶתֶם מִזֵּי כְבוֹדָהּ:
(ס)

11 That ye may suck, and be satisfied With the breast of her consolations; That ye may drink deeply with delight Of the abundance of her glory.

כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה הִנְנִי נֹתֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר
שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְחָתָם
עַל־צֵד תִּנְשְׂאוּ וְעַל־בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ:

12 For thus saith the LORD: Behold, I will extend peace to her like a river. And the wealth of the nations like an overflowing stream, and ye shall suck thereof: Ye shall be borne upon the side, and shall be dandled upon the knees.

כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תִּנְחֲמֶנּוּ כֵן אֲנֹכִי אֲנַחֲמֶכֶם
וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמּוּ:

13 As one whom his mother comforteth, So will I comfort you; and ye shall be comforted in Jerusalem.

וּרְאִיתֶם וְשֵׁשׁ לִבְכֶּם וְעֲצָמוֹתֵיכֶם כִּדְשָׁא
תִּפְרַחְנָה וְנוֹדַעַה יְד־יְהוָה אֶת־עַבְדָּיו
וְזַעַם אֶת־אֹיְבָיו: (ס)

14 And when ye see this, your heart shall rejoice, and your bones shall flourish like young grass; and the hand of the LORD shall be known toward His servants, and He will have indignation against His enemies.

כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכִסּוּפָה
מִרְכָּבָתָיו לְהָשִׁיב בְּחִמָּה אָפוֹ וְגַעְרָתוֹ
בְּלֹהֵב־אֵשׁ:

15 For, behold, the LORD will come in fire, And His chariots shall be like the whirlwind; to render His anger with fury, And His rebuke with flames of fire.

כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבַחֶרֶב
אֶת־כָּל־בָּשָׂר וּרְבּוֹ חֲלָלִי יְהוָה:

16 For by fire will the LORD contend, And by His sword with all flesh; And the slain of the LORD shall be many.

הַמְתַּקְדָּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל־הַגְּנוֹת אַחֵר
(כִּי אֶחָד) [ק' אַחַת] בַּתְּנוּךְ אֲכָלִי בָשָׂר
הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעֶכְבֵּר יִחָדּוּ יִסָּפוּ
נַאֲם־יְהוָה:

17 They that sanctify themselves and purify themselves to go unto the gardens, behind one in the midst, Eating swine's flesh, and the detestable thing, and the mouse, Shall be consumed together, saith the LORD.

וְאֲנֹכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחְשַׁבְתֵּיהֶם בָּאָה לִקְבֹּץ
אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְשִׁנוֹת וּבָאוּ וּרְאוּ
אֶת־כְּבוֹדִי:

18 For I [know] their works and their thoughts; [the time] cometh, that I will gather all nations and tongues; and they shall come, and shall see My glory.

וְשִׁמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשַׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים
אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלֹד מִשְׁכֵּי קָשָׁת
תִּבְל וַיּוֹן הָאֵיִם הָרְחָקִים אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ
אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ
אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם:

19 And I will work a sign among them, and I will send such as escape of them unto the nations, to Tarshish, Pul and Lud, that draw the bow, to Tubal and Javan, to the isles afar off, that have not heard My fame, neither have seen My glory; and they shall declare My glory among the nations.

וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם׃
מִנְחָה׃ לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבַרְכָב וּבַצִּבִּים
וּבַפָּרָדִים וּבַבְּרָכוֹת עַל הָר קֹדֶשׁ
יְרוּשָׁלַם אָמַר יְהוָה כְּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בְּכֵלִי טָהוֹר בֵּית
יְהוָה׃

20

And they shall bring all your brethren out of all the nations for an offering unto the LORD, upon horses, and in chariots, and in fitters, and upon mules, and upon swift beasts, to My holy mountain Jerusalem, saith the LORD, as the children of Israel bring their offering in a clean vessel into the house of the LORD.

וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר
יְהוָה׃

21

And of them also will I take for the priests and for the Levites, saith the LORD.

כִּי כְאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ
הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי
נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֵד זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם׃

22

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the LORD, so shall your seed and your name remain.

וְהָיָה מְדִי־חֹדֶשׁ בַּחֲדָשׁוֹ וּמְדֵי שַׁבָּת
בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹוא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי
אָמַר יְהוָה׃

23

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the LORD.

וַיֵּצְאוּ וַרְאוּ בַּפִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים כִּי
כִי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכָּבֵּה
וְהָיוּ דִרְאֹן לְכָל־בָּשָׂר׃ וְהָיָה מְדֵי חֹדֶשׁ
בַּחֲדָשׁוֹ וּמְדֵי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹוא כָּל בָּשָׂר
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר יְהוָה

24

And they shall go forth, and look Upon the carcasses of the men that have rebelled against Me; For their worm shall not die, Neither shall their fire be quenched; And they shall be an abhorring unto all flesh.

הפטרת שבת מחר חודש

The Haftarah for Shabbat Maḥar Hodesh is I Samuel 20:18 – 42.

וַיֹּאמֶר־לּוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקְדָתָ כִּי
יִפְקֹד מוֹשְׁבֶיךָ׃

XX:18

And Jonathan said unto him: "To-morrow is the new moon; and thou wilt be missed, thy seat will be empty.

וְשָׁלַשְׁתָּ תִּהְיֶה מָאֹד וּבֹאֲתָ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וְנִשְׁבַּתָּ
אֶצֶל הָאֶבֶן הָאֵזֶל׃

19

And in the third day thou shalt hide thyself well, and come to the place where thou didst hide thyself in the day of work, and shalt remain by the stone Ezel.

וְאֲנִי שְׁלֹשֶׁת תַּחֲצִים צִדָּה אוֹרָה
לְשַׁלַּח־לִי לְמִטְרָה׃

20

And I will shoot three arrows to the side-ward, as though I shot at a mark.

וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנְּעָר לְךָ מִצָּא
אֶת־תַּחֲצִיִּים אִם־אָמַר אָמַר לְנָעַר הִנֵּה
תַּחֲצִיִּים׃ מִמֶּנָּה וְהִנֵּה קָחְנִינוּ וְנָבֵאָה כִּי־שָׁלוֹם
לָךְ וְאִין דְּבַר חַי־יְהוָה׃

21

And, behold, I will send the lad: Go, find the arrows. If I say unto the lad: Behold, the arrows are on this side of thee; take them, and come; for there is peace to thee and no hurt, as the LORD liveth.

וְאִם־כֹּה אָמַרְ לָעֵלָם הִנֵּה הַחֲצִיצִים מִמֶּנִּי
וְהִלָּאָה לָךְ כִּי שָׁלַחְךָ יְהוָה:

22 But if I say thus unto the boy: Behold, the arrows are beyond thee; go thy way; for the LORD hath sent thee away.

וְהִדְבֵּר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וְאַתָּה הִנֵּה יְהוָה
בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד־עוֹלָם: (ס)

23 And as touching the matter which I and thou have spoken of, behold, the LORD is between me and thee for ever.

וַיִּסְתֵּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיָּשָׁב
הַמֶּלֶךְ (כ' ע"ל) [ק' אֶל־] הַלֶּחֶם לֶאֱכֹל:

24 So David hid himself in the field; and when the new moon was come, the king sat him down to the meal to eat.

וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשְׁבּוֹ כַּפְּעַם כַּפְּעַם
אֶל־מוֹשֵׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיָּשָׁב אַבְנֵר
מִצֵּד שָׁאוּל וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד:

25 And the king sat upon his seat, as at other times, even upon the seat by the wall; and Jonathan stood up, and Abner sat by Saul's side; but David's place was empty.

וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָּה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי
אָמַר מִקֵּרָה הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא
טָהוֹר: (ס)

26 Nevertheless Saul spoke not any thing that day; for he thought: 'Something hath befallen him, he is unclean; surely he is not clean.'

וַיְהִי מִמָּחָרֶת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפְקֹד מְקוֹם
דָּוִד (פ) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ
מָדוּעַ לֹא־בָּא בֶן־יִשָּׁי גַם־תָּמוּל גַּם־הַיּוֹם
אֶל־הַלֶּחֶם:

27 And it came to pass on the morrow after the new moon, which was the second day, that David's place was empty; and Saul said unto Jonathan his son: 'Wherefore cometh not the son of Jesse to the meal, neither yesterday, nor to-day?'

וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֵל נִשְׁאֵל דָּוִד
מֵעַמֻּדֵי עַד־בֵּית לָחֶם:

28 And Jonathan answered Saul: 'David earnestly asked leave of me to go to Beth-lehem;

וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי נָא כִּי זִבַּחַ מִשְׁפָּחָה
לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִּי אֶחָי וְעַתָּה
אִם־מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ אֲמַלְטָה נָא וְאַרְאֶה
אֶת־אֶחָי עַל־כֵּן לֹא־בָּא אֶל־שֻׁלְחַן
הַמֶּלֶךְ: (ס)

29 and he said: Let me go, I pray thee; for our family hath a sacrifice in the city; and my brother, he hath commanded me; and now, if I have found favour in thine eyes, let me get away, I pray thee, and see my brethren. Therefore he is not come unto the king's table.'

וַיַּחַר־אַף שָׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ
בֶּן־נַעֲוֹת הַמִּרְדּוֹת הֲלֹא יָדַעְתִּי כִּי־בָחַר
אַתָּה לְבֶן־יִשָּׁי לְבָשְׁתֶּךָ וּלְבִשְׁתַּת עֶרְוַת
אִמֶּךָ:

30 Then Saul's anger was kindled against Jonathan, and he said unto him: 'Thou son of perverse rebellion, do not I know that thou hast chosen the son of Jesse to thine own shame, and unto the shame of thy mother's nakedness?

כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשָּׁי חַי
עַל־הָאָדָמָה לֹא תִפּוֹן אֶתָּה וּמַלְכוּתְךָ
וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־מוֹת
הוּא: (ס)

31 For as long as the son of Jesse liveth upon the earth, thou shalt not be established, nor thy kingdom. Wherefore now send and fetch him unto me, for he deserveth to die.'

וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו
לָמָּה יוֹמַת מָה עָשָׂה:

32 And Jonathan answered Saul his father, and said unto him: 'Wherefore should he be put to death? what hath he done?'

וַיִּטֵּל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ וַיָּדַע
יְהוֹנָתָן כִּי־כָּלָה הִיא מֵעַם אָבִיו לְהַמִּית
אֶת־דָּוִד: (ס)

33 And Saul cast his spear at him to smite him; whereby Jonathan knew that it was determined of his father to put David to death.

וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעַם הַשְּׁלָחַן בְּחַר־אָף
וְלֹא־אָכַל בַּיּוֹם־הַחֲדָשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֶם כִּי
נִעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוּ אָבִיו: (ס)

34 So Jonathan arose from the table in fierce anger, and did eat no food the second day of the month; for he was grieved for David, and because his father had put him to shame.

וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד
דָּוִד וְנָעַר קִטָּן עִמּוֹ:

35 And it came to pass in the morning, that Jonathan went out into the field at the time appointed with David, and a little lad with him.

וַיֹּאמֶר לְנָעָרוֹ רֵץ מֵצֵא נָא אֶת־הַחֲצִים
אֲשֶׁר אֲנִי מוֹרֶה הַנָּעַר רֵץ וְהוּא־יָרָה
הַחֲצִי לְהַעֲבֹרוֹ:

36 And he said unto his lad: 'Run, find now the arrows which I shoot.' And as the lad ran, he shot an arrow beyond him.

וַיָּבֹא הַנָּעַר עַד־מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה
יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר וַיֹּאמֶר
הֲלוֹא הַחֲצִי מִמָּוֶה וְהִלָּאָה:

37 And when the lad was come to the place of the arrow which Jonathan had shot, Jonathan cried after the lad, and said: 'Is not the arrow beyond thee?'

וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר מִהֲרָה חֲוָשָׁה
אֶל־תַּעֲמֹד וַיִּלָּקֵט נָעַר יְהוֹנָתָן אֶת־כִּי
הַחֲצִי) [ק' תַּחֲצִים] וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו:

38 And Jonathan cried after the lad: 'Make speed, hasten, stay not.' And Jonathan's lad gathered up the arrows, and came to his master.

וְהַנָּעַר לֹא־יָדָע מְאוּמָה אִף יְהוֹנָתָן וְדָוִד
יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר: (ס)

39 But the lad knew not any thing; only Jonathan and David knew the matter.

וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כְּלָיו אֶל־הַנָּעַר אֲשֶׁר־לוֹ
וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִבֵּיָה עָרִיר:

40 And Jonathan gave his weapons unto his lad, and said unto him: 'Go, carry them to the city.'

הַנָּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֲצֹל הַגִּבּוֹב וַיִּפֹּל
לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים
וַיִּשָּׁקוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּכְּבוּ אִישׁ
אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל:

41 And as soon as the lad was gone, David arose out of a place toward the South, and fell on his face to the ground, and bowed down three times; and they kissed one another, and wept one with another, until David exceeded.

וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר
יְהוָה יִהְיֶה בֵּינָהּ וּבֵינָהּ וּבֵין זֵרְעֵי וּבֵין
זֵרְעָהּ עַד־עוֹלָם: (פ)

42 And Jonathan said to David: 'Go in peace, forasmuch as we have sworn both of us in the name of the LORD, saying: The LORD shall be between me and thee, and Between my seed and thy seed, for ever.'